This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

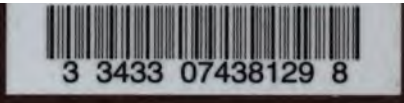
3 3433 07438129 8

NTFE
(Canterus)
Ovid.

PUBLII OVIDII

NASONIS

M 1340.iv. 13053

METAMORPHOSEON

LIBRI XV.

13053

EDITIO DECIMA QUINTA.

DILIGENTISSIME EXPRESSA.

HALAE,
IMPENSIS ORPHANOTROPHEI.
MDCCCXXV.

E.K.

THE NEW YORK
PUBLIC
400432
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS

METAMORPHOSEON

SERIES COMPENDIOSA

AUCTORE

GUILIELMO CANTERO.

Existimo equidem multis, cum Ovidii Transformationes legunt, idem quod mihi saepe, contingere: ut perpetuam illam et nunquam interruptam narrationum tam variarum connexionem satis mirari nequeant: quodque in hoc opere poëta tam convenienter proposito suo, a prima mundi origine ad sua usque tempora, perpetuum carmen artificiosissime deducat. Quae quidem res ita me semper delectavit, ut temperare mihi tandem non potuerim, quin, opere toto semel pervoluto, ordinis rationem per singulas fabellas considerarem, atque adeo totum opus quasi in epitomen quandam redigerem, ut, quam ex partibus singulis ante voluptatem ceperam, eam post e toto poëmate breviter sub oculos posito, longe pleniorem perciperem: et poëtae ingenium, ut in aliis rebus multis, ita in hac praecipue, non vulgare fuisse deprehenderem. Huius porro voluptatis fructum ut cum aliis etiam, nec invitis fortasse, communicemus; visum est hoc loco Transformationes Ovi-

dii, quam breviſſime fieri potuit, excerptas, Lectori, tanquam in tabella, ſpectandas proponere: earumque methodum omnem velut digito commonſtrare. Ea vero talis eſt.

LIBER I. Principio Chaos in elementa quatuor diſtinguitur, quibus cum ſui darentur ſingulis incolae, homo ex terra et aqua cretus eſt. Secutae ſunt aetates hominum quatuor, in quarum poſtrema de Gigantum ſanguine nati ſunt homines. Qui cum eſſent impii, Iupiter, quamvis antea Lycaonem in lupum mutarat, generali nihilo minus ſupplicio diluvium inducens, in aquam omnia convertit. Hic ſoli relinquuntur ſuperſtites Deucalion et Pyrrha. Qui poſt redditam terram, iactis poſt terga lapidibus, humanum repararunt genus. Nam reliqua quidem animalia ſponte ſua ex humore et calore prodierunt. in his etiam Pytho ſerpens, quem cum Apollo interemiſſet, Pythios ludos in rei memoriam inſtituit, quibus victores eſculea corona donabantur. nondum enim exſtiterat laurus, donec in eam Daphne puella fuit converſa. Quod cum accidiſſet, tum ad patrem eius Peneum, reliquis fluviis, ſive congratulandi, ſive etiam conſolandi gratia congregatis, ſolus deſideratus eſt Inachus, quod de filia Ione ſollicitus eſſet, quam Iupiter poſt ſtuprum in iuvencam commutarat. Ea cum ab Argo cuſtodiretur, hunc Mercurius, narrata prius Nymphae Syringis in arundinem transformatione, occidit. cuius oculi deinde a Iunone in pavonem collati fuerunt. Tum Io priſtina mulieris forma recepta, Epaphum parit.

LIBER

LIBER II. Qui cum aliquando Phaëthonti Apollinem, ut falſum ac ſuppoſititium patrem, obiecisſet, ille currus Solaris imperium in diem unum a patre in pignus verae ſtirpis petiit. Quo impetrato, terra ab eo tota accenditur; et inter cetera nigreſcunt Aethiopes. Phaëthontem deinde fulmine percuſſum dum lugent ſorores, et una cognatus Cygnus; illae in arbores, hic in cygnum mutatur. Tum Iupiter luſtrato terrarum orbe, ac priſtino vigore reſtituto, in Calliſtonem incidit, eamque ſumta Dianae forma ſtupravit. Ob id irata Iuno, Calliſtonem in urſam convertit; quam poſtea Arcas filius transfixurus fuerat, niſi utrumque Iupiter inter ſidera retuliſſet. Qua de re cum apud Oceanum Iuno conqueſta eſſet, in coelum relata fuit humeris pavonum, qui nuper variati fuerant: ſicut et Corvus nuper ex albo niger erat redditus, cum cornicis monitis, quae illi tum ſuam in cornicem, tum Nyctimenes in noctuam mutationem explicarat, non obtemperaſſet; verum audacter Coronidis adulterium ad Apollinem detuliſſet. Eius deinde filio, Aeſculapio, cum futura praediceret Ocyroë; in equam ira divina vertitur. Tum Chiron pater Apollinis auxilium fruſtra invocavit: quod ille iam in Elide paſtor factus, aliud ageret, neglectis etiam bubus. Id quod Mercurio furandi occaſionem dedit. qui deinde, Batti (is erat ſolus furti conſcius) perfidia ſe commutando deprehenſa, ipſum in Indicem lapidem convertit. Inde in Atticam ingreſſus, Herſe, Cecropis filia, potitur. Cui dum invidet ſoror Aglaurus, in ſaxum obrigeſcit. Poſtea Iupiter, cum ipſum boves Agenoris ad litus advertere iuſſiſſet, ſumta tauri ſpecie, Europam per mare in Cretam transvexit,

96

LIBER III. Hic Agenor Cadmum iubet filiam amiſſam inveſtigare. Quod dum ille facit, e dentibus draconis occiſi ſatis, enaſcuntur homines: cum quibus ille deinde Thebas condidit. Huic primum valde luctuoſa fuit nepotis Actaeonis in cervum mutati dilaceratio; quamvis Iunoni grata fuerit, quae Semelen pellicem oderat. Ideoque ad ipſam facie Beroës nutricis accedens, mortem illi procuravit. Paulo poſt Iupiter cum Iunone diſputans, utra ſit Venus ſuavior, Tireſiam adhibet arbitrum: quandoquidem ſexum utrumque fuerat expertus. Is lata contra Iunonem ſententia, ab illa quidem viſu privatus, ab Iove autem vaticinandi ſcientiam conſecutus eſt. Primum eius oraculum in Narciſſo comprobatum fuit: qui cum puellas omnes, inter quas et Echo prae amoris impatientia fuerat in vocem converſa, contemſiſſet; ſui ipſius denique amore contabeſcens, flos factus eſt. Pentheus tamen vatem hunc irridebat, quamquam et ipſi vera praedixerat. Nam, cum Bacchi celebrarentur Orgia, ille famulum quendam ſacrorum, poſtquam nautas in piſces fuiſſe transformatos intellexerat, in vincula coniecit; atque inde a Bacchis fuit discerptus. id quod magnam apud omnes fidem ſacris conciliavit.

LIBER IV. Alcathoë tamen, una cum ſoribus, conſtanter ea contemnebat. Sic ut feſto die varias ad colum hiſtorias illae inter ſe narrare coeperint, partim de moris denigratis, partim de Apolline in Eurynomen verſo, ut cum Leucothoë concumberet: quamobrem Clytie zelotypa fuerit in heliotropium mutata: partim etiam de Hermaphrodito et Salmacide nympha, in unum corpus

pus concretis. Quo facto, sorores ipsae in vespertiliones, earumque telae in vitem et pampinos transformatae sunt. Hac de re cum Agaue laetaretur, magnus ei dolor oblatus est. cum Ino et Athamas in mare per insaniam prosiluerunt, factique sunt dii marini. Quos dum mulieres Thebanae pro mortuis deplorant, in saxa et volucres commutantur. Cadmus quoque hac calamitate commotus, relictis Thebis, in Illyriam cum uxore profectus est: ubi uterque anguineam formam accepit. Solus ergo restabat de Bacchi contemtoribus Acrisius, avus Persei, qui Gorgonis caput amputavit, e cuius guttis in terram delapsis angues exorti sunt: et Atlantem in montem, virgasque, post Andromedam liberatam, in lapides convertit. Orto deinde in nuptiis tumultu, Phineum cum suis, unaque Proetum et Polydecten, saxeos reddidit.

LIBER V. Tum Pallas, quae hactenus comes fuerat, ipso relicto, in Heliconem se confert, ut Hippocrenen inspiciat. Ibi narrant illi Musae de Pyreneo, et Pieridibus in picas conversis; postquam, cantu de variis transformationibus instituto, cum ipsis contendissent.

LIBER VI. Quo exemplo mota Dea, anum se fecit. Itaque inito cum Arachne texendi certamine, postquam utriusque tela varias transformationes repraesentavit, ipsam in araneam mutavit. Nihil tamen hoc Nioben movit, quo minus amissis liberis in saxum obdurescceret. Quo quidem cognito, vulgus Lycios rusticos in ranas a Diana versos, et Marsyam ab Apolline excoriatum, in

memoriam revocavit. Cumque ad confolandos Thebanos urbes finitimae conveniſſent, ſoli defuerunt Athenienſes: quoniam a Tereo rege infeſtabantur. Qui deinde ſtuprata Philomela, in upupam transformatus fuit: quemadmodum et Philomela in luſciniam, ac Procne in hirundinem. Quae res Pandioni ſocero intellecta, mortem attulit. Huic in regno ſucceſſit Erechtheus, e cuius filia Orithyia Boreas Calain procreavit et Zethen: qui in Argonautarum numero quondam fuerunt; cum Iaſon, ſeminatis ſerpentis dentibus, e quibus homines armati prodierunt, et dracone ſopito, vellus aureum retulit.

LIBER VII. Is poſtquam domum cum Medea rediit, Aeſoni illa iuventutem reddidit. Eandemque Peliae pollicita, praemiſſo arietis in agnum reformati ſpecimine, dolo eum occidit. Inde per varia loca multis inſignia transformationibus delata, poſt occiſos liberos, Aegeo nupſit. Contra hunc poſtea bellum movit Minos, collectis undique copiis: ut et e Paro. Quam cum Arne quondam prodidiſſet, in monedulam fuerat converſa. At Aeacus ab Aegeo ſtetit, et ad eum Myrmidonès ſuos, e formicis ortos, auxilio miſit, duce Cephalo: qui olim uxorem ſuam, mutata ſibi forma, in adulterium pellexerat, canemque ſuum ſimul cum vulpe in ſaxa converti viderat.

LIBER VIII. Minos interim Alcathoën obſidet. qua capta, Niſus in haliaeetum et Scylla in ciriu fuere translati. Hinc in Cretam ille reverſus eſt, ubi Minotaurus labyrintho erat incluſus. quem cum Theſeus de medio ſuſtuliſſet, cum Ariadne

in

in patriam rediturus, eam in itinere dereliquit. Tum eam Bacchus assumsit, eiusque coronam inter sidera collocavit. Icarus vero, cum ex insula conaretur post patrem evolare, submersus est: eiusque exsequias celebrantem patrem vidit perdix, e Talo nuper transformata. Theseus interea cum valde celebris iam esset, ad aprum Calydonium, cuius interfectore sublato, sorores eius in Meleagrides aves mutatae sunt, fuit convocatus. Inde ad Acheloum divertitur, et Echinades insulas conspicit, in quas Naiades erant conversae. Quod ita fieri potuisse, Lelex primum Baucidis et Philemonis probat exemplo, qui in arbores fuerint commutati: sicut et domus ipsorum in templum, ac pagus ipse in stagnum. Achelous deinde Protei et Metrae transformationes adiicit, ac suas denique, quibus usus quondam fuerat, cum ipsum premeret Hercules, gratia Deianirae.

LIBER IX. Haec illi postea vestem misit, qua periit, (postquam Lichas in scopulum fuit translatus) et in coelum traductus est. Tum Alcmena ad Iolen se contulit: eique Galanthidem in mustelam, et illa vicissim sororem suam in arborem conversam narravit. Interim supervenit ipsis Iolaus, reparata per Heben iuventute. Id quod non posse omnibus contingere, Iupiter Aeaci exemplo docet. Hunc fugiens Miletus, in Asiam discessit, et Byblidem procreavit atque Caunum: cuius illa desiderio labefacta, in fontem periit. Quae quidem res magis mira cunctis visa fuisset: nisi paulo ante Iphis, ipso nuptiarum die, virilem sexum accepisset.

LIBER

LIBER X. His porro nuptiis qui interfuerat Hymenaeus, ad Orpheum inde se contulit; sed malo omine. quandoquidem mox obiit Eurydice, neque ad superos reduci potuit. Moerore igitur perculsus Orpheus montes solitarios petiit, quo, sono lyrae eius impulsae, accurrerunt arbores omnes, et inter ceteras pinus ex Aty, et cupressus e Cypariſſo mutata.

LIBER XI. Hinc Thraciae mulieres cum illum discerpsiſſent, in arbores mutatae sunt. Tum Bacchus e Thracia receſſit, et Midae pro Sileno restituto auri copiam fecit. cuius cum illum poeniteret, in Pactolo lotus, arenas eius aureas reddidit. Postea Phoebus pro iniquo iudicio aures illi asininas tribuit. Quo facto, Troiae moenia, humanam indutus formam, exstruxit. Hanc urbem postquam cepit Hercules, Hesionam Telamoni uxorem dedit: quandoquidem Peleus iam Thetidem post multas eius transformationes duxerat: et ad Ceycem postea profectus, Daedalionem in accipitrem, et lupum in lapidem conversum, partim intellexerat, partim ipse viderat. Accidit deinde ut Halcyone, marito post naufragium sub Morphei figura secundum quietem conspecto, in avem, ſicut et maritus, mutaretur. Quos in aëre volantes cum animadvertiſſent quidam, Aesacum quondam in mergum, qui tum forte aderat, meminere transformatum.

LIBER XII. Huic tum Priamus pater, tanquam mortuo, exsequias fecit una cum filiis: excepto tamen Paride, qui in Graeciam profectus erat: quemque deinde persecuti Graeci, draconem Auli-

de

de lapideum viderunt redditum. Inde Cycnus ab Achille occisus in avem vertitur: cum invulnerabilis fuisset, ut et Caenis olim in Caeneum, post in avem, commutata. Quod cum narrasset Nestor, Periclymeni quoque transformationes adiunxit.

LIBER XIII. Neptunus deinde Achilli mortem procurat. De cuius armis Aiax et Ulixes post mortem contendunt. Aiace vero hac de causa mortuo, sanguis eius in hyacinthum vertitur. Capta iam Troia, Hecuba fit canis: cuius fortunam cum Dii omnes deplorarent, Aurora sola Memnonem duntaxat, avem iam factum, lugebat. Aeneas porro profugus ad Anium, cuius filiae in columbas erant conversae, aliaque deinceps loca transformationibus clara, delatus est. In Latium denique ut venit, bellum cum Turno suscepit.

LIBER XIV. Is cum per Venulum peteret auxilium a Diomede, cuius socii in aves fuerant mutati, repulsam tulit; redeunte Venulo per ea loca, in quibus pastor quondam in oleastrum erat conversus. Postea naves Aeneae in proelio Nymphae fiunt: sicut et Ardea, post occisum Turnum, avis; atque Aeneas ipse, Indiges. Successerunt huic Reges alii. Quorum inter ceteros sub Proca floruit Pomona. quam cum amaret Vertumnus, sumta primum anus forma, et Anaxaretes in saxum conversae exemplo usurpato: deinde rursum iuvenis factus, voto potitur. Inde sub Numitore aquae frigidae redduntur calidae. Cui qui successit,

Re-

Romulus, factus est Quirinus; eiusque uxor, Hora, Dea.

LIBER XV. Secutus est Numa: qui cum de originibus Crotonis inquireret, nigros calculos quondam in albos fuisse commutatos comperit: et Pythagoram de perpetuis rerum transformationibus disputantem audivit. Mortuum deinde Numam deflens Egeria, nec Hippolyti, qui suas ipsi conversiones proponebat, consolationem admitteus, in fontem liquescit. Id quod non minus fuit mirandum, quam quod Romuli lancea arbor, aut Cippus factus est cornutus. Iulius Caesar denique in stellam post obitum commutatus fuit.

P. OVIDII
NASONIS
ETAMORPHOSEON
LIBER I.

nova fert animus mutatas dicere formas
pora. Di, coeptis (nam vos mutastis et illas)
pirate meis: primaque ab origine mundi
mea perpetuum deducite tempora carmen.
nte, mare et tellus, et, quod tegit omnia, coelum,
is erat toto Naturae vultus in orbe,
m dixere Chaos; rudis indigestaque moles;
quidquam, nisi pondus iners; congestaque eodem
bene iunctarum discordia semina rerum.
lus adhuc mundo praebebat lumina Titan;
nova crescendo reparabat cornua Phoebe;
circumfuso pendebat in aëre tellus
leribus librata suis: nec brachia longo
gine terrarum porrexerat Amphitrite.
que fuit tellus, illic et pontus et aër;
rat instabilis tellus, innabilis unda,
s egens aër: nulli sua forma manebat.
abatque aliis aliud: quia corpore in uno
ida pugnabant calidis, humentia siccis,
lia cum durís, sine pondere habentia pondus.
anc Deus et melior litem Natura diremit:
i coelo terras, et terris abscidit undas,
iquidum spisso secrevit ab aëre coelum.
e postquam evolvit, caecoque exemit acervo,
ociata locis concordi pace ligavit.
a convexi vis et sine pondere coeli
cuit, summaque locum sibi legit in arce.
cimus est aër illi levitate, locoque;
sior his tellus: elementaque grandia traxit;
ressa est gravitate sui. Circumfluus humor
na possedit, solidumque coërcuit orbem.

Sic ubi dispositam, quisquis fuit ille Deorum,
Congeriem secuit, sectamque in membra redegit:
Principio terram, ne non aequalis ab omni
Parte foret, magni speciem glomeravit in orbis.
Tum freta diffundi, rabidisque tumescere ventis
Iussit, et ambitae circumdare litora terrae.
Addidit et fontes, immensaque stagna, lacusque;
Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis:
Quae diversa locis partim sorbentur ab ipsa;
In mare perveniunt partim, campoque recepta
Liberioris aquae, pro ripis litora pulsant.
Iussit et extendi campos, subsidere valles,
Fronde tegi silvas, lapidosos surgere montes.
Utque duae dextra coelum, totidemque sinistra
Parte secant Zonae, quinta est ardentior illis;
Sic onus inclusum numero distinxit eodem
Cura Dei: totidemque plagae tellure premuntur,
Quarum quae media est, non est habitabilis aestu;
Nix tegit alta duas: totidem inter utrumque locavit;
Temperiemque dedit, mixta cum frigore flamma.
Imminet his aër. Qui, quanto est pondere terrae
Pondus aquae levius, tanto est onerosior igni.
Illic et nebulas, illic consistere nubes
Iussit, et humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoque non passim mundi fabricator habendum
Aëra permisit. Vix nunc obsistitur illis,
Cum sua quisque regant diverso flamina tractu,
Quin lanient mundum; tanta est discordia fratrum.
Eurus ad Auroram, Nabathaeaque regna recessit,
Persidaque, et radiis iuga subdita matutinis.
Vesper, et occiduo quae litora Sole tepescunt,
Proxima sunt Zephyro: Scythiam Septemquetrionem
Horrifer invasit Boreas: contraria tellus
Nubibus adsiduis, pluvioque madescit ab Austro.
Haec super imposuit liquidum et gravitate carentem
Aethera, ne quidquam terrenae faecis habentem.
Vix ea limitibus dissepserat omnia certis;
Cum, quae pressa diu massa latuere sub illa,
Sidera coeperunt toto effervescere coelo.
Neu regio foret ulla suis animantibus orba,

Astra

Astra tenent coeleste solum, formaeque Deorum:
Cesserunt nitidis habitandae piscibus undae:
Terra feras cepit: volucres agitabilis aër.
Sanctius his animal, mentisque capacius altae
Deerat adhuc, et quod dominari in cetera posset.
Natus homo est. Sive hunc divino semine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo:
Sive recens tellus, seductaque nuper ab alto
Aethere, cognati retinebat semina coeli.
Quam satus Iapeto, mixtam fluvialibus undis,
Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum.
Pronaque cum spectent animalia cetera terram,
Os homini sublime dedit: coelumque tueri
Iussit, et erectos ad sidera tollere vultus.
Sic, modo quae fuerat rudis et sine imagine, tellus
Induit ignotas hominum conversa figuras.
Aurea prima sata est aetas, quae, vindice nullo,
Sponte sua, sine lege, fidem rectumque colebat.
Poena metusque aberant. Nec verba minacia fixo
Aere legebantur: nec supplex turba timebant
Iudicis ora sui: sed erant sine vindice tuti.
Nondum caesa suis, peregrinum ut viseret orbem,
Montibus in liquidas pinus descenderat undas:
Nullaque mortales, praeter sua, litora norant.
Nondum praecipites cingebant oppida fossae:
Non tuba directi, non aeris cornua flexi,
Non galeae, non ensis, erant. Sine militis usu
Mollia securae peragebant otia mentes.
Ipsa quoque immunis rastroque intacta, nec ullis
Saucia vomeribus, per se dabat omnia tellus:
Contentique cibis, nullo cogente, creatis,
Arbuteos foetus, montanaque fraga legebant,
Cornaque, et in duris haerentia mora rubetis:
Et quae deciderant patula Iovis arbore glandes.
Ver erat aeternum, placidique tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos sine semine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:
Nec renovatus ager gravidis canebat aristis.
Flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant:
Flavaque de viridi stillabant ilice mella.

Poſtquam, Saturno tenebroſa in Tartara miſſo,
Sub Iove mundus erat; ſubiit argentea proles,
Auro deterior, fulvo pretioſior aere.
Iuppiter antiqui contraxit tempora veris:
Perque hiemes, aeſtusque, et inaequales autumnos,
Et breve ver, ſpatiis exegit quatuor annum.
Tum primum ſiccis aër fervoribus uſtus
Canduit: et ventis glacies adſtricta pependit.
Tum primum ſubiere domos. Domus antra fuerunt,
Et denſi frutices, et vinctae cortice virgae.
Semina tum primum longis Cerealia ſulcis
Obruta ſunt, preſſique iugo gemuere iuvenci.
Tertia poſt illas ſucceſſit aënea proles,
Saevior ingeniis, et ad horrida promtior arma:
Nec ſcelerata tamen. De duro eſt ultima ferro.
Protinus irrumpit venae peioris in aevum
Omne nefas: fugere pudor, verumque fidesque;
In quorum ſubiere locum, fraudesque, dolique,
Inſidiaeque, et vis, et amor ſceleratus habendi.
Vela dabat ventis, nec adhuc bene noverat illos
Navita: quaeque diu ſteterant in montibus altis,
Fluctibus ignotis inſultauere carinae.
Communemque prius, ceu lumina Solis et auras,
Cautus humum longo ſignavit limite menſor.
Nec tantum ſegetes alimentaque debita divis
Poſcebatur humus; ſed itum eſt in viſcera terrae:
Quaſque recondiderat, Stygiisque admoverat umbris,
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.
Iamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum,
Prodierant: prodit bellum, quod pugnat utroque:
Sanguineaque manu crepitantia concutit arma.
Vivitur ex rapto. Non hoſpes ab hoſpite tutus,
Non ſocer a genero: fratrum quoque gratia rara eſt.
Imminet exitio vir coniugis, illa mariti:
Lurida terribiles miſcent aconita novercae:
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa iacet Pietas: et Virgo caede madentes,
Ultima coeleſtum, terras Aſtraea reliquit.
Neve foret terris ſecurior arduus aether;
Adfectaſſe ferunt regnum coeleſte Gigantas:
Altaque congeſtos ſtruxiſſe ad ſidera montes.

Tum

Tum pater omnipotens missо perfregit Olympum
Fulmine, et excussit subiecto Pelio Ossam.
Obruta mole sua cum corpora dira iacerent;
Perfusam multo natorum sanguine Terram
Incaluisse ferunt, calidumque animasse cruorem:
Et, nè nulla ferae stirpis monumenta manerent,
In faciem vertisse hominum. Sed et illa propago
Contemtrix Superûm, saevaeque avidissima caedis,
Et violenta fuit: scires e sanguine natos.
Quae pater ut summa vidit Saturnius arce,
Ingemit: et, facto nondum vulgata recenti,
Foeda Lycaoniae referens convivia mensae,
Ingentes animo et dignas Iove concipit iras;
Consiliumque vocat. Tenuit mora nulla vocatos.
Est via sublimis, coelo manifesta sereno,
Lactea nomen habet, candore notabilis ipso.
Hac iter est Superis ad magni tecta Tonantis,
Regalemque domum. Dextra laevaque Deorum
Atria nobilium valvis celebrantur apertis.
Plebs habitat diversa locis. A fronte potentes
Coelicolae, clarique suos posuere penates.
Hic locus est, quem, si verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixisse Palatia coeli.
Ergo ubi marmoreo Superi sedere recessu,
Celsior ipse loco, sceptroque innixus eburno;
Terrificam capitis concussit terque quaterque
Caesariem; cum qua terram, mare, sidera, movit.
Talibus inde modis ora indignantia solvit:
Non ego pro mundi regno magis anxius illa
Tempestate fui, qua centum quisque parabant
Inicere anguipedum captivo brachia coelo.
Nam, quamquam ferus hostis erat, tamen illud ab uno
Corpore, et ex una pendebat origine bellum.
Nunc mihi, qua totum Nereus circumtonat orbem,
Perdendum mortale genus. Per flumina iuro
Infera, sub terras Stygio labentia luco,
Cuncta prius tentata: sed immedicabile vulnus
Ense recidendum, ne pars sincera trahatur.
Sunt mihi Semidei, sunt rustica numina Nymphae,
Faunique, Satyrique, et monticolae Silvani:
Quos quoniam coeli nondum dignamur honore,

Quas dedimus, certe terras habitare finamus.
An satis, o Superi, tutos fore creditis illos,
Cum mihi, qui fulmen, qui vos habeoque, regoque,
Struxerit insidias notus feritate Lycaon?
Confremuere omnes: studiisque ardentibus ausum
Talia deposcunt. Sic, cum manus impia saevit
Sanguine Caesareo Romanum exstinguere nomen,
Attonitum tantae subito terrore ruinae
Humanum genus est, totusque perhorruit orbis.
Nec tibi grata minus pietas, Auguste, tuorum,
Quam fuit illa Iovi. Qui postquam voce manuque
Murmura compressit; tenuere silentia cuncti.
Substitit ut clamor, pressus gravitate regentis;
Iuppiter hoc iterum sermone silentia rumpit:
Ille quidem poenas (curam hanc dimittite) solvit;
Quod tamen admissum, quae sit vindicta, docebo.
Contigerat nostras infamia temporis aures:
Quam cupiens falsam, summo delabor Olympo,
Et Deus humana lustro sub imagine terras.
Longa mora est, quantum noxae sit ubique repertum,
Enumerare: minor fuit ipsa infamia vero.
Maenala transieram, latebris horrenda ferarum,
Et cum Cylleno gelidi pineta Lycaei,
Arcados hinc sedes et inhospita tecta tyranni
Ingredior, traherent cum sera crepuscula noctem.
Signa dedi veniisse Deum; vulgusque precari
Coeperat. Irridet primo pia vota Lycaon.
Mox ait, Experiar, Deus hic, discrimine aperto,
An sit mortalis: nec erit dubitabile verum.
Nocte gravem somno nec opina perdere morte
Me parat. Haec illi placet experientia veri.
Nec contentus eo, missi de gente Molossa
Obsidis unius iugulum mucrone resolvit:
Atque ita semineces partim ferventibus artus
Mollit aquis, partim subiecto torruit igni.
Quos simul imposuit mensis; ego vindice flamma
In domino dignos everti tecta Penates.
Territus ille fugit; nactusque silentia ruris
Exululat, frustraque loqui conatur: ab ipso
Colligit os rabiem, solitaeque cupidine caedis
Vertitur in pecudes: et nunc quoque sanguine gaudet.

In

In villos abeunt veſtes, in crura lacerti:
Fit lupus, et veteris ſervat veſtigia formae;
Canities eadem eſt, eadem violentia vultu;
Idem oculi lucent; eadem feritatis imago.
Occidit una domus: ſed non domus una perire
Digna fuit. Qua terra patet, fera regnat Erinnys.
In facinus iuraſſe putes. Dent ocius omnes,
Quas meruere pati (ſic ſtat ſententia) poenas.
Dicta Iovis pars voce probant, ſtimulosque furenti
Adiiciunt: alii partes adſenſibus implent.
Eſt tamen humani generis iactura dolori
Omnibus: et, quae ſit terrae, mortalibus orbae,
Forma futura, rogant: quis ſit laturus in aras
Tura? ferisne paret populandas tradere gentes?
Talia quaerentes (ſibi enim fore cetera curae)
Rex Superûm trepidare vetat; ſobolemque priori
Diſſimilem populo promittit origine mira.
Iamque erat in totas ſparſurus fulmina terras;
Sed timuit, ne forte ſacer tot ab ignibus aether
Conciperet flammas, longusque ardeſceret axis.
Eſſe quoque in fatis reminiſcitur, adfore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaque regia coeli
Ardeat, et mundi moles operoſa laboret.
Tela reponuntur, manibus fabricata Cyclopum.
Poena placet diverſa, genus mortale ſub undis
Perdere, et ex omni nimbos dimittere coelo.
Protinus Aeoliis Aquilonem claudit in antris,
Et quaecunque fugant inductas flamina nubes:
Emittitque Notum. Madidis Notus evolat alis,
Terribilem picea tectus caligine vultum.
Barba gravis nimbis; canis fluit unda capillis:
Fronte ſedent nebulae: rorant pennaeque, ſinuſque.
Utque manu lata pendentia nubila preſſit;
Fit fragor: hinc denſi funduntur ab aethere nimbi.
Nuntia Iunonis, varios induta colores,
Concipit Iris aquas, alimentaque nubibus adfert.
Sternuntur ſegetes, et deplorata coloni
Vota iacent; longique labor perit irritus anni.
Nec coelo contenta ſuo Iovis ira: ſed illum
Caeruleus frater iuvat auxiliaribus undis.
Convocat hic amnes. Qui poſtquam tecta tyranni

Intravere sui; Non est hortamine longo
Nunc, ait, utendum: vires effundite vestras:
Sic opus est; aperite domos: ac, mole remota,
Fluminibus vestris totas immittite habenas.
Iusserat. Hi redeunt, ac fontibus ora relaxant,
Et defrenato volvuntur in aequora cursu.
Ipse tridente suo terram percussit: at illa
Intremuit, motuque sinus patefecit aquarum.
Exspatiata ruunt per apertos flumina campos;
Cumque satis arbusta simul, pecudesque, virosque,
Tectaque, cumque suis rapiunt penetralia sacris.
Si qua domus mansit, potuitque resistere tanto
Indeiecta malo; culmen tamen altior huius
Unda tegit, pressaeque labant sub gurgite turres.
Iamque mare et tellus nullum discrimen habebant.
Omnia pontus erant. Deerant quoque litora ponto.
Occupat hic collem: cymba sedet alter adunca,
Et ducit remos illic, ubi nuper ararat.
Ille supra segetes, aut mersae culmina villae,
Navigat: hic summa piscem deprendit in ulmo.
Figitur in viridi (si Fors tulit) anchora prato:
Aut subiecta terunt curvae vineta carinae.
Et, modo qua graciles gramen carpsere capellae,
Nunc ibi deformes ponunt sua corpora phocae.
Mirantur sub aqua lucos, urbesque, domosque
Nereïdes: silvasque tenent delphines, et altis
Incursant ramis, agitataque robora pulsant.
Nat lupus inter oves: fulvos vehit unda leones:
Unda vehit tigres. Nec vires fulminis apro,
Crura nec ablato prosunt velocia cervo.
Quaesitisque diu terris, ubi sidere detur,
In mare lassatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immensa licentia ponti,
Pulsabantque novi montana cacumina fluctus.
Maxima pars unda rapitur: quibus unda pepercit,
Illos longa domant inopi ieiunia victu.
Separat Aonios Actaeis Phocis ab arvis,
Terra ferax, dum terra fuit; sed tempore in illo
Pars maris, et latus subitarum campus aquarum.
Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus,
Nomine Parnasus, superatque cacumine nubes.

Hic

Hic ubi Deucalion (nam cetera texerat aequor)
Cum conſorte tori parva rate vectus adhaeſit;
Corycidas Nymphas, et numina montis adorant,
Fatidicamque Themin, quae nunc oracla tenebat.
Non illo melior quisquam, nec amantior aequi
Vir fuit, aut illa metuentior ulla Deorum.
Iuppiter ut liquidis ſtagnare paludibus orbem,
Et ſupereſſe videt de tot modo millibus unum,
Et ſupereſſe videt de tot modo millibus unam;
Innocuos ambos, cultores numinis ambos;
Nubila diſiecit, nimbisque Aquilone remotis,
Et coelo terras oſtendit, et aethera terris.
Nec maris ira manet; poſitoque tricuſpide telo
Mulcet aquas rector pelagi: ſupraque profundum
Exſtantem, atque humeros innato murice tectum
Caeruleum Tritona vocat; conchaeque ſonaci
Inſpirare iubet; fluctusque et flumina ſigno
Iam revocare dato. Cava buccina ſumitur illi
Tortilis, in latum quae turbine creſcit ab imo:
Buccina, quae medio concepit ut aëra ponto,
Litora voce replet, ſub utroque iacentia Phoebo.
Tum quoque, ut ora Dei madida rorantia barba
Contigit, et cecinit iuſſos inflata receptus,
Omnibus audita eſt telluris et aequoris undis:
Et quibus eſt undis audita, coërcuit omnes.
Iam mare litus habet: plenos capit alveus amnes:
Flumina ſubſidunt: colles exire videntur:
Surgit humus: creſcunt loca decreſcentibus undis.
Poſtque diem longam nudata cacumina ſilvae
Oſtendunt, limumque tenent in fronde relictum.
Redditus orbis erat. Quem poſtquam vidit inanem,
Et deſolatas agere alta ſilentia terras,
Deucalion, lacrimis ita Pyrrham adfatur obortis:
O ſoror, o coniux, o femina ſola ſuperſtes,
Quam commune mihi genus, et patruelis origo,
Deinde torus iunxit; nunc ipſa pericula iungunt:
Terrarum, quascunque vident occaſus et ortus,
Nos duo turba ſumus. Poſſedit cetera pontus.
Nunc quoque adhuc vitae non eſt fiducia noſtrae
Certa ſatis: terrent etiamnum nubila mentem.
Quid tibi, ſi ſine me ſatis erepta fuiſſes,

Nunc animi, miseranda, foret? quo sola timorem
Ferre modo posses? quo consolante doleres?
Namque ego, (crede mihi) si te modo pontus haberet,
Te sequerer, coniux: et me quoque pontus haberet.
O utinam possim populos reparare paternis
Artibus; atque animas formatae infundere terrae!
Nunc genus in nobis restat mortale duobus,
(Sic visum superis) hominumque exempla manemus.
Dixerat, et flebant. Placuit coelestе precari
Numen, et auxilium per sacras quaerere sortes.
Nulla mora est; adeunt pariter Cephisidas undas,
Ut nondum liquidas, sic iam vada nota secantes.
Inde ubi libatos irroravere liquores
Vestibus et capiti; flectunt vestigia sanctae
Ad delubra Deae: quorum fastigia turpi
Squalebant musco; stabantque sine ignibus arae.
Ut templi tetigere gradus; procumbit uterque
Pronus humi, gelidoque pavens dedit oscula saxo,
Atque ita, Si precibus, dixerunt, numina iustis
Victa remollescunt, si flectitur ira Deorum;
Dic, Themi, qua generis damnum reparabile nostri
Arte sit: et mersis fer opem, mitissima, rebus.
Mota Dea est, sortemque dedit: Discedite templo;
Et velate caput; cinctasque resolvite vestes:
Ossaque post tergum magnae iactate parentis.
Obstupuere diu: rumpitque silentia voce
Pyrrha prior; iussisque Deae parere recusat:
Detque sibi veniam, pavido rogat ore: pavetque,
Laedere iactatis maternas ossibus umbras.
Interea repetunt caecis obscura latebris
Verba datae sortis secum, inter seque volutant.
Inde Promethides placidis Epimethida dictis
Mulcet: et, Aut fallax, ait, est sollertia nobis:
Aut pia sunt, nullumque nefas oracula suadent.
Magna parens terra est: lapides in corpore terrae
Ossa reor dici: iacere hos post terga iubemur.
Coniugis augurio quamquam Titania mota est;
Spes tamen in dubio est. Adeo coelestibus ambo
Diffidunt monitis. Sed quid tentare nocebit?
Descendunt; velantque caput, tunicasque recingunt;
Et iussos lapides sua post vestigia mittunt.

Saxa

Saxa (quis hoc credat, nisi sit pro teste vetustas?)
Ponere duritiem coepere suumque rigorem,
Mollirique mora, mollitaque ducere formam.
Mox, ubi creverunt, naturaque mitior illis
Contigit, ut quaedam, sic non manifesta, videri
Forma potest hominis; sed uti de marmore coepto
Non exacta satis, rudibusque simillima signis.
Quae tamen ex illis aliquo pars humida succo,
Et terrena fuit, versa est in corporis usum.
Quod solidum est, flectique nequit, mutatur in ossa:
Quod modo vena fuit, sub eodem nomine mansit:
Inque brevi spatio, Superorum numine, saxa
Missa viri manibus faciem traxere virilem:
Et de femineo reparata est femina iactu.
Inde genus durum sumus, experiensque laborum:
Et documenta damus, qua simus origine nati.
Cetera diversis tellus animalia formis
Sponte sua peperit; postquam vetus humor ab igne
Percaluit Sōlis, coenumque, udaeque paludes
Intumuere aestu: foecundaque semina rerum
Vivaci nutrita solo, ceu matris in alvo,
Creverunt, faciemque aliquam cepere morando.
Sic ubi deseruit madidos septemfluus agros
Nilus, et antiquo sua flumina reddidit alveo,
Aethereoque recens exarsit sidere limus;
Plurima cultores versis animalia glebis
Inveniunt, et in his quaedam modo coepta sub ipsum
Nascendi spatium; quaedam imperfecta, suisque
Trunca vident numeris: et eodem in corpore saepe
Altera pars vivit: rudis est pars altera tellus.
Quippe ubi temperiem sumsere humorque calorque,
Concipiunt: et ab his oriuntur cuncta duobus.
Cumque sit ignis aquae pugnax; vapor humidus omnes
Res creat, et discors concordia foetibus apta est.
Ergo ubi diluvio tellus lutulenta recenti
Solibus aethereis, altoque recanduit aestu;
Edidit innumeras species; partimque figuras
Rettulit antiquas, partim nova monstra creavit.
Illa quidem nollet, sed te quoque, maxime Python,
Tum genuit: populisque novis, incognita serpens,
Terror eras. Tantum spatii de monte tenebas.

Hanc Deus arcitenens, et nunquam talibus armis
Ante, nisi in damis capreisque fugacibus, usus,
Mille grāvem telis, exhausta paene pharetra,
Perdidit, effuso per vulnera nigra veneno.
Neve operis famam possit delere vetustas,
Instituit sacros celebri certamine ludos,
Pythia, de domitae serpentis nomine dictos.
His iuvenum quicunque manu, pedibusve, rotave
Vicerat, aesculeae capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat; longoque decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phoebus.
Primus amor Phoebi Daphne Peneïa; quem non
Fors ignara dedit, sed saeva Cupidinis ira.
Delius hunc nuper, victa serpente superbus,
Viderat adducto flectentem cornua nervo:
Quidque tibi, lascive puer, cum fortibus armis?
Dixerat; ista decent humeros gestamina nostros:
Qui dare certa ferae, dare vulnera possumus hosti:
Qui modo, pestifero tot iugera ventre prementem
Stravimus innumeris, tumidum Pythona, sagittis.
Tu face, nescio quos, esto contentus amores
Irritare tua: nec laudes adsere nostras.
Filius huic Veneris: Figat tuus omnia, Phoebe,
Te meus arcus, ait: quantoque animalia cedunt
Cuncta tibi, tanto minor est tua gloria nostra.
Dixit: et elisso percussis aëre pennis
Impiger umbrosa Parnasi constitit arce:
Eque sagittifera promsit duo tela pharetra
Diversorum operum. Fugat hoc, facit illud amorem.
Quod facit, auratum est, et cuspide fulget acuta:
Quod fugat, obtusum est, et habet sub arundine plumbum.
Hoc Deus in Nympha Peneide fixit; at illo
Laesit Apollineas traiecta per ossa medullas.
Protinus alter amat; fugit altera nomen amantis,
Silvarum latebris, captivarumque ferarum
Exuviis gaudens, innuptaeque aemula Phoebes.
Vitta coërcebat positos sine lege capillos.
Multi illam petiere: illa aversata petentes,
Impatiens expersque viri, nemorum avia lustrat:
Nec quid Hymen, quid Amor, quid sint connubia, curat.

Saepe

Saepe pater dixit: Generum mihi, filia, debes.
Saepe pater dixit: Debes mihi, nata, nepotes.
Illa, velut crimen, taedas exosa iugales,
Pulchra verecundo suffunditur ora rubore;
Inque patris blandis haerens cervice lacertis,
Da mihi perpetua, genitor carissime, dixit,
Virginitate frui: dedit hoc pater ante Dianae.
Ille quidem obsequitur: sed te decor iste, quod optas,
Esse vetat; votoque tuo tua forma repugnat.
Phoebus amat: visaeque cupit connubia Daphnes:
Quaeque cupit, sperat: suaque illum oracula fallunt.
Utque leves stipulae demtis adolentur aristis,
Ut facibus sepes ardent, quas forte viator
Vel nimis admovit, vel iam sub luce reliquit;
Sic Deus in flammas abiit: sic pectore toto
Uritur, et sterilem sperando nutrit amorem.
Spectat inornatos collo pendere capillos.
Et, Quid? si comantur? ait. Videt igne micantes,
Sideribus similes, oculos. Videt oscula, quae non
Est vidisse satis. Laudat digitosque, manusque,
Brachiaque, et nudos media plus parte lacertos.
Si qua latent, meliora putat. Fugit ocior aura
Illa levi: neque ad haec revocantis verba resistit:
Nympha, precor, Penëi, mane: non insequor hostis.
Nympha, mane. Sic agna lupum, sic cerva leonem,
Sic aquilam penna fugiunt trepidante columbae;
Hostes quaeque suos. Amor est mihi causa sequendi.
Me miserum! ne prona cadas, indignave laedi
Crura secent sentes; et sim tibi causa doloris.
Aspera, qua properas, loca sunt. Moderatius, oro,
Curre, fugamque inhibe: moderatius insequar ipse.
Cui placeas, inquire tamen. Non incola montis,
Non ego sum pastor: non hic armenta, gregesve
Horridus observo. Nescis, temeraria, nescis
Quem fugias: ideoque fugis. Mihi Delphica tellus
Et Claros, et Tenedos, Patareaeque regia servit.
Iuppiter est genitor. Per me, quod eritque fuitque,
Estque, patet: per me concordant carmina nervis.
Certa quidem nostra est: nostra tamen una sagitta
Certior, in vacuo quae vulnera pectore fecit.
Inventum medicina meum est; opiferque per orbem

Di-

Dicor: et herbarum ſubiecta potentia nobis.
Hei mihi, quod nullis amor eſt medicabilis herbis:
Nec proſunt domino, quae proſunt omnibus, arte
Plura locuturum timido Peneïa curſu
Fugit; cumque ipſo verba imperfecta reliquit:
Tum quoque viſa decens. Nudabant corpora venti
Obviaque adverſas vibrabant flamina veſtes;
Et levis impexos retro dabat aura capillos:
Auctaque forma fuga eſt. Sed enim non ſuſtinet ultra
Perdere blanditias iuvenis Deus: utque movebat
Ipſe Amor, admiſſo ſequitur veſtigia paſſu.
Ut canis in vacuo leporem cum Gallicus arvo
Vidit; et hic praedam pedibus petit, ille ſalutem,
Alter inhaeſuro ſimilis, iam iamque tenere
Sperat, et extento ſtringit veſtigia roſtro:
Alter in ambiguo eſt, an ſit deprenſus, et ipſis
Morſibus eripitur, tangentiaque ora relinquit,
Sic Deus, et virgo eſt: hic ſpe celer, illa timore.
Qui tamen inſequitur, pennis adiutus Amoris,
Ocior eſt, requiemque negat: tergoque fugaci,
Imminet; et crinem ſparſum cervicibus adflat.
Viribus abſumtis expalluit illa: citaeque
Victa labore fugae, ſpectans Peneïdas undas,
Fer, pater, inquit, opem; ſi flumina numen habetis.
Qua nimium placui, tellus, aut hisce, vel iſtam,
Quae facit ut laedar, mutando perde figuram.
Vix prece finita, torpor gravis adligat artus:
Mollia cinguntur tenui praecordia libro:
In frondem crines, in ramos brachia creſcunt:
Pes, modo tam velox, pigris radicibus haeret:
Ora cacumen obit: remanet nitor unus in illa.
Hanc quoque Phoebus amat: poſitaque in ſtipite dextra
Sentit adhuc trepidare novo ſub cortice pectus.
Complexusque ſuis ramos, ut membra, lacertis,
Oſcula dat ligno: refugit tamen oſcula lignum.
Cui Deus, At coniux quoniam mea non potes eſſe,
Arbor eris certe, dixit, mea. Semper habebunt
Te coma, te citharae, te noſtrae, Laure, pharetrae.
Tu ducibus Latiis aderis, cum laeta triumphum
Vox canet: et longae viſent Capitolia pompae.
Poſtibus Auguſtis eadem fidiſſima cuſtos

Ant

Ante fores ſtabis; mediamque tuebere quercum.
Utque meum intonſis caput eſt iuvenile capillis;
Tu quoque perpetuos ſemper gere frondis honores.
Finierat Paean. Factis modo laurea ramis
Adnuit: utque caput, viſa eſt agitaſſe cacumen.

Eſt nemus Haemoniae, praerupta quod undique claudit
Silva; vocant Tempe: per quae Peneus, ab imo
Effuſus Pindo, ſpumoſis volvitur undis:
Deiectuque gravi tenues agitantia fumos
Nubila conducit, ſummasque adſpergine ſilvas
Impluit; et ſonitu plus quam vicina fatigat.
Haec domus, haec ſedes, haec ſunt penetralia magni
Amnis: in hoc, reſidens facto de cautibus antro,
Undis iura dabat, Nymphisque colentibus undas.
Conveniunt illuc popularia flumina primum;
Neſcia gratentur, conſolenturne parentem,
Populifer Spercheos; et irrequietus Enipeus,
Apidanusque ſenex, lenisque Amphryſos et Aeas;
Moxque amnes alii. Qui, qua tulit impetus illos,
In mare deducunt feſſas erroribus undas.
Inachus unus abeſt: imoque reconditus antro
Fletibus auget aquas: natamque miſerrimus Io
Luget, ut amiſſam. Neſcit vitane fruatur,
An ſit apud manes: ſed quam non invenit usquam,
Eſſe putat nusquam; atque animo peiora veretur.
Viderat a patrio redeuntem Iuppiter Io
Flumine: et, O virgo Iove digna, tuoque beatum
Neſcio quem factura toro, pete, dixerat, umbras
Altorum nemorum, (et nemorum monſtraverat umbras,)
Dum calet, et medio Sol eſt altiſſimus orbe.
Quodſi ſola times latebras intrare ferarum;
Praeſide tuta Deo nemorum ſecreta ſubibis:
Nec de plebe Deo, ſed qui coeleſtia magna
Sceptra manu teneo; ſed qui vaga fulmina mitto.
Ne fuge me. Fugiebat enim. Iam paſcua Lernae,
Conſitaque arboribus Lyrcaea reliquerat arva;
Cum Deus inducta latas caligine terras
Occuluit, tenuitque fugam, rapuitque pudorem.
Interea medios Iuno deſpexit in agros:
Et noctis faciem nebulas feciſſe volucres

Sub

Sub nitido mirata die; non fluminis illas
Esse, nec humenti sentit tellure remitti,
Atque suus coniux, ubi sit, circumspicit; ut quae
Deprensi toties iam nosset furta mariti.
Quem postquam coelo non reperit; Aut ego fallor,
Aut ego laedor, ait: delapsaque ab aethere summo
Constitit in terris; nebulasque recedere iussit.
Coniugis adventum praesenserat, inque nitentem
Inachidos vultus mutaverat ille iuvencam.
Bos quoque formosa est. Speciem Saturnia vaccae,
Quamquam invita, probat: nec non et cuius, et unde,
Quove sit armento, veri quasi nescia, quaerit.
Iuppiter e terra genitam mentitur, ut auctor
Desinat inquiri. Petit hanc Saturnia munus.
Quid faciat? crudele, suos addicere amores:
Non dare, suspectum. Pudor est, qui suadeat illinc;
Hinc dissuadet amor. Victus pudor esset amore:
Sed, leve si munus sociae generisque torique
Vacca negaretur, poterat non vacca videri.
Pellice donata, non protinus exuit omnem
Diva metum; timuitque Iovem, et fuit anxia furti;
Donec Arestoridae servandam tradidit Argo.
Centum luminibus cinctum caput Argus habebat;
Inde suis vicibus capiebant bina quietem:
Cetera servabant, atque in statione manebant.
Constiterat quocunque modo; spectabat ad Io:
Ante oculos Io, quamvis aversus, habebat.
Luce sinit pasci: cum Sol tellure sub alta est,
Claudit, et indigno circumdat vincula collo.
Frondibus arbuteis, et amara pascitur herba:
Proque toro, terrae, non semper gramen habenti,
Incubat infelix; limosaque flumina potat.
Illa etiam supplex Argo cum brachia vellet
Tendere; non habuit, quae brachia tenderet Argo:
Conatoque queri mugitus edidit ore:
Pertimuitque sonos: propriaque exterrita voce est.
Venit et ad ripas, ubi ludere saepe solebat,
Inachidas ripas: novaque ut conspexit in unda
Cornua, pertimuit, seque exsternata refugit.
Naïdes ignorant, ignorat et Inachus ipse,
Quae sit. At illa patrem sequitur, sequiturque sorores:

Et

Et patitur tangi, ſeque admirantibus offert.
Decerptas ſenior porrexerat Inachus herbas;
Illa manus lambit, patriisque dat oſcula palmis;
Nec retinet lacrimas: et, ſi modo verba ſequantur,
Oret opem; nomenque ſuum, caſusque loquatur.
Litera pro verbis, quam pes in pulvere duxit,
Corporis indicium mutati triſte peregit.
Me miſerum! exclamat pater Inachus: inque gementis
Cornibus, et niveae pendens cervice iuvencae,
Me miſerum! ingeminat. Tune es quaeſita per omnes,
Nata, mihi terras? tu non inventa reperta
Luctus eras levior. Retices: nec mutua noſtris
Dicta refers. Alto tantum ſuſpiria prodis
Pectore: quodque unum potes, ad mea verba remugis.
At tibi ego ignarus thalamos taedasque parabam:
Spesque fuit generi mihi prima, ſecunda nepotum.
De grege nunc tibi vir, nunc de grege natus habendus.
Nec finire licet tantos mihi morte dolores:
Sed nocet eſſe Deum. Praecluſaque ianua leti
Aeternum noſtros luctus extendit in aevum.
Talia moerenti ſtellatus ſubmovet Argus,
Ereptamque patri diverſa in paſcua natam
Abſtrahit. Ipſe procul montis ſublime cacumen
Occupat: unde ſedens partes ſpeculetur in omnes.
Nec Superûm rector mala tanta Phoronidos ultra
Ferre poteſt: natumque vocat; quem lucida partu
Pleïas enixa eſt: letoque det, imperat, Argum.
Parva mora eſt, alas pedibus, virgamque potenti
Somniferam ſumſiſſe manu, tegimenque capillis.
Haec ubi diſpoſuit, patria Iove natus ab arce
Deſilit in terras. Illic tegimenque removit,
Et poſuit pennas: tantummodo virga retenta eſt.
Hac agit, ut paſtor, per devia rura capellas,
Dum venit, abductas: et ſtructis cantat avenis.
Voce nova captus cuſtos Iunonius, At tu,
Quisquis es, hoc poteras mecum conſidere ſaxo,
Argus ait: neque enim pecori foecundior ullo
Herba loco eſt: aptamque vides paſtoribus umbram.
Sedit Atlantiades, et euntem multa loquendo
Detinuit ſermone diem: iunctisque canendo

Vincere arundinibus ſervantia lumina tentat.
Ille tamen pugnat molles evincere ſomnos:
Et, quamvis ſopor eſt oculorum parte receptus;
Parte tamen vigilat. Quaerit quoque, (namque reperta
Fiſtula nuper erat) qua ſit ratione reperta.

Tum Deus, Arcadiae gelidis ſub montibus, inquit,
Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas
Naïas una fuit. Nymphae Syringa vocabant.
Non ſemel et Satyros eluſerat illa ſequentes,
Et quoscunque Deos umbroſave ſilva, feraxve
Rus habet. Ortygiam ſtudiis, ipſaque colebat
Virginitate Deam. Ritu quoque cincta Dianae
Falleret: et credi poſſet Latonia, ſi non
Corneus huic arcus, ſi non foret aureus illi.
Sic quoque fallebat. Redeuntem colle Lycaeo
Pan videt hanc, pinuque caput praecinctus acuta,
Talia verba refert. Reſtabat verba referre;
Et precibus ſpretis fugiſſe per avia Nympham:
Donec arenoſi placitum Ladonis ad amnem
Venerit: hic illi curſum impedientibus undis,
Ut ſe mutarent, liquidas oraſſe ſorores;
Panaque, cum prenſam ſibi iam Syringa putaret,
Corpore pro Nymphae cannas tenuiſſe paluſtres:
Dumque ibi ſuſpirat, motos in arundine ventos
Effeciſſe ſonum tenuem, ſimilemque querenti:
Arte nova, vocisque Deum dulcedine captum,
Hoc mihi concilium tecum, dixiſſe, manebit;
Atque ita disparibus calamis compagine cerae
Inter ſe iunctis nomen tenuiſſe puellae.
Talia dicturus vidit Cyllenius omnes
Succubuiſſe oculos, adopertaque lumina ſomno.
Supprimit extemplo vocem: firmatque ſoporem,
Languida permulcens medicata lumina virga.
Nec mora: falcato nutantem vulnerat enſe,
Qua collo confine caput: ſaxoque cruentum
Deiicit; et maculat praeruptam ſanguine cautem.
Arge, iaces: quodque in tot lumina lumen habebas,
Exſtinctum eſt: centumque oculos nox occupat una.
Excipit hos, volucrisque ſuae Saturnia pennis
Collocat; et gemmis caudam ſtellantibus implet.

Pro-

aus exarſit, nec tempora diſtulit irae,
feramque oculis animoque obiecit Erinnys
is Argolicae, ſtimulosque in pectore caecos
idit, et profugam per totum terruit orbem.
ius immenſo reſtabas, Nile, labori.
i ſimul ac tetigit, poſitisque in margine ripae
ibuit genibus, reſupinoque ardua collo,
potuit, ſolos tollens ad ſidera vultus,
mitu, et lacrimis, et luctiſono mugitu
Iove viſa queri eſt, finemque orare malorum.
igis ille ſuae complexus colla lacertis,
t ut poenas tandem, rogat: Inque futurum
metus, inquit, nunquam tibi cauſa doloris
erit: et Stygias iubet hoc audire paludes.
nita Dea eſt, vultus capit illa priores:
e quod ante fuit. Fugiunt e corpore ſetae:
ua decreſcunt: fit luminis arctior orbis.
rahitur rictus: redeunt humerique manusque:
laque in quinos dilapſa abſumitur ungues.
ove nil ſupereſt, formae niſi candor, in illa;
oque pedum Nymphe contenta duorum
tur: metuitque loqui; ne more iuvencae
at; et timide verba intermiſſa retentat.
Dea linigera colitur celeberrima turba.
Epaphus magni genitus de ſemine tandem
tur eſſe Iovis: perque urbes iuncta parenti
ola tenet. Fuit huic animis aequalis et annis
atus Phaëthon: quem quondam magna loquentem,
ibi cedentem, Phoeboque parente ſuperbum,
tulit Inachides; Matrique, ait, omnia demens
is; et es tumidus genitoris imagine falſi.
uit Phaëthon, iramque pudore repreſſit:
lit ad Clymenen Epaphi convicia matrem.
ue magis doleas, genitrix, ait, ille ego liber,
erox tacui. Pudet haec opprobria nobis
ci potuiſſe, et non potuiſſe referri.
, ſi modo ſum coeleſti ſtirpe creatus,
notam tanti generis: meque adſere coelo.
; et implicuit materno brachia collo:
ie ſuum, Meropisque caput, taedasque ſororum,
eret, oravit, veri ſibi ſigna parentis.

Ambiguum, Clymene precibus Phaëthontis, an ira
Mota magis dicti ſibi criminis; utraque coelo
Brachia porrexit: ſpectansque ad lumina Solis,
Per iubar hoc, inquit, radiis inſigne coruſcis,
Nate, tibi iuro, quod nos auditque videtque;
Hoc te, quem ſpectas, hoc te, qui temperat orbem,
Sole ſatum. Si ficta loquor, neget ipſe videndum
Se mihi; ſitque oculis lux iſta noviſſima noſtris.
Nec longus labor eſt, patrios tibi noſſe penates:
Unde oritur, domus eſt terrae contermina noſtrae,
Si modo fert animus; gradere: et ſcitabere ab ipſo.
Emicat extemplo laetus poſt talia matris
Dicta ſuae Phaëthon, et concipit aethera mente,
Aethiopasque ſuos, poſitosque ſub ignibus Indos
Sidereis, transit, patriosque adit impiger ortus.

LIBER II.

Regia Solis erat ſublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammasque imitante pyropo:
Cuius ebur nitidum faſtigia ſumma tenebat:
Argenti bifores radiabant lumine valvae.
Materiem ſuperabat opus: nam Mulciber illic
Aequora caelarat, medias cingentia terras,
Terrarumque orbem, coelumque, quod imminet orbi.
Caeruleos habet unda Deos: Tritona canorum,
Proteaque ambiguum, balaenarumque prementem
Aegaeona ſuis immania terga lacertis,
Doridaque, et natas: quarum pars nare videntur,
Pars in mole ſedens virides ficcare capillos;
Piſce vehi quaedam. Facies non omnibus una,
Nec diverſa tamen: qualem decet eſſe ſororum.
Terra viros, urbesque gerit, ſilvasque, ferasque.
Fluminaque, et Nymphas, et cetera numina ruris.
Haec ſuper impoſita eſt coeli fulgentis imago:
Signaque ſex foribus dextris, totidemque ſiniſtris,
Quo ſimul acclivo Clymeneïa limite proles

Ve-

it, et intravit dubitati tecta parentis;
inus ad patrios ſua fert veſtigia vultus:
ſiſtitque procul. Neque enim propiora ferebat
ina. Purpurea velatus veſte ſedebat
olio Phoebus, claris lucente ſmaragdis.
extra, laevaque Dies, et Menſis, et Annus,
laque, et poſitae ſpatiis aequalibus Horae:
que novum ſtabat, cinctum florente corona:
at nuda Aeſtas, et ſpicea ſerta gerebat.
at et Autumnus, calcatis ſordidus uvis.
lacialis Hiems, canos hirſuta capillos.
loco medius, rerum novitate paventem
oculis iuvenem, quibus adſpicit omnia, vidit.
eque viae tibi cauſa? quid hac, ait, arce petiſti,
enies, Phaëthon, haud inficianda parenti?
efert: O lux immenſi publica mundi,
be pater, ſi das huius mihi nominis uſum,
falſa Clymene culpam ſub imagine celat;
ora da, genitor, per quae tua vera propago
ar; et hunc animis errorem detrahe noſtris.
rat. At genitor circum caput omne micantes
oſuit radios: propiusque accedere iuſſit:
lexuque dato, Nec tu meus eſſe negari
us es; et Clymene veros, ait, edidit ortus.
que minus dubites; quodvis pete munus: ut illud
ribuente feras. Promiſſis teſtis adeſto
uranda palus, oculis incognita noſtris.
bene deſierat: currus rogat ille paternos,
e diem alipedum ius et moderamen equorum.
ituit iuraſſe patrem. Qui terque quaterque
utiens illuſtre caput, Temeraria, dixit,
mea facta tua eſt. Utinam promiſſa liceret
dare! confiteor, ſolum hoc tibi, nate, negarem.
iadere licet. Non eſt tua tuta voluntas.
ia petis, Phaëthon; et quae nec viribus iſtis
era conveniant, nec tam puerilibus annis.
tua mortalis: non eſt mortale quod optas.
etiam, quam quod Superis contingere fas ſit,
ius adfectas. Placeat ſibi quisque licebit;
tamen ignifero quisquam conſiſtere in axe
alet excepto. Vaſti quoque rector Olympi,

Qui fera terribili iaculatur fulmina dextra,
Non agat hos currus. Et quid Iove maius habemus?
Ardua prima via eſt; et qua vix mane recentes
Enitantur equi: medio eſt altiſſima coelo;
Unde mare et terras ipſi mihi ſaepe videre
Fit timor, et pavida trepidat formidine pectus.
Ultima prona via eſt, et eget moderamine certo.
Tunc etiam, quae me ſubiectis excipit undis,
Ne ferar in praeceps, Tethys ſolet ipſa vereri.
Adde, quod aſſidua rapitur vertigine coelum:
Sideraque alta trahit, celerique volumine torquet.
Nitor in adverſum: nec me, qui cetera, vincit
Impetus: et rapido contrarius evehor orbi.
Finge datos currus. Quid agas? poterisne rotatis
Obvius ire polis, ne te citus auferat axis?
Forſitan et lucos illic, urbesque, domosque
Concipias animo, delubraque ditia donis
Eſſe. Per inſidias iter eſt, formasque ferarum.
Utque viam teneas, nulloque errore traharis;
Per tamen adverſi gradieris cornua Tauri,
Haemoniosque arcus, violentique ora Leonis,
Saevaque circuitu curvantem brachia longo
Scorpion, atque aliter curvantem brachia Cancrum.
Nec tibi quadrupedes animoſos ignibus illis,
Quos in pectore habent, quos ore et naribus efflant,
In promtu regere eſt. Vix me patiuntur, ut acres
Incaluere animi; cervixque repugnat habenis.
At tu, funeſti ne ſim tibi muneris auctor,
Nate, cave: dum resque ſinit, tua corrige vota.
Scilicet, ut noſtro genitum te ſanguine credas,
Pignora certa petis. Do pignora certa timendo:
Et patrio pater eſſe metu probor. Adſpice vultus
Ecce meos: utinamque oculos in pectora poſſes
Inſerere, et patrias intus deprendere curas!
Denique, quidquid habet dives, circumſpice, mundus:
Eque tot ac tantis coeli, terraeque, marisque,
Poſce bonis aliquid: nullam patiere repulſam.
Deprecor hoc unum; quod vero nomine poena,
Non honor eſt. Poenam, Phaëthon, pro munere, poſcis.
Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis?
Ne dubita; dabitur (Stygias iuravimus undas)

Quod-

lcunque optaris: ſed tu ſapientius opta.
erat monitus. Dictis tamen ille repugnat:
oſitumque tenet: flagratque cupidine currus.
', qua licuit, genitor cunctatus, ad altos
icit iuvenem, Vulcania munera, currus.
ius axis erat, temo aureus, aurea ſummae
atura rotae; radiorum argenteus ordo.
iuga chryſolithi, poſitaeque ex ordine gemmae,
i repercuſſo reddebant lumina Phoebo.
que ea magnanimus Phaëthon miratur, opusque
icit: ecce vigil rutilo patefecit ab ortu
ureas Aurora fores, et plena roſarum
. Diffugiunt ſtellae: quarum agmina cogit
er, et coeli ſtatione noviſſimus exit.
ater ut terras, mundumque rubeſcere vidit,
uaque extremae velut evaneſcere Lunae,
ore equos Titan velocibus imperat Horis.
Deae celeres peragunt: ignemque vomentes,
roſiae ſucco ſaturos, praeſepibus altis
rupedes ducunt; adduntque ſonantia frena.
pater ora ſui ſacro medicamine nati
git; et rapidae fecit patientia flammae.
ſuitque comae radios; praeſagaque luctus
re ſollicito repetens ſuſpiria, dixit:
ites hic ſaltem monitis parere paternis;
', puer, ſtimulis; et fortius utere loris.
te ſua properant. Labor eſt inhibere volentes:
tibi directos placeat via quinque per arcus.
s in obliquum eſt lato curvamine limes,
rumque trium contentus fine: polumque
ito auſtralem, iunctamque aquilonibus Arcton.
ſit iter: manifeſta rotae veſtigia cernes.
e ferant aequos et coelum et terra calores,
reme, nec ſummum molire per aethera currum.
s egreſſus coeleſtia tecta cremabis;
ius terras: medio tutiſſimus ibis.
te dexterior tortum declinet in anguem,
ſiniſterior preſſam rota ducat ad aram:
utrumque tene. Fortunae cetera mando;
iuvet, et melius, quam tu tibi, conſulat, opto.
loquor, Heſperio poſitas in litore metas

Humida nox tetigit. Non eſt mora libera nobis:
Poſcimur. Effulget tenebris Aurora fugatis.
Corripe lora manu: vel, ſi mutabile pectus
Eſt tibi, conſiliis, non curribus, utere noſtris:
Dum potes; et ſolidis etiamnum ſedibus adſtas;
Dumque male optatos nondum premis inſcius axes.
Quae tutus ſpectes, ſine me dare lumina terris.
Occupat ille levem iuvenili corpore currum:
Statque ſuper; manibusque datas contingere habenas
Gaudet: et invito grates agit inde parenti.
Interea volucres Pyroëis, Eous, et Aethon,
Solis equi, quartusque Phlegon, hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibusque repagula pulſant.
Quae poſtquam Tethys, fatorum ignara nepotis,
Repulit: et facta eſt immenſi copia mundi;
Corripuere viam, pedibusque per aëra motis
Obſtantes findunt nebulas, pennisque levati
Praeteréunt ortos ísdem de partibus Euros.
Sed leve pondus erat; nec quod cognoſcere poſſent
Solis equi: ſolitaque iugum gravitate carebat.
Utque labant curvae iuſto ſine pondere naves,
Perque mare, inſtabilis nimia levitate, feruntur;
Sic onere adſueto vacuos dat in aëra ſaltus,
Succutiturque alte, ſimilisque eſt currus inani.
Quod ſimul ac ſenſere, ruunt, tritumque relinquunt
Quadriiugi ſpatium, nec, quo prius, ordine currunt.
Ipſe pavet; nec qua commiſſas flectat habenas,
Nec ſcit, qua ſit iter: nec, ſi ſciat, imperet illis.
Tum primum radiis gelidi caluere Triones,
Et vetito fruſtra tentarunt aequore tingi.
Quaeque polo poſita eſt glaciali proxima ſerpens,
Frigore pigra prius, nec formidabilis ulli,
Incaluit: ſumſitque novas fervoribus iras.
Te quoque turbatum memorant fugiſſe, Boote,
Quamvis tardus eras, et te tua plauſtra tenebant.
Ut vero ſummo deſpexit ab aethere terras
Infelix Phaëthon, penitus penitusque iacentes;
Palluit, et ſubito genua intremuere timore:
Suntque oculis tenebrae per tantum lumen obortae.
Et iam mallet equos nunquam tetigiſſe paternos:
Iamque agnoſſe genus piget, et valuiſſe rogando:

Iam-

Iam Meropis dici cupiens, ita fertur, ut acta
Praecipiti pinus Borea, cui victa remisit
Frena suus rector; quam Dis votisque reliquit.
Quid faciat? multum coeli post terga relictum;
Ante oculos plus est. Animo metitur utrumque.
Et modo, quos illi fato contingere non est,
Prospicit occasus: interdum respicit ortus.
Quidque agat ignarus, stupet: et nec frena remittit,
Nec retinere valet: nec nomina novit equorum.
Sparsa quoque in vario passim miracula coelo,
Vastarumque videt trepidus simulacra ferarum.
Est locus, in geminos ubi brachia concavat arcus
Scorpios: et cauda flexisque utrimque lacertis
Porrigit in spatium signorum membra duorum.
Hunc puer ut nigri madidum sudore veneni
Vulnera curvata minitantem cuspide vidit;
Mentis inops, gelida formidine lora remisit.
Quae postquam summum tetigere iacentia tergum,
Exspatiantur equi: nulloque inhibente per auras
Ignotae regionis eunt; quaque impetus egit,
Hac sine lege ruunt: altoque sub aethere fixis
Incursant stellis; rapiuntque per avia currum.
Et modo summa petunt, modo per decliva, viasque
Praecipites spatio terrae propiore feruntur.
Inferiusque suis fraternos currere Luna
Admiratur equos: ambustaque nubila fumant.
Corripitur flammis, ut quaeque altissima, tellus;
Fissaque agit rimas, et succis aret ademtis.
Pabula canescunt: cum frondibus uritur arbos:
Materiamque suo praebet seges arida damno.
Parva queror. Magnae pereunt cum moenibus urbes:
Cumque suis totas populis incendia gentes
In cinerem vertunt. Silvae cum montibus ardent.
Ardet Athos, Taurusque Cilix, et Tmolus, et Oete;
Et nunc sicca, prius celeberrima fontibus, Ide;
Virgineusque Helicon, et nondum Oeagrius Haemos.
Ardet in immensum geminatis ignibus Aetne,
Parnasusque biceps, et Fryx, et Cynthus, et Othrys,
Et tandem Rhodope nivibus caritura, Mimasque,
Dindymaque, et Mycale, natusque ad sacra Cithaeron.
Nec prosunt Scythiae sua frigora: Caucasus ardet,

Oſſaque cum Pindo, maiorque ambobus Olympus:
Aëriaeque Alpes, et nubifer Apenninus.
Tunc vero Phaëthon cunctis e partibus orbem
Adſpicit accenſum: nec tantos ſuſtinet aeſtus:
Ferventesque auras, velut e fornace profunda
Ore trahit, currusque ſuos candeſcere ſentit.
Et neque iam cineres eiectatamque favillam
Ferre poteſt: calidoque involvitur undique fumo.
Quoque eat, aut ubi ſit, picea caligine tectus
Neſcit; et arbitrio volucrum raptatur equorum.
Sanguine tum credunt in corpora ſumma vocato,
Aethiopum populos nigrum traxiſſe colorem.
Tum facta eſt Libye, raptis humoribus aeſtu,
Arida; tum Nymphae paſſis fontesque lacusque
Deflevere comis. Quaerit Boeotia Dircen,
Argos Amymonen, Ephyre Pirenidas undas.
Nec ſortita loco diſtantes flumina ripas
Tuta manent: mediis Tanaïs fumavit in undis,
Peneosque ſenex, Teuthranteusque Caïcus,
Et celer Iſmenos, cum Phocaïco Erymantho,
Arſurusque iterum Xanthus, flavusque Lycormas,
Quique recurvatis ludit Maeandros in undis;
Mygdoniusque Melas, et Taenarius Eurotas.
Arſit et Euphrates Babylonius, arſit Orontes,
Thermodonque citus, Gangesque, et Phaſis, et Iſter.
Aeſtuat Alpheos: ripae Spercheïdes ardent:
Quodque ſuo Tagus amne vehit, fluit ignibus, aurum.
Et, quae Maeonias celebrarant carmine ripas,
Fluminea volucres medio caluere Cayſtro.
Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
Occuluitque caput, quod adhuc latet. Oſtia ſeptem
Pulverulenta vacant, ſeptem ſine flumine valles.
Fors eadem Iſmarios Hebrum cum Strymone ſiccat,
Heſperiosque amnes, Rhenum, Rhodanumque, Padumque,
Cuique fuit rerum promiſſa potentia, Tybrin.
Diſſilit omne ſolum: penetratque in Tartara rimis
Lumen, et infernum terret cum coniuge Regem.
Et mare contrahitur: ſiccaeque eſt campus arenae,
Quod modo pontus erat. Quosque altum texerat aequor,
Exſiſtunt montes, et ſparſas Cycladas augent.

Ima

ıa petunt piſces; nec ſe ſuper aequora curvi
ıllere conſuetas audent delphines in auras.
ırpora phocarum ſummo reſupina profundo
ıanimata iacent. Ipſum quoque Nerea fama eſt,
ɔridaque, et natas, tepidis latuiſſe ſub antris.
ır Neptunus aquis cum torvo brachia vultu
ıferere auſus erat: ter non tulit aëris aeſtus.
ma tamen Tellus, ut erat circumdata ponto,
ter aquas pelagi, contractos undique fontes,
ıi ſe condiderant in opacae viſcera matris,
ſtulit omniferos collo tenus arida vultus:
ɔpoſuitque manum fronti: magnoque tremore
nnia concutiens paulum ſubſedit; et infra,
ıam ſolet eſſe, fuit: ſiccaque ita voce locuta eſt:
placet hoc, meruique, quid o tua fulmina ceſſant,
mme Deûm? licet perituraе viribus ignis,
ıe perire tuo, clademque auctore levare.
x equidem fauces haec ipſa in verba reſolvo.
:eſſerat ora vapor.) Toſtos en adſpice crines,
que oculis tantum, tantum ſuper ora faviilae.
ısne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem
ficiique refers; quod adunci vulnera aratri,
ſtrorumque fero, totoque exerceor anno?
ıod pecori frondes, alimentaque mitia, fruges,
ımano generi, vobis quod tura miniſtro?
ı tamen exitium fac me meruiſſe: quid undae,
ıid meruit frater? cur illi tradita ſorte
quora decreſcunt, et ab aethere longius abſunt?
ıodſi nec fratris, nec te mea gratia tangit;
coeli miſerere tui. Circumſpice utrumque;
mat uterque polus: quos ſi vitiaverit ignis,
ria veſtra ruent. Atlas en ipſe laborat:
xque ſuis humeris candentem ſuſtinet axem.
freta, ſi terrae pereunt, ſi regia coeli;
chaos antiquum confundimur. Eripe flammis,
quid adhuc ſupereſt: et rerum conſule ſummae.
xerat haec Tellus: neque enim tolerare vaporem
terius potuit, nec dicere plura: ſuumque
:tulit os in ſe, propioraque manibus antra.
At pater omnipotens Superos teſtatus, et ipſum,
ıi dederat currus, niſi opem ferat, omnia fato

In-

Interitura gravi, ſummam petit arduus arcem:
Unde ſolet latis nubes inducere terris:
Unde movet tonitrus, vibrataque fulmina iactat.
Sed neque, quas poſſet terris inducere, nubes
Tunc habuit: nec, quos coelo dimitteret, imbres.
Intonat: et dextra libratum fulmen ab aure
Miſit in aurigam: pariterque animaque rotisque
Expulit, et ſaevis compeſcuit ignibus ignes.
Conſternantur equi: et ſaltu in contraria facto
Colla iugo eripiunt, abruptaque lora relinquunt.
Illic frena iacent, illic temone revulſus
Axis; in hac radii fractarum parte rotarum:
Sparſaque ſunt late laceri veſtigia currus.
At Phaëthon, rutilos flamma populante capillos,
Volvitur in praeceps, longoque per aëra tractu
Fertur; ut interdum de coelo ſtella ſereno,
Etſi non cecidit, potuit cecidiſſe videri.
Quem procul a patria diverſo maximus orbe
Exeipit Eridanus, ſpumantiaque abluit ora.

Naïdes Heſperiae trifida fumantia flamma
Corpora dant tumulo: ſignantque hoc carmine ſaxum;
Hic ſitus eſt Phaëthon, currus auriga paterni:
Quem ſi non tenuit, magnis tamen excidit auſis.
Nam pater obductos, luctu miſerabilis aegro,
Condiderat vultus: et, ſi modo credimus, unum
Iſſe diem ſine Sole ferunt. Incendia lumen
Praebebant; aliquisque malo fuit uſus in illo.
At Clymene poſtquam dixit, quaecunque fuerunt
In tantis dicenda malis; lugubris et amens,
Et laniata ſinus totum percenſuit orbem:
Exanimesque artus primo, mox oſſa requirens,
Reperit oſſa tamen peregrina condita ripa,
Incubuitque loco: nomenque in marmore lectum
Perfudit lacrimis, et aperto pectore fovit.
Nec minus Heliades fletus, et, inania morti
Munera, dant lacrimas: et caeſae pectora palmis
Non auditurum miſeras Phaëthonta querelas
Nocte dieque vocant: adſternunturque ſepulcro.
Luna quater iunctis implerat cornibus orbem:
Illae more ſuo (nam morem fecerat uſus)

Plan-

Plangorem dederant. E quis Phaëthusa sororum
Maxima, cum vellet terrae procumbere, questa est
Dirigiusse pedes: ad quam conata venire
Candida Lampetie, subita radice retenta est.
Tertia, cum crinem manibus laniare pararet,
Avellit frondes. Haec stipite crura teneri,
Illa dolet fieri longos sua brachia ramos.
Dumque ea mirantur; complectitur inguina cortex:
Perque gradus uterum, pectusque humerosque, manusque,
Ambit: et exstabant tantum ora vocantia matrem.
Quid faciat mater? nisi, quo trahat impetus illam,
Huc eat, atque illuc? et, dum licet, oscula iungat?
Non satis est. Truncis avellere corpora tentat;
Et teneros manibus ramos abrumpere: at inde
Sanguineae manant, tamquam de vulnere, guttae.
Parce, precor, mater, quaecunque est saucia, clamat:
Parce, precor: nostrum laniatur in arbore corpus.
Iamque vale. Cortex in verba novissima venit.

Inde fluunt lacrimae: stillataque sole rigescunt
De ramis electra novis: quae lucidus amnis
Excipit, et nuribus mittit gestanda Latinis.

Adfuit huic monstro proles Stheneleïa Cycnus,
Qui tibi materno quamvis a sanguine iunctus,
Mente tamen, Phaëthon, propior fuit. Ille relicto
(Nam Ligurum populos, et magnas rexerat urbes)
Imperio ripas virides, amnemque querelis
Eridanum implerat, silvamque sororibus auctam:
Cum vox est tenuata viro: canaeque capillos
Dissimulant plumae: collumque a pectore longum
Porrigitur, digitosque ligat iunctura rubentes:
Penna latus vestit; tenet os sine acumine rostrum:
Fit nova Cycnus avis. Nec se coeloque Iovique
Credit, ut iniuste missi memor ignis ab illo.
Stagna petit, patulosque lacus: ignemque perosus,
Quae colat, elegit contraria flumina flammis.

Squalidus interea genitor Phaëthontis, et expers
Ipse sui decoris, qualis, cum deficit orbem,
Esse solet: lucemque odit, seque ipse, diemque:
Datque animum in luctus; et luctibus adiicit iram:

Off-

Officiumque negat mundo. Satis, inquit, ab aevi
Sors mea principiis fuit irrequieta: pigetque
Actorum sine fine mihi, sine honore, laborum.
Quilibet alter agat portantes lumina currus.
Si nemo est, omnesque Dei non posse fatentur;
Ipse agat: ut saltem, dum nostras tentat habenas,
Orbatura patres aliquando fulmina ponat.
Tum sciet, ignipedum vires expertus equorum,
Non meruisse necem, qui non bene rexerit illos.
Talia dicentem circumstant omnia Solem
Numina: neve velit tenebras inducere rebus,
Supplice voce rogant. Missos quoque Iupiter ignes
Excusat, precibusque minas regaliter addit.
Colligit amentes, et adhuc terrore paventes,
Phoebus equos: stimuloque domans et verbere, saevit:
Saevit enim, natumque obiectat, et imputat illis.
At pater omnipotens ingentia moenia coeli
Circuit: et, ne quid labefactum viribus ignis
Corruat, explorat. Quae postquam firma, suique
Roboris esse videt: terras, hominumque labores
Perspicit. Arcadiae tamen est impensior illi
Cura suae. Fontesque, et nondum audentia labi
Flumina restituit. Dat terrae gramina, frondes
Arboribus; laesasque iubet revirescere silvas.
Dum redit, itque frequens; in virgine Nonacrina
Haesit, et accepti caluere sub ossibus ignes.
Non erat huius opus lanam mollire trahendo:
Nec positu variare comas. Ubi fibula vestem,
Vitta coërcuerat neglectos alba capillos,
Et modo leve manu iaculum, modo sumserat arcum;
Miles erat Phoebes: nec Maenalon attigit ulla
Gratior hac Triviae. Sed nulla potentia longa est.
Ulterius medio spatium Sol altus habebat;
Cum subit illa nemus, quod nulla ceciderat aetas.
Exuit hic humero pharetram, lentosque retendit
Arcus: inque solo, quod texerat herba, iacebat:
Et pictam posita pharetram cervice premebat.
Iuppiter ut vidit fessam, et custode vacantem;
Hoc certe coniux furtum mea nescict, inquit:
Aut si rescierit; sunt o, sunt iurgia tanti.
Protinus induitur faciem cultumque Dianae:

At-

Atque ait, O comitum, virgo, pars una mearum,
In quibus es venata iugis? de cespite virgo
Se levat: et, Salve numen, me iudice, dixit,
Audiat ipse licet, maius Iove. Ridet, et audit:
Et sibi praeferri se gaudet, et oscula iungit,
Nec moderata satis, nec sic a virgine danda.
Qua venata foret silva narrare parantem
Impedit amplexu: nec se sine crimine prodit.
Illa quidem contra, quantum modo femina possit,
(Adspiceres utinam, Saturnia, mitior esses!)
Illa quidem pugnat: sed quae superare puella,
Quisve Iovem poterat? superum petit aethera victor
Iuppiter: huic odio nemus est, et conscia silva.
Unde, pedem referens, paene est oblita pharetram
Tollere cum telis, et, quem suspenderat, arcum.
Ecce, suo comitata choro Dictynna per altum
Maenalon ingrediens, et caede superba ferarum,
Adspicit hanc, visamque vocat: clamata refugit,
Et timuit primo, ne Iuppiter esset in illa.
Sed postquam pariter Nymphas incedere vidit,
Sensit abesse dolos: numerumque accessit ad harum.
Heu quam difficile est, crimen non prodere vultu!
Vix oculos attollit humo: nec, ut ante solebat,
Iuncta Deae lateri, nec toto est agmine prima:
Sed silet; et laesi dat signa rubore pudoris.
Et (nisi quod virgo est) poterat sentire Diana
Mille notis culpam. Nymphae sensisse feruntur.
Orbe resurgebant Lunaria cornua nono:
Cum dea venatrix, fraternis languida flammis,
Nacta nemus gelidum, de quo cum murmure labens
Ibat, et attritas versabat rivus arenas.
Ut loca laudavit; summas pede contigit undas.
His quoque laudatis, Procul est, ait, arbiter omnis:
Nuda superfusis tingamus corpora lymphis.
Parrhasis erubuit. Cunctae velamina ponunt:
Una moras quaerit. Dubitanti vestis ademta est:
Qua posita nudo patuit cum corpore crimen.
Attonitae, manibusque uterum celare volenti,
I procul hinc, dixit; nec sacros pollue fontes,
Cynthia: deque suo iussit secedere coetu.
Senserat hoc olim magni matrona Tonantis,

Distu-

Diſtuleratque graves in idonea tempora poenas.
Cauſa morae nulla eſt: et iam puer Arcas (id ipſum
Indoluit Iuno) fuerat de pellice natus.
Quo ſimul obvertit ſaevam cum lumine mentem;
Scilicet hoc unum reſtabat, adultera, dixit,
Ut foecunda fores: fieretque iniuria partu
Nota; Iovisque mei teſtatum dedecus eſſet.
Haud impune feres: adimam tibi nempe figuram,
Qua tibi, quaque places noſtro, importuna, marito.
Dixit: et, adverſa prenſis a fronte capillis,
Stravit humi pronam. Tendebat brachia ſupplex:
Brachia coeperunt nigris horreſcere villis,
Curvarique manus, et aduncos creſcere in ungues,
Officioque pedum fungi: laudataque quondam
Ora Iovi, lato fieri deformia rictu.
Neve preces animos, et verba potentia flectant,
Poſſe loqui eripitur. Vox iracunda, minaxque,
Plenaque terroris rauco de gutture fertur.
Mens antiqua tamen facta quoque manſit in urſa;
Adſiduoque ſuos gemitu teſtata dolores,
Qualescunque manus ad coelum et ſidera tollit:
Ingratumque Iovem, nequeat cum dicere, ſentit.
Ah, quoties, ſola non auſa quieſcere ſilva,
Ante domum, quondamque ſuis erravit in agris!
Ah, quoties per ſaxa canum latratibus acta eſt!
Venatrixque metu venantum territa fugit!
Saepe feris latuit viſis, oblita quid eſſet,
Urſaque conſpectos in montibus horruit urſos:
Pertimuitque lupos; quamvis pater eſſet in illis.
Ecce Lycaoniae proles, ignara parentis,
Arcas adeſt, ter quinque fere natalibus actis.
Dumque feras ſequitur; dum ſaltus eligit aptos,
Nexilibusque plagis ſilvas Erymanthidas ambit;
Incidit in matrem. Quae reſtitit Arcade viſo,
Et cognoſcenti ſimilis fuit. Ille refugit;
Immotosque oculos in ſe ſine fine tenentem
Neſcius extimuit: propiusque accedere aventi
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo:
Arcuit omnipotens: pariterque ipſosque nefasque
Suſtulit; et celeri raptos per inania vento
Impoſuit coelo, vicinaque ſidera fecit.

In-

Intumuit Iuno, poſtquam inter ſidera pellex
Fulſit: et ad canam deſcendit in aequora Tethyn,
Oceanumque ſenem; quorum reverentia movit
Saepe Deos: cauſamque viae ſcitantibus infit:
Quaeritis, aethereis quare regina Deorum
Sedibus huc adſim? pro me tenet altera coelum.
Mentiar, obſcurum niſi nox cum fecerit orbem,
Nuper honoratas ſummo, mea vulnera, coelo
Videritis ſtellas illic, ubi Circulus axem
Ultimus extremum, ſpatioque breviſſimus, ambit.
Eſt vero, cur quis Iunonem laedere nolit,
Offenſamque tremat; quae proſim ſola nocendo?
En ego quantum egi! quam vaſta potentia noſtra eſt!
Eſſe hominem vetui: facta eſt Dea. Sic ego poenas
Sontibus impono: ſic eſt mea magna poteſtas.
Vindicet antiquam faciem, vultusque ferinos
Detrahat; Argolica quod et ante Phoronide fecit.
Cur non et pulſa ducat Iunone, meoque
Collocet in thalamo, ſocerumque Lycaona ſumat?
At vos ſi laeſae contemtus tangit alumnae,
Gurgite caeruleo ſeptem prohibete Triones:
Sideraque in coelo, ſtupri mercede, recepta
Pellite; ne puro tingatur in aequore pellex.
Dī maris adnuerant. Habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pavonibus aëra pictis:
Tam nuper pictis caeſo pavonibus Argo;
Quam tu nuper eras, cum candidus ante fuiſſes,
Corve loquax, ſubito nigrantes verſus in alas.
Nam fuit haec quondam niveis argentea pennis
Ales, ut aequaret totas ſine labe columbas,
Nec ſervaturis vigili Capitolia voce
Cederet anſeribus, nec amanti flumina cycno.
Lingua fuit damno: lingua faciente loquaci,
Cui color albus erat, nunc eſt contrarius albo.
Pulchrior in tota, quam Lariſſaea Coronis,
Non fuit Haemonia. Placuit tibi, Delphice, certe,
Dum vel caſta fuit, vel inobſervata. Sed ales
Senſit adulterium Phoebeïus: utque latentem
Detegeret culpam non exorabilis index,
Ad dominum tendebat iter: quem garrula motis
Conſequitur pennis, ſcitetur ut omnia, cornix.

Auditaque viae cauſa, Non utile carpis,
Inquit, iter: ne ſperne meae praeſagia linguae.
Quid fuerim, quid ſimque, vide; meritumque require:
Invenies nocuiſſe fidem. Nam tempore quodam
Pallas Erichthonium, prolem ſine matre creatam,
Clauſerat Actaeo texta de vimine ciſta:
Virginibusque tribus, gemino de Cecrope natis,
Hanc legem dederat, ſua ne ſecreta viderent.
Abdita fronde levi denſa ſpeculabar ab ulmo,
Quid facerent. Commiſſa duae ſine fraude tuentur,
Pandroſos atque Herſe. Timidas vocat una ſorores
Aglauros: nodosque manu diducit. At intus
Infantemque vident adporrectumque draconem.
Acta Deae refero. Pro quo mihi gratia talis
Redditur, ut dicar tutela pulſa Minervae;
Et ponar poſt noctis avem. Mea poena volucres
Admonuiſſe poteſt, ne voce pericula quaerant.
At puto, non ultro, nec quidquam tale rogantem
Me petiit. Ipſa licet hoc a Pallade quaeras;
Quamvis irata eſt, non hoc irata negabit.
Nam me Phocaïca clarus tellure Coroneus
(Nota loquor) genuit. Fueramque ego regia virgo:
Divitibusque procis (ne me contemne) petebar.
Forma mihi nocuit. Nam cum per litora lentis
Paſſibus, ut ſoleo, ſumma ſpatiarer arena,
Vidit, et incaluit pelagi Deus: utque precando
Tempore cum blandis conſumſit inania verbis;
Vim parat, et ſequitur. Fugio, denſumque relinquo
Litus, et in molli nequidquam laſſor arena.
Inde Deos, hominesque voco: nec contigit ullum
Vox mea mortalem. Mota eſt pro virgine virgo,
Auxiliumque tulit. Tendebam brachia coelo;
Brachia coeperunt levibus nigreſcere pennis.
Reiicere ex humeris veſtem molibar; at illa
Pluma erat; inque cutem radices fixerat imas.
Plangere nuda meis conabar pectora palmis:
Sed neque iam palmas, nec pectora nuda gerebam.
Currebam: nec, ut ante, pedes retinebat arena:
Et ſumma tollebar humo. Mox acta per auras
Evehor, et data ſum comes inculpata Minervae.

Quid

Quid tamen hoc prodeſt, ſi diro facta volucris
Crimine Nyctimene noſtro ſucceſſit honori?
An, quae per totam res eſt notiſſima Lesbon,
Non audita tibi eſt? patrium temeraſſe cubile
Nyctimenen? avis illa quidem: ſed conſcia culpae,
Conſpectum lucemque fugit, tenebrisque pudorem
Celat; et a cunctis expellitur aethere toto.
Talia dicenti, Tibi, ait, revocamina, corvus,
Sint precor iſta malo. Nos vanum ſpernimus omen.
Nec coeptum dimittit iter; dominoque iacentem
Cum iuvene Haemonio vidiſſe Coronida narrat.
Laurea delapſa eſt, audito crimine, amanti:
Et pariter vultusque Deo, plectrumque, colorque
Excidit. Utque animus tumida fervebat ab ira;
Arma adſueta rapit; flexumque a cornibus arcum
Tendit: et illa ſuo toties cum pectore iuncta
Indevitato trajecit pectora telo.
Icta dedit gemitum, tractoque a vulnere ferro
Candida puniceo perfudit membra cruore:
Et dixit, Potui poenas tibi, Phoebe, dediſſe;
Sed peperiſſe prius. Duo nunc moriemur in una.
Hactenus; et pariter vitam cum ſanguine fudit.
Corpus inane animae frigus letale ſecutum eſt.
Poenitet heu! ſero poenae crudelis amantem:
Seque, quod audierit, quod ſic exarſerit, odit:
Odit avem, per quam crimen cauſamque dolendi
Scire coactuserat: nervumque, arcumque, manumque
Odit; cumque manu, temeraria tela, ſagittas.
Collapſamque fovet: ſeraque ope vincere fata
Nititur; et medicas exercet inaniter artes.
Quae poſtquam fruſtra tentata, rogumque parari
Senſit, et arſuros ſupremis ignibus artus;
Tum vero gemitus (neque enim coeleſtia tingi
Ora decet lacrimis) alto de corde petitos
Edidit. Haud aliter, quam cum, ſpectante iuvenca,
Lactentis vituli, dextra libratus ab aure,
Tempora diſcuſſit claro cava malleus ictu.
Ut tamen ingratos in pectora fudit odores;
Et dedit amplexus, iniuſtaque iuſta peregit;
Non tulit in cineres labi ſua Phoebus eosdem
Semina: ſed natum flammis uteroque parentis

Eripuit; geminique tulit Chironis in antrum.
Sperantemque ſibi non falſae praemia linguae
Inter aves albas vetuit conſidere corvum.
Semifer interea divinae ſtirpis alumno
Laetus erat: mixtoque oneri gaudebat honore.
Ecce venit rutilis humeros protecta capillis
Filia Centauri, quam quondam Nympha Chariclo,
Fluminis in rapidi ripis enixa, vocavit
Ocyroën. Non haec artes contenta paternas
Addidiciſſe fuit: fatorum arcana canebat.
Ergo ubi fatidicos concepit mente furores,
Incaluitque Deo, quem clauſum pectore habebat;
Adſpicit infantem; Totique ſalutifer orbi,
Creſce puer, dixit: tibi ſe mortalia ſaepe
Corpora debebunt: animas tibi reddere ademtas
Fas erit. Idque ſemel Dîs indignantibus auſus,
Poſſe dare hoc iterum flamma prohiberis avita:
Eque Deo corpus fies exſangue: Deusque,
Qui modo corpus eras: et bis tua fata novabis.
Tu quoque, care pater, non iam mortalis, et aevis
Omnibus ut maneas, naſcendi lege creatus,
Poſſe mori cupies tum, cum cruciabere dirae
Sanguine ſerpentis, per ſaucia membra recepto.
Teque ex aeterno patientem numina mortis
Efficient; triplicesque Deae tua fila reſolvent.
Reſtabat fatis aliquid; ſuſpirat ab imis
Pectoribus, lacrimaeque genis labuntur obortae:
Atque ita, Praevertunt, inquit, me fata; vetorque
Plura loqui; vocisque meae praecluditur uſus.
Non fuerant artes tanti, quae numinis iram
Contraxere mihi. Mallem neſciſſe futura.
Iam mihi ſubduci facies humana videtur:
Iam cibus herba placet: iam latis currere campis
Impetus eſt: in equam, cognataque corpora, vertor.
Tota tamen quare? pater eſt mihi nempe biformis.
Talia dicenti pars eſt extrema querelae
Intellecta parum; confuſaque verba fuere;
Mox nec verba quidem, nec equae ſonus ille videtur:
Sed ſimulantis equam: parvoque in tempore certos
Edidit hinnitus, et brachia movit in herbas.
Tum digiti coëunt, et quinos adligat ungues

Per-

Perpetuo cornu levis ungula: crefcit et oris
Et colli ſpatium: longae pars maxima pallae
Cauda fit. Utque vagi crines per colla iacebant,
In dextras abiere iubas: pariterque novata eſt
Et vox et facies: nomen quoque monſtra dedere.
Flebat, opemque tuam fruſtra Philyreius heros,
Delphice, poſcebat. Nam nec reſcindere magni
Iuſſa Iovis poteras: nec, ſi reſcindere poſſes,
Tunc aderas. Elin Meſſaniaque arva colebas.
Illud erat tempus, quo te paſtoria pellis
Texit; onusque fuit baculum ſilveſtre ſiniſtrae;
Alterius, dispar ſeptenis fiſtula cannis.
Dumque amor eſt curae, dum te tua fiſtula mulcet,
Incuſoditae Pylios memorantur in agros
Proceſſiſſe boves. Videt hos Atlantide Maia
Natus; et arte ſua ſilvis occultat abactas.
Senſerat hoc furtum nemo, niſi notus in illo
Rure ſenex. Battum vicinia tota vocabant.
Divitis hic ſaltus herboſaque paſcua Nelei,
Nobiliumque greges cuſtos ſervabat equarum.
Hunc timuit, blandaque manu ſeduxit: et, Eia,
Quisquis es, hoſpes, ait, ſi forte armenta requiret
Haec aliquis, vidiſſe nega. Neu gratia facto
Nulla rependatur; nitidam cape praemia vaccam.
Et dedit. Accepta voces has reddidit hoſpes:
Tutus eas. Lapis iſte prius tua furta loquatur.
Et lapidem oſtendit. Simulat Iove natus abire.
Mox redit: et, verſa pariter cum voce figura,
Ruſtice, vidiſti ſi quas hoc limite, dixit,
Ire boves, fer opem, furtoque ſilentia deme.
Iuncta ſuo pretium dabitur tibi femina tauro.
At ſenior, poſtquam merces geminata, Sub illis
Montibus, inquit, erunt. Et erant ſub montibus illis.
Riſit Atlantiades: et, Me mihi, perfide, prodis?
Me mihi prodis? ait. Periuraque pectora vertit
In durum ſilicem; qui nunc quoque dicitur Index:
Inque nihil merito vetus eſt infamia ſaxo.
Hinc ſe ſuſtulerat paribus Caducifer alis;
Munychiosque volans agros, gratamque Minervae
Deſpectabat humum, cultique arbuſta Lycei.
Illa forte die caſtae de more puellae

Vertice ſuppoſito feſtas in Palladis arces
Pura coronatis portabant ſacra caniſtris.
Inde revertentes Deus adſpicit ales: iterque
Non agit in rectum; ſed in orbem curvat eundem.
Ut volucris viſis rapidiſſima milvius extis,
Dum timet, et denſi circumſtant ſacra miniſtri,
Flectitur in gyrum; nec longius audet abire:
Spemque ſuam motis avidus circumvolat alis:
Sic ſuper Actaeas agilis Cylleníus arces
Inclinat curſus: et easdem circinat auras.
Quanto ſplendidior, quam cetera ſidera, fulget
Lucifer; et quanto te, Lucifer, aurea Phoebe;
Tanto virginibus praeſtantior omnibus Herſe
Ibat: eratque decus pompae, comitumque ſuarum.
Obſtupuit forma Iove natus: et aethere pendens
Non ſecus exarſit, quam cum balearica plumbum
Funda iacit. Volat illud, et incandeſcit eundo,
Et quos non habuit, ſub nubibus invenit, ignes.
Vertit iter; coeloque petit diverſa relicto:
Nec ſe diſſimulat: tanta eſt fiducia formae.
Quae quanquam iuſta eſt; cura tamen adiuvat illam:
Permulcetque comas, chlamydemque, ut pendeat apte,
Collocat: ut limbus, totumque appareat aurum:
Ut teres in dextra, qua ſomnos ducit et arcet,
Virga ſit: ut terſis niteant talaria plantis.
Pars ſecreta domus ebore et teſtudine cultos
Tres habuit thalamos: quorum tu, Pandroſe, dextrum,
Aglauros laevum, medium poſſederat Herſe.
Quae tenuit laevum, venientem prima notavit
Mercurium: nomenque Dei ſcitarier auſa eſt,
Et cauſam adventus. Cui ſic reſpondit Atlantis
Pleïonesque nepos: Ego ſum, qui iuſſa per auras
Verba patris porto. Pater eſt mihi Iupiter ipſe.
Nec fingam cauſam. Tu tantum fida ſorori
Eſſe velis, prolisque meae matertera dici.
Herſe cauſa viae. Faveas oramus amanti.
Adſpicit hunc oculis iisdem, quibus abdita nuper
Viderat Aglauros flavae ſecreta Minervae:
Proque miniſterio magni ſibi ponderis aurum
Poſtulat. Interea tectis excedere cogit.
Vertit ad hanc torvi Dea bellica luminis orbem.

Et

Et tanto penitus traxit ſuſpiria motu,
Ut pariter pectus, poſitamque in pectore forti
Aegida concuſſeret. Subit, hanc arcana profana
Detexiſſe manu tum, cum ſine matre creatam
Lemnicolae ſtirpem contra data foedera vidit:
Et gratamque Deo fore iam, gratamque ſorori:
Et ditem ſumto, quod avara popoſcerit, auro.
Protinus invidiae, nigro ſqualentia tabo,
Texta petit. Domus eſt imis in vallibus antri
Abdita, ſole carens, non ulli pervia vento;
Triſtis, et ignavi pleniſſima frigoris; et quae
Igne vacet ſemper, caligine ſemper abundet.
Huc ubi pervenit belli metuenda virago;
Conſtitit ante domum, (neque enim ſuccedere tectis
Fas habet) et poſtes extrema cuſpide pulſat.
Concuſſae patuere fores. Videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta ſuorum,
Invidiam: viſaque oculos avertit. At illa
Surgit humo pigra: ſemeſarumque relinquit
Corpora ſerpentum: paſſuque incedit inerti.
Utque Deam vidit formaque armisque decoram,
Ingemuit: vultumque ima ad ſuſpiria duxit.
Pallor in ore ſedet: macies in corpore toto:
Nusquàm recta acies: livent rubigine dentes;
Pectora felle virent: lingua eſt ſuffuſa veneno.
Riſus abeſt; niſi quem viſi movere dolores.
Nec fruitur ſomno, vigilacibus excita curis:
Sed videt ingratos, intabeſcitque videndo,
Succeſſus hominum: carpitque et carpitur una:
Suppliciumque ſuum eſt. Quamvis tamen oderat illam,
Talibus adfata eſt breviter Tritonia dictis:
Infice tabe tua natarum Cecropis unam.
Sic opus eſt. Aglauros ea eſt. Haud plura locuta,
Fugit; et impreſſa tellurem repulit haſta.
Illa Deam obliquo fugientem lumine cernens;
Murmura parva dedit; ſucceſſurumque Minervae
Indoluit: baculumque capit; quod ſpinea totum
Vincula cingebant: adopertaque nubibus atris,
Quacunque ingreditur, florentia proterit arva,
Exuritque herbas, et ſumma cacumina carpit:
Adflatuque ſuo populos, urbesque, domosque

Polluit: et Tandem Tritonida conſpicit arcem,
Ingeniis, opibusque, et feſta pace virentem:
Vixque tenet lacrimas; quia nil lacrimabile cernit.
Sed poſtquam thalamos intravit Cecrope natae,
Iuſſa facit: pectuſque manu ferrugine tincta
Tangit: et hamatis praecordia ſentibus implet;
Inſpiratque nocens virus: picaumque per oſſa
Diſſipat, et medio ſpargit pulmone venenum.
Neve mali ſpatium cauſae per latius errent,
Germanam ante oculos, ſortunatumque ſororis
Coniugium, pulchraque Deum ſub imagine ponit:
Cunctaque magna facit, quibus irritata, dolore
Cecropis occulto mordetur; et anxia nocte,
Anxia luce gemit; lentaque miſerrima tabe
Liquitur, ut glacies incerto ſaucia ſole;
Felicisque bonis non ſecius uritur Herſes,
Quam cum ſpinoſis ignis ſupponitur herbis;
Quae neque dant flammas, lenique tepore cremantur.
Saepe mori voluit; ne quidquam tale videret:
Saepe velut crimen rigido narrare parenti.
Denique in adverſo venientem limine ſedit
Excluſura Deum. Cui blandimenta, precesque,
Verbaque iactanti mitiſſima, Deſine, dixit:
Hinc ego me non ſum niſi te motura repulſo.
Stemus, ait, pacto, velox Cyllenius, iſto;
Caelatasque fores virga patefecit. At illi
Surgere conanti partes, quascunque ſedendo
Flectimur, ignava nequeunt gravitate moveri.
Illa quidem recto pugnat ſe attollere trunco:
Sed genuum iunctura riget, frigusque per ungues
Labitur; et pallent amiſſo ſanguine venae.
Utque malum late ſolet immedicabile cancer
Serpere, et illaeſas vitiatis addere partes;
Sic letalis hiems paulatim in pectora venit:
Vitalesque vias, et reſpiramina clauſit.
Nec conata loqui eſt; nec, ſi conata fuiſſet,
Vocis haberet iter. Saxum iam colla tenebat;
Oraque duruerant: ſignumque exſangue ſedebat.
Nec lapis albus erat. Sua mens infecerat illam.
Has ubi verborum poenas mentisque profanae
Cepit Atlantiades, dictas a Pallade terras

Lin-

Linquit, et ingreditur iactatis aethera pennis.
Sevocat hunc genitor; nec cauſam faſſus amoris,
Fide miniſter, ait, iuſſorum, nate, meorum,
Pelle moram, ſolitoque celer delabere curſu:
Quaeque tuam matrem tellus a parte ſiniſtra
Suſpicit, (indigenae Sidonida nomine dicunt)
Hanc pete: quodque procul montano gramine paſci
Armentum regale vides, ad litora verte.
Dixit: et expulſi iamdudum monte iuvenci
Litora iuſſa petunt, ubi magni filia regis
Ludere, virginibus Tyriis comitata, ſolebat.
Non bene conveniunt, nec in una ſede morantur,
Maieſtas et amor. Sceptri gravitate relicta,
Ille pater rectorque Deûm; cui dextra triſulcis
Ignibus armata eſt, qui nutu concutit orbem;
Induitur faciem tauri: mixtusque iuvencis
Mugit, et in teneris formoſus obambulat herbis.
Quippe color nivis eſt, quam nec veſtigia duri
Calcavere pedis, nec ſolvit aquaticus Auſter.
Colla toris exſtant: armis palearia pendent:
Cornua parva quidem; ſed quae contendere poſſis
Facta manu, puraque magis perlucida gemma.
Nullae in fronte minae, nec formidabile lumen;
Pacem vultus habet. Miratur Agenore nata,
Quod tam formoſus, quod proelia nulla minetur.
Sed, quamvis mitem, metuit contingere primo:
Mox adit: et flores ad candida porrigit ora.
Gaudet amans: et, dum veniat ſperata voluptas,
Oſcula dat manibus. Vix ah, vix cetera differt.
Et nunc adludit, viridique exſultat in herba:
Nunc latus in fulvis niveum deponit arenis;
Paulatimque metu demto, modo pectora praebet
Virginea plaudenda manu; modo cornua ſertis
Impedienda novis. Auſa eſt quoque regia virgo,
Neſcia quem premeret, tergo conſidere tauri.
Tum Deus a terra, ſiccoque a litore, ſenſim
Falſa pedum primis veſtigia ponit in undis.
Inde abit ulterius, mediique per aequora ponti
Fert praedam. Pavet haec: litusque ablata relictum
Reſpicit: et dextra cornum tenet: altera dorſo
Impoſita eſt: tremulae ſinuantur flamine veſtes.

LIBER III.

Iamque Deus posita fallacis imagine tauri,
Se confessus erat; Dictaeaque rura tenebat:
Cum pater ignarus, Cadmo perquirere raptam
Imperat: et poenam, si non invenerit, addit
Exsilium, facto pius et sceleratus eodem.
Orbe pererrato (quis enim deprendere possit
Furta Iovis? profugus patriamque iramque parentis
Vitat Agenorides; Phoebique oracula supplex
Consulit: et, quae sit tellus habitanda, requirit.
Bos tibi, Phoebus ait, solis occurret in arvis,
Nullum passa iugum, curvique immunis aratri.
Hac duce carpe vias; et, qua requieverit herba,
Moenia fac condas: Boeotiaque illa vocato.
Vix bene Castalio Cadmus descenderat antro:
Incustoditam lente videt ire iuvencam,
Nullum servitii signum cervice gerentem.
Subsequitur, pressoque legit vestigia gressu;
Auctoremque viae Phoebum taciturnus adorat.
Iam vada Cephisi, Panopesque evaserat arva;
Bos stetit; et, tollens spatiosam cornibus altis
Ad coelum frontem, mugitibus impulit auras.
Atque ita, respiciens comites sua terga sequentes,
Procubuit, teneraque latus submisit in herba.
Cadmus agit grates: peregrinaeque oscula terrae
Figit: et ignotos montes agrosque salutat.
Sacra Iovi facturus erat: iubet ire ministros,
Et petere e vivis libandas fontibus undas.
Silva vetus stabat, nulla violata securi;
Et specus in medio, virgis ac vimine densus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum;
Uberibus fecundus aquis. (hoc conditus antro
Martius anguis erat, cristis praesignis et auro;
Tresque vibrant linguae; triplici stant ordine dentes.)

Quem

Quem poſtquam Tyria lucum de gente profecti
Infauſto tetigere gradu; demiſſaque in undas
Urna dedit ſonitum; longum caput extulit antro
Caeruleus ſerpens; horrendaque ſibila miſit.
Effluxere urnae manibus; ſanguisque relinquit
Corpus, et attonitos ſubitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus ſquamoſos nexibus orbes
Torquet, et immenſos ſaltu ſinuatur in arcus:
Ac media plus parte leves erectus in auras
Deſpicit omne nemus; tantoque eſt corpore, quanto,
Si totum ſpectes, geminas qui ſeparat Arctos.
Nec mora: Phoenicas (ſive illi tela parabant,
Sive fugam; ſive ipſe timor prohibebat utrumque)
Occupat; hos morſu, longis complexibus illos;
Hos necat adflatos funeſti tabe veneni.
Fecerat exiguas iam Sol altiſſimus umbras:
Quae mora ſit ſociis miratur Agenore natus;
Veſtigatque viros. Tegimen derepta leoni
Pellis erat: telum ſplendenti lancea ferro,
Et iaculum; teloque animus praeſtantior omni.
Ut nemus intravit, letataque corpora vidit,
Victoremque ſupra ſpatioſi corporis hoſtem
Triſtia ſanguinea lambentem vulnera lingua;
Aut ultor veſtrae, fidiſſima corpora, mortis,
Aut comes, inquit, ero. Dixit, dextraque molarem
Suſtulit, et magnum magno conamine miſit.
Illius impulſu cum turribus ardua celſis
Moenia mota forent; ſerpens ſine vulnere manſit.
Loricaeque modo ſquamis defenſus, et atrae
Duritia pellis, validos cute repulit ictus.
At non duritia iaculum quoque vincit eadem;
Quod medio lentae fixum curvamine ſpinae
Conſtitit; et toto deſcendit in ilia ferro.
Ille, dolore ferox, caput in ſua terga retorſit:
Vulneraque adſpexit, fixumque haſtile momordit.
Idque, ubi vi multa partem labefecit in omnem,
Vix tergo eripuit. Ferrum tamen oſſibus haeret.
Tum vero, poſtquam ſolitas acceſſit ad iras
Plaga recens, plenis tumuerunt guttura venis:
Spumaque peſtiferos circumfluit albida rictus:

Ter-

Terraque rasa sonat squamis; quique halitus exit
Ore niger Stygio, vitiatas inficit auras.
Ipse modo immensum spiris facientibus orbem
Cingitur: interdum longa trabe rectior exit.
Impete nunc vasto, ceu concitus imbribus amnis,
Fertur, et obstantes proturbat pectore silvas.
Cedit Agenorides paulum: spolioque leonis
Sustinet incursus; instantiaque ora retardat,
Cuspide praetenta. Furit ille, et inania duro
Vulnera dat ferro: frangitque in acumine dentes.
Iamque venenifero sanguis manare palato
Coeperat, et virides adspergine tinxerat herbas:
Sed leve vulnus erat: quia se retrahebat ab ictu;
Laesaque colla dabat retro: plagamque sedere
Cedendo arcebat, nec longius ire sinebat:
Donec Agenorides coniectum in gutture ferrum
Usque sequens pressit, dum retro quercus eunti
Obstitit; et fixa est pariter cum robore cervix.
Pondere serpentis curvata est arbor, et imae
Parte flagellari gemuit sua robora caudae.
Dum spatium victor victi considerat hostis;
Vox subito audita est: (neque erat cognoscere promtum,
Unde; sed audita est) Quid, Agenore nate, peremtum
Serpentem spectas? et tu spectabere serpens.
Ille diu pavidus, pariter cum mente colorem
Perdiderat; gelidoque comae terrore rigebant.
Ecce viri fautrix, superas delapsa per auras,
Pallas adest: motaeque iubet supponere terrae
Vipereos dentes, populi incrementa futuri.
Paret: et, ut presso sulcum patefecit aratro,
Spargit humi iussos, mortalia semina, dentes.
Inde (fide maius) glebae coepere moveri;
Primaque de sulcis acies apparuit hastae.
Tegmina mox capitum picto nutantia cono:
Mox humeri pectusque, onerataque brachia telis
Exsistunt: crescitque seges clypeata virorum.
Sic, ubi tolluntur festis aulaea theatris,
Surgere signa solent; primumque ostendere vultum,
Cetera paulatim: placidoque educta tenore
Tota patent; imoque pedes in margine ponunt.

Ter-

Territus hoſte novo Cadmus capere arma parabat:
Ne cape, de populo, quem terra creaverat, unus
Exclamat; nec te civilibus inſere bellis,
Atque ita terrigenis rigido de fratribus unum
Cominus enſe ferit: iaculo cadit eminus ipſe.
Hic quoque, qui leto dederat, non longius illo
Vivit, et exſpirat, modo quas acceperat, auras.
Exemploque pari furit omnis turba: ſuoque
Marte cadunt ſubiti per mutua vulnera fratres.
Iamque brevis ſpatium vitae ſortita iuventus
Sanguineam trepido plangebant pectore matrem,
Quinque ſuperſtitibus: quorum fuit unus Echion.
Is ſua iecit humi, monitu Tritonidis, arma;
Fraternaeque fidem pacis petiitque, deditque.
Hos operis comites habuit Sidonius hoſpes:
Cum poſuit iuſſam Phoebeïs ſortibus urbem.

Iam ſtabant Thebae: poteras iam, Cadme, videri,
Exſilio felix: ſoceri tibi Marsque Venusque,
Contigerant. Huc adde genus de coniuge tanta,
Tot natos, natasque, et, pignora cara, nepotes.
Hos quoque iam iuvenes. Sed ſcilicet ultima ſemper
Exſpectanda dies homini: dicique beatus
Ante obitum nemo ſupremaque funera debet.

Prima nepos inter tot res tibi, Cadme, ſecundas
Cauſa fuit luctus, alienaque cornua fronti
Addita, vosque canes ſatiatae ſanguine herili.
At bene ſi quaeras; Fortunae crimen in illo,
Non ſcelus invenies. Quod enim ſcelus error habebat?
Mons erat, infectus variarum caede ferarum:
Iamque dies rerum medias contraxerat umbras;
Et Sol ex aequo meta diſtabat utraque;
Cum iuvenis placido per devia luſtra vagantes
Participes operum compellat Hyantius ore:
Lina madent, comites, ferrumque cruore ferarum,
Fortunamque dies habuit ſatis. Altera lucem
Cum croceis evecta rotis Aurora reducet,
Propoſitum repetamus opus. Nunc Phoebus utraque
Diſtat idem terra; finditque vaporibus arva.
Siſtite opus praeſens, nodoſaque tollite lina.

Iuſſa

Iuſſa viri faciunt, intermittuntque laborem.
Vallis erat piceis et acuta denſa cupreſſu;
Nomine Gargaphie, ſuccinctae ſacra Dianae:
Cuius in extremo eſt antrum nemorale receſſu,
Arte laboratum nulla: ſimulaverat artem
Ingenio Natura ſuo: nam pumice vivo,
Et levibus tophis nativum duxerat arcum.
Fons ſonat a dextra, tenui perlucidus unda,
Margine gramineo patulos incinctus hiatus.
Hic Dea ſilvarum, venatu feſſa, ſolebat
Virgineos artus liquido perfundere rore.
Quo poſtquam ſubiit; Nympharum tradidit uni
Armigerae iaculum, pharetramque, arcusque retentos.
Altera depoſitae ſubiecit brachia pallae.
Vincla duae pedibus demunt. Nam doctior illis
Iſmenis Crocale, ſparſos per colla capillos
Colligit in nodum; quamvis erat ipſa ſolutis.
Excipiunt laticem Nepheleque, Hyaleque, Rhanisque,
Et Pſecas, et Phiale; funduntque capacibus urnis.
Dumque ibi perluitur ſolita Titania lympha;
Ecce nepos Cadmi, dilata parte laborum,
Per nemus ignotum non certis paſſibus errans,
Pervenit in lucum: ſic illum fata ferebant.
Qui ſimul intravit rorantia fontibus antra:
Sicut erant, viſo nudae ſua pectora Nymphae
Percuſſere viro: ſubitisque ululatibus omne
Implevere nemus: circumfuſaeque Dianam
Corporibus texere ſuis. Tamen altior illis
Ipſa Dea eſt, colloque tenus ſupereminet omnes.
Qui color infectis adverſi Solis ab ictu
Nubibus eſſe ſolet, aut purpureae Aurorae;
Is fuit in vultu viſae ſine veſte Dianae.
Quae quanquam comitum turba eſt ſtipata ſuarum;
In latus obliquum tamen adſtitit: oraque retro
Flexit: et ut vellet promtas habuiſſe ſagittas.
Quas habuit, ſic hauſit aquas, vultumque virilem
Perfudit: ſpargensque comas ultricibus undis,
Addidit haec cladis praenuntia verba futurae:
Nunc tibi me poſito viſam velamine narres,
Si poteris narrare, licet. Nec plura minata,
Dat ſparſo capiti vivacis cornua cervi:

Dat

Dat ſpatium collo: ſummasque cacuminat aures:
Cum pedibusque manus, cum longis brachia mutat
Cruribus: et velat maculoſo vellere corpus.
Additus et pavor eſt. Fugit Antonoëius heros:
Et ſe tam celerem curſu miratur in ipſo.
Ut vero ſolitis ſua cornua vidit in undis,
Me miſerum! dicturus erat: vox nulla ſecuta eſt.
Ingemuit; vox illa fuit; lacrimaeque per ora
Non ſua fluxerunt. Mens tantum priſtina manſit.
Quid faciat? repetatne domum, et regalia tecta?
An lateat ſilvis? timor hoc, pudor impedit illud.
Dum dubitat; videre canes: primusque Melampus,
Ichnobatesque ſagax latratu ſigna dedere,
Gnoſius Ichnobates, Spartana gente Melampus.
Inde ruunt alii rapida velocius aura,
Pamphagus, et Dorceus, et Oribaſus, Arcades omnes:
Nebrophonosque valens, et trux cum Laelape Theron,
Et pedibus Pterelas, et naribus utilis Agre,
Hylaeusque fero nuper percuſſus ab apro,
Deque lupo concepta Nape, pecudesque ſecuta
Poemenis, et natis comitata Harpyia duobus,
Et ſubſtricta gerens Sicyonius ilia Ladon:
Et Dromas, et Canace, Sticteque, et Tigris, et Alce,
Et niveis Leucon, et villis Asbolus atris,
Praevalidusque Lacon, et curſu fortis Aëllo,
Et Thous, et Cyprio velox cum fratre Lyciſce:
Et nigram medio frontem diſtinctus ab albo
Harpalos et Melaneus, hirſutaque corpore Laebne:
Et patre Dictaeo, ſed matre Laconide nati,
Labros, et Agriodos, et acutae vocis Hylactor:
Quasque referre mora eſt. Ea turba cupidine praedae
Per rupes, ſcopulosque, adituque carentia ſaxa,
Qua via difficilis, quaque eſt via nulla, feruntur.
Ille fugit, per quae fuerat loca ſaepe ſecutus.
Heu famulos fugit ipſe ſuos! clamare libebat,
Actaeon ego ſum: dominum cognoſcite veſtrum.
Verba animo deſunt: reſonat latratibus aether.
Prima Melanchaetes in tergo vulnera fecit;
Proxima Theridamas; Oreſitrophos haeſit in armo.
Tardius exierant, ſed per compendia montis
Anticipata via eſt. Dominum retinentibus illis

Cetera turba coit, confertque in corpore dentes.
Iam loca vulneribus desunt. Gemit ille, sonumque,
Et, si non hominis, quem non tamen edere possit
Cervus, habet: moestisque replet iuga nota querelis:
Et genibus supplex pronis, similisque roganti
Circumfert tacitos, tamquam sua brachia, vultus.
At comites rapidum solitis hortatibus agmen
Ignari instigant, oculisque Actaeona quaerunt;
Et velut absentem certatim Actaeona clamant.
Ad nomen caput ille refert: ut abesse queruntur,
Nec capere oblatae segnem spectacula praedae.
Vellet abesse quidem; sed adest: velletque videre,
Non etiam sentire, canum fera facta suorum.
Undique circumstant: mersisque in corpore rostris
Dilacerant falsi dominum sub imagine cervi.
[Nec nisi finita per plurima vulnera vita
Ira pharetratae fertur satiata Dianae.]
Rumor in ambiguo est: aliis violentior aequo
Visa Dea est: alii laudant, dignamque severa
Virginitate vocant. Pars invenit utraque causas.
Sola Iovis coniux non tam culpetne probetne
Eloquitur, quam clade domus ab Agenore ductae
Gaudet: et a Tyria collectum pellice transfert
In generis socios odium. Subit ecce priori
Causa recens; gravidamque dolet de semine magni
Esse Iovis Semelen. Tum linguam ad iurgia solvit.
Effeci quid enim toties per iurgia? dixit.
Ipsa petenda mihi est: ipsam, si maxima Iuno
Rite vocor, perdam; si me gemmantia dextra
Sceptra tenere decet; si sum regina, Iovisque
Et soror et coniux. Certe soror. At puto, furto est
Contenta: et thalami brevis est iniuria nostri.
Concipit; id deerat: manifestaque crimina pleno
Fert utero: et mater, quod vix mihi contigit uni,
De Iove vult fieri. Tanta est fiducia formae.
Fallat eam faxo: nec sim Saturnia, si non
Ab Iove mersa suo Stygias penetrarit in undas.
Surgit ab his solito; fulvaque recondita nube
Limen adit Semeles. Nec nubes ante removit,
Quam simulavit anum: posuitque ad tempora canos:
Sulcavitque cutem rugis: et curva trementi

Mem-

Membra tulit paſſu; vocem quoque fecit anilem:
Ipſaque fit Beroë, Semeles Epidauria nutrix.
Ergo ubi, captato ſermone, diuque loquendo,
Ad nomen venere Iovis: ſuſpirat: et, Optem
Iupiter ut ſit, ait: metuo tamen omnia. Multi
Nomine Divorum thalamos ſubiere pudicos.
Nec tamen eſſe Iovis ſatis eſt: det pignus amoris;
Si modo verus is eſt: quantusque, et qualis ab alta
Iunone excipitur; tantus, talisque rogato
Det tibi complexus: ſuaque ante inſignia ſumat.
Talibus ignaram Iuno Cadmeïda dictis
Formarat. Rogat illa Iovem ſine nomine munus.
Cui Deus, Elige, ait: nullam patiere repulſam.
Quoque magis credas; Stygii quoque conſcia ſunto
Numina torrentis. Timor et Deus ille Deorum.
Laeta malo, nimiumque potens, perituraque amantis
Obſequio Semele, Qualem Saturnia, dixit,
Te ſolet amplecti, Veneris cum foedus initis,
Da mihi te talem. Voluit Deus ora loquentis
Opprimere: exierat iam vox properata ſub auras.
Ingemuit: neque enim non haec optaſſe, neque illa
Non iuraſſe poteſt. Ergo moeſtiſſimus altum
Aethera conſcendit; nutuque ſequentia traxit
Nubila: quis nimbos, immixtaque fulgura ventis
Addidit, et tonitrus, et inevitabile fulmen.
Qua tamen usque poteſt, vires ſibi demere tentat.
Nec, quo centimanum deiecerat igne Typhoea,
Nunc armatur eo: nimium feritatis in illo.
Eſt aliud levius fulmen, cui dextra Cyclopum
Saevitiae, flammaeque minus, minus addidit irae:
Tela ſecunda vocant Superi. Capit illa; domumque
Intrat Agenoream. Corpus mortale tumultus
Non tulit aetherios; donisque iugalibus arſit.
Imperfectus adhuc infans genitricis ab alvo
Eripitur, patrioque tener (ſi credere dignum)
Inſuitur femori; maternaque tempora complet.
Furtim illum primis Ino matertera cunis
Educat. Inde datum Nymphae Nyſeïdes antris
Occuluere ſuis; lactisque alimenta dedere.
Dumque ea per terras fatali lege geruntur;
Tutaque bis geniti ſunt incunabula Bacchi:

Forte Iovem memorant, diffuſum nectare, curas
Sepoſuiſſe graves, vacuaque agitaſſe remiſſos
Cum Iunone iocos: et, Maior veſtra profecto eſt,
Quam quae contingat maribus, dixiſſe, voluptas.
Illa negat. Placuit quae ſit ſententia docti
Quaerere Tireſiae. Venus huic erat utraque nota.
Nam duo magnorum viridi coëuntia ſilva
Corpora ſerpentum baculi violaverat ictu:
Deque viro factus (mirabile) femina, ſeptem
Egerat autumnos. Octavo rurſus eosdem
Vidit: et, Eſt veſtrae ſi tanta potentia plagae,
Dixit, ut auctoris ſortem in contraria mutet:
Nunc quoque vos feriam. Percuſſis anguibus iſdem
Forma prior rediit, genitivaque rurſus imago.
Arbiter hic igitur ſumtus de lite iocoſa,
Dicta Iovis firmat. Gravius Saturnia iuſto,
Nec pro materia fertur doluiſſe: ſuique
Iudicis aeterna damnavit lumina nocte.
At pater omnipotens (neque enim licet irrita cuiquam
Facta Dei feciſſe Deo) pro lumine ademto
Scire futura dedit: poenamque levavit honore.
Ille per Aonias, fama celeberrimus, urbes
Irreprehenſa dabat populo reſponſa petenti.
Prima fide vocisque ratae tentamina ſumſit
Caerula Liriope: quam quondam flumine curvo
Implicuit; clauſaeque ſuis Cephiſos in undis
Vim tulit. Enixa eſt utero pulcherrima pleno
Infantem Nymphis iam nunc qui poſſet amari;
Narciſſumque vocat. De quo conſultus, an eſſet
Tempora maturae viſurus longa ſenectae;
Fatidicus vates, Si ſe non viderit, inquit.
Vana diu viſa eſt vox auguris. Exitus illam,
Resque probat, letique genus, novitasque furoris.
Iamque ter ad quinos unum Cephiſius annum
Addiderat: poteratque puer, iuvenisque videri.
Multi illum iuvenes, multae cupiere puellae.
Sed fuit in tenera tam dira ſuperbia forma;
Nulli illum iuvenes, nullae tetigere puellae.
Adſpicit hunc, trepidos agitantem in retia cervos,
Vocalis Nymphe; quae nec reticere loquenti,
Nec prior ipſa loqui didicit, reſonabilis Echo.

Cor-

Corpus adhuc Echo, non vox erat: et tamen uſum
Garrula non alium, quam nunc habet, oris habebat;
Reddere de multis ut verba noviſſima poſſet.
Fecerat hoc Iuno: quia, cum deprendere poſſet
Sub love ſaepe ſuo Nymphas in monte iacentes,
Illa Deam longo prudens ſermone tenebat
Dum fugerent Nymphae. Poſtquam Saturnia ſenſit;
Huius, ait, linguae, qua ſum deluſa, poteſtas
Parva tibi dabitur, vocisque breviſſimus uſus.
Reque minas firmat. Tamen haec in fine loquendi
Ingeminat voces: auditaque verba reportat.
Ergo ubi Narciſſum, per devia luſtra vagantem,
Vidit, et incaluit; ſequitur veſtigia furtim.
Quoque magis ſequitur, flamma propiore caleſcit;
Non aliter, quam cum ſummis circumlita taedis
Admotam rapiunt vivacia ſulphura flammam.
O quoties voluit blandis accedere dictis,
Et molles adhibere preces! natura repugnat;
Nec ſinit incipiat. Sed, quod ſinit, illa parata eſt
Exſpectare ſonos, ad quos ſua verba remittat.
Forte puer, comitum ſeductus ab agmine fido,
Dixerat, Ecquis adeſt? et, Adeſt, reſponderat Echo.
Hic ſtupet: utque aciem partes dimiſit in omnes;
Voce, Veni, clamat magna. Vocat illa vocantem.
Reſpicit: et nullo rurſus veniente, Quid, inquit,
Me fugis? et totidem, quot dixit, verba recepit.
Perſtat; et, alternae deceptus imagine vocis,
Huc coëamus, ait: nullique libentius unquam
Reſponſura ſono, Coëamus, retulit Echo:
Et verbis favet ipſa ſuis; egreſſaque ſilvis
Ibat, ut iniiceret ſperato brachia collo.
Ille fugit: fugiensque, Manus complexibus auſer;
Ante, ait, emoriar, quam ſit tibi copia noſtri.
Retulit illa nihil, niſi, Sit tibi copia noſtri.
Spreta latet ſilvis: pudibundaque frontibus ora
Protegit: et ſolis ex illo vivit in antris.
Sed tamen haeret amor; creſcitque dolore repulſae.
Attenuant vigiles corpus miſerabile curae:
Abducitque cutem macies; et in aëra ſuccus
Corporis omnis abit. Vox tantum, atque oſſa ſuperſunt.
Vox manet. Oſſa ferunt lapidis traxiſſe figuram.

[Inde latet ſilvis: nulloque in monte videtur;
Omnibus auditur. Sonus eſt, qui vivit in illa.]
Sic hanc, ſic alias, undis aut montibus ortas,
Luſerat hic Nymphas; ſic coetus ante viriles.
Inde manus aliquis deſpectus ad aethera tollens,
Sic amet iſte, licet, ſic non potiatur amato,
Dixerat. Adſenſit precibus Rhamnuſia iuſtis.
Fons erat illimis, nitidis argenteus undis,
Quem neque paſtores, neque paſtae monte capellae
Contigerant, aliudve pecus: quem nulla volucris,
Nec fera turbarat, nec lapſus ab arbore ramus.
Gramen erat circa, quod proximus humor alebat:
Silvaque, ſole lacum paſſura tepeſcere nullo.
Hic puer, et ſtudio venandi laſſus et aeſtu,
Procubuit, faciemque loci, fontemque ſecutus.
Dumque ſitim ſedare cupit; ſitis altera crevit.
Dumque bibit, viſae correptus imagine formae,
Spem ſine corpore amat: corpus putat eſſe, quod umbra eſt.
Adſtupet ipſe ſibi; vultuque immotus eodem
Haeret, ut e Pario formatum marmore ſignum.
Spectat humi poſitus geminum, ſua lumina, ſidus,
Et dignos Baccho, dignos et Apolline crines,
Impubesque genas, et eburnea colla, decusque
Oris, et in niveo mixtum candore ruborem:
Cunctaque miratur, quibus eſt mirabilis; ipſe
Se cupit imprudens; et, qui probat, ille probatur.
Dumque petit, petitur: pariterque incendit, et ardet.
Irrita fallaci quoties dedit oſcula fonti!
In medias quoties, viſum captantia collum,
Brachia merſit aquas; nec ſe deprendit in illis!
Quid videat, neſcit; ſed, quod videt, uritur illo:
Atque oculos idem, qui decipit, incitat error.
Credule, quid fruſtra ſimulacra fugacia captas?
Quod petis, eſt nusquam: quod amas, avertere, perdes.
Iſta repercuſſae, quam cernis, imaginis umbra eſt.
Nil habet iſta ſui; tecumque venitque, manetque:
Tecum diſcedat; ſi tu diſcedere poſſis.
Non illum Cereris, non illum cura quietis
Abstrahere inde poteſt: ſed opaca fuſus in herba
Spectat inexpleto mendacem lumine formam:
Perque oculos perit ipſe ſuos; paulumque levatus,

Ad

Ad circumſtantes tendens ſua brachia ſilvas,
Ecquis, jo ſilvae, crudelius, inquit, amavit?
Scitis enim, et multis latebra opportuna fuiſtis.
Ecquem, cum veſtrae tot agantur ſecula vitae,
Qui ſic tabuerit, longo meminiſtis in aevo?
Et placet, et video: ſed quod videoque, placetque,
Non tamen invenio. Tantus tenet error amantem.
Quoque magis doleam; nec nos mare ſeparat ingens,
Nec via, nec montes, nec clauſis moenia portis.
Exigua prohibemur aqua. Cupit ipſe teneri.
Nam quoties liquidis porreximus oſcula lymphis;
Hic toties ad me reſupino nititur ore.
Poſſe putes tangi. Minimum eſt, quod amantibus obſtat.
Quisquis es, huc exi. Quid me, puer unice, fallis?
Quove petitus abis? certe nec forma, nec aetas
Eſt mea, quam fugias: et amarunt me quoque Nymphae.
Spem mihi, neſcio quam, vultu promittis amico:
Cumque ego porrexi tibi brachia, porrigis ultro:
Cum riſi, adrides: lacrimas quoque ſaepe notavi,
Me lacrimante, tuas. Nictu quoque ſigna remittis:
Et, quantum motu formoſi ſuſpicor oris,
Verba refers, aures non pervenientia noſtras.
In te ego ſum, ſenſi: nec me mea fallit imago.
Uror amore mei: flammas moveoque feroque.
Quid faciam? roger, anne rogem? quid deinde rogabo?
Quod cupio mecum eſt: inopem me copia fecit.
O utinam noſtro ſecedere corpore poſſem!
Votum in amante novum; vellem, quod amamus, amaſſet.
Iamque dolor vires adimit: nec tempora vitae
Longa meae ſuperant: primoque exſtinguor in aevo.
Nec mihi mors gravis eſt, poſituro morte dolores.
Hic, qui diligitur, vellem diuturnior eſſet.
Nunc duo concordes anima moriemur in una.
Dixit, et ad faciem rediit male ſanus eandem;
Et lacrimis turbavit aquas: obſcuraque moto
Reddita forma lacu eſt. Quam cum vidiſſet abire,
Quo fugis? o remane; nec me, crudelis, amantem
Deſere, clamavit. Liceat, quod tangere non eſt,
Adſpicere; et miſero praebere alimenta furori.
Dumque dolet, ſumma veſtem deduxit ab ora,

Nudaque marmoreis percuſſit pectora palmis.
Pectora traxerunt tenuem percuſſa ruborem;
Non aliter, quam poma ſolent, quae candida parte,
Parte rubent: aut ut variis ſolet uva racemis
Ducere purpureum, nondum matura, colorem:
Quae ſimul adſpexit liquefacta rurſus in unda:
Non tulit ulterius: ſed, ut intabeſcere flavae
Igne levi cerae, matutinaeve pruinae
Sole tepente ſolent, ſic attenuatus amore
Liquitur; et caeco paulatim carpitur igni.
Et neque iam color eſt mixto candore rubori;
Nec vigor, et vires, et quae modo viſa placebant,
Nec corpus remanet, quondam quod amaverat Echo.
Quae tamen ut vidit, quamvis irata memorque,
Indoluit: quotieſque puer miſerabilis, Eheu,
Dixerat; haec reſonis iterabat vocibus, Eheu.
Cumque ſuos manibus percuſſerat ille lacertos,
Haec quoque reddebat ſonitum plangoris eundem.
Ultima vox ſolitam fuit haec ſpectantis in undam:
Heu fruſtra dilecte puer! totidemque remiſit
Verba lacus: dictoque Vale, Vale inquit et Echo.
Ille caput viridi feſſum ſubmiſit in herba.
Lumina nox claudit, domini mirantia formam.
Tum quoque ſe, poſtquam eſt inferna ſede receptus,
In Stygia ſpectabat aqua. Planxere ſorores
Naïdes: et ſectos fratri poſuere capillos.
Planxere et Dryades. Plangentibus adſonat Echo.
Iamque rogum, quaſque faces, feretrumque parabant:
Nusquam corpus erat. Croceum pro corpore florem
Inveniunt, foliis medium cingentibus albis.
Cognita res meritam vati per Achaïdas urbes
Attulerat famam: nomenque erat auguris ingens.
Spernit Echionides tamen hunc, ex omnibus unus
Contemtor Superûm, Pentheus, praeſagaque ridet
Verba ſenis; tenebraſque et cladem lucis ademtae
Obiicit. Ille movens albentia tempora canis,
Quam felix eſſes, ſi tu quoque luminis huius
Orbus, ait, fieres, nec Bacchia ſacra videres!
Iamque dies aderit, iamque haud procul augur eſſe
Qua novus huc veniat, proles Semeleïa, Liber.
Quem niſi templorum fueris dignatus honore;

Mil

Mille lacer ſpargere locis: et ſanguine ſilvas
Foedabis, matremque tuam, matrisque ſorores,
Evenient: neque enim dignabere numen honore:
Meque ſub his tenebris nimium vidiſſe quereris.
Talia dicentem proturbat Echione natus.
Dicta fides ſequitur; reſponſaque vatis aguntur.
Liber adeſt: feſtisque fremunt ululatibus agri:
Turba ruunt: mixtaeque viris matresque nurusque,
Vulgusque, proceresque, ignota ad ſacra feruntur.
Quis furor, anguigenae, proles Mavortia, veſtras
Attonuit mentes? Pentheus ait. Aerane tantum
Aere repulſa valent? et adunco tibia cornu?
Et magicae fraudes? ut quos non belliger enſis,
Non tuba terruerint, non ſtrictis agmina telis;
Femineae voces, et mota inſania vino,
Obſcoenique greges, et inania tympana vincant?
Vosne, ſenes, mirer? qui longa per aequora vecti,
Hac Tyron, hac profugos poſuiſtis ſede Penates;
Nunc finitis ſine Marte capi? vosne, acrior aetas,
O iuvenes, propiorque meae; quos arma tenere,
Non thyrſos; galeaque tegi, non fronde, decebat?
Eſto, precor, memores, qua ſitis ſtirpe creati;
Illiusque animos, qui multos perdidit unus,
Sumite ſerpentis. Pro fontibus ille lacuque
Interiit: at vos pro fama vincite veſtra.
Ille dedit leto fortes: vos pellite molles,
Et patrium revocate decus. Si fata vetabant
Stare diu Thebas; utinam tormenta virique
Moenia diruerent: ferrumque ignisque ſonarent!
Eſſemus miſeri ſine crimine: forſque querenda,
Non celanda foret: lacrimaeque pudore carerent.
At nunc a puero Thebae capientur inermi:
Quem neque bella iuvant, nec tela, nec uſus equorum;
Sed madidus myrrha crinis, mollesque coronae,
Purpuraque, et pictis intextum veſtibus aurum.
Quem quidem ego actutum (modo vos abſiſtite) cogam
Adſumtumque patrem, commentaque ſacra fateri.
An ſatis Acriſio eſt animi, contemnere vanum
Numen, et Argolicas venienti claudere portas;
Penthea terrebit cum totis advena Thebis?
Ite citi, (famulis hoc imperat) ite, ducemque

Attrahite huc vinctum: iussis mora segnis abesto.
Hunc avus, hunc Athamas, hunc cetera turba suorum
Corripiunt dictis: frustraque inhibere laborant.
Acrior admonitu est; irritaturque retenta
Et crescit rabies: remoraminaque ipsa nocebant,
Sic ego torrentem, qua nil obstabat eunti,
Lenius, et modico strepitu decurrere vidi:
At quacunque trabes obstructaque saxa tenebant,
Spumeus, et fervens, et ab obice saevior ibat.
Ecce cruentati redeunt; et, Bacchus ubi esset,
Quaerenti domino, Bacchum vidisse negarunt.
Hunc dixere, tamen comitem, famulumque sacrorum
Cepimus: et tradunt manibus post terga ligatis.
[Sacra Dei quondam Tyrrhena gente secutum.]
Adspicit hunc oculis Pentheus, quos ira tremendos
Fecerat: et, quamquam poenae vix tempora differt,
O periture, tuaque aliis documenta dature
Morte, ait, ede tuum nomen, nomenque parentum,
Et patriam; morisque novi cur sacra frequentes.
Ille metu vacuus, Nomen mihi, dixit, Acoetes;
Patria, Maeonia est; humili de plebe parentes.
Non mihi, quae duri colerent, pater, arva iuvenci,
Lanigerosve greges, non ulla armenta reliquit.
Pauper et ipse fuit: linoque solebat et hamo
Decipere, et calamo salientes ducere pisces.
Ars illi sua census erat. Cum traderet artem;
Accipe, quas habeo, studii successor et heres,
Dixit, opes: moriensque mihi nihil ille reliquit,
Praeter aquas. Unum hoc possum appellare paternum.
Mox ego, ne scopulis haererem semper in isdem,
Addidici regimen, dextra moderante, carinae
Flectere: et Oleniae sidus pluviale capellae,
Taygetenque, Hyadasque oculis Arctonque notavi,
Ventorumque domus, et portus puppibus aptos.
Forte petens Delon, Chiae telluris ad oras
Adplicor, et dextris adducor litora remis:
Doque leves saltus: udaeque innitor arenae.
Nox ubi consumta est; Aurora rubescere primum
Coeperat: exsurgo, laticesque inferre recentes
Admoneo: monstroque viam, quae ducat ad undas.
Ipse, quid aura mihi tumulo promittat ab alto,

Pro-

Proſpicio: comitesque voco, repetoque carinam.
Adſumus en, inquit, ſociorum primus Opheltes:
Utque putat, praedam deſerto nactus in agro,
Virginea puerum ducit per litora forma.
Ille, mero ſomnoque gravis, titubare videtur;
Vixque ſequi. Specto cultum, faciemque, gradumque:
Nil ibi, quod poſſet credi mortale, videbam.
Et ſenſi, et dixi ſociis: Quod numen in iſto
Corpore ſit dubito: ſed corpore numen in iſto eſt.
Quisquis es, o faveas, noſtrisque laboribus adſis.
His quoque des veniam. Pro nobis mitte precari,
Dictys ait: quo non alius conſcendere ſummas
Ocior antennas, prenſoque rudente relabi.
Hoc Libys, hoc flavus, prorae tutela, Melanthus,
Hoc probat Alcimedon: et, qui requiemque modumque
Voce dabat remis, animorum hortator Epopeus:
Hoc omnes alii. Praedae tam caeca cupido eſt.
Non tamen hanc ſacro violari pondere pinum
Perpetiar, dixi: pars hic mihi maxima iuris.
Inque aditu obſiſto. Fuit audaciſſimus omni
De numero Lycabas: qui Thuſca pulſus ab urbe
Exilium, dira poenam pro caede, luebat.
Is mihi, dum reſto, iuvenili guttura pugno
Rupit: et excuſſum miſiſſet in aequora; ſi non
Haeſiſſem, quamvis amens, in funе retentus.
Impia turba probant factum. Tum denique Bacchus,
(Bacchus enim fuerat) veluti clamore ſolutus
Sit ſopor, aque mero redeant in pectora ſenſus,
Quid facitis? quis clamor? ait; qua, dicite, nautae,
Huc ope perveni? quo me deferre paratis?
Pone metum, Proreus, et quos contingere portus
Ede velis, dixit: terra ſiſtere petita.
Naxon, ait Liber, curſus advertite veſtros.
Illa mihi domus eſt; vobis erit hoſpita tellus.
Per mare fallaces, perque omnia numina iurant,
Sic fore: meque iubent pictae dare vela carinae.
Dextera Naxos erat. Dextra mihi lintea danti,
Quid facis, o demens? qui te furor, inquit, Acoete,
Pro ſe quisque, tenet? laevam pete. Maxima nutu
Pars mihi ſignificat; pars, quid velit, aure ſuſurrat.
Obſtupui; Capiatque alius moderamina, dixi:

Meque miniſterio ſcelerisque artiſque removi.
Increpor a cunctis; totumque immurmurat agmen.
E quibus Athalion, Te ſcilicet omnis in uno
Noſtra ſalus poſita eſt! ait. Et ſubit ipſe: meumque
Explet opus: Naxoque petit diverſa relicta.
Tum Deus illudens, tamquam modo denique fraudem
Senſerit, e puppi pontum proſpectat adunca.
Et ſenti ſimilis, Non haec mihi litora, nautae,
Promiſiſtis, ait: non haec mihi terra rogata eſt.
Quo merui poenam facto? quae gloria veſtra eſt,
Si puerum iuvenes, ſi multi fallitis unum?
Iamdudum flebam. Lacrimas manus impia noſtras
Ridet; et impellit properantibus aequora remis.
Per tibi nunc ipſum (nec enim praeſentior illo
Eſt Deus) adiuro, tam me tibi vera referre,
Quam veri maiora fide. Stetit aequore puppis
Haud aliter, quam ſi ſiccum navale teneret.
Illi admirantes remorum in verbere perſtant:
Velaque deducunt; geminaque ope currere tentant.
Impediunt hederae remos, nexuque recurvo
Serpunt; et gravidis diſtinguunt vela corymbis.
Ipſe, racemiferis frontem circumdatus uvis,
Pampineis agitat velatam frondibus haſtam.
Quem circa tigres, ſimulacraque inania lynceum,
Pictarumque iacent vera corpora pantherarum.
Exiluere viri; ſive hoc inſania fecit,
Sive timor: primusque Medon nigreſcere pinnis
Corpore depreſſo, et ſpinae curvamina flecti
Incipit. Huic Lycabas, In quae miracula, dixit,
Verteris? et lati rictus, et panda loquenti
Naris erat, ſquamamque cutis durata trahebat.
At Libys, obſtantes dum vult obvertere remos,
In ſpatium reſilire manus breve vidit; et illas
Iam non eſſe manus; iam pinnas poſſe vocari.
Alter ad intortos cupiens dare brachia funes,
Brachia non habuit; truncoque repandus in undas
Corpore deſiluit. Falcata noviſſima cauda eſt:
Qualia dividuae ſinuantur cornua Lunae.
Undique dant ſaltus, multaque adſpergine rorant;
Emerguntque iterum, redeuntque ſub aequora rurſus;

Inque chori ludunt ſpeciem: laſcivaque iactant
Corpora; et acceptum patulis mare naribus efflant.
De modo viginti (tot enim ratis illa ferebat)
Reſtabam ſolus. Pavidum, gelidumque trementi
Corpore, vixque meum firmat Deus, Excute, dicens,
Corde metum,, Diamque tene. Delatus in illam,
Accenſis aris, Baccheïa ſacra frequento.
Praebuimus longis, Pentheus, ambagibus aures,
Inquit: ut ira mora vires abſumere poſſet.
Praecipitem famuli rapite hunc: cruciataque diris
Corpora tormentis Stygiae demittite nocti.
Protinus abstractus ſolidis Tyrrhenus Acoetes
Clauditur in tectis: et dum crudelia iuſſae
Inſtrumenta necis, ferrumque ignisque parantur;
Sponte ſua patuiſſe fores, lapſasque lacertis
Sponte ſua, fama eſt, nullo ſolvente, catenas.
Perſtat Echionides: nec iam iubet ire, ſed ipſe
Vadit, ubi, electus facienda ad ſacra, Cithaeron
Cantibus et clara bacchantum voce ſonabat.
Ut fremit acer equus, cum bellicus aere canoro
Signa dedit tubicen, pugnaeque adſumit amorem:
Penthea ſic ictus longis ululatibus aether
Movit; et audito clangore recanduit ira.
Monte fere medio eſt, cingentibus ultima ſilvis,
Purus ab arboribus, ſpectabilis undique campus.
Hic oculis illum cernentem ſacra profanis
Prima videt, prima eſt inſano concita motu,
Prima ſuum miſſo violavit Penthea thyrſo
Mater: Io, geminae, clamavit, adeſte ſorores.
Ille aper, in noſtris errat qui maximus agris,
Ille mihi feriendus aper. Ruit omnis in unum
Turba furens. Cunctae coëunt, cunctaeque ſequuntur
Iam trepidum, iam verba minus violenta loquentem,
Iam ſe damnantem, iam ſe peccaſſe fatentem.
Saucius ille tamen, Fer opem, matertera, dixit,
Autonoë: moveant animos Actaeonis umbrae.
Illa, quid Actaeon, neſcit; dextramque precanti
Abſtulit: Inoo lacerata eſt altera raptu.
Non habet infelix quae matri brachia tendat:
Truncа ſed oſtendens diſiectis corpora membris:
Adſpice, mater, ait. Viſis ululavit Agaue;

Col-

Collaque iactavit, movitque per aëra crinem:
Avulsumque caput digitis complexa cruentis
Clamat, Io comites, opus haec victoria nostrum est.
Non citius frondes autumno frigore tactas,
Iamque male haerentes alta rapit arbore ventus,
Quam sunt membra viri manibus direpta nefandis.
Talibus exemplis monitae nova sacra frequentant,
Turaque dant, sanctasque colunt Ismenides aras.

LIBER IV.

At non Alcithoë Minyeïas orgia censet
Accipienda Dei: sed adhuc temeraria Bacchum
Progeniem negat esse Iovis; sociasque sorores
Impietatis habet. Festum celebrare sacerdos,
Immunes operum dominas famulasque suorum,
Pectora pelle tegi, crinales solvere vittas,
Serta coma, manibus frondentes sumere thyrsos,
Iusserat: et saevam laesi fore numinis iram
Vaticinatus erat. Parent matresque nurusque;
Telasque, calathosque, infectaque pensa reponunt:
Turaque dant: Bacchumque vocant, Bromiumque,
Lyaeumque,
Ignigenamque, satumque iterum, solumque bimatrem.
Additur his Nyseus, indetonsusque Thyoneus,
Et cum Lenaeo genialis consitor uvae,
Nycteliusque, Eleleusque parens, et Iacchus, et Euan;
Et quae praeterea per Graias plurima gentes
Nomina, Liber, habes. Tibi enim inconsumta iuventas.
Tu puer aeternus, tu formosissimus alto
Conspiceris coelo; tibi, cum sine cornibus adstas,
Virgineum caput est: Oriens tibi victus, ad usque
Decolor extremo qua tingitur India Gange.
Penthea tu, venerande, bipenniferumque Lycurgum
Sacrilegos mactas: Tyrrhenaque mittis in aequor
Corpora. Tu biiugum pictis insignia frenis
Colla premis lyncum: Bacchae Satyrique sequuntur:

Qui-

Quique ſenex ferula titubantes ebrius artus
Suſtinet, aut pando non fortiter haeret aſello.
Quacunque ingrederis, clamor iuvenilis, et una
Femineaeque voces, impulſaque tympana palmis,
Concavaque aera ſonant, longoque foramine buxus.
Pacatus mitisque, rogant Iſmenides, adſis:
Iuſſaque ſacra colunt. Solae Minyeïdes intus,
Intempeſtiva turbantes feſta Minerva,
Aut ducunt lanas, aut ſtamina pollice verſant,
Aut haerent telae, famulasque laboribus urgent.
E quibus una levi deducens pollice filum,
Dum ceſſant aliae, commentaque ſacra frequentant,
Nos quoque, quas Pallas, melior Dea, detinet, inquit,
Utile opus manuum vario ſermone levemus:
Perque vices aliquid, quod tempora longa videri
Non ſinat, in medium vacuas referamus ad aures.
Dicta probant, primamque iubent narrare ſorores.
Illa, quid e multis referat (nam plurima norat)
Cogitat; et dubia eſt, de te, Babylonia, narret,
Derceti, quam verſa ſquamis velantibus artus
Stagna Palaeſtini credunt celebraſſe figura:
An magis ut ſumtis illius filia pennis
Extremos albis in turribus egerit annos:
Naïs an ut cantu, nimiumque potentibus herbis,
Verterit in tacitos iuvenilia corpora piſces;
Donec idem paſſa eſt: an, quae poma alba ferebat,
Ut nunc nigra ferat contactu ſanguinis arbor.
Haec placet: hanc, quoniam vulgaris fabula non eſt,
Talibus orſa modis, lana ſua fila ſequente.
Pyramus et Thisbe, iuvenum pulcherrimus alter,
Altera, quas Oriens habuit, praelata puellis,
Contiguas tenuere domus: ubi dicitur altam
Coctilibus muris cinxiſſe Semiramis urbem.
Notitiam primosque gradus vicinia fecit;
Tempore crevit amor: taedae quoque iure coiſſent;
Sed vetuere patres. Quod non potuere vetare,
Ex aequo captis ardebant mentibus ambo.
Conſcius omnis abeſt: nutu ſignisque loquuntur.
Quoque magis tegitur, tectus magis aeſtuat ignis.
Fiſſus erat tenui rima, quam duxerat olim,
Cum fieret, paries domui communis utrique.
Id vitium nulli per ſecula longa notatum,

(Quid

(Quid non ſentit amor?) primi ſenſiſtis amantes,
Et voci feciſtis iter: tutaeque per illud
Murmure blanditiae minimo transire ſolebant.
Saepe, ut conſtiterant, hinc Thisbe, Pyramus illinc,
Inque vicem fuerat captatus anhelitus oris;
Invide, dicebant, paries, quid amantibus obſtas?
Quantum erat, ut ſineres nos toto corpore iungi!
Aut hoc ſi nimium, vel ad oſcula danda pateres!
Nec ſumus ingrati: tibi nos debere fatemur,
Quod datus eſt verbis ad amicas transitus aures.
Talia diverſa nequidquam ſede locuti,
Sub noctem dixere Vale: partique dedere
Oſcula quisque ſuae, non pervenientia contra.
Poſtera nocturnos Aurora removerat ignes,
Solque pruinoſas radiis ſiccaverat herbas:
Ad ſolitum coiere locum. Tum murmure parvo
Multa prius queſti, ſtatuunt, ut nocte ſilenti
Fallere cuſtodes, foribusque excedere tentent;
Cumque domo exierint, urbis quoque clauſtra relinquant:
Neve ſit errandum lato ſpatiantibus arvo,
Conveniant ad buſta Nini, lateantque ſub umbra
Arboris. Arbor ibi, niveis uberrima pomis,
Ardua morus erat, gelido contermina fonti.
Pacta placent: et lux, tarde decedere viſa,
Praecipitatur aquis, et aquis nox ſurgit ab iſdem.
Callida per tenebras, verſato cardine, Thisbe
Egreditur, fallitque ſuos: adopertaque vultum
Pervenit ad tumulum; dictaque ſub arbore ſedit.
Audacem faciebat amor. Venit ecce recenti
Caede leaena boum ſpumantes oblita rictus,
Depoſitura ſitim vicini fontis in unda.
Quam procul ad lunae radios Babylonia Thisbe
Vidit: et obſcurum trepido pede fugit in antrum:
Dumque fugit, tergo velamina lapſa relinquit.
Ut lea ſaeva ſitim multa compeſcuit unda;
Dum redit in ſilvas, inventos forte ſine ipſa
Ore cruentato tenues laniavit amictus.
Serius egreſſus veſtigia vidit in alto
Pulvere certa ferae, totoque expalluit ore
Pyramus. Ut vero veſtem quoque ſanguine tinctam
Reperit; Una duos nox, inquit, perdet amantes:

E quibus, illa fuit longa digniſſima vita:
Noſtra nocens anima eſt. Ego te, miſeranda, peremi,
In loca plena metus qui iuſſi nocte venires;
Nec prior huc veni. Noſtrum divellite corpus,
Et ſcelerata fero conſumite viſcera morſu,
O quicunque ſub hac habitatis rupe, leones!
Sed timidi eſt optare necem. Velamina Thisbes
Tollit, et ad pactae ſecum fert arboris umbram.
Utque dedit notae lacrimas, dedit oſcula, veſti:
Accipe nunc, inquit, noſtri quoque ſanguinis hauſtus:
Quoque erat accinctus, demittit in ilia ferrum.
Nec mora; ferventi moriens e vulnere traxit.
Ut iacuit reſupinus humi, cruor emicat alte;
Non aliter, quam cum vitiato fiſtula plumbo
Scinditur, et tenues ſtridente foramine longe
Eiaculatur aquas, atque ictibus aëra rumpit,
Arborei foetus adſpergine caedis in atram
Vertuntur faciem: madefactaque ſanguine radix
Puniceo tingit pendentia mora colore.
Ecce, metu nondum poſito, ne fallat amantem,
Illa redit: iuvenemque oculis, animoque requirit:
Quantaque vitarit narrare pericula geſtit.
Utque locum, et verſam cognovit in arbore formam;
(Sic facit incertam pomi color) haeret, an haec ſit.
Dum dubitat, tremebunda videt pulſare cruentum
Membra ſolum; retroque pedem tulit: oraque buxo
Pallidiora gerens, exhorruit, aequoris inſtar,
Quod tremit, exigua cum ſummum ſtringitur aura.
Sed poſtquam remorata ſuos cognovit amores;
Percutit indignos claro plangore lacertos:
Et laniata comas, amplexaque corpus amatum,
Vulnera ſupplevit lacrimis, fletumque cruori
Miſcuit: et gelidis in vultibus oſcula figens,
Pyrame, clamavit, quis te mihi caſus ademit?
Pyrame, reſponde. Tua te, cariſſime, Thisbe
Nominat: exaudi, vultusque attolle iacentes.
Ad nomen Thisbes oculos, iam morte gravatos,
Pyramus erexit, viſaque recondidit illa.
Quae poſtquam veſtemque ſuam cognovit, et enſe
Vidit ebur vacuum: Tua te manus, inquit, amorque
Perdidit, infelix. Eſt et mihi fortis in unum

Hoc

Hoc manus: eſt et amor; dabit hic in vulnera vires.
Proſequar exſtinctum: letique miſerrima dicar
Cauſa comesque tui: quique a me morte revelli
Heu ſola poteras, poteris nec morte revelli.
Hoc tamen amborum verbis eſtote rogati,
O multum miſeri, meus illiusque, parentes,
Ut, quos ſerus amor, quos hora noviſſima iunxit,
Componi tumulo non invideatis eodem.
At tu, quae ramis arbor miſerabile corpus
Nunc tegis unius, mox es tectura duorum;
Signa tene caedis: pullosque, et iuctibus aptos
Semper habe foetus, gemini monumenta cruoris.
Dixit: et aptato pectus mucrone ſub imum
Incubuit ferro, quod adhuc a caede tepebat.
Vota tamen tetigere Deos, tetigere parentes.
Nam color in pomo eſt, ubi permaturuit, ater:
Quodque rogis ſupereſt, una requieſcit in urna.

Deſierat: mediumque fuit breve tempus; et orſa eſt
Dicere Leuconoë: vocem tenuere ſorores.
Hunc quoque, ſiderea qui temperat omnia luce,
Cepit amor Solem. Solis referemus amores.
Primus adulterium Veneris cum Marte putatur
Hic vidiſſe Deus: videt hic Deus omnia primus.
Indoluit facto: Iunonigenaeque marito
Furta tori, furtique locum monſtravit. At illi
Et meus, et quod opus fabrilis dextra tenebat,
Excidit. Extemplo graciles ex aere catenas,
Retiaque, et laqueos, quae lumina fallere poſſint,
Elimat. Non illud opus tenuiſſima vincant
Stamina, non ſummo quae pendet aranea tigno.
Utque leves tactus, momentaque parva ſequantur,
Efficit: et lecto circumdata collocat apte.
Ut venere torum coniux et adulter in unum;
Arte viri, vinclisque nova ratione paratis,
In mediis ambo deprenſi amplexibus haerent.
Lemnius extemplo valvas patefecit eburnas:
Admiſitque Deos. Illi iacuere ligati
Turpiter: atque aliquis de Dîs non triſtibus optat
Sic fieri turpis. Superi riſere: diuque
Haec fuit in toto notiſſima fabula coelo.

Exi-

Exigit indicii memorem Cythereïa poenam:
Inque vices illum, tectos qui laesit amores,
Laedit amore pari. Quid nunc, Hyperione nate,
Forma, calorque tibi, radiataque lumina prosunt?
Nempe tuis omnes qui terras ignibus uris,
Ureris igne novo: quique omnia cernere debes,
Leucotheen spectas; et virgine figis in una
Quos mundo debes, oculos. Modo surgis Eoo
Temperius coelo: modo serius incidis undis;
Spectandique mora brumales porrigis horas.
Deficis interdum: vitiumque in lumina mentis
Transit; et obscurus mortalia pectora terres.
Nec, tibi quod lunae terris propioris imago
Obstiterit, palles. Facit hunc amor iste colorem.
Diligis hanc unam: nec te Clymeneve, Rhodosve,
Nec tenet Aeaeae genitrix pulcherrima Circes,
Quaeque tuos Clytie, quamvis despecta, petebat
Concubitus; ipsoque illo grave vulnus habebat
Tempore. Leucothee multarum oblivia fecit.
Gentis odoriferae quam formosissima partu
Edidit Eurynome; sed postquam filia crevit,
Quam mater cunctas, tam matrem filia vincit.
Rexit Achaemenias urbes pater Orchamus: isque
Septimus a prisci numeratur origine Beli.
Axe sub Hesperio sunt pascua Solis equorum:
Ambrosiam pro gramine habent. Ea fessa diurnis
Membra ministeriis nutrit, reparatque labori.
Dumque ibi quadrupedes coelestia pabula carpunt,
Noxque vicem peragit; thalamos Deus intrat amatos
Versus in Eurynomes faciem genitricis: et inter
Bis sex Leucotheen famulas ad lumina cernit
Levia versato ducentem stamina fuso.
Ergo ubi, ceu mater, carae dedit oscula natae;
Res, ait, arcana est: famulae, discedite; neve
Eripite arbitrium matri, secreta loquenti.
Paruerunt: thalamoque, Deus, sine teste relicto,
Ille ego sum, dixit, qui longum metior annum,
Omnia qui video; per quem videt omnia tellus:
Mundi oculus. Mihi, crede, places. Pavet illa: metuque
Et colus, et fusus digitis cecidere remissis.
Ipse timor decuit. Nec longius ille moratus,

In veram rediit faciem ſolitumque nitorem.
At virgo, quamvis inopino territa viſu,
Victa nitore Dei, poſita vim paſſa querela eſt.
Invidit Clytie, (neque enim moderatus in illa
Solis amor fuerat) ſtimulataque pellicis ira
Vulgat adulterium: diffamatumque parenti
Indicat. Ille ferox immanſuetusque precantem,
Tendentemque manus ad lumina Solis, et, Ille
Vim tulit invitae, dicentem, defodit alta
Crudus humo; tumulumque ſuper gravis addit arenae.
Diſſipat huno radiis Hyperione natus: iterque
Dat tibi, quo poſſis defoſſos promere vultus.
Nec tu iam poteras enectum pondere terrae
Tollere, Nympha, caput: corpusque exſangue iacebas.
Nil illo fertur volucrum moderator equorum
Poſt Phaëthonteos vidiſſe dolentius ignes.
Ille quidem gelidos radiorum viribus artus,
Si queat, in virum tentet revocare calorem;
Sed, quoniam tantis factum conatibus obſtat,
Nectare odorato ſpargit corpusque locumque,
Multaque praequeſtus, Tanges tamen aethera, dixit.
Protinus imbutum coeleſti nectare corpus
Delicuit, terramque ſuo madefecit odore:
Virgaque per glebas ſenſim radicibus actis
Turea ſurrexit; tumulumque cacumine rupit.
At Clytien (quamvis amor excuſare dolorem,
Indiciumque dolor poterat,) non amplius auctor
Lucis adit: Venerisque modum ſibi fecit in illa.
Tabuit ex illo, dementer amoribus uſa,
Nympharum impatiens; et ſub Iove, nocte dieque,
Sedit humo nuda, nudis incomta capillis.
Perque novem luces expers undaeque cibique,
Rore mero, lacrimisque ſuis ieiunia pavit;
Nec ſe movit humo. Tantum ſpectabat euntis
Ora Dei: vultusque ſuos flectebat ad illum.
Membra ferunt haeſiſſe ſolo: partemque coloris
Luridus exſangues pallor convertit in herbas:
Eſt in parte rubor; violaeque ſimillimus ora
Flos tegit. Illa ſuum, quamvis radice tenetur,
Vertitur ad Solem; mutataque ſervat amorem.

Dixe-

Dixerat: et factum mirabile coperat aures.
Pars fieri potuisse negant; pars omnia veros
Posse Deos memorant: sed non et Bacchus in illis,
Poscitur Alcithoë, postquam siluere sorores:
Quae radio stantis percurrens stamina telae,
Vulgatos taceo, dixit, pastoris amores
Daphnidis Idaei, quem Nymphe pellicis ira
Contulit in saxum: tantus dolor urit amantes.
Nec loquor, ut quondam naturae iure novato
Ambiguus fuerit modo vir, modo femina, Scython.
Te quoque, nunc adamas, quondam fidissime parvo,
Celmi, Iovi; largoque satos Curetas ab imbri,
Et Crocon in parvos versum cum Smilace flores,
Praetereo: dulcique animos novitate tenebo.
Unde sit infamis, quare male fortibus undis
Salmacis enervet, tactosque remolliat artus,
Discite. Causa latet: vis est notissima fontis.
Mercurio puerum diva Cythereïde natum
Naïdes Idaeis enutrivere sub antris;
Cuius erat facies, in qua materque paterque
Cognosci possent: nomen quoque traxit ab illis.
Is tria cum primum facit quinquennia, montes
Deseruit patrios: Idaque altrice relicta
Ignotis errare locis, ignota videre
Flumina gaudebat; studio minuente laborem.
Ille etiam Lycias urbes, Lyciaeque propinquos
Caras adit. Videt hic stagnum lucentis ad imum
Usque solum lymphae. Non illic canna palustris,
Nec steriles ulvae, nec acuta cuspide iunci;
Perspicuus liquor est. Stagni tamen ultima vivo
Cespite cinguntur, semperque virentibus herbis.
Nympha colit: sed nec venatibus apta, nec arcus
Flectere quae soleat, nec quae contendere cursu;
Solaque Naïadum celeri non nota Dianae.
Saepe suas illi fama est dixisse sorores:
Salmaci, vel iaculum, vel pictas sume pharetras;
Et tua cum duris venatibus otia misce.
Nec iaculum sumit, nec pictas illa pharetras;
Nec sua cum duris venatibus otia miscet.
Sed modo fonte suo formosos perluit artus;
Saepe Cytoriaco deducit pectine crines;

Et quid se deceat, spectatas consulit undas:
Nunc perlucenti circumdata corpus amictu,
Mollibus aut foliis, aut mollibus incubat herbis.
Saepe legit flores. Et tunc quoque forte legebat,
Cum puerum vidit; visumque optavit habere,
Nec tamen ante adiit, etsi properabat adire,
Quam se composuit, quam circumspexit amictus,
Et finxit vultum; et meruit formosa videri.
Tunc sic orsa loqui: Puer o dignissime credi
Esse Deus; seu tu Deus es, potes esse Cupido:
Sive es mortalis; qui te genuere beati,
Et frater felix, et fortunata profecto
Si qua tibi soror est, et quae dedit ubera nutrix.
Sed longe cunctis, longeque potentior illis,
Si qua tibi sponsa est, si quam dignabere taeda.
Haec tibi sive aliqua est, mea sit furtiva voluptas:
Seu nulla est; ego sim: thalamumque ineamus eundem.
Naïs ab his tacuit. Pueri rubor ora notavit,
Nescia quid sit amor: sed et erubuisse decebat.
Hic color aprica pendentibus arbore pomis,
Aut ebori tincto est, aut sub candore rubenti,
Cum frustra resonant aera auxiliaria, Lunae.
Poscenti Nymphae sine fine sororia saltem
Oscula, iamque manus ad eburnea colla ferenti,
Desinis? aut fugio, tecumque, ait, ista relinquo.
Salmacis extimuit, Locaque haec tibi libera trado,
Hospes, ait: simulatque gradu discedere verso.
Tum quoque respiciens, fruticumque recondita silva
Delituit, flexumque genu submisit. At ille,
Ut puer, et vacuis ut inobservatus in herbis,
Huc it, et hinc illuc: et in adludentibus undis
Summa pedum, taloque tenus vestigia tingit.
Nec mora; temperie blandarum captus aquarum,
Mollia de tenero velamina corpore ponit.
Tum vero obstupuit, nudaeque cupidine formae
Salmacis exarsit: flagrant quoque lumina Nymphes;
Non aliter, quam cum puro nitidissimus orbe
Opposita speculi referitur imagine Phoebus.
Vixque moram patitur: vix iam sua gaudia differt.
Iam cupit amplecti: iam se male continet amens.
Ille, cavis velox adplauso corpore palmis,

De-

Desilit in latices: alternaque brachia ducens
In liquidis translucet aquis; ut eburnea si quis
Signa tegat claro, vel candida lilia, vitro.
Vicimus! en meus est! exclamat Naïs: et, omni
Veste procul iacta, mediis immittitur undis;
Pugnacemque tenet: luctantiaque oscula carpit;
Subiectatque manus, invitaque pectora tangit;
Et nunc hac iuveni, nunc circumfunditur illac.
Denique nitentem contra, elabique volentem
Implicat, ut serpens, quam regia sustinet ales,
Sublimemque rapit: pendens caput illa pedesque
Adligat, et cauda spatiantes implicat alas.
Utve solent hederae longos intexere truncos:
Utque sub aequoribus deprensum polypus hostem
Continet, ex omni dimissis parte flagellis.
Perstat Atlantiades; sperataque gaudia Nymphae
Denegat. Illa premit; commissaque corpore toto
Sicut inhaerebat, Pugnes licet, improbe, dixit,
Non tamen effugies. Ita Di iubeatis, et istum
Nulla dies a me, nec me diducat ab isto.
Vota suos habuere Deos: nam mixta duorum
Corpora iunguntur: faciesque inducitur illis
Una. Velut si quis conducta cortice ramos
Crescendo iungi, pariterque adolescere cernat.
Sic ubi complexu coïerunt membra tenaci,
Nec duo sunt, et forma duplex, nec femina dici,
Nec puer ut possint; neutrumque, et utrumque videntur.
Ergo ubi se liquidas, quo vir descenderat, undas
Semimarem fecisse videt, mollitaque in illis
Membra; manus tendens, sed iam non voce virili,
Hermaphroditus ait, Nato date munera vestro,
Et pater et genitrix, amborum nomen habenti:
Quisquis in hos fontes vir venerit, exeat inde
Semivir; et tactis subito mollescat in undis.
Motus uterque parens, nati rata vota biformis
Fecit, et incerto fontem medicamine tinxit.
Finis erat dictis; et adhuc Minyeïa proles
Urget opus, spernitque Deum, festumque profanat:
Tympana cum subito non apparentia raucis
Obstrepuere sonis: et adunco tibia cornu,
Tinnulaque aera sonant. Redolent myrrhaeque, crocique:

Resque fide maior, coepere vireſcere telae,
Inque hederae faciem pendens frondeſcere veſtis.
Pars abit in vites: et quae modo fila fuerunt,
Palmite mutantur: de ſtamine pampinus exit:
Purpura fulgorem pictis accommodat uvis.
Iamque dies exactus erat, tempusque ſubibat,
Quod tu nec tenebras, nec poſſis dicere lucem;
Sed cum luce tamen dubiae confinia noctis.
Tecta repente quati, pingueſque ardere videntur
Lampades, et rutilis collucere ignibus aedes;
Falſaque ſaevarum ſimulacra ululare ferarum.
Fumida iamdudum latitant per tecta ſorores;
Diverſaeque locis ignes ac lumina vitant.
Dumque petunt latebras; parvos membrana per artus
Porrigitur, tenuique inducit brachia penna.
Nec qua perdiderint veterem ratione figuram,
Scire ſinunt tenebrae. Non illas pluma levavit:
Suſtinuere tamen ſe perlucentibus alis.
Conataeque loqui, minimam pro corpore vocem
Emittunt; peraguntque levi ſtridore querelas.
Tectaque, non ſilvas, celebrant: lucemque peroſae
Nocte volant: ſeroque trahunt a veſpere nomen.
Tum vero totis Bacchi memorabile Thebis
Numen erat; magnasque novi matertera vires
Narrat ubique Dei: de totque ſororibus expers
Una doloris erat, niſi quem fecere ſorores,
Adſpicit hanc, natis thalamoque Athamantis habentem
Sublimes animos, et alumno numine, Iuno;
Nec tulit; et ſecum, Potuit de pellice natus
Vertere Maeonidis, pelagoque immergere, nautas,
Et laceranda ſuae nati dare viſcera matri,
Et triplices operire novis Minyeïdas alis:
Nil poterit Iuno, niſi inultos flere dolores?
Idque mihi ſatis eſt? haec una potentia noſtra eſt?
Ipſe docet quid agam; (fas eſt et ab hoſte doceri)
Quidque furor valeat, Penthea caede ſatisque
Ac ſuper oſtendit. Cur non ſtimuletur, eatque
Per cognata ſuis exempla furoribus Ino?
Eſt via declivis, funeſta nubila taxo:
Ducit ad infernas per muta ſilentia ſedes.

Styx

Styx nebulas exhalat iners: umbraeque recentes
Deſcendunt illac, ſimulacraque functa ſepulcris.
Pallor Hiemsque tenent late loca ſenta: novique,
Qua ſit iter, manes, Stygiam quod ducit ad urbem,
Ignorant: ubi ſit nigri fera regia Ditis.
Mille capax aditus, et apertas undique portas
Urbs habet. Utque fretum de tota flumina terra,
Sic omnes animas locus accipit ille; nec ulli
Exiguus populo eſt, turbamve accedere ſentit.
Errant exſangues ſine corpore et oſſibus umbrae:
Parsque forum celebrant, pars imi tecta tyranni;
Pars alias artes, antiquae imitamina vitae.
Suſtinet ire illuc, coeleſti ſede relicta,
(Tantum odiis iraeque dabat) Saturnia Iuno.
Quo ſimul intravit, ſacroque a corpore preſſum
Ingemuit limen: tria Cerberus extulit ora,
Et tres latratus ſimul edidit. Illa ſorores
Nocte vocat genitas, grave et implacabile numen.
(Carceris ante fores clauſas adamante ſedebant;
Deque ſuis atros pectebant crinibus angues.)
Quam ſimul agnorunt inter caliginis umbras;
Surrexere Deae. Sedes Scelerata vocatur.
Viſcera praebebat Tityos lanianda; novemque
Iugeribus diſtentus erat. Tibi, Tantale, nullae
Deprenduntur aquae: quaeque imminet, effugit arbos.
Aut petis, aut urges ruiturum, Siſyphe, ſaxum.
Volvitur Ixion, et ſe ſequiturque fugitque.
Molirique ſuis letum patruelibus auſae,
Adſiduae repetunt, quas perdant, Belides undas.
Quos omnes acie poſtquam Saturnia torva
Vidit, et ante omnes Ixiona; rurſus ab illo
Siſyphon adſpiciens, Cur hic e fratribus, inquit,
Perpetuas patitur poenas: Athamanta ſuperbum
Regia dives habet: qui me cum coniuge ſemper
Sprevit? et exponit cauſas odiique viaeque;
Quidque velit. Quod vellet, erat, ne regia Cadmi
Staret: et in facinus traherent Athamanta Sorores.
Imperium, promiſſa, preces confundit in unum:
Sollicitatque Deas. Sic haec Iunone locuta,
Tiſiphone canos, ut erat, turbata capillos
Movit: et obſtantes reiecit ab ore colubras;

Atque ita, Non longis opus eſt ambagibus, inſit.
Facta puta, quaecumque iubes: inamabile regnum
Deſere: teque refer coeli melioris ad auras.
Laeta redit Iuno: quam coelum intrare parantem
Roratis inſtravit aquis Thaumantias Iris.
Nec mora; Tiſiphone madefactam ſanguine ſumit
Importuna facem; fluidoque cruore rubentem
Induitur pallam; tortoque incingitur angue:
Egrediturque domo. Luctus comitantur euntem,
Et Pavor, et Terror, trepidoque Inſania vultu.
Limine conſtiterat: poſtes tremuiſſe feruntur
Aeolii; pallorque ſores infecit acernas:
Solque locum fugit. Monſtris exterrita coniux,
Territus eſt Athamas: tectoque exire parabant:
Obſtitit infelix, aditumque obſedit, Erinnys:
Nexaque vipereis oſtendens brachia nodis,
Caeſariem excuſſit. Motae ſonuere colubrae.
Parsque iacens humeris, pars circum tempora lapſae,
Sibila dant, ſaniemque vomunt, linguasque coruſcant.
Inde duos mediis abrumpit crinibus angues;
Peſtiferaque manu raptos immiſit. At illi
Inoosque ſinus Athamanteosque pererrant;
Inſpirantque graves animas: nec vulnera membris
Ulla ferunt; mens eſt, quae diros ſentiat ictus.
Attulerat ſecum liquidi quoque monſtra veneni,
Oris Cerberei ſpumas, et virus Echidnae;
Erroresque vagos, caecaeque oblivia mentis,
Et ſcelus, et lacrymas, rabiemque, et caedis amorem:
Omnia trita ſimul: quae ſanguine mixta recenti
Coxerat aere cavo, viridi verſata cicuta.
Dumque pavent illi; vertit furiale venenum
Pectus in amborum: praecordiaque intima movit.
Tum face iactata per eundem ſaepius orbem,
Conſequitur motos velociter ignibus ignes.
Sic victrix, iuſſique potens, ad inania magni
Regna redit Ditis; ſumtumque recingitur anguem.
Protinus Aeolides media furibundus in aula
Clamat; Io, comites, his retia tendite ſilvis:
Hîc modo cum gemina viſa eſt mihi prole leaena.
Utque ferae, ſequitur veſtigia coniugis amens:
Deque ſinu matris ridentem, et parva Learchum

Bra-

Brachia tendentem, rapit, et bis terque per auras
More rotat fundae: rigidoque infantia saxo
Discutit ossa ferox. Tum denique concita mater
(Seu dolor hoc fecit, seu sparsi causa veneni)
Exululat; passisque fugit male sana capillis:
Teque ferens parum nudis, Melicerta, lacertis,
Evoë Bacche, sonat. Bacchi sub nomine Iuno
Risit: et, Hos usus praestet tibi, dixit, alumnus
Imminet aequoribus scopulus. Pars ima cavatur
Fluctibus, et tectas defendit ab imbribus undas:
Summa riget, frontemque in apertum porrigit aequor.
Occupat hunc (vires insania fecerat) Ino:
Seque super pontum, nullo tardata timore,
Mittit, onusque suum. Percussa recanduit unda.
At Venus immeritae neptis miserata labores,
Sic patruo blandita suo est: O numen aquarum,
Proxima cui coelo cessit, Neptune, potestas;
Magna quidem posco: sed tu miserere meorum,
Iactari quos cernis in Ionio immenso;
Et Dîs adde tuis. Aliqua et mihi gratia ponto est;
Si tamen in dio quondam concreta profundo
Spuma fui, Graiumque manet mihi nomen ab illa.
Adnuit oranti Neptunus; et abstulit illis,
Quod mortale fuit; maiestatemque verendam
Imposuit; nomenque simul faciemque novavit:
Leucotheeque Deum cum matre Palaemona dixit.
Sidoniae comites, quantum valuere, secutae
Signa pedum, primo videre novissima saxo:
Nec dubium de morte ratae, Cadmeïda palmis
Deplanxere domum, scissae cum veste capillos.
Utque parum iustae, nimiumque in pellice saevae
Invidiam fecere Deae. Convicia Iuno
Non tulit: et, Faciam vos ipsas maxima, dixit,
Saevitiae monumenta meae. Res dicta secuta est.
Nam quae praecipue fuerat pia, Prosequar, inquit,
In freta reginam: saltumque datura, moveri
Haud usquam potuit; scopuloque adfixa, cohaesit.
Altera, dum solito tentat plangore ferire
Pectora, tentatos sentit riguisse lacertos.
Illa, manus ut forte tetenderat in maris undas,
Saxea facta manus in easdem porrigit undas:

Huius, ut arreptum laniabat vertice crinem,
Duratos subito digitos in crine videres.
Quo quaeque in gestu deprenditur, haesit in illo.
Pars volucres factae; quae nunc quoque gurgite in illo
Aequora destringunt sumtis Ismenides alis.
Nescit Agenorides natam parvumque nepotem
Aequoris esse Deos. Luctu serieque malorum
Victus, et ostentis, quae plurima viderat, exit
Conditor urbe sua; tanquam fortuna locorum,
Non sua se premeret; longisque erratibus actus
Contigit Illyricos profuga cum coniuge fines.
Iamque malis annisque graves, dum prima retractant
Fata domus, releguntque suos sermone labores;
Num sacer ille mea traiectus cuspide serpens,
Cadmus ait, fuerit; tum, cum Sidone profectus
Vipereos sparsi per humum, nova semina, dentes?
Quem si cura Deûm tam certa vindicat ira,
Ipse precor serpens in longam porrigar alvum.
Dixit: et, ut serpens, in longam tenditur alvum.
Durataeque cuti squamas increscere sentit,
Nigraque caeruleis variari corpora guttis:
In pectusque cadit pronus: commissaque in unum
Paulatim tereti sinuantur acumine crura.
Brachia iam restant: quae restant, brachia tendit;
Et lacrimis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede, o coniux, accede miserrima, dixit:
Dumque aliquid superest de me; me tange, manumque
Accipe, dum manus est; dum non totum occupat anguis.
Ille quidem vult plura loqui: sed lingua repente
In partes est fissa duas. Nec verba volenti
Sufficiunt: quotiesque aliquos parat edere questus,
Sibilat: hanc illi vocem Natura relinquit.
Nuda manu feriens, exclamat, pectora coniux,
Cadme, mane: teque his, infelix, exue monstris.
Cadme, quid hoc? ubi pes? ubi sunt humerique manusque?
Et color, et facies, et, dum loquor, omnia? cur non
Me quoque, coelestes, in eandem vertitis anguem?
Dixerat. Ille suae lambebat coniugis ora:
Inque sinus caros, veluti cognoscere, ibat;
Et dabat amplexus, adsuetaque colla petebat.

Quis-

is adeſt (aderant comites) terretur. At illa
i permulcet criſtati colla draconis,
to duo ſunt; iunctoque volumine ſerpunt;
in adpoſiti nemoris ſubiere latebras.
quoque nec fugiunt hominem, nec vulnere laedunt:
e prius fuerint, placidi meminere dracones.
tamen ambobus verſae ſolatia formae
nepos fuerat: quem debellata colebat
quem poſitis celebrabat Achaïa templis.
bantiades, ab origine cretus eadem,
s ſupereſt, qui moenibus arceat urbis
ae; contraque Deum ferat arma, genusque
itet eſſe Iovis: neque enim Iovis eſſe putabat
quem pluvio Danaë conceperat auro.
men Acriſium, (tanta eſt praeſentia veri)
iolaſſe Deum, quam non agnoſſe nepotem,
t. Impoſitus iam coelo eſt alter; et alter
i referens ſpolium memorabile monſtri
arpebat tenerum ſtridentibus alis.
e ſuper Libycas victor penderet arenas;
iei capitis guttae cecidere cruentae:
umus exceptas varios animavit in angues;
frequens illa eſt, infeſtaque terra colubris.
er immenſum ventis discordibus actus
huc, nunc illuc, exemplo nubis aquoſae,
; et ex alto ſeductas aethere longe
tat terras; totumque ſupervolat orbem.
lidas Arctos, ter Cancri brachia vidit:
ſub occaſus, ſaepe eſt ablatus in ortus.
e cadente die veritus ſe credere nocti,
it Heſperio, regnis Atlantis, in orbe;
mque petit requiem, dum Lucifer ignes
: Aurorae, currus Aurora diurnos.
ominum cunctos ingenti corpore praeſtans
nides Atlas fuit. Ultima tellus
ſub hoc, et pontus erat, qui Solis anhelis
ra ſubdit equis, et feſſos excipit axes.
greges illi, totidemque armenta per herbas
ant: et humum vicinia nulla premebant.
eae frondes, auro radiante virentes,
ro ramos, ex auro poma tegebant.

Hoſpes.

Hoſpes, ait Perſeus illi, ſeu gloria tangit
Te generis magni: generis mihi Iupiter auctor:
Sive es mirator rerum, mirabere noſtras.
Hoſpitium requiemque peto. Memor ille vetuſtae
Sortis erat: (Themis hanc dederat Parnaſia ſortem:)
Tempus, Atla, veniet, tua quo ſpolialbitur auro
Arbor: et hunc praedae titulum Iove natus habebit.
Id metuens, ſolidis pomaria clauſerat Atlas
Moenibus, et vaſto dederat ſervanda draconi:
Arcebatque ſuis externos finibus omnes.
Huic quoque, Vade procul, ne longe gloria rerum,
Quas mentiris, ait, longe tibi Iupiter abſit.
Vimque minis addit: foribusque expellere tentat
Cunctantem, et placidis miſcentem fortia dictis.
Viribus inferior, (quis enim par eſſet Atlanti
Viribus?) At quoniam parvi tibi gratia noſtra eſt;
Accipe munus, ait: laevaque a parte Meduſae
Ipſe retroverſus ſqualentia prodidit ora.
Quantus erat, mons factus Atlas. Iam barba comaeque
In ſilvas abeunt: iuga ſunt humerique manusque.
Quod caput ante fuit, ſummo eſt in monte cacumen;
Oſſa lapis fiunt. Tum partes auctus in omnes
Crevit in immenſum, (ſic Dî ſtatuiſtis) et omne
Cum tot ſideribus coelum requievit in illo.
Clauſerat Hippotades aeterno carcere ventos:
Admonitorque operum coelo clariſſimus alto
Lucifer ortus erat. Pennis ligat ille reſumtis
Parte ab utraque pedes: teloque accingitur unco:
Et liquidum motis talaribus aëra findit.
Gentibus innumeris circumque infraque relictis,
Aethiopum populos, Cepheïa conſpicit arva.
Illic immeritam maternae pendere linguae
Andromedan poenas immitis iuſſerat Ammon.
Quam ſimul ad duras religatam brachia cautes
Vidit Abantiades: niſi quod levis aura capillos
Moverat, et trepido manabant lumina fletu;
Marmoreum ratus eſſet opus. Trahit inſcius ignes,
Et ſtupet; et, viſae correptus imagine formae,
Paene ſuas quatere eſt oblitus in aëre pennas.
Ut ſtetit, O, dixit, non iſtis digna catenis,
Sed quibus inter ſe cupidi iungantur amantes;

Pande

e requirenti nomen terraeque tuumque;
ur vincla geras. Primo silet illa: nec audet
llare virum virgo: manibusque modestos
Tet vultus; si non religata fuisset.
ina, quod potuit, lacrimis implevit obortis.
ius instanti, sua ne delicta fateri
videretur, nomen terraeque suumque,
itaque maternae fuerit fiducia formae,
at. Et, nondum memoratis omnibus, unda
tuit: veniensque immenso bellua ponto
uet; et latum sub pectore possidet aequor.
lamat virgo: genitor lugubris, et amens
r adest; ambo miseri, sed iustius illa.
secum auxilium, sed dignos tempore fletus,
goremque ferunt: vinctoque in corpore adhaerent,
sic hospes ait: Lacrimarum longa manere
pora vos poterunt: ad opem brevis hora ferendam est.
ego si peterem Perseus Iove natus, et illa,
n clausam implevit fecundo Iupiter auro,
onis anguicomae Perseus superator, et alis
eriis ausus iactatis ire per auras;
errer cunctis certe gener. Addere tantis
ous et meritum (faveant modo numina) tento.
ea sit, servata mea virtute, paciscor.
oiunt legem, (quis enim dubitaret?) et orant,
ittuntque super regnum dotale, parentes.
velut navis, praefixo concita rostro,
t aquas, iuvenum sudantibus acta lacertis;
ra, dimotis impulsu pectoris undis,
um aberat scopulis, quantum Balearica torto
a potest plumbo medii transmittere coeli;
subito iuvenis, pedibus tellure repulsa,
us in nubes abiit. Ut in aequore summo
ra viri visa est, visam fera saevit in umbram.
Iovis praepes, vacuo cum vidit in arvo
entem Phoebo liventia terga draconem,
oat aversum: neu saeva retorqueat ora,
nigeris avidos figit cervicibus ungues:
eleri fissum praeceps per inane volatu
ı ferae pressit; dextroque frementis in armo

Ima-

Inachides ferrum curvo tenus abdidit hamo.
Vulnere laesa gravi modo se sublimis in auras
Attollit: modo subdit aquis: modo more ferocis
Versat apri, quem turba canum circumsona terret.
Ille avidos morsus velocibus effugit alis:
Quaque patent, nunc terga cavis super obsita conchis,
Nunc laterum costas, nunc qua tenuissima cauda
Desinit in piscem, falcato verberat ense.
Bellua puniceo mixtos cum sanguine fluctus
Ore vomit. Maduere graves adspergine pennae.
Nec bibulis ultra Perseus talaribus ausus
Credere, conspexit scopulum, qui vertice summo
Stantibus exit aquis; operitur ab aequore moto.
Nixus eo, rupisque tenens iuga prima sinistra,
Ter quater exegit repetita per ilia ferrum.
Litora cum plausu clamor superasque Deorum
Implevere domos. Gaudent, generumque salutant,
Auxiliumque, domus servatoremque fatentur
Cassiope, Cepheusque pater. Resoluta catenis
Incedit virgo, pretiumque et causa laboris.
Ipse manus hausta victrices abluit unda:
Anguiferumque caput dura ne laedat arena,
Mollit humum foliis: natasque sub aequore virgas
Sternit, et imponit Phorcynidos ora Medusae.
Virga recens, bibulaque etiamnum viva medulla,
Vim rapuit monstri, tactuque induruit huius;
Percepitque novum ramis et fronde rigorem.
At pelagi Nymphae factum mirabile tentant
Pluribus in virgis, et idem contingere gaudent:
Seminaque ex illis iterant iactata per undas.
Nunc quoque curaliis eadem natura remansit,
Duritiem tacto capiant ut ab aëre; quodque
Vimen in aequore erat, fiat super aequora saxum.
Dis tribus ille focos totidem de cespite ponit;
Laevum Mercurio, dextrum tibi, bellica virgo;
Ara Iovis media est. Mactatur vacca Minervae,
Alipedi vitulus; taurus tibi, summe Deorum.
Protinus Andromedan, et tanti praemia facti
Indotata rapit. Taedas Hymenaeus Amorque
Praecutiunt: largis fatiantur odoribus ignes:

Ser-

taque dependent tectis; lotique, lyraeque,
iaque, et cantus, animi felicia laeti
umenta, ſonant; reſeratis aurea valvis
ia tota patent, pulchroque inſtructa paratu
henum proceres ineunt convivia regis.
quam epulis functi generoſi munere Bacchi
fudere animos: cultusque habitusque locorum
ierit Abantiades; quaerenti protinus unus
rrat Lyncides, moresque, habitusque virorum.]
ie ſimul edocuit, Nunc o fortiſſime, dixit,
e precor, Perſeu, quanta virtute, quibusque
ibus abstuleris crinita draconibus ora.
rat Agenorides, gelido ſub Atlante iacentem
a locum, ſolidae tutum munimine molis:
us in introitu geminas habitaſſe ſorores
rcydas, unius partitas luminis uſum:
ſe ſolerti furtim, dum traditur, aſtu
poſita cepiſſe manu: perque abdita longe,
viaque, et ſilvis horrentia ſaxa fragoſis
rgoneas tetigiſſe domos: paſſimque per agros,
que vias vidiſſe hominum ſimulacra ferarumque,
ſilicem ex ipſis viſa converſa Meduſa:
:amen horrendae clypei, quod laeva gerebat,
e repercuſſo formam adſpexiſſe Meduſae:
mque gravis ſomnus colubrasque ipſamque tenebat,
puiſſe caput collo: pennisque fugacem
aſon, et fratrem, matris de ſanguine natos.
lidit et longi non falſa pericula curſus:
ie freta, quas terras ſub ſe vidiſſet ab alto:
quae iactatis tetigiſſet ſidera pennis.
te exſpectatum tacuit tamen. Excipit unus
umero procerum, quaerens, cur ſola ſororum
ferit alternis immixtos crinibus angues.
pes ait: Quoniam ſcitaris digna relatu,
ipe quaeſiti cauſam. Clariſſima forma,
torumque fuit ſpes invidioſa procorum
: nec in tota conſpectior ulla capillis
s fuit. Inveni, qui ſe vidiſſe referret.
ic pelagi rector templo vitiaſſe Minervae
itur. Averſa eſt, et caſtos aegide vultus

Nata Iovis texit. Neve hoc impune fuiſſet,
Gorgoneum turpes crinem mutavit in hydros:
Nunc quoque, ut attonitos formidine terreat hoſtes,
Pectore in adverſo, quos fecit, ſuſtinet angues.

LIBER V.

Dumque ea Cephenum medio Danaëius heros
Agmine commemorat; fremitu regalia turbae
Atria complentur: nec coniugialia feſta
Qui canat, eſt clamor; ſed qui fera nuntiet arma:
Inque repentinos convivia verſa tumultus.
Adſimilare freto poſſis, quod ſaeva quietum
Ventorum rabies motis exaſperat undis.
Primus in his Phineus, belli temerarius auctor,
Fraxineam quatiens aeratae cuſpidis haſtam;
En, ait, en adſum praereptae coniugis ultor.
Nec mihi te pennae, nec falſum verſus in aurum
Iupiter, eripient. Conanti mittere Cepheus,
Quid facis? exclamat: quae te, germane, furentem
Mens agit in facinus? meritisne haec gratia tantis
Redditur? hac vitam ſervatae dote rependis?
Quam tibi non Perſeus, verum ſi quaeris, ademit:
Sed grave Nereïdum numen, ſed corniger Ammon,
Sed quae viſceribus veniebat bellua ponto
Exſaturanda meis. Illo tibi tempore rapta eſt,
Quo peritura fuit. Nili ſi, crudelis, id ipſum
Exigis, ut pereat; luctuque levabere noſtro.
Scilicet haud ſatis eſt, quod te ſpectante revincta eſt;
Et nullam quod opem patruus ſponſusve tuliſti:
Inſuper, a quoquam quod ſit ſervata, dolebis;
Praemiaque eripies? quae ſi tibi magna videntur;
Ex illis ſcopulis, ubi erant adfixa, petiſſes:
Nunc ſine, qui petiit, per quem haec non orba ſenectus,
Ferre, quod et meritis et voce eſt pactus: eumque
Non tibi, ſed certae praelatum intellige morti.
Ille nihil contra, ſed et hunc, et Perſea vultu

Alterno

ne ſpectans, petat hunc ignorat, an illum.
tatusque brevi, contortam viribus haſtam,
tas ira dabat, nequidquam in Perſea miſit.
:tit illa toro: ſtratis tum denique Perſeus
iit: teloque ferox inimica remiſſo
:a rupiſſet; niſi poſt altaria Phineus
et (indignum) ſcelerato prpfuit ara.
e tamen Rhoeti non irrita cuſpis adhaeſit.
oſtquam cecidit, ferrumque ex oſſe revulſum eſt,
at, et poſitas adſpergit ſanguine menſas,
vero indomitas ardeſcit vulgus in iras:
ue coniiciunt: et ſunt, qui Cephea dicant
genero debere mori. Sed limine tecti
at Cepheus, teſtatus iusque, fidemque,
tiique Deos, ea, ſe prohibente, moveri.
a Pallas adeſt, et protegit aegide fratrem;
ie animos. Erat Indus Athis, quem flumine Ganga
Limnate vitreis peperiſſe ſub antris
tur, egregius forma: quam divite cultu
bat, bis adhuc octonis integer annis;
us chlamydem Tyriam, quam limbus obibat,
is: ornabant aurata monilia collum;
ididos myrrha curvum crinale capillos.
iidem iaculo quamvis diſtantia miſſo
: doctus erat; ſed tendere doctior arcus.
quoque lenta manu flectentem cornua Perſeus
, qui media poſitus fumabat in ara,
it; et fractis confudit in oſſibus ora.
ic ubi laudatos iactantem in ſanguine vultus
ius vidit Lycabas, iunctiſſimus illi
nes, et veri non diſſimulator amoris:
iam exhalantem ſub acerbo vulnere vitam
ravit Athin; quos ille tetenderat, arcus
it: et, Mecum tibi ſint certamina, dixit;
ngum pueri fato laetabere; quo plus
ae, quam laudis, habes. Haec omnia nondum
at: emicuit nervo penetrabile telum;
mque, tamen ſinuoſa veſte pependit.
in hunc harpen, ſpectatam caede Meduſae,
oniades adigitque in pectus. At ille
orions oculis ſub nocte natantibus atra,

Circumſpexit Athin: ſeque adclinavit in illum;
Et tulit ad manes iunctae ſolatia mortis.
Ecce Syenites, genitus Methione, Phorbas,
Et Libys Amphimedon, avidi committere pugnam,
Sanguine, quo tellus late madefacta tepebat,
Conciderant lapſi: ſurgentibus obſtitit enſis,
Alterius coſtis, iugulo Phorbantis adactus.
At non Actoriden Erithon, cui lata bipennis
Telum erat, hamata Perſeus petit enſe: ſed altis
Exſtantem ſignis, multaeque in pondere maſſae,
Ingentem manibus tollit cratera duabus;
Infregitque viro. Rutilum vomit ille cruorem,
Et reſupinus humum moribundo vertice pulſat.
Inde Semiramio Polydaemona ſanguine cretum,
Cabaſiumque Abarin, Sperchionidenque Lycetum,
Intonſumque comas Elycen, Phlegiamque, Clytumque
Sternit: et adſtructos morientum calcat acervos.
Nec Phineus auſus concurrere cominus hoſti,
Intorquet iaculum: quod detulit error in Idan,
Expertem fruſtra belli, et neutra arma ſecutum.
Ille tuens oculis immitem Phinea torvis,
Quandoquidem in partes, ait, attrahor; accipe, Phineu,
Quem feciſti hoſtem, penſaque hoc vulnere vulnus.
Iamque remiſſurus tractum de corpore telum,
Sanguine defectos cecidit collapſus in artus.
Hic quoque, Cephenum poſt regem primus, Odites
Enſe iacet Clymeni: Protenora perculit Hypſeus:
Hypſea Lyncides. Fuit et grandaevus in illis
Emathion, aequi cultor, timidusque Deorum:
Quem quoniam prohibent anni bellare, loquendo
Pugnat, et inceſſit, ſceleratague devovet arma.
Huic Chromis amplexo tremulis altaria palmis
Demetit enſe caput: quod protinus incidit arae:
At, ue ibi ſemanimi verba exſecrantia lingua
Edidit, et medios animam exſpiravit in ignes.
Hinc gemini fratres, Broteasque et caeſtibus Ammon
Invicti, vinci ſi poſſent caeſtibus enſes,
Phineâ cecidere manu: Cererisque ſacerdos
Ampycus, albenti velatus tempora vitta:
Tu quoque, Iapetide, non his adhibendus in uſus;
Sed, qui, pacis opus, citharam cum voce moveres;

Inſ-

ſus eras celebrare dapes, feſtumque canendo.
procul adſtanti, plectrumque imbelle tenenti,
talus, Irridens, Stygiis cane cetera, dixit,
nibus: et laevo mucronem tempore figit.
ncidit, et digitis morientibus ille retentat
a lyrae: caſuque canit miſerabile carmen.
n ſinit hunc impune ferox cecidiſſe Lycormas:
praque de dextro robuſta repagula poſti
ibus illidit mediae cervicis. At ille
cubuit terrae, mactati more iuvenci.
mere tentabat laevi quoque robora poſtis
ryphius Pelates. Tentanti dextera fixa eſt
ſpide Marmaridae Corythi, lignoque cohaeſit.
érenti latus hauſit Abas: nec corruit ille;
l retinente manum moriens e poſte pependit.
rnitur et Melaneus, Perſeia caſtra ſecutus,
Naſamoniaci Dorylas ditiſſimus agri;
ves agri Dorylas: quo non poſſederat alter
ius, aut totidem tollebat farris acervos.
lus in obliquo miſſum ſtetit inguine ferrum:
ifer ille locus. Quem poſtquam vulneris auctor
gultantem animam, et verſantem lumina vidit
ctrius Halcyoneus; Hoc, quod premis, inquit, habeto
tot agris terrae: corpusque exſangue reliquit.
rquet in hunc haſtam calido de vulnere raptam
tor Abantiades: media quae nare recepta
rvice exacta eſt, in partesque eminet ambas.
mque manum Fortuna iuvat; Clytiumque, Claninque,
tre ſatos una, diverſo vulnere ſudit.
m Clytii per utrumque gravi librata lacerto
axinus acta femur: iaculum Clanis ore momordit.
cidit et Celadon Mendeſius, occidit Aſtreus,
tre Palaeſtina, dubio genitore creatus,
thionque ſagax quondam ventura videre;
mc ave deceptus falſa; regisque Thoactes
miger, et caeſo genitore infamis Agyrtes.
Plus tamen exhauſto ſupereſt: namque omnibus unum
primere eſt animus. Coniurata undique pugnant
mina pro cauſa, meritum impugnante fidemque.

Hac pro parte ſocer fruſtra pius, et nova coniux,
Cum genitrice, favent; ululatuque atria complent.
Sed ſonus armorum ſuperat, gemitusque cadentum:
Pollutosque ſemel multo Bellona Penates
Sanguine perfundit; renovataque proelia miſcet.
Circueunt unum Phineus, et mille ſecuti
Phinea. Tela volant hiberna grandine plura
Praeter utrumque latus, praeterque et lumen et aures.
Adplicat hinc humeros ad magnae ſaxa columnae: 160
Tutaque terga gerens, adverſaque in agmina verſus,
Suſtinet inſtantes. Inſtabant parte ſiniſtra
Chaonius Molpeus, dextra Nabathaeus Ethemon.
Tigris ut, auditis diverſa valle duorum
Exſtimulata fame mugitibus armentorum, 165
Neſcit utro potius ruat; et ruere ardet utroque;
Sic dubius Perſeus, dextra laevane feratur,
Molpea traiecti ſubmovit vulnere cruris;
Contentusque fuga eſt. Neque enim dat tempus Ethemon;
Sed furit: et, cupiens alto dare vulnera collo, 170
Non circumſpectis exactum viribus enſem
Fregit; et extrema percuſſae parte columnae
Lamina diſſiluit; dominique in gutture fixa eſt.
Non tamen ad letum cauſas ſatis illa valentes
Plaga dedit. Trepidum Perſeus, et inermia fruſtra 175
Brachia tendentem, Cyllenide confodit harpe.
Verum ubi virtutem turbae ſuccumbere vidit,
Auxilium, Perſeus, quoniam ſic cogitis ipſi,
Dixit, ab hoſte petam. Vultus avertite veſtros,
Si quis amicus adeſt: et Gorgonis extulit ora. 180
Quaere alium, tua quem moveant miracula, dixit
Theſcelus; utque manu iaculum fatale parabat
Mittere, in hoc haeſit ſignum de marmore geſtu.
Proximus huic Ampyx animi pleniſſima magni
Pectora Lyncidae gladio petit: inque petendo 185
Dextera diriguit, nec citra mota, nec ultra.
At Nileus, qui ſe genitum ſeptemplice Nilo
Ementitus erat, clypeo quoque flumina ſeptem
Argento partim, partim caelaverat auro,
Adſpice, ait, Perſeu, noſtrae primordia gentis: 190
Magna feres tacitas ſolatia mortis ad umbras,

A tan-

A tanto cecidiſſe viro. Pars ultima vocis
In medio ſuppreſſa ſono eſt: adapertaque velle
Ora loqui credas; nec ſunt ea pervia verbis.
Increpat hos, Vitioque animi, non crinibus, inquit,
Gorgoneis torpetis, Eryx: incurrite mecum,
Et proſternite humi iuvenem magica arma moventem.
Incurſurus erat; tenuit veſtigia tellus:
Immotusque ſilex, armataque manſit imago.
Hi tamen ex merito poenam ſubiere: ſed unus
Miles erat Perſei, pro quo dum pugnat, Aconteus,
Gorgone conſpecta ſaxo concrevit oborto.
Quem ratus Aſtyages etiamnum vivere, longo
Enſe ferit: ſonuit tinnitibus enſis acutis.
Dum ſtupet Aſtyages, naturam traxit eandem;
Marmoreoque manet vultus mirantis in ore.
Nomina longa mora eſt media de plebe virorum
Dicere. Bis centum reſtabant corpora pugnae:
Gorgone bis centum rigiuerunt corpora viſa.
Poenitet iniuſti nunc denique Phinea belli.
Sed quid agat? Simulacra videt diverſa figuris;
Agnoſcitque ſuos, et nomine quemque vocatos
Poſcit opem: credensque parum, ſibi proxima tangit
Corpora; marmor erant. Avertitur; atque ita ſupplex,
Confeſſasque manus, obliquaque brachia tendens,
Vincis, ait, Perſeu: remove fera monſtra; tuaeque
Saxificos vultus, quaecumque ea, tolle Meduſae.
Tolle, precor. Non nos odium, regnive cupido
Compulit ad bellum: pro coniuge movimus arma.
Cauſa fuit meritis melior tua, tempore noſtra.
Nori ceſſiſſe piget. Nihil, o fortiſſime, praeter
Hanc animam concede mihi: tua cetera ſunto.
Talia dicenti, neque eum, quem voce rogabat,
Reſpicere audenti, Quod, ait, timidiſſime Phineu,
Et poſſum tribuiſſe, et magnum munus inerti eſt,
(Pone metum) tribuam: nullo violabere ferro.
Quin etiam manſura dabo monumenta per aevum;
Inque domo ſoceri ſemper ſpectabere noſtri,
Ut mea ſe ſponſi ſoletur imagine coniux.
Dixit: et in partem Phorcynida transtulit illam,
Ad quam ſe trepido Phineus obverterat ore.
Tum quoque conanti ſua flectere lumina cervix

Diriguit, saxoque oculorum indurnit humor:
Sed tamen os timidum, vultusque in marmore supplex,
Submissaeque manus, faciesque obnoxia mansit.
Victor Abantiades patrios cum coniuge muros
Intrat; et immeriti vindex ultorque parentis
Adgreditur Proetum: nam fratre per arma fugato
Acrisioneas Proetus possederat arces.
Sed nec ope armorum, nec, quam male ceperat, arce,
Torva colubriferi superavit lumina monstri.
Te tamen, o parvae rector, Polydecta, Seriphi,
Nec iuvenis virtus, per tot spectata labores,
Nec mala mollierant: sed inexorabile durus
Exerces odium: nec iniqua finis in ira est.
Detrectas etiam laudes: fictamque Medusae
Arguis esse necem. Dabimus tibi pignora veri;
Parcite luminibus, Perseus ait: oraque regis
Ore Medusaeo silicem sine sanguine fecit.
Hactenus aurigenae comitem Tritonia fratri
Se dedit. Inde cava circumdata nube Seriphon
Deserit, a dextra Cythno Gyaroque relictis,
Quaque super pontum via visa brevissima, Thebas,
Virgineumque Helicona petit; quo monte potita
Constitit; et doctas sic est adfata sorores:
Fama novi fontis nostras pervenit ad aures;
Dura Medusaei quem praepetis ungula rupit,
Is mihi causa viae. Volui mirabile monstrum
Cernere: vidi ipsum materno sanguine nasci.
Excipit Uranie: Quaecumque est causa videndi,
Has tibi, Diva, domos, animo gratissima nostro es.
Vera tamen fama est; et Pegasus huius origo
Fontis: et ad latices deducit Pallada sacros.
Quae mirata diu factas pedis ictibus undas,
Silvarum lucos circumspicit antiquarum,
Antraque, et innumeris distincta floribus herbas:
Felicesque vocat pariter studiique locique
Mnemonidas. Quam sic adfata est una sororum:
O, nisi te virtus opera ad maiora tulisset,
In partem ventura chori Tritonia nostri,
Vera refers; meritoque probas artesque locumque;
Et gratam sortem, tutae modo simus, habemus.

Sed

Sed (vetitum eſt adeo ſceleri nihil) omnia terrent
Virgineas mentes: dirusque ante ora Pyreneus
Vertitur; et nondum me tota mente recepi.
Daulia Threïcio Phoceaque milite rura
Ceperat ille ferox, iniuſtaque regna tenebat.
Templa petebamus Parnaſia. Vidit euntes:
Noſtraque fallaci veneratus numina cultu,
Mnemonides, (cognorat enim) conſiſtite, dixit;
Nec dubitate, precor, tecto grave ſidus et imbrem
(Imber erat) vitare meo: ſubiere minores
Saepe caſas Superi. Dictis et tempore motae
Adnuimusque viro, primasque intravimus aedes.
Deſierant imbres; victoque Aquilonibus Auſtro,
Fuſca repurgato fugiebant nubila coelo.
Impetus ire fuit: claudit ſua tecta Pyreneus;
Vimque parat, quam nos ſumtis effugimus alis.
Ipſe ſecuturo ſimilis ſtetit arduus arce:
Quaque via eſt vobis, erit et mihi, dixit eadem;
Seque iacit vecors e ſummae culmine turris:
Et cadit in vultus, diſcuſſique oſſibus oris
Tundit humum moriens, ſcelerato ſanguine tinctam.
Muſa loquebatur. Pennae ſonuere per auras:
Voxque ſalutantum ramis veniebat ab altis.
Suſpicit; et linguae quaerit, tam certa loquentes,
Unde ſonent: hominemque putat Iove nata locutum.
Ales erant; numeroque novem, ſua fata querentes,
Inſtiterant ramis imitantes omnia picae.
Miranti ſic orſa Deae Dea: Nuper et iſtae
Auxerunt volucrem victae certamine turbam.
Pieros has genuit Pellaeis dives in arvis.
Paeonis Evippe mater fuit. Illa potentem
Lucinam novies, novies paritura, vocavit.
Intumuit numero ſtolidarum turba ſororum;
Perque tot Haemonias, et per tot Achaïdas urbes
Huc venit, et tali committunt proelia voce:
Deſinite indoctum vana dulcedine vulgus
Fallere; nobiſcum, ſi qua eſt fiducia vobis,
Theſpiades certate Deae; nec voce, nec arte
Vincemur; totidemque ſumus. Vel cedite victae
Fonte Meduſaeo, et Hyantea Aganippe:
Vel nos Emathiis ad Paeonas usque nivoſos

Cedamus campis. Dirimant certamina Nymphae.
Turpe quidem contendere erat: sed cedere visum
Turpius. Electae iurant per flumina Nymphae,
Factaque de vivo pressere sedilia saxo.
Tunc, sine sorte prior, quae se certare professa est,
Bella canit Superum; falsoque in honore Gigantas
Ponit, et extenuat magnorum facta Deorum;
Emissumque ima de sede Typhoëa terrae
Coelitibus fecisse metum; cunctosque dedisse
Terga fugae: donec fessos Aegyptia tellus
Ceperit, et septem discretus in ostia Nilus.
Huc quoque terrigenam venisse Typhoëa narrat,
Et se mentitis Superos celasse figuris:
Duxque gregis, dixit, sit Iupiter; unde recurvis
Nunc quoque formatus Libys est cum cornibus Ammon:
Delius in corvo, proles Semeleia capro,
Fele soror Phoebi, nivea Saturnia vacca,
Pisce Venus latuit, Cyllenius Ibidis alis.
Hactenus ad citharam vocalia moverat ora:
Poscimur Aonides. Sed forsitan otia non sint;
Nec nostris praebere vacet tibi cantibus aurem.
Ne dubita, vestrumque mihi refer ordine carmen,
Pallas ait: nemorisque levi consedit in umbra.
Musa refert: Dedimus summam certaminis uni.
Surgit, et immissos hedera collecta capillos
Calliope querulas praetentat pollice chordas;
Atque haec percussis subiungit carmina nervis.
Prima Ceres unco glebam dimovit aratro:
Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris:
Prima dedit leges. Cereris sumus omnia munus.
Illa canenda mihi est. Utinam modo dicere possem
Carmina digna Deae! certe Dea carmine digna est.
Vasta giganteis ingesta est insula membris
Trinacris, et magnis subiectum molibus urget
Aethereas ausum sperare Typhoëa sedes.
Nititur ille quidem, pugnatque resurgere saepe:
Dextra sed Ausonio manus est subiecta Pelori;
Laeva, Pachyne, tibi: Lilybaeo crura premuntur:
Degravat Aetna caput: sub qua resupinus arenas
Ejectat, flammamque fero vomit ore Typhoëus.

Saepe

Saepe remoliri luctatur pondera terrae,
Oppidaque, et magnos evolvere corpore montes.
Inde tremit tellus: et Rex pavet ipse silentum,
Ne pateat, latoque solum retegatur hiatu,
Immissusque dies trepidantes terreat umbras.
Hanc metuens cladem tenebrosa sede tyrannus
Exierat: curruque atrorum vectus equorum
Ambibat Siculae cautus fundamina terrae.
Postquam exploratum satis est, loca nulla labare,
Depositique metus; videt hunc Erycina vagantem
Monte suo residens, natumque amplexa volucrem;
Arma, manusque meae, mea, nate, potentia, dixit,
Illa, quibus superas omnes, cape tela, Cupido,
Inque Dei pectus celeres molire sagittas,
Cui triplicis cessit fortuna novissima regni.
Tu Superos, ipsumque Iovem, tu numina ponti
Victa domas, ipsumque, regit qui numina ponti.
Tartara quid cessant? cur non matrisque tuumque
Imperium profers? agitur pars tertia mundi.
Et tamen in coelo, quae iam patientia nostra est,
Sperninur: ac mecum vires tenuantur Amoris.
Pallada nonne vides, iaculatricemque Dianam
Abscessisse mihi? Cereris quoque filia virgo,
Si patiemur, erit: nam spes adfectat easdem.
At tu, pro socio si qua est mea gratia regno,
Iunge Deam patruo. Dixit Venus. Ille pharetram
Solvit: et arbitrio matris de mille sagittis
Unam sepositi, sed qua nec acutior ulla,
Nec minus incerta est, nec quae magis audiat arcum.
Oppositoque genu curvavit flexile cornu;
Inque cor hamata percussit arundine Ditem.
Haud procul Hennaeis lacus est a moenibus altae,
Nomine Pergus, aquae. Non illo plura Caystros
Carmina cygnorum labentibus audit in undis.
Silva coronat aquas, cingens latus omne; suisque
Frondibus, ut velo, Phoebeos submovet ictus.
Frigora dant rami, Tyrios humus humida flores.
Perpetuum ver est. Quo dum Proserpina luco
Ludit, et aut violas, aut candida lilia carpit;
Dumque puellari studio calathosque sinumque
Implet, et aequales certat superare legendo;

Paene ſimul viſa eſt, dilectaque, raptaque Diti:
Usque adeo properatur amor. Dea territa moeſto
Et matrem, et comites, ſed matrem ſaepius, ore
Clamat: et, ut ſumma veſtem laniarat ab ora,
Collecti flores tunicis cecidere remiſſis.
Tantaque ſimplicitas puerilibus adfuit annis:
Haec quoque virgineum movit iactura dolorem.
Raptor agit currus, et nomine quemque vocatos
Exhortatur equos: quorum per colla iubasque
Excutit obſcura tinctas ferrugine habenas:
Perque lacus altos, et olentia ſulfure fertur
Stagna Palicorum, rupta ferventia terra;
Et qua Bacchiadae, bimari gens orta Corintho,
Inter inaequales poſuerunt moenia portus.
Eſt medium Cyanes, et Piſaeae Arethuſae,
Quod coit anguſtis incluſum cornibus, aequor.
Hic fuit, a cuius ſtagnum quoque nomine dictum eſt,
Inter Sicelidas Cyane celeberrima Nymphas:
Gurgite quae medio ſumma tenus exſtitit alvo,
Agnovitque Deum: Nec longius ibitis, inquit.
Non potes invitae Cereris gener eſſe: roganda,
Non rapienda fuit. Quod ſi componere magnis
Parva mihi fas eſt; et me dilexit Anapis.
Exorata tamen, nec, ut haec, exterrita, nupſi.
Dixit: et, in partes diverſas brachia tendens,
Obſtitit. Haud ultra tenuit Saturnius iram:
Terribilesque hortatus equos, in gurgitis ima
Contortum valido ſceptrum regale lacerto
Condidit. Icta viam tellus in Tartara fecit,
Et pronos currus medio cratere recepit.
At Cyane, raptamque Deam, contemtaque fontis
Iura ſui moerens, inconſolabile vulnus
Mente gerit tacita, lacrimisque abſumitur omnis:
Et, quarum fuerat magnum modo numen, in illas
Extenuatur aquas. Molliri membra videres,
Oſſa pati flexus, ungues poſuiſſe rigorem;
Primaque de tota tenuiſſima quaeque liqueſcunt;
Caerulei crines, digitique, et crura, pedesque:
Nam brevis in gelidas membris exilibus undas
Transitus eſt. Poſt haec tergumque, humerique, latusque,
Pectoraque in tenues abeunt evanida rivos.

Denique pro vivo vitiatas ſanguine venas
Lympha ſubit: reſtatque nihil, quod prendere poſſis.
Interea pavidae nequidquam filia matri
Omnibus eſt terris, omni quaeſita profundo.
Illam non rutilis veniens Aurora capillis
Ceſſantem vidit, non Heſperus: illa duabus
Flammifera pinus manibus ſuccendit ab Aetna;
Perque pruinoſas tulit irrequieta tenebras.
Rurſus, ut alma dies hebetarat ſidera, natam
Solis ad occaſum, Solis quaerebat ab ortu.
Feſſa labore ſitim collegerat, oraque nulli
Colluerant fontes; cum tectam ſtramine vidit
Forte caſam, parvasque fores pulſavit: at inde
Prodit anus, Divamque videt; lymphamque roganti,
Dulce dedit, toſta quod coxerat ante polenta.
Dum bibit illa datum, duri puer oris et audax
Conſtitit ante Deam; riſitque, avidamque vocavit.
Offenſa eſt: neque adhuc epota parte loquentem
Cum liquido mixta perfudit Diva polenta.
Combibit os maculas; et, qua modo brachia geſſit,
Crura gerit; cauda eſt mutatis addita membris:
Inque brevem formam, ne ſit vis magna nocendi,
Contrahitur; parvaque minor menſura lacerta eſt.
Mirantem, flentemque, et tangere monſtra parantem
Fugit anum, latebramque petit; aptumque colori
Nomen habet, variis ſtellatus corpora guttis.
Quas Dea per terras, et quas erraverit undas,
Dicere longa mora eſt. Quaerenti defuit orbis.
Sicaniam repetit. Dumque omnia luſtret eundo,
Venit et ad Cyanen: ea, ni mutata fuiſſet,
Omnia narraſſet; ſed et os et lingua volenti
Dicere non aderant; nec, quo loqueretur, habebat.
Signa tamen manifeſta dedit; notamque parenti,
Illo forte loco delapſam gurgite ſacro,
Perſephones zonam ſummis oſtendit in undis.
Quam ſimul agnovit, tamquam tum denique raptam
Sciſſet, inornatos laniavit Diva capillos,
Et repetita ſuis percuſſit pectora palmis.
Nec ſcit adhuc, ubi ſit: terras tamen increpat omnes:
Ingratasque vocat, nec frugum munere dignas:
Trinacriam ante alias, in qua veſtigia damni

Re-

Reperit.' Ergo illic saeva vertentia glebas
Fregit aratra manu; parilique irata colonos
Ruricolasque boves leto dedit: arvaque iussit
Fallere depositum, vitiataque semina fecit.
Fertilitas terrae, latum vulgata per orbem,
Cassa iacet: primis segetes moriuntur in herbis:
Et modo sol nimius, nimius modo corripit imber:
Sideraque, ventique nocent: avidaeque volucres
Semina iacta legunt: lolium tribulique fatigant
Triticeas messes, et inexpugnabile gramen.
Tum caput Eleis Alpheïas extulit undis;
Rorantesque comas a fronte removit ad aures;
Atque ait: O toto quaesitae virginis orbe,
Et fragum genitrix, immensos siste labores:
Neve tibi fidae violenta irascere terrae.
Terra nihil meruit, patuitque invita rapinae.
Nec sum pro patria supplex: huc hospita veni.
Pisa mihi patria est: et ab Elide ducimus ortum.
Sicaniam peregrina colo: sed gratior omni
Haec mihi terra solo est. Hos nunc Arethusa penates,
Hanc habeo sedem; quam tu, mitissima, serva.
Mota loco cur sim, tantique per aequoris undas
Advehar Ortygiam, veniet narratibus hora
Tempestiva meis; cum tu curisque levata,
Et vultus melioris eris. Mihi pervia tellus
Praebet iter; subterque imas ablata cavernas
Hic caput attollo, desuetaque sidera cerno.
Ergo, dum Stygio sub terris gurgite labor,
Visa tua est oculis illic Proserpina nostris.
Illa quidem tristis, nec adhuc interrita vultu;
Sed regina tamen, sed opaci maxima mundi;
Sed tamen inferni pollens matrona tyranni.
Mater ad auditas stupuit, ceu saxea, voces,
Attonitaeque diu similis fuit: utque dolore
Pulsa gravi gravis est amentia; curribus auras
Exit in aethereas: ibi toto nubila vultu
Ante Iovem passis stetit invidiosa capillis;
Proque meo supplex venio tibi, Iuppiter, inquit,
Sanguine, proque tuo. Si nulla est gratia matris;
Nata patrem moveat: neu sit tibi cura, precamur,
Vilior illius, quod nostro est edita partu.

En

En quaesita diu tandem mihi nata reperta est:
Si reperire vocas, amittere pertius; aut si
Scire ubi sit, reperire vocas. Quod rapta, feremus;
Dummodo reddat eam: neque enim praedone marito
Filia digna tua est; si iam mea filia digna est.
Iupiter excepit: Commune est pignus onusque
Nata mihi tecum: sed, si modo nomina rebus
Addere vera placet, non hoc iniuria factum,
Verum amor est: neque erit nobis gener ille pudori.
Tu modo, Diva, velis. Ut desint cetera; quantum est
Esse Iovis fratrem! quid quod nec cetera desunt,
Nec cedit nisi sorte mihi? Sed iuncta cupido
Si tibi discidii, repetat Proserpina coelum;
Lege tamen certa, si nullos contigit illic
Ore cibos: iam sic Parcarum foedere cautum est.
Dixerat. At Cereri certum est educere natam.
Non ita fata sinunt; quoniam ieiunia virgo
Solverat, et, cultis dum simplex errat in hortis,
Puniceum curva decerpserat arbore pomum,
Sumtaque pallenti septem de cortice grana
Presserat ore suo: solusque ex omnibus illud
Viderat Asoalaphus: quem quondam dicitur Orphne,
Inter Avernales haud ignotissima Nymphas,
Ex Acheronte suo furvis peperisse sub antris:
Vidit, et indicio reditum crudelis adimit.
Ingemuit regina Erebi; testemque profanam
Fecit avem; sparsumque caput Phlegethontide lympha
In rostrum, et plumas, et grandia lumina vertit.
Ille sibi ablatus, fulvis amicitur ab alis,
Inque caput crescit, longosque reflectitur ungues,
Vixque movet natas per inertia brachia pennas;
Foedaque fit volucris, venturi nuntia luctus,
Ignavus bubo, dirum mortalibus omen.
Hic tamen indicio poenam, linguaque videri
Commeruisse potest. Vobis, Acheloïdes, unde
Pluma pedesque avium, cum virginis ora geratis?
An quia, cum legeret vertios Proserpina flores,
In comitum numero mixtae, Sirenes, eratis?
Quam postquam toto frustra quaesitis in orbe;
Protinus ut vestram sentirent aequora curam,
Posse super fluctus alarum insistere remis

Opta-

Optaſtis: facilesque Deos habuiſtis, et artus
Vidiſtis veſtros ſubitis flaveſcere pennis.
Nec tamen ille canor, mulcendas natus ad aures,
Tantaque dos oris linguae deperderet uſum,
Virginei vultus, et vox humana remanſit.
At medius fratrisque ſui moeſtaeque ſororis
Iupiter ex aequo volventem dividit annum.
Nunc Dea, regnorum numen commune duorum,
Cum matre eſt totidem, totidem cum coniuge menſes.
Vertitur extemplo facies et mentis, et oris:
Nam, modo quae poterat Diti quoque moeſta videri,
Laeta Deae frons eſt: ut Sol, qui tectus aquoſis
Nubibus ante fuit, victis ubi nubibus exit.
Exigit alma Ceres, nata ſecura recepta,
Quae tibi cauſa viae? cur ſis, Arethuſa, facer fons?
Conticuere undae: quarum Dea ſuſtulit alto
Fonte caput, viridesque manu ſiccata capillos
Fluminis Elei veteres narravit amores.
Pars ego Nympharum, quae ſunt in Achaide, dixit,
Una fui: nec me ſtudioſius altera ſaltus
Legit, nec poſuit ſtudioſius altera caſſes.
Sed, quamvis formae numquam mihi fama petita eſt,
Quamvis fortis eram; formoſae nomen habebam:
Nec mea me facies nimium laudata iuvabat;
Quaque aliae gaudere ſolent, ego ruſtica dote
Corporis erubui, crimenque placere putavi.
Laſſa revertebar (memini) Stymphalide ſilva.
Aeſtus erat, magnumque labor geminaverat aeſtum:
Invenio ſine vortice aquas, ſine murmure euntes,
Perſpicuas imo; per quas numerabilis a te
Calculus omnis erat; quas tu vix ire putares.
Cana ſalicta dabant, nutritaque populus unda,
Sponte ſua natas ripis declivibus umbras.
Acceſſi: primumque pedis veſtigia tinxi;
Poplite deinde tenus. Neque eo contenta, recingor;
Molliaque impono ſalici velamina curvae:
Nudaque mergor aquis. Quas dum ferioque, trahoque,
Mille modis labens, excuſſaque brachia iacto,
Neſcio quod medio ſenſi ſub gurgite murmur;
Territaque inſiſto propioris margine ripae.

Quo

Quo properas, Arethusa? suis Alpheus ab undis
Quo properas? iterum rauco mihi dixerat ore.
Sicut eram, fugio sine vestibus: altera vestes
Ripa meas habuit. Tanto magis instat, et ardet:
Et quia nuda fui, sum visa paratior illi.
Sic ego currebam; sic me ferus ille premebat;
Ut fugere accipitrem penna trepidante columbae,
Ut solet accipiter trepidas agitare columbas.
Usque sub Orchomenon, Psophidaque, Cyllenenque,
Maenaliosque sinus, gelidumque Erymanthon, et Elin
Currere sustinui; nec me velocior ille.
Sed tolerare diu cursus ego, viribus impar,
Non poterram: longi patiens erat ille laboris.
Per tamen et campos, per opertos arbore montes,
Saxa queque et rupes, et qua via nulla, cucurri.
Sol erat a tergo: vidi praecedere longam
Ante pedes umbram, nisi si timor illa videbat.
Sed certe sonituque pedum terrebar; et ingens
Crinales vittas adflabat anhelitus prius
Fessa labore fugae, Fer opem, deprendimur, inquam,
Arthigerae, Dictynna, tuae: cui saepe dedisti
Ferre tuos arcus, inclusaque tela pharetra.
Mota Dea est, spissisque ferens e nubibus unam
Me super iniecit. Lustrat caligine tectam
Amnis; et ignarus circum cava nubila quaerit.
Bisque locum, quo me Dea texerat, inscius ambit:
Et bis, Io Arethusa, Io Arethusa, vocavit.
Quid mihi tunc animi miserae fuit? anne quod agnae est,
Si qua lupos audit circum stabula alta frementes?
Aut lepori, qui vepre latens hostilia cernit
Ora canum, nullosque audet dare corpore motus?
Non tamen abscedit: neque enim vestigia cernit
Longius ire pedum: servat nubemque locumque.
Occupat obsessos sudor mihi frigidus artus;
Caeruleaeque cadunt toto de corpore guttae.
Quaqua pedem movi, manat lacus: eque capillis
Ros cadit: et citius, quam nunc tibi fata renarro,
In laticem mutor. Sed enim cognoscit amatas
Amnis aquas, positoque viri, quod sumserat, ore,
Vertitur in proprias, ut se mihi misceat, undas
Delia rumpit humum. Caecis ego mersa cavernis

Ad-

Advehor Ortygiam: quae me, cognomine Divae
Grata meae, superas eduxit prima sub auras.
Hac Arethusa tenus. Geminos Dea fertilis angues
Curribus admovit, frenisque coërcuit ora,
Et medium coeli terraeque per aëra vecta est:
Atque levem currum Tritonida misit in arcem
Triptolemo; partimque rudi data semina iussit
Spargere humo, partim post tempora longa recultae.
Iam super Europen sublimis, et Asida, terras
Vectus erat iuvenis; Scythias advertitur oras.
Rex ibi Lyncus erat. Regis subit ille penates.
Quae veniat, causamque viae, nomenque rogatus,
Et patriam: Patria est clarae mihi, dixit, Athenae;
Triptolemus nomen. Veni nec puppe per undas,
Nec pede per terras: patuit mihi pervius aether.
Dona fero Cereris; latos quae sparsa per agros
Frugiferas messes, alimentaque mitia reddant.
Barbarus invidit: tantique ut muneris auctor
Ipse sit, hospitio recipit, somnoque gravatum
Aggreditur ferro. Conantem figere pectus
Lynca Ceres fecit: rursusque per aëra misit
Mopsopium iuvenem sacros agitare iugales.
Finierat dictos e nobis maxima cantus.
At Nymphae vicisse Deas Helicona colentes
Concordi dixere sono. Convicia victae
Cum iacerent: Quoniam, dixit, certamine vobis
Supplicium meruisse parum est, maledictaque culpae
Additis, et non est patientia libera nobis;
Ibimus in poenas; et, quo vocat ira, sequemur.
Rident Emathides, spernuntque minacia verba;
Conataeque loqui, et magno clamore protervas
Intentare manus, pennas exire per ungues
Adspexere suos, operiri brachia plumis:
Alteraque alterius rigido concrescere rostro
Ora vident, volucresque novas accedere silvis.
Dumque volunt plangi; per brachia mota levatae
Aëre pendebant, nemorum convicia, picae.
Nunc quoque in alitibus facundia prisca remansit,
Raucaque garrulitas, studiumque immane loquendi.

LIBER VI.

Praebuerat dictis Tritonia talibus aurem;
Carminaque Aonidum, iuſtamque probaverat iram.
Tum ſecum, Laudare parum eſt; laudemur et ipſae:
Numina nec ſperni ſine poena noſtra ſinamus.
Maeoniaeque animum ſatis intendit Arachnes:
Quam ſibi lanificae non cedere laudibus artis
Audierat. Non illa loco, nec origine gentis
Clara, ſed arte, fuit. Pater huic Colophonius Idmon
Phocaico bibulas tingebat murice lanas.
Occiderat mater: ſed et haec de plebe, ſuoque
Aequa viro fuerat. Lydas tamen illa per urbes
Quaeſierat ſtudio nomen memorabile; quamvis
Orta domo parva, parvis habitabat Hypaepis.
Huius ut adſpicerent opus admirabile, ſaepe
Deſeruere ſuas Nymphae vineta Tymoli:
Deſeruere ſui Nymphae Pactolides undas.
Nec factas ſolum veſtes ſpectare iuvabat:
Tum quoque, cum fierent, tantus decor adfuit arti.
Sive rudem primos lanam glomerabat in orbes;
Seu digitis ſubigebat opus, repetitaque longo
Vellera mollibat nebulas aequantia tractu;
Sive levi teretem verſabat pollice fuſum;
Seu pingebat acu; ſcires a Pallade doctam.
Quod tamen ipſa negat: tantaque offenſa magiſtra,
Certet, ait, mecum: nihil eſt quod victa recuſem.
Pallas anum ſimulat: falſosque in tempora canos
Addit, et infirmos baculo quoque ſuſtinet artus.
Tum ſic orſa loqui: Non omnia grandior aetas,
Quae ſagiamus, habet; ſeris venit uſus ab annis.
Conſilium ne ſperne meum. Tibi fama petatur
Inter mortales faciendae maxima lanae.
Cede Deae: veniamque tuis temeraria dictis
Supplice voce roga: veniam dabit illa roganti.
Adſpicit hanc torvis, inceptaque fila relinquit;
Vixque manum retinens, confeſſaque vultibus iram,
Talibus obſcuram reſecuta eſt Pallada dictis:

Mentis inops, longaque venis confecta senecta,
Et nimium vixisse diu nocet. Audiat istas,
Si qua tibi nurus est, si qua est tibi filia, voces:
Consilii satis est in me mihi: neve monendo
Profeciſſe putes; eadem sententia nobis.
Cur non ipsa venit? cur haec certamina vitat?
Tum Dea, Venit, ait; formamque removit anilem,
Palladaque exhibuit. Venerantur numina Nymphae,
Mygdonidesque nurus. Sola est non territa virgo.
Sed tamen erubuit; subitusque invita notavit
Ora rubor: rursusque evanuit: ut solet aër
Purpureus fieri, cum primum Aurora movetur,
Et breve post tempus candescere Solis ab ortu.
Perstat in incepto, stolidaeque cupidine palmae
In sua fata ruit. Neque enim Iove nata recusat;
Nec monet ulterius, nec iam certamina differt.
Haud mora; consistunt diversis partibus ambae,
Et gracili geminas intendunt stamine telas.
Tela iugo vincta est. stamen secernit arundo:
Inseritur medium radiis subtemen acutis;
Quod digiti expediunt, atque inter stamina ductum
Percusso feriunt insecti pectine dentes.
Utraque festinant; cinctaeque ad pectora vestes
Brachia docta movent, studio fallente laborem.
Illic et Tyrium quae purpura sensit aënum
Texitur, et tenues parvi discriminis umbrae:
Qualis ab imbre solet percussus solibus arcus
Inficere ingenti longum curvamine coelum:
In quo diversi niteant cum mille colores,
Transitus ipse tamen spectantia lumina fallit.
Usque adeo quod tangit idem est: tamen ultima distant.
Illic et lentum filis immittitur aurum,
Et vetus in tela deducitur argumentum.
Cecropia Pallas scopulum Mavortis in arce
Pingit, et antiquam de terrae nomine litem.
Bis sex coelestes, medio Iove, sedibus altis
Augusta gravitate sedent. Sua quemque Deorum
Inscribit facies. Iovis est regalis imago.
Stare Deum pelagi, longoque ferire tridente
Aspera saxa facit, medioque e vulnere saxi
Exsiluisse fretum, quo pignore vindicet urbem.

At

At ſibi dat clypeum, dat acutae cuſpidis haſtam:
Dat galeam capiti: defenditur aegide pectus:
Percuſſamque ſua ſimulat de cuſpide terram
Prodere cum baccis foetum caventis olivae;
Mirarique Deos. Operi victoria finis.
Ut tamen exemplis intelligat aemula laudis,
Quod pretium ſperet pro tam furialibus auſis;
Quatuor in partes certamina quatuor addit,
Clara colore ſuo, brevibus diſtincta ſigillis.
Threïciam Rhodopen habet angulus unus, et Haemon;
Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam;
Nomina ſummorum ſibi qui tribuere Deorum.
Altera Pygmaeae fatum miſerabile matris
Pars habet. Hanc Iuno victam certamine iuſſit
Eſſe gruem; populisque ſuis indicere bellum.
Pingit et Antigonen, auſam contendere quondam
Cum magni conſorte Iovis; quam regia Iuno
In volucrem vertit: nec profuit Ilion illi,
Laomedonve pater, ſumtis quin candida pennis
Ipſa ſibi plaudat crepitante ciconia roſtro.
Qui ſupereſt ſolus Cinyran habet angulus orbum:
Isque gradus templi, natarum membra ſuarum,
Amplectens, ſaxoque iacens, lacrimare videtur.
Circuit extremas oleis pacalibus oras.
Is modus eſt; operique ſua facit arbore finem.
Maeonis eluſam deſignat imagine tauri
Europen: verum taurum, freta vera putares.
Ipſa videbatur terras ſpectare relictas,
Et comites clamare ſuas, tactumque vereri
Adſilientis aquae; timidasque reducere plantas.
Fecit et Aſterien aquila luctante teneri:
Fecit olorinis Ledam recubare ſub alis:
Addidit, ut Satyri celatus imagine pulchram
Iupiter implerit gemino Nycteïda foetu:
Amphitryon fuerit, cum te Tirynthia cepit;
Aureus ut Danaën, Aſopida luſerit igneus;
Mnemoſynen paſtor, varius Deoïda ſerpens.
Te quoque mutatum torvo, Neptune, iuvenco
Virgine in Aeolia poſuit. Tu viſus Enipeus
Gignis Aloïdas, aries Biſaltida fallis.
Et te, flava comas, frugum mitiſſima mater,

Senſit equum; te ſenſit avem crinita colubris
Mater equi volucris; ſenſit Delphina Melanthe.
Omnibus his faciemque ſuam, faciemque locorum
Reddidit. Eſt illic agreſtis imagine Phoebus:
Utque modo accipitris pennas, modo terga leonis
Geſſerit: ut paſtor Macareïda luſerit Iſſen.
Liber ut Erigonen falſa deceperit uva:
Ut Saturnus equo geminum Chirona crearit.
Ultima pars telae, tenui circumdata limbo,
Nexilibus flores hederis habet intertextos.
Non illud Pallas, non illud carpere Livor
Poſſit opus. Doluit ſucceſſu flava virago:
Et rupit pictas, coeleſtia crimina, veſtes.
Utque Cytoriaco radium de monte tenebat,
Ter quater Idmoniae frontem percuſſit Arachnes.
Non tulit infelix laqueoque animoſa ligavit
Guttura: pendentem Pallas miſerata levavit;
Atque ita, Vive quidem, pende tamen, improba, dixit:
Lexque eadem poenae, ne ſis ſecura futuri,
Dicta tuo generi, ſerisque nepotibus eſto.
Poſt ea discedens ſuccis Hecateïdos herbae
Spargit: et extemplo triſti medicamine tactae
Defluxere comae: cumque his et naris et auris;
Fitque caput minimum, totoque in corpore parva eſt.
In latere exiles digiti pro cruribus haerent.
Cetera venter habet: de quo tamen illa remittit.
Stamen, et antiquas exercet aranea telas.
Lydia tota fremit: Phrygiaeque per oppida facti
Rumor it, et magnum ſermonibus occupat orbem.
Ante ſuos Niobe thalamos cognoverat illam,
Tum cum Maeoniam virgo Sipylumque colebat:
Nec tamen admonita eſt poena popularis Arachnes,
Cedere coelitibus, verbisque minoribus uti.
Multa dabant animos. Sed enim nec coniugis artes,
Nec genus amborum, magnique potentia regni,
Sic placuere illi, (quamvis ea cuncta placebant,)
Ut ſua progenies: et feliciſſima matrum
Dicta foret Niobe, ſi non ſibi viſa fuiſſet.
Nam ſata Tireſia, venturi praeſcia, Manto
Per medias fuerat, divino concita motu,
Vaticinata vias: Iſmenides, ite frequentes,

Et

Et date Latonae, Latonigenisque duobus,
Cum prece tura pia; laurogue innectite crinem:
Ore meo Latona iubet. Paretur: et omnes
Thebaïdes iussis sua tempora frondibus ornant,
Turaque dant sanctis, et verba precantia, flammis.
Ecce venit comitum Niobe celeberrima turba,
Vestibus intexto Phrygiis spectabilis auro,
Et, quantum ira sinit, formosa, movensque decoro
Cum capite immissos humerum per utrumque capillos.
Constitit: utque oculos circumtulit alta superbos;
Quis furor auditos, inquit, praeponere visis
Coelestes? aut cur colitur Latona per aras;
Numen adhuc sine ture meum est? Mihi Tantalus auctor,
Cui licuit soli Superorum tangere mensas.
Pleïadum soror est genitrix mihi: maximus Atlas
Est avus, aethereum qui fert cervicibus axem:
Iupiter alter avus: socero quoque glorior illo.
Me gentes metuunt Phrygiae: me regia Cadmi
Sub domina est: fidibusque mei commissa mariti
Moenia cum populis a meque viroque reguntur.
In quamcunque domus adverto lumina partem,
Immensae spectantur opes. Accedit eodem
Digna Deae facies. Huc natas adiice septem,
Et totidem iuvenes; et mox generosque nurusque.
Quaerite nunc, habeat quam nostra superbia causam:
Nescio quoque audete satam Titanide Coeo
Latonam praeferre mihi; cui maxima quondam
Exiguam sedem pariturae terra negavit.
Nec coelo, nec humo, nec aquis Dea vestra recepta est.
Exsul erat mundi; donec miserata vagantem,
Hospita tu terris erras, ego, dixit, in undis.
Instabilemque locum Delos dedit. Illa duobus
Facta parens: utcri pars est haec septima nostri.
Sum felix: quis enim neget hoc? felixque manebo.
Hoc quoque quis dubitet? tutam me copia fecit.
Maior sum, quam cui possit Fortuna nocere.
Multaque ut eripiat; multo mihi plura relinquet.
Excessere metum mea iam bona. Fingite demi
Huic aliquid populo natorum posse meorum;
Non tamen ad numerum redigar spoliata duorum
Latonae: turba quo quantum distat ab orba?

Ite sacris, properate sacris; laurumque capillis
Ponite. Deponunt, infectaque sacra relinquunt;
Quodque licet, tacito venerantur murmure numen.
Indignata Dea est: summoque in vertice Cynthi
Talibus est dictis gemina cum prole locuta:
En ego vestra parens, vobis animosa creatis,
Et. nisi Iunoni, nulli cessura Dearum,
An Dea sim, dubitor: perque omnia secula cultis
Aroeor. o nati, nisi vos succurritis, aris.
Nec dolor hic solus. Diro convicia facto
Tantalis adiecit: vosque est postponere natis
Ausa suis: et me (quod in ipsam recidat) orbam
Dixit; et exhibuit linguam scelerata paternam.
Adiectura preces erat his Latona relatis:
Desine, Phoebus ait, (poenae mora longa) querelas.
Dixit idem Phoebe: celerique per aëra lapsu.
Contigerant tecti Cadmëida nubibus arcem.
Planus erat, lateque patens prope moenia campus,
Adsiduis pulsatus equis; ubi turba rotarum,
Duraque mollierant subiectas ungula glebas.
Pars ibi de septem genitis Amphione fortes
Conscendunt in equos, Tyrioque rubentia fuco
Terga premunt; auroque graves moderantur habenis
E quibus Ismenos, qui matri sarcina quondam
Prima suae fuerat, dum certum flectit in orbem
Quadrupedes cursus, spumantiaque ora coërcet;
Hei mihi! conclamat; medioque in pectore fixus
Tela gerit, frenisque manu moriente remissis
In latus a dextro paulatim defluit armo.
Proximus, audito sonitu per inane pharetrae,
Frena dabat Sipylus: veluti cum praescius imbris
Nube fugit visa, pendentiaque undique rector
Carbasa deducit, ne qua levis effluat aura.
Frena dabat. Dantem non evitabile telum
Consequitur: summaque tremens cervice sagitta
Haesit, et exstabat nudum de gutture ferrum.
Ille, ut erat pronus, per colla admissa iubasque
Volvitur; et calido tellurem sanguine foedat.
Phaedimus infelix, et aviti nominis heres
Tantalus, ut solito finem imposuere labori,
Transierant ad opus nitidae iuvenile palaestrae:

Et iam contulerant arcto luctantia nexu
Pectora pectoribus; cum tento concita cornu,
Sicut erant iuncti, traiecit utrumque sagitta.
Ingemuere simul; simul incurvata dolore
Membra solo posuere; simul suprema iacentes
Lumina versarunt; animam simul exhalarunt.
Adspicit Alphenor, laniataque pectora plangens
Advolat, ut gelidos complexibus adlevet artus:
Inque pio cadit officio; nam Delius illi
Intima fatifero rumpit praecordia ferro.
Quod simul eductum, pars est pulmonis in hamis
Erutā; cumque anima cruor est effusus in auras.
At non intonsum simplex Damasichthona vulnus
Adficit, Ictus erat, qua crus esse incipit, et qua
Mollia nervosus facit internodia poples.
Dumque manu tentat trahere exitiabile telum,
Altera per iugulum pennis tenus acta sagitta est.
Expulit hanc sanguis: seque eiaculatus in altum
Emicat, et longe terebrata prosilit aura.
Ultimus Ilioneus non profectura precando
Brachia sustulerat: Dique o communiter omnes,
Dixerat, (ignarus non omnes esse rogandos)
Parcite. Motus erat, cum iam revocabile telum
Non fuit, Arcitenens: minimo tamen occidit ille
Vulnere; non alte percusso corde sagitta.
Fama mali, populique dolor, lacrimaeque suorum
Tam subitae matrem certam fecere ruinae,
Mirantem potuisse: irascentemque, quod ausi
Hoc essent Superi, quod tantum iuris haberent.
Nam pater Amphion, ferro per pectus adacto,
Finierat moriens pariter cum luce dolorem.
Heu quantum haec Niobe Niobe distabat ab illa,
Quae modo Latoïs populum submoverat aris,
Et mediam tulerat gressus resupina per urbem,
Invidiosa suis; at nunc miseranda vel hosti!
Corporibus gelidis incumbit; et ordine nullo
Oscula dispensat natos suprema per omnes.
A quibus ad coelum liventia brachia tendens,
Pascere, crudelis, nostro, Latona, dolore,
[Pascere, ait: satiaque meo tua pectora luctu,]
Corque ferum satia, dixit: per funera septem

Efferor: exſulta, victrixque inimica triumphis.
Cur autem victrix? miſerae mihi plura ſuperſunt,
Quam tibi felici. Poſt tot quoque funera vinco.
Dixerat; inſonuit contento nervus ab arcu;
Qui, praeter Nioben unam, conterruit omnes.
Illa malo eſt audax. Stabant cum veſtibus atris
Ante toros fratrum demiſſo crine ſorores.
E quibus una, trahens haerentia viſcere tela,
Impoſito fratri moribunda relanguit ore.
Altera, ſolari miſeram conata parentem,
Conticuit ſubito: duplicataque vulnere caeco eſt;
[Oraque non preſſit, niſi poſtquam ſpiritus exit.]
Haec fruſtra fugiens collabitur; illa ſorori
Immoritur: latet haec: illam trepidare videres.
Sexque datis leto, diverſaque vulnera paſſis,
Ultima reſtabat: quam toto corpore mater,
Tota veſte tegens, Unam, minimamque relinque;
De multis minimam poſco, clamavit, et unam.
Dumque rogat; pro qua rogat, occidit. Orba reſedit
Exanimes inter natos, natasque, virumque;
Diriguitque malis. Nullos movet aura capillos.
In vultu color eſt ſine ſanguine: lumina moeſtis
Stant immota genis: nihil eſt in imagine vivi.
Ipſa quoque interius cum duro lingua palato
Congelat, et venae deſiſtunt poſſe moveri.
Nec flecti cervix, nec brachia reddere geſtus,
Nec pes ire potest: intra quoque viſcera ſaxum eſt.
Flet tamen, et validi circumdata turbine venti
In patriam rapta eſt. Ibi fixa cacumine montis
Liquitur, et lacrimis etiamnum marmora manant.
Tum vero tanti manifeſtam numinis iram
Femina virque timent: cultuque impenſius omnes
Magna gemelliparae venerantur numina Divae.
Utque fit, a facto propiore priora renarrant.
E quibus unus ait: Lyciae quoque fertilis agris
Haud impune Deam veteres ſprevere coloni.
Res obſcura quidem eſt ignobilitate virorum;
Mira tamen. Vidi praeſens ſtagnumque lacumque
Prodigio notum. Nam me iam grandior aevo,
Impatiensque viae genitor deducere lectos
Iuſſerat inde boves; gentisque illius eunti

Ipſi

Ipſe ducem dederat. Cum quo dum paſcua luſtro,
Ecce lacus medio ſacrorum nigra favilla
Ara vetus ſtabat, tremulis circumdata cannis.
Reſtitit; et pavido, Faveas mihi, murmure dixit
Dux meus: et ſimili, Faveas, ego murmure dixi.
Naïadum, Faunine foret tamen ara rogabam,
Indigenaeve Dei; cum talia reddidit hoſpes:
Non hac, o iuvenis, montanum numen in ara eſt.
Illa ſuam vocat hanc, cui quondam regia Iuno
Orbem interdixit: quam vix erratica Delos
Orantem accepit, tum cum levis inſula nabat.
Illic, incumbens cum Palladis arbore palmae,
Edidit invita geminos Latona noverca.
Hinc quoque Iunonem fugiſſe puerpera fertur:
Inque ſuo portaſſe ſinu, duo nomina, natos.
Iamque Chimaerifgrae, cum ſol gravis ureret arva,
Finibus in Lyciae, longo Dea feſſa labore,
Sidereo ſiccata ſitim collegit ab aeſtu:
Uberaque ebiberant avidi lactantia nati.
Forte lacum melioris aquae proſpexit in imis
Vallibus: agreſtes illic fruticoſa legebant
Vimina cum iuncis, gratamque paludibus ulvam.
Acceſſit, poſitoque genu Titania terram
Preſſit, ut hauriret gelidos potura liquores.
Ruſtica turba vetant. Dea ſic adfata vetantes:
Quid prohibetis aquis? uſus communis aquarum.
Nec Solem proprium Natura, nec aëra fecit,
Nec tenues undas: ad publica munera veni.
Quae tamen ut detis, ſupplex peto. Non ego noſtros
Abluere hic artus, laſſataque membra parabam:
Sed relevare ſitim. Caret os humore loquentis;
Et fauces arent; vixque eſt via vocis in illis.
Hauſtus aquae mihi nectar erit: vitamque fatebor
Accepiſſe ſimul: vitam dederitis in unda.
Hi quoque vos moveant, qui noſtro brachia tendunt
Parva ſinu. Et caſu tendebant brachia nati.
Quem non blanda Deae potuiſſent verba movere?
Hi tamen orantem perſtant prohibere; minasque,
Ni procul abſcedat, conviciaque inſuper addunt.
Nec ſatis hoc: ipſos etiam pedibusque manuque
Turbavere lacus; imoque e gurgite mollem

Huc illuc limum saltu movere maligno.
Distulit ira sitim. Neque enim iam filia Coei
Supplicat indignis; nec dicere sustinet ultra
Verba minora Dea: tollensque ad sidera palmas,
Aeternum stagno, dixit, vivatis in isto.
Eveniunt optata Deae: iuvat esse sub undas;
Et modo tota cava submergere membra palude;
Nunc proferre caput; summo modo gurgite nare:
Saepe super ripam stagni considere, saepe
In gelidos relilire lacus. Et nunc quoque turpes
Litibus exercent linguas; pulsoque pudore,
Quamvis sint sub aqua, sub aqua maledicere tentant.
Vox quoque iam rauca est; inflataque colla tumescunt:
Ipsaque dilatant patulos convicia rictus.
Terga caput tangunt; colla intercepta videntur:
Spina viret: venter, pars maxima corporis, albet:
Limosoque novae saliunt in gurgite ranae.
Sic ubi nescio quis Lycia de gente virorum
Retulit exitium; Satyri reminiscitur alter:
Quem Tritoniaca Latous arundine victum
Adfecit poena. Quid me mihi detrahis? inquit.
Ah piget, ah non est, clamabat, tibia tanti!
Clamanti cutis est summos derepta per artus:
Nec quidquam nisi vulnus, erat; cruor undique manat;
Detectique patent nervi; trepidaeque sine ulla
Pelle micant venae: salientia viscera possis,
Et perlucentes numerare in pectore fibras.
Illum ruricolae, silvarum numina, Fauni,
Et Satyri fratres, et tunc quoque clarus Olympus,
Et Nymphae flerunt: et quisquis montibus illis
Lanigerosque greges, armentaque bucera pavit.
Fertilis immaduit, madefactaque terra caducas
Concepit lacrimas, ac venis perbibit imis.
Quas ubi fecit aquam, vacuas emisit in auras.
Inde petens rapidum ripis declivibus aequor,
Marsya nomen habet, Phrygiae liquidissimus amnis.
Talibus extemplo redit ad praesentia dictis
Vulgus, et exstinctum cum stirpe Amphiona lugent,
Mater in invidia est. Tamen hanc quoque dicitur unus
Flesse Pelops; humeroque, suas ad pectora postquam
Deduxit vestes, ebur ostendisse sinistro.

Con-

Concolor hîc humerus, naſcendi tempore, dextro,
Corporeusque fuit. Manibus mox caeſa paternis
Membra ferunt iunxiſſe Deos; aliisque repertis,
Qui locus eſt iuguli medius, ſummique lacerti,
Defuit. Impoſitum eſt non comparentis in uſum
Partis ebur: factoque Pelops fuit integer illo.
Finitimi proceres coëunt: urbesque propinquae
Oravere ſuos ire ad ſolatia reges,
Argosque, et Sparte, Pelopeïadesque Mycenae,
Et nondum torvae Calydon inviſa Dianae,
Orchomenosque ferax, et nobilis aere Corinthos,
Meſſeneque ferox, Patraeque, humilesque Cleonae,
Et Nelea Pylos, neque adhuc Pittheïa Troezen,
Quaeque urbes aliae bimari clauduntur ab Iſthmo,
Exteriusque ſitae bimari ſpectantur ab Iſthmo.
Credere quis poſſit? ſolae ceſſaſtis Athenae.
Obſtitit officio bellum; ſubvectaque ponto
Barbara Mopſopios terrebant agmina muros.
Threïcius Tereus haec auxiliaribus armis
Fuderat: et clarum vincendo nomen habebat.
Quem ſibi Pandion opibusque virisque potentem,
Et genus a magno ducentem forte Gradivo,
Connubio Procnes iunxit. Non pronuba iuno,
Non Hymenaeus adeſt, non illi Gratia lecto.
Eumenides tenuere faces de funere raptas:
Eumenides ſtravere torum: tectoque profanus
Incubuit bubo, thalamique in culmine ſedit.
Hac ave ſunt iuncti Procne Tereusque; parentes
Hac ave ſunt facti. Gratata eſt ſcilicet illis
Thracia: Diſque ipſi grates egere: diemque,
Quaque data eſt claro Pandione nata tyranno,
Quaque erat ortus Itys, feſtam iuſſere vocari.
Usque adeo latet utilitas. Iam tempora Titan
Quinque per autumnos repetiti duxerat anni:
Cum blandita viro Procne, Si gratia, dixit,
Ulla mea eſt, vel me viſendae mitte ſorori;
Vel ſoror huc veniat. Rediturae tempore parvo
Promittes ſocero. Magni mihi numinis inſtar
Germanam vidiſſe dabis. Iubet ille carinas
In freta deduci: veloque et remige portus
Cecropios intrat; Piraeaque litora tangit.

Ut

Ut primum ſoceri data copia, dextera dextrae
Iungitur; et fauſto committitur omine ſermo.
Coeperat, adventus cauſam, mandata referre
Coniugis; et celeres miſſae ſpondere recurſus:
Ecce venit magno dives Philomela paratu;
Divitior forma: quales audire ſolemus
Naïdas et Dryadas mediis incedere ſilvis;
Si modo des illi cultus, ſimilesque paratus.
Non ſecus exarſit conſpecta virgine Tereus;
Quam ſi quis canis ignem ſupponat ariſtis;
Aut frondem, poſitasque cremet foenilibus herbas.
Digna quidem facies. Sed et hunc innata libido
Exſtimulat: pronumque genus regionibus illis
In Venerem eſt. Flagrat vitio gentiſque ſuoque.
Impetus eſt illi, comitum corrumpere curam,
Nutricisque fidem: nec non ingentibus ipſam
Sollicitare datis, totumque impendere regnum;
Aut rapere, et ſaevo raptam defendere bello.
Et nihil eſt, quod non effreno captus amore
Auſit: nec capiunt incluſas pectora flammas.
Iamque moras male fert: cupidoque revertitur ore
Ad mandata Procnes; et agit ſua vota ſub illis.
Facundum faciebat amor. Quotiesque rogabat
Ulterius iuſto; Procnen ita velle ferebat.
Addidit et lacrimas, tanquam mandaſſet et illas.
Pro Superi, quantum mortalia pectora caecae
Noctis habent! ipſo ſceleris moſimine Tereus
Creditur eſſe pius, laudemque a crimine ſumit.
Quid, quod idem Philomela cupit? patriosque lacertis
Blanda tenens humeros, ut eat viſura ſororem,
Perque ſuam, contraque ſuam, petit usque, ſalutem.
Spectat eam Tereus, praecontrectatque videndo;
Oſculaque, et collo circumdata brachia cernens,
Omnia pro ſtimulis, facibusque, ciboque furoris
Accipit: et quoties amplectitur illa parentem,
Eſſe parens vellet: neque enim minus impius eſſet.
Vincitur ambarum genitor prece. Gaudet, agitque
Illa patri grates: et ſucceſſiſſe duabus
Id putat infelix, quod erit lugubre duabus.
Iam labor exiguus Phoebo reſtabat: equique

Pul-

Pulsabant pedibus spatium declivis Olympi.
Regales epulae mensis et Bacchus in auro
Ponitur: hinc placido dantur sua corpora somno.
At rex Odrysius, quamvis secessit, in illa
Aestuat: et repetens faciem, motusque, manusque;
Qualia vult fingit, quae nondum vidit: et ignes
Ipse suos nutrit, cura removente soporem.
Lux erat; et, generi dextram complexus euntis,
Pandion comitem lacrimis commendat obortis:
Hanc ego, care gener, quoniam pia causa coëgit,
[Et voluere ambae, voluisti tu quoque, Tereu,]
Do tibi; perque fidem, cognataque pectora supplex,
Per Superos oro, patrio tuearis amore;
Et mihi sollicitae lenimen dulce senectae
Quam primum (omnis erit nobis mora longa) remittas.
Tu quoque quam primum (satis est procul esse sororem,)
Si pietas ulla est, ad me, Philomela, redito.
Mandabat; pariterque suae dabat oscula natae:
Et lacrimae mites inter mandata cadebant.
Utque fide pignus dextras utriusque popposcit;
Inter seque datas iunxit; natamque nepotemque
Absentes memori pro se iubet ore salutent:
Supremumque vale, pleno singultibus ore,
Vix dixit: timuitque suae praesagia mentis.
Ut simul impositā est pictae Philomela carinae;
Admotumque fretum remis, tellusque repulsa;
Vicimus, exclamat; mecum mea vota feruntur.
Exsultatque animo, vix et sua gaudia differt
Barbarus: et nusquam lumen detorquet ab illa.
Non aliter, quam cum pedibus praedator obuncis
Depositi nido leporem Iovis ales in alto:
Nulla fuga est capto: spectat sua praemia raptor.
Iamque iter effectum; iamque in sua litora fessis
Puppibus exierant: cum rex Pandione natam
In stabula alta trahit, silvis obscura vetustis;
Atque ibi pallentem, trepidamque, et cuncta timentem,
Et iam cum lacrimis, ubi sit germana, rogantem,
Includit; fassusque nefas, et virginem, et unam
Vi superat; frustra clamato saepe parente,
Saepe sorore sua, magnis super omnia Divis.
Illa tremit, velut agna pavens, quae saucia cani,

Ore

Ore excuſſa lupi, nondum ſibi tuta videtur:
Utque columba, ſuo madefactis ſanguine plumis,
Horret adhuc, avidosque timet, quibus haeſerat, unguis.
Mox ubi mens rediit; paſſos laniata capillos,
[Lugenti ſimilis, caeſis plangore lacertis.]
Intendens palmas, Prô diris, Barbare, factis,
Prô crudelis, ait! nec te mandata parentis
Cum lacrimis movere piis, nec cura ſororis,
Nec mea virginitas, nec coniugialia iura?
Omnia turbaſti: pellex ego facta ſororis;
Tu geminus coniux: non haec mihi debita poena.
Quin animam hanc (ne quod facinus tibi, perfide reſtet)
Eripis? atque utinam feciſſes ante nefandos
Coneubitus! vacuas habuiſſem criminis umbras.
Si tamen haec Superi cernunt; ſi numina Divûm
Sunt aliquid; ſi non perierunt omnia mecum:
Quandocunque mihi poenas dabis. Ipſa, pudore
Proiecto, tua facta loquar. Si copia detur,
In populos veniam: ſi ſilvis clauſa tenebor,
Implebo ſilvas, et conſcia ſaxa querelis.
Audiat haec aether, et ſi Deus ullus in illo eſt.
Talibus ira feri poſtquam commota tyranni;
Nec minor hac metus eſt; cauſa ſtimulatus utraque,
Quo fuit accinctus, vagina liberat enſem:
Arreptamque coma, flexis poſt terga lacertis,
Vincla pati cogit. Iugulum Philomela parabat,
Spemque ſuae mortis viſo conceperat enſe.
Ille indignanti, et nomen patris usque vocanti,
Luctantique loqui, compreſſam forcipe linguam
Abstulit enſe fero. Radix micat ultima linguae:
Ipſa iacet, terraeque tremens immurmurat atrae:
Utque ſalire ſolet mutilatae cauda colubrae,
Palpitat, et moriens dominae veſtigia quaerit.
Hoc quoque poſt facinus (vix auſim credere) fertur
Saepe ſua lacerum repetiſſe libidine corpus.
Suſtinet ad Procnen poſt talia facta reverti.
Coniuge quae viſo germanam quaerit: at ille
Dat gemitus fictos, commen aque funera narrat.
Et lacrimae fecere fidem. Velamina Procne

De

Deripit ex humeris, auro fulgentia lato;
Induiturque atras veſtes; et inane ſepulcrum
Conſtituit: falſisque piacula manibus infert;
Et luget non ſic lugendae fata ſororis.
Signa Deus bis ſex acto luſtraverat anno.
Quid faciat Philomela? fugam cuſtodia claudit:
Structa rigent ſolido ſtabulorum moenia ſaxo:
Os mutum facti caret indice. Grande dolori
Ingenium eſt: miſerisque venit ſollertia rebus.
Stamina barbarica ſuſpendit callida tela;
Purpureasque notas filis intexuit albis,
Indicium ſceleris: perfectaque tradidit uni:
Utque ferat dominae geſtu rogat. Ille rogata
Pertulit ad Procnen: nec ſcit quid tradat in illis.
Evolvit veſtes ſaevi matrona tyranni:
Germanaeque ſuae carmen miſerabile legit:
Et (mirum potuiſſe) filet. Dolor ora repreſſit:
Verbaque quaerenti ſatis indignantia linguae
Defuerunt: nec flere vacat. Sed fasque nefasque
Confuſura ruit: poenaeque in imagine tota eſt.
Tempus erat, quo ſacra ſolent Triëterica Bacchi
Sithoniae celebrare nurus. Nox conſcia ſacris.
Nocte ſonat Rhodope tinnitibus aeris acuti:
Nocte ſua eſt egreſſa domo regina: Deique
Ritibus inſtruitur, furialiaque accipit arma.
Vite caput tegitur: lateri cervina ſiniſtro
Vellera dependent: humero levis incubat haſta.
Concita per ſilvas, turba comitante ſuarum,
Terribilis Procne, furiisque agitata doloris,
Bacche, tuas ſimulat. Venit ad ſtabula avia tandem,
Exululatque, Evoëque ſonat, portasque refringit,
Germanamque rapit: raptaeque inſignia Bacchi
Induit: et vultus hederarum frondibus abdit;
Attonitamque trahens intra ſua limina ducit.
Ut ſenſit tetigiſſe domum Philomela nefandam,
Horruit infelix, totoque expalluit ore.
Nacta locum Procne, ſacrorum pignora demit,
Oraque develat miſerae pudibunda ſorori;
Amplexuque petit. Sed non attollere contra
Suſtinet haec oculos, pellex ſibi viſa ſororis:
Deiectoque in humum vultu, iurare volenti,

Te-

Teſtarique Deos, per vim ſibi dedecus illud
Illatum, pro voce manus fuit. Ardet, et iram
Non capit ipſa ſuam Procne: fletumque ſororis
Corripiens, Non eſt lacrimis hic, inquit, agendum,
Sed ferro; ſed ſi quid habes, quod vincere ferrum
Poſſit. In omne nefas ego me, germana, paravi.
Aut ego, cum facibus regalia tecta cremaro,
Artificem mediis immittam Terea flammis:
Aut linguam, aut oculos, aut quae tibi membra pudorem
Abstulerunt ferro rapiam: aut per vulnera mille
Sontem animam expellam. Magnum, quodcunque paravi.
Quid ſit, adhuc dubito. Peragit tum talia Procne;
Ad matrem veniebat Itys. Quid poſſit, ab illo
Admonita eſt: oculisque tuens immitibus, Ah quam
Es ſimilis patri! dixit. Nec plura locuta,
Triſte parat ſacinus; tacitaque exaeſtuat ira.
Ut tamen acceſſit natus, matrique ſalutem
Attulit, et parvis adduxit colla lacertis,
Mixtaque blanditiis puerilibus oſcula iunxit:
Mota quidem eſt genitrix; infractaque conſtitit ira:
Invitique oculi lacrimis maduere coactis.
Sed ſimul ex nimia matrem pietate labare
Senſit, ab hoc iterum eſt ad vultus verſa ſororis;
Inque vicem ſpectans ambos, Cur admovet, inquit,
Alter blanditias; rapta ſilet altera lingua?
Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa ſororem?
Cui ſis nupta vide, Pandione nata, marito.
Degeneras: ſcelus eſt pietas in coniuge Tereo.
Nec mora; traxit Ityn, veluti Gangetica cervae
Lactentem foetum per ſilvas tigris opacas.
Utque domus altae partem tenuere remotam;
Tendentemque manus, et iam ſua fata videntem,
Et mater, mater, clamantem, et colla petentem
Enſe ferit Procne, lateri qua pectus adhaeret:
Nec vultum avertit. Satis illi ad fata vel unum
Vulnus erat: iugulum ferro Philomela reſolvit.
Vivaque adhuc, animaeque aliquid retinentia membra
Dilaniant Pars inde cavis exſultat aënis;
Pars verubus ſtridet: manant penetralia tabo.

His

; adhibet coniux ignarum Terea menſis:
patrii moris ſacrum mentita, quod uni
: ſit adire viro, comites famulosque removit.
e ſedens ſolio Tereus ſublimis avito,
citur, inque ſuam ſua viſcera congerit alvum.
ıtaque nox animi eſt, Ityn huc arceſſite, dixit.
ſimulare nequit crudelia gaudia Procne;
ıque ſuae cupiens exſiſtere nuntia cladis:
ss habes, quod poſcis, ait. Circumſpicit ille,
ue ubi ſit, quaerit. Quaerenti, iterumque vocanti,
ıt erat ſparſis furiali caede capillis,
ſiliit, Ityosque caput Philomela cruentum
.t in ora patris: nec tempore maluit ullo
e loqui, et meritis teſtari gaudia dictis.
acius ingenti menſas clamore repellit,
ereasque ciet Stygia de valle ſorores:
nodo, ſi poſſit, referato pectore diras
:ere inde dapes, demerſaque viſcera geſtit:
modo, ſeque vocat buſtum miſerabile nati:
c ſequitur nudo genitas Pandione ferro.
ıora Cecropidum pennis pendere putares;
lebant pennis. Quarum petit altera ſilvas;
ra tecta ſubit. Neque adhuc de pectore caedis
ıxere notae, ſignataque ſanguine pluma eſt.
dolore ſuo, poenaeque cupidine velox,
itur in volucrem, cui ſtant in vertice criſtae,
ıinet immodicum pro longa cuſpide roſtrum.
en Epops volucri: facies armata videtur.
lolor ante diem, longaeque extrema ſenectae
pora, Tartareas Pandiona miſit ad umbras.
eptra loci, rerumque capit moderamen Erech-
theus;
ia dubium, validisne potentior armis.
nor ille quidem iuvenes, totidemque crearat
neae ſortis: ſed erat par forma duarum,
ibus Aeolides Cephalus te coniuge felix,
i, fuit: Boreae Tereus Thracesque nocebant;
taque diu caruit Deus Orithyia,
rogat, et precibus mavult, quam viribus, uti.
ıbi blanditiis agitur nihil; horridus ira,
ſolita eſt illi, nimiumque domeſtica, vento;

Et merito, dixit: quid enim mea tela reliqui,
Saevitiam, et vires, iramque, animosque minaces;
Admovique preces, quarum me dedecet usus?
Apta mihi vis est. Vi tristia nubila pello:
Vi freta concutio, nodosaque robora verto,
Indureque nives, et terras grandine pulso.
Idem ego, cum fratres coelo sum nactus aperto,
(Nam mihi campus is est) tanto molimine luctor,
Ut medius nostris concursibus intonet aether,
Exsiliantque cavis elisi nubibus ignes.
Idem ego, cum subii convexa foramina terrae,
Supposuique ferox imis mea terga cavernis,
Sollicito manes, totumque tremoribus orbem.
Hac ope debueram thalamos petiisse; socerque
Non orandus erat, sed vi faciendus, Erechtheus.
Haec Boreas, aut his non inferiora locutus,
Excussit pennas. Quarum iactatibus omnis
Adflata est tellus, latumque perhorruit aequor.
Pulvereamque trahens per summa cacumina pallam,
Verrit humum; pavidamque metu caligine tectus
Orithyïan amans fulvis amplectitur alis.
Dum volat, arserunt agitati fortius ignes.
Nec prius aërii cursus suppressit habenas,
Quam Ciconum tenuit populos, sua moenia, raptor.
Illic et gelidi coniux Actaea tyranni,
Et genitrix facta est: partus enixa gemellos,
Cetera qui matris, pennas genitoris haberent.
Non tamen has una memorant cum corpore natas:
Barbaque dum rutilis aberat submissa capillis,
Implumes Calaïsque puer, Zethesque, fuerunt.
Mox pariter ritu pennae coepere volucrum
Cingere utrumque latus; pariter flavescere malas.
Ergo, ubi concessit tempus puerile iuventae,
Vellera cum Minyis nitido radiantia villo
Per mare non motum prima petiere carina.

LIBER VII.

mque fretum Minyae Pagaſaea puppe ſecabant,
petuaque trahens inopem ſub nocte ſenectam
ineus viſus erat: iuvenesque Aquilone creati
ginеas volucres miſeri ſenis ore fugarant;
ltaque perpeſſi claro ſub Iāſone, tandem
ntigerant rapidas limoſi Phaſidos undas.
mque adeunt regem, Phryxeaque vellera poſcunt,
tque datur numeris magnorum horrenda laborum;
ncipit interea validos Aeetias ignes.
luctata diu, poſtquam ratione furorem
ıcere non poterat: Fruſtra, Medea, repugnas;
ſcio quis Deus obſtat, ait; mirumque, niſi hoc eſt,
t aliquid certe ſimile huic, quod amare vocatur.
m cur iuſſa patris nimium mihi dura videntur?
ıt quoque dura nimis. Cur, quem modo denique vidi,
pereat, timeo? quae tanti cauſa timoris?
cute virgineo conceptas pectore flammas,
potes, infelix. Si poſſem, ſanior eſſem,
trahit invitam nova vis; aliudque Cupido,
as aliud ſuadet. Video meliora, proboque:
teriora ſequor. Quid in hoſpite, regia virgo,
ıris? et thalamos alieni concipis orbis?
ec quoque terra poteſt, quod ames, dare. Vivat, an ille
ıidat, in Dis eſt. Vivat tamen: idque precari
ſine amore licet. Quid enim commiſit Iāſon?
im, niſi crudelem, non tanget Iāsonis aetas,
genus, et virtus? quam non, ut cetera delint,
ma movere poteſt? certe mea pectora movit.
niſi opem tulero, taurorum adflabitur ore;
ıcurretque ſuae ſegeti, tellure creatis
tibus; aut avido dabitur fera praeda draconi.
ego ſi patiar, tum me de tigride natam,
n ferrum et ſcopulos geſtare in corde fatebor.
non et ſpecto pereuntem? oculosque videndo
ſcelero? cur non tauros exhortor in illum,

Terrigenasque feros, insopitumque draconem?
Di meliora velint. Quamquam non ista precanda,
Sed facienda mihi. Prodamne ego regna parentis,
Atque ope nescio quis servabitur advena nostra,
Ut per me salvus, sine me det lintea ventis,
Virque sit alterius; poenae Medea relinquar?
Si facere hoc, aliamve potest praeponere nobis,
Occidat ingratus. Sed non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo est, ea gratia formae,
Ut timeam fraudem, meritique oblivia nostri.
Et dabit ante fidem: cogamque in foedera testes
Esse Deos. Quid tuta times? accingere; et omnem
Pelle moram. Tibi se semper debebit Iason,
Te face solemni iunget sibi: perque Pelasgas
Servatrix urbes matrum celebrabere turba.
Ergo ego germanam, fratremque patremque, Deosque,
Et natale solum, ventis ablata, relinquam?
Nempe pater saevus, nempe est mea barbara tellus,
Frater adhuc infans: stant mecum vota sororis.
Maximus intra me Deus est. Non magna relinquam;
Magna sequar: titulum servatae pubis Achivae,
Notitiamque loci melioris, et oppida, quorum
Hic quoque fama viget, cultusque, artesque virorum:
Quemque ego cum rebus, quas totus possidet orbis,
Aesoniden mutasse velim: quo coniuge felix,
Et Dis cara ferar, et vertice sidera tangam.
Quid, quod nescio qui mediis concurrere in undis
Dicuntur montes, ratibusque inimica Charybdis,
Nunc sorbere fretum, nunc reddere; cinctaque saevis
Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo?
Nempe tenens quod amo, gremioque in Iasonis haerens,
Per freta longa trahar. Nihil illum amplexa verebor:
Aut, si quid metuam, metuam de coniuge solo.
Coniugiumne vocas, speciosaque nomina culpae
Imponis, Medea, tuae? quin adspice quantum
Adgrediare nefas; et, dum licet, effuge crimen.
Dixit: et ante oculos rectum, pietasque, pudorque
Constiterant; et victa dabat iam terga Cupido.
Ibat ad antiquas Hecates Perseïdos aras:
Quas nemus umbrosum, secretaque silva tegebant.
Et iam fortis erat, pulsusque resederat ardor;

Cum

n videt Aesoniden: exstinctaque flamma revixit;
rubuere genae, totoque recanduit ore.
solet a ventis alimenta adsumere, quaeque
va sub inducta latuit scintilla favilla,
scere, et in veteres agitata resurgere vires:
iam lentus amor, iam quem languere putares,
vidit iuvenem, specie praesentis inarsit.
casu, solito formosior Aesone natus
luce fuit. Posses ignoscere amanti.
otat; et in vultu, veluti nunc denique viso,
ina fixa tenet: nec se mortalia demens
videre putat; nec se declinat ab illo.
ero coepitque loqui, dextramque prehendit
pes, et auxilium submissa voce rogavit,
nisitque torum; lacrimis ait illa profusis:
d faciam video; nec me ignorantia veri
ipiet, sed amor. Servabere munere nostro:
ratus promissa dato. Per sacra triformis
Deae, lucoque foret quod numen in illo,
me patrem soceri cernentem cuncta futuri,
atusque suos, per tanta pericula iurat.
litus, accepit cantatas protinus herbas,
licitque usum; laetusque in castra recessit.
steera depulerat stellas aurora micantes:
veniunt populi sacrum Mavortis in arvum;
sistuntque iugis. Medio Rex ipse resedit
ine purpureus, sceptroque insignis eburno.
adamanteis Vulcanum naribus efflant
pedes tauri: tactaeque vaporibus herbae
ent. Utque solent pleni resonare camini,
ubi terrena silices fornace soluti
cipiunt ignem liquidarum adspergine aquarum;
ora sic intus clausas volventia flammas,
uraque usta sonant. Tamen illis Aesone natus
us it. Vertere truces venientis ad ora
ibiles vultus, praefixaque cornua ferro;
reumque solum pede pulsavere bisulco,
ificisque locum mugitibus implevere.
guere metu Minyae. Subit ille; nec ignes
t anhelatos, (tantum medicamina possunt;)
lulaque audaci mulcet palearia dextra:

Suppoſitosque iugo pondus grave cogit aratri
Ducere, et inſuetum ferro proſcindere campum.
Mirantur Colchi: Minyae clamoribus implent,
Adliciuntque animos. Galea tum ſumit aëna
Vipereos dentes, et aratos ſpargit in agros.
Semina mollit humus, valido praetincta veneno:
Et creſcunt, fiuntque ſati nova corpora dentes.
Utque hominis ſpeciem materna ſumit in alvo,
Perque ſuos intus numeros componitur infans;
Nec niſi maturus communes exit in auras:
Sic ubi viſceribus gravidae telluris imago
Effecta eſt hominis, foeto conſurgit in arvo:
Quodque magis mirum, ſimul edita concutit arma.
Quos ubi viderunt praeacutae cuſpidis haſtas
In caput Haemonii iuvenis torquere paratos;
Demiſere metu vultumque animumque Pelasgi.
Ipſa quoque extimuit, quae tutum fecerat illum:
Utque peti iuvenem tot vidit ab hoſtibus unum,
Palluit; et ſubito ſine ſanguine frigida ſedit.
Neve parum valeant a ſe data gramina, carmen
Auxiliare canit, ſecretasque advocat artes.
Ille, gravem medios ſilicem iaculatus in hoſtes,
A ſe depulſum Martem convertit in ipſos.
Terrigenae pereunt per mutua vulnera fratres,
Civilique cadunt acie. Gratantur Achivi;
Victoremque tenent, avidisque amplexibus haerent.
Tu quoque victorem complecti, barbara, velles;
Obſtitit incepto pudor: et complexa fuiſſes;
Sed te, ne faceres, tenuit reverentia famae.
Quod licet, affectu tacito laetaris: agisque
Carminibus grates, et Dîs auctoribus horum.
Pervigilem ſupereſt herbis ſopire draconem;
Qui criſta linguisque tribus praeſignis, et uncis
Dentibus horrendus, cuſtos erat arietis aurei.
Hunc poſtquam ſparſit Lethaei gramine ſucci;
Verbaque ter dixit placidos facientia ſomnos,
Quae mare turbatum, quae concita flumina ſiſtant;
Somnus in ignotos oculos advenit: et auro
Heros Aeſonius potitur; ſpolioque ſuperbus,
Muneris auctorem ſecum, ſpolia altera, portans,
Victor Iolciacos tetigit cum coniuge portus.

Haemo-

Haemoniae matres pro gnatis dona receptis,
andaevique ferunt patres; congeſtaque flamma
ra liqueſiunt; inductaque cornibus aurum
ctima vota cadit. Sed abeſt gratatibus Aeſon,
n propior leto, ſeſſusque ſenilibus annis.
m ſic Aeſonides: O cui debere ſalutem
ıfiteor, coniux, quamquam mihi cuncta dediſti,
ceſſitque fidem meritorum ſumma tuorum:
amen hoc poſſunt; quid enim non carmina poſſint?
me meis annis, et demtos adde parenti.
: tenuit lacrimas. Mota eſt pietate rogantis;
ſimilemque animum ſubiit Aeeta relictus.
n tamen affectus tales confeſſa, Quod, inquit,
:idit ore pio, coniux, ſcelus? ergo ego cuiquam
ſe tuae videar ſpatium tranſcribere vitae?
: ſinat hoc Hecate; neç tu petis aequa: ſed iſto,
ıd petis, experiar maius dare munus, Iaſon.
e mea ſoceri longum tentabimus aevum,
ı annis revocare tuis. Modo Diva triformis
uvet, et praeſens ingentibus adnuat auſis.
s aberant noctes, ut cornua tota coirent,
cerentque orbem. Poſtquam pleniſſima fulſit,
ſolida terras ſpectavit imagine Luna:
editur tectis, veſtes induta recinctas,
la pedem, nudos humeris infuſa capillos:
:que vagos mediae per muta ſilentia noctis
›mitata gradus. Homines, volucresque, ferae-
que
erat alta quies: nullo cum murmure ſepes,
notaeque ſilent frondes; ſilet humidus aër:
ra ſola micant. Ad quae ſua brachia tendens
ſe convertit; ter ſumtis flumine crinem
ravit aquis; ternis ululatibus ora
it: et in dura ſubmiſſo poplite terra,
:, ait, arcanis fidiſſima, quaeque diurnis
ea cum Luna ſucoeditis ignibus, aſtra,
ue trioeps Hecate, quae coeptis conſcia noſtris
ıtrixque venis, cantusque, artesque magarum,
eque magas, Tellus, pollentibus inſtruis herbis,
ıeque, et venti, montesque, amnesque, lacusque,
ue omnes nemorum, Dique omnes noctis adeſte:

Quorum ope, cum volui, ripis mirantibus, amnes
In fontes rediere suos; concussaque sisto,
Stantia concutio cantu freta: nubila pello;
Nubilaque induco: ventos abigoque vocoque:
Vipereas rumpo verbis et carmine fauces:
Vivaque saxa, sua convulsaque robora terra,
Et silvas moveo; iubeoque tremiscere montes,
Et mugire solum, manesque exire sepulcris.
Te quoque, Luna, traho, quamvis Temesaea labores
Aera tuos minuant. Currus quoque carmine nostro
Pallet avi; pallet nostris Aurora venenis.
Vos mihi taurorum flammas hebetastis; et unco
Haud patiens oneris collum pressistis aratro.
Vos serpentigenis in se fera bella dedistis;
Custodemque rudem somni sopistis; et aurum,
Vindice decepto, Graias misistis in urbes.
Nunc opus est succis, per quos renovata senectus
In florem redeat, primosque recolligat annos.
Et dabitis: neque enim micuerunt sidera frustra;
Nec frustra volucrum tactus cervice draconum
Currus adest. Aderat demissus ab aethere currus.
Quo simul adscendit, frenataque colla draconum
Permulsit, manibusque leves agitavit habenas;
Sublimis rapitur; sublataque Thessala Tempe
Despicit, et creteis regionibus adplicat angues:
Et quas Ossa tulit, quasque altus Pelion herbas,
Othrysque, Pindusque, et Pindo maior Olympus,
Perspicit: et placita partim radice revellit,
Partim succidit curvamine falcis aënae.
Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis,
Multa quoque Amphrysi: neque eras immunis, Enipeu:
Nec non Peneae, nec non Spercheïdes undae,
Contribuere aliquid, iuncosaque litora Boebes.
Carpit et Euboïca vivax Anthedone gramen,
Nondum mutato vulgatum corpore Glauci.
Et iam nona dies curru pennisque draconum,
Nonaque nox omnes lustrantem viderat agros;
Cum rediit: neque erant tacti, nisi odore, dracones;
Et tamen annosae pellem posuere senectae.
Constitit adveniens citra limenque, foresque:
Et tantum coelo tegitur; refugitque viriles

atactus; ſtatuitque aras e ceſpite binas,
xteriore Hecates, at laeva parte Iuventae.
as ubi verbenis, ſilvaque incinxit agreſti;
ad procul egeſta ſcrobibus tellure duabus
ra facit: cultrosque in guttura velleris atri
iicit, et patulas perfundit ſanguine foſſas.
m ſuper invergens liquidi carcheſia Bacchi,
aeaque invergens tepidi carchèſia lactis;
ba ſimul fundit, terrenaque numina poſcit;
ibrarumque rogat rapta cum coniuge Regem,
properent artus anima fraudare ſeniles.
os ubi placavit precibusque et murmure longo;
onis effoetum proferri corpus ad aras
it: et in plenos reſolutum carmine ſomnos,
animi ſimilem, ſtratis porrexit in herbis.
ic procul Aeſonidem, procul hinc iubet ire miniſtros:
monet arcanis oculos removere profanos:
fugiunt iuſſi. Sparſis Medea capillis
echantum ritu flagrantes circuit aras:
ltifidasque faces in foſſa ſanguinis atra
igit: et intinctas geminis accendit in aris.
rque ſenem flamma, ter aqua, ter ſulfure luſtrat.
nteret validum poſito medicamen aëno
vet, et exſultat, ſpumisque tumentibus albet.
Haemonia radices valle reſectas,
ninaque, floresque, et ſuccos incoquit acres.
iicit extremo lapides Oriente petitos,
quas Oceani refluum mare lavit, arenas.
dit et exceptas Luna pernocte pruinas,
ſtrigis infames, ipſis cum carnibus, alas;
ue virum ſoliti vultus mutare ferinos
ibigui profecta lupi. Nec defuit illic
amea Cinyphii tenuis membrana chelydri,
acisque iecur cervi: quibus inſuper addit
caputque novem cornicis ſecula paſſae.
et mille aliis poſtquam ſine nomine rebus
poſitum inſtruxit mortali barbara munus;
enti ramo iampridem mitis olivae
nia confundit, ſummisque immiſcuit ima.
vetus, calido verſatus ſtipes aëno

Fit viridis primo; nec longo tempore frondem
Induit, et subito gravidis oneratur olivis.
At quacumque cavo spumas eiecit aëno
Ignis, et in terram guttae cecidere calentes;
Vernat humus: floresque, et mollia pabula surgunt.
Quod simul ac vidit, stricto Medea recludit
Ense senis iugulum: veteremque exire cruorem
Passa, replet succis. Quos postquam combibit Aeson
Aut ore acceptos, aut vulnere; barba comaeque
Canitie posita nigrum rapuere colorem.
Pulsa fugit macies: abeunt pallorque situsque;
Adiectoque cavae supplentur sanguine venae;
Membraque luxuriant. Aeson miratur, et olim
Ante quater denos hunc se reminiscitur annos.
Viderat ex alto tanti miracula monstri
Liber: et admonitus iuvenes nutricibus annos
Posse suis reddi; petit hoc Aeetida munus.
Nevi doli cessent: odium cum coniuge falsum
Phasias adsimulat: Peliaeque ad limina supplex
Confugit. Atque illam (quoniam gravis ipse senecta)
Excipiunt natae. Quas tempore callida parvo
Colchis amicitiae mendacis imagine cepit.
Dumque refert, inter meritorum maxima, dematos
Aesonis esse situs, atque hac in parte moratur;
Spes est virginibus Pelia subiecta creatis,
Arte suum parili revirescere posse parentem.
Iamque petunt: pretiumque iubent sine fine pacisci.
Illa brevi spatio silet, et dubitare videtur:
Suspenditque animos ficta gravitate rogantes.
Mox ubi pollicita est, Quo sit fiducia maior
Muneris huius, ait: qui vestras maximus aevo est
Dux gregis inter oves, agnus medicamine fiet.
Protinus innumeris effoetus laniger annis
Attrahitur, flexo circum cava tempora cornu.
Cuius ut Haemonio marcentia guttura cultro
Fodit, et exiguo maculavit sanguine ferrum;
Membra simul pecudis, validosque venefica sucoos
Mergit in aere cavo. Minuuntur corporis artus;
Cornuaque exuitur, nec non cum cornibus aetas:
Et tener auditur medio balatus aëno.
Nec mora; balatum mirantibus, exilit agnus:

Lasci-

Laſcivitque fuga, lactantiaque ubera quaerit.
Obſtupuere ſatae Pelia: promiſſaque poſtquam
Exhibuere fidem; tum vero impenſius inſtant.
Ter iuga Phoebus equis, in Ibero gurgite merſis,
Demſerat; et quarta radiantia nocte micabant
Sidera; cum rapido fallax Aeetias igni
Imponit purum laticem, et ſine viribus herbas.
Iamque neci ſimilis, reſoluto corpore, regem,
Et cum rege ſuo cuſtodes ſomnus habebat,
Quem dederat cantus, magicaeque potentia linguae.
Intrarant iuſſae cum Colchide limina natae,
Ambierantque torum. Quid nunc dubitatis inertes?
Stringite, ait, gladios: veteremque haurite cruorem,
Ut repleam vacuas iuvenili ſanguine venas.
In manibus veſtris vita eſt aetasque parentis.
Si pietas ulla eſt, nec ſpes agitatis inanes;
Officium praeſtate patri, telisque ſenectam
Exigite, et ſaniem coniecto emittite ferro.
His, ut quaeque pia eſt, hortatibus impia prima eſt;
Et ne ſit ſcelerata, facit ſcelus. Haud tamen ictus
Ulla ſuos ſpectare poteſt; oculosque reflectunt,
Caecaque dant ſaevis averſae vulnera dextris.
Ille, cruore fluens, cubito tamen adlevat artus:
Semilacerque toro conſurgere tentat: et inter
Tot medius gladios pallentia brachia tendens;
Quid facitis, gnatae? quid vos in fata parentis
Armat? ait. Cecidere illis animique manusque,
Plura locuturo cum verbis guttura Colchis
Abſtulit, et calidis laniatum merſit aënis.

Quod niſi pennatis ſerpentibus iſſet in auras,
Non exemta foret poenae. Fugit alta ſuperque
Pelion umbroſum, Philyreïa tecta, ſuperque
Othryn, et eventu veteris loca nota Cerambi.
Hic ope Nympharum ſublatus in aëra pennis,
Cum gravis infuſo tellus foret obruta ponto,
Deucalioneas effugit inobrutus undas.
Aeoliam Pitanen a laeva parte relinquit,
Factaque de ſaxo longi ſimulacra draconis;
Idaeumque nemus, quo, nati furta, iuvencum
Occuluit Liber falſi ſub imagine cervi;

Qua-

Quaque patet Corythi parva tumulatur arena:
Et quos Maera novo latratu terruit agros.
Eurypylique urbem, qua Coae cornua matres
Gesserunt, tum cum discederet Herculis agmen:
Phoebeamque Rhodon, et Ialysios Telchinas,
Quorum oculos ipso vitiantes omnia visu
Iupiter exosus, fraternis subdidit undis.
Transit et antiquae Cartheïa moenia Ceae,
Qua pater Alcidamas placidam de corpore natae
Miraturus erat nasci potuisse columbam.
Inde lacus Hyries videt, et Cycneïa Tempe,
Quae olim fabitus celebravit olor. Nam Phyllius illic
Imperio pueri volucresque ferumque leonem
Tradiderat domitos: taurum quoque vincere iussus
Vicerat; et, spreto toties iratus amore,
Praemia poscenti taurum suprema negarat.
Ille indignatus, Cupies dare, dixit: et alto
Desiluit saxo. Cuncti cecidisse putabant:
Factus olor niveis pendebat in aëre pennis.
At genitrix Hyrie, servati nescia, flendo
Delicuit: stagnumque suo de nomine fecit.
Adiacet his Pleuron: in qua trepidantibus aliis
Ophias effugit natorum vulnera Combe.
Inde Calaureae Latoïdos adspicit arva,
In volucrem versi cum coniuge conscia regis.
Dextera Cyllene est: in qua cum matre Menephron
Concubiturus erat, saevarum more ferarum.
Cephison procul hinc deflentem fata nepotis
Respicit in tumidam Phocen ab Apolline versi;
Eumelique domum lugentis in aëre natam.
Tandem vipereis Ephyren Pirenida pennis
Contigit. Hic aevo veteres mortalia primo
Corpora vulgarunt pluvialibus edita fungis.
Sed postquam Colchis arsit nova nupta venenis,
Flagrantemque domum regis mare vidit utrumque;
Sanguine natorum perfunditur impius ensis:
[Ultaque se male mater, Iasonis effugit arma.]
Hinc Titaniacis ablata draconibus, intrat
Palladias arces: quae te, iustissima Phini,
Teque, senex Peripha, pariter videre volantes,
Innixamque novis neptem Polypemonis alis.

Ex-

pit hanc Aegeus, facto damnandus in uno:
ſatis hoſpitium eſt, thalami quoque foedere iungit.
ue aderat Theſeus, proles ignara parenti;
rirtute ſua bimarem pacaverat Iſthmon.
s in exitium miſcet Medea, quod olim
erat ſecum Scythicis aconiton ab oris.
Echidneae memorant e dentibus ortum
canis. Specus eſt tenebroſo caecus hiatu:
ia declivis, per quam Tirynthius heros
ntem, contraque diem radiosque micantes
uantem oculos, nexis adamante catenis,
eron abstraxit: rabida qui concitus ira
evit pariter ternis latratibus auras,
arſit virides ſpumis albentibus agros.
oncreſſe putant; nactasque alimenta feracis
ndique ſoli, vires cepiſſe nocendi.
, quia naſcuntur dura vivacia caute,
tes aconita vocant. Ea coniugis aſtu
parens Aegeus nato porrexit, ut hoſti.
erat ignara Theſeus data pocula dextra;
pater in capulo gladii cognovit eburno
ſui generis, facinusque excuſſit ab ore.
it illa necem, nebulis per carmina motis.
nitor, quamquam laetatur ſoſpite nato;
itus tantum, leti discrimine parvo,
nitti potuiſſe nefas, fovet ignibus aras,
ribusque Deos implet: feriuntque ſecures
toroſa boum, vinctorum cornua vittis.
s Erechthidis fertur celebratior illo
ſſe dies. Agitant convivia patres,
edium vulgus: nec non et carmina, vino
ium faciente, canunt. Te, maxime Theſeu,
a eſt Marathon Cretaei ſanguine tauri:
que ſuis ſecurus arat Cromyona colonus,
s opusque tuum eſt. Tellus Epidauria per te
eram vidit Vulcani occumbere prolem:
et immitem Cepheſias ora Procruſten:
onis letum vidit Cerealis Eleuſin.
it ille Sinis, magnis male viribus uſus;
oterat curvare trabes, et agebat ab alto
ram late ſparſuras corpora pinus.

Tu-

Tutus ad Alcathoën, Lelegeïa moenia, limes
Compoſito Scirone patet: ſparſique latronis
Terra negat ſedem, ſedem negat oſſibus unda;
Quae iactata diu fertur duraſſe vetuſtas
In ſcopulos. Scopulis nomen Scironis inhaeret.
Si titulos annosque tuos numerare velimus;
Facta premant annos. Pro te, fortiſſime, vota
Publica ſuſcipimus: Bacchi tibi ſumimus hauſtus.
Conſonat aſſenſu populi, precibusque faventum
Regia: nec tota triſtis locus ullus in urbe eſt.
Nec tamen (usque adeo nulli ſincera voluptas;
Sollicitique aliquid laetis intervenit) Aegeus
Gaudia percepit, nato ſecura recepto.
Bella parat Minos: qui quamquam milite, quamquam
Claſſe valet; patria tamen eſt firmiſſimus ira:
Androgeïque necem iuſtis ulciſcitur armis.
Ante tamen bellum vires acquirit amicas;
Quaque potens habitus, volucri freta claſſe pererrat.
Hinc Anaphen ſibi iungit, et Aſtypaleïa regna;
Promiſſis Anaphen, regna Aſtypaleïa bello:
Hinc humilem Myconon, cretoſaque rura Cimoli,
Florentemque Cythnon, Scyron, planamque Seriphon;
Marmoreamque Paron, quamque impia prodidit Arne
Sithonis, accepto, quod avara popoſcerat, auro.
Mutata eſt in avem, quae nunc quoque diligit aurum:
Nigra pedem, nigris velata monedula pennis,
¶ At non Oliaros, Didymaeque, et Tenos, et Andros,
Et Gyaros, nitidaeque ferax Paparethos olivae,
Gnoſiacas iuvere rates. Latere inde ſiniſtro
Oenopiam Minos petit, Aeacideïa regna.
Oenopiam veteres appellavere: ſed ipſe
Aeacus Aeginam genitricis nomine dixit.
Turba ruit: tantaeque virum cognoſcere famae
Expetit. Occurrunt illi Telamonque, minorque,
Quam Telamon, Peleus, et proles tertia Phocus.
Ipſe quoque egreditur, tardus gravitate ſenili,
Aeacus; et quae ſit veniendi cauſa requirit.
Admonitus patrii luctus ſuſpirat, et illi
Dicta refert rector populorum talia centum:
Arma iuves ore pro gnato ſumta; piaeque
Pars ſis militiae: tumulo ſolatia poſſe.

Huic

lic Aſopiades, Petis irrita, dixit, et urbi
ud facienda meae: neque enim coniunctior ulla
cropidis hac eſt tellus. Ea foedera nobis.
iſtis abit, Stabuntque tibi tua foedera magno,
xit: et utilius bellum putat eſſe minari,
am gerere, atque ſuas ibi praeconſumere vires.
Claſſis ab Oenopiis etiamnum Lyctia muris
ectari poterat; cum pleno concita velo
tica puppis adeſt, in portusque intrat amicos:
ae Cephalum, patriaeque ſimul mandata ferebat.
acidae longae iuvenes poſt tempore viſum
novere tamen Cephalum; dextrasque dedere,
que patris duxere domum. Spectabilis heros,
veteris retinens etiamnum pignora formae,
greditur; ramumque tenens popularis olivae,
dextra laevaque duos aetate minores
ior habet, Clyton et Buten, Pallante creatos.
ſiquam congreſſus primi ſua verba tulerunt;
cropidum Cephalus peragit mandata, rogatque
xilium; foedusque refert, et iura parentum:
periumque peti totius Achaïdos addit.
ubi mandatam iuvit facundia cauſam;
acus, in capulo ſceptri nitente ſiniſtra,
petite auxilium, ſed ſumite, dixit, Athenae.
o dubie vires, quas haec habet inſula, veſtras
scite, et omnis eat rerum ſtatus iſte mearum.
bora non deſunt: ſuperat mihi miles, et hoſti
atia Dis; felix et inexcuſabile tempus.
mo ita ſit, Cephalus, creſcat tua civibus opto
s, ait. Adveniens equidem modo gaudia cepi;
m tam pulchra mihi, tam par aetate, iuventus
via proceſſit. Multos tamen inde requiro,
os quondam vidi veſtra prius urbe receptus.
acus ingemuit; triſtique ita voce locutus:
bile principium melior fortuna ſequetur.
mo utinam poſſem vobis memorare ſine illo!
dire nunc repetam. Neu longa ambage morer vos;
la cinisque iacent, memori quos mente requiris.
quota pars illi rerum periere mearum!
ra lues ira populis Iunonis iniquae
idit, exoſae dictus a pellice terras.

Dum

Dum viſum mortale malum, tantaeque latebat
Cauſa nocens cladis; pugnatum eſt arte medendi.
Exitium ſuperabat opem; quae victa iacebat.
Principio coelum ſpiſſa caligine terras
Preſſit, et ignavos incluſit nubibus aeſtus.
Dumque quater iunctis implevit cornibus orbem
Luna, quater plenum tenuata retexuit orbem;
Letiferis calidi ſpirarunt flatibus Auſtri.
Conſtat et in fontes vitium veniſſe, lacusque;
Milliaque incultos ſerpentum multa per agros
Erraſſe, atque ſuis fluvios temeraſſe venenis.
Strage canum prima, volucrumque, oviumque, boumque,
Inque feris ſubiti deprenſa potentia morbi.
Concidere infelix validos miratur arator
Inter opus tauros, medioque recumbere ſulco.
Lanigeris gregibus, balatus dantibus aegros,
Sponte ſua lanaeque cadunt, et corpora tabent.
Acer equus quondam, magnaeque in pulvere famae,
Degenerat palmas; veterumque oblitus honorum,
Ad praeſepe gemit, leto moriturus inerti.
Non aper iraſci meminit; non fidere curſu
Cerva; nec armentis incurrere fortibus urſi:
Omnia languor habet; ſilvisque, agrisque, viisque
Corpora foeda iacent: vitiantur odoribus aurae.
Mira loquor: non illa canes, avidaeque volucres,
Non cani tetigere lupi: dilapſa liqueſcunt;
Adflatuque nocent, et agunt contagia late.
Pervenit ad miſeros damno graviore colonos
Peſtis, et in magnae dominatur moenibus urbis.
Viſcera torrentur primo: flammaeque latentis
Indicium rubor eſt, et ductus anhelitus aegre.
Aſpera lingua tumet; tepidisque arentia ventis
Ora patent: auraeque graves captantur hiatu.
Non ſtratum, non ulla pati velamina poſſunt;
Dura ſed in terra ponunt praecordia: nec ſit
Corpus humo gelidum, ſed humus de corpore fervet.
Nec moderator adeſt: inque ipſos ſaeva medentes
Erumpit clades, obſuntque auctoribus artes.
Quo propior quisque eſt, ſervitque fidelius aegro;
In partem leti citius venit. Utque ſalutis
Spes abiit, finemque vident in funere morbi;

In-

ılgent animis: et nulla, quid utile, cura eſt:
: enim nihil eſt. Paſſim, poſitoque pudore,
ibus, et fluviis, puteisque capacibus haerent;
prius eſt exſtincta ſitis, quam vita, bibendo.
graves multi nequeunt conſurgere; et ipſis
ıoriuntur aquis: aliquis tamen hauſit et illas.
:aque ſunt miſeris inviſi taedia lecti;
liunt: aut, ſi prohibent conſiſtere vires,
ıora devolvunt in humum, fugiuntque penates
que ſuos: ſua cuique domus funeſta videtur.
uia cauſa latet, locus eſt in crimine. Notis
animes errare viis, dum ſtare valebant,
ɔiceres; flentes alios, terraeque iacentes;
ıque verſantes ſupremo lumina motu.
ıbraque pendentis tendunt ad ſidera coeli,
illic ubi mors deprenderat, exhalantes.
! mihi tunc animi fuit? an, quod debuit eſſe,
itam odiſſem, et cuperem pars eſſe meorum?
ſe cunque acies oculorum flexerat, illic
us erat ſtratum: veluti cum putria motis
a cadunt ramis, agitataque ilice glandes.
empla vides contra, gradibus ſublimia longis:
:er illa tenet. Quis non altaribus illis
a tura tulit? quoties pro coniuge coniux,
gnato genitor, dum verba precantia dicit,
exoratis animam finivit in aris;
e manu turis pars inconſumta reperta eſt!
ıoti quoties templis, dum vota ſacerdos
:ipit, et fundit purum inter cornua vinum,
l exſpectato ceciderunt vulnere tauri!
ego ſacra Iovi pro me, patriaque, tribusque
facerem natis, mugitus victima diros
lit, et ſubito collapſa ſine ictibus ullis
uo tinxit ſubiectos ſanguine cultros.
a quoque aegra notas veri, monitusque Deorum
iderat: triſtes penetrant ad viſcera morbi.
ſacros vidi proiecta cadavera poſtes:
ı ipſas, quo mors foret invidioſior, aras
animam laqueo claudunt, mortisque timorem
e fugant; ultroque vocant venientia fata.
ora miſſa neci nullis de more feruntur

Funeribus: neque enim capiebant funera portae.
Aut inhumata premunt terras; aut dantur in altos
Indotata rogos. Et iam reverentia nulla eſt:
Deque rogis pugnant, alienisque ignibus ardent.
Qui lacriment, deſunt: indefletaeque vagantur
Natarum matrumque animae, iuvenumque ſenumque:
Nec locus in tumulos, nec ſufficit arbor in ignes.
Attonitus tanto miſerarum turbine rerum,
Iupiter ô, dixi, ſi te non falſa loquuntur
Dicta, ſub amplexus Aeginae Aſopidos iſſe;
Nec te, magne pater, noſtri pudet eſſe parentem;
Aut mihi redde meos, aut me quoque conde ſepulcro.
Ille notam fulgore dedit, tonitruque ſecundo.
Accipio, ſintque iſta precor felicia mentis
Signa tuae, dixi: quod das mihi, pigneror, omen.
Forte fuit iuxta patulis rariſſima ramis
Sacra Iovi quercus de ſemine Dodonaeo.
Hîc nos frugilegas adſpeximus agmine longo
Grande onus exiguo formicas ore gerentes,
Rugoſoque ſuum ſervantes cortice callem.
Dum numerum miror, Totidem, pater optime, dixi,
Tu mihi da cives: et inania moenia ſupple.
Intremuit, ramisque ſonum ſine flamine motis
Alta dedit quercus. Pavido mihi membra timore
Horruerant, ſtabantque comae. Tamen oſcula terrae,
Roboribusque dedi: nec me ſperare fatebar;
Sperabam tamen: atque animo mea vota fovebam.
Nox ſubit; et curis exercita corpora ſomnus
Occupat. Ante oculos eadem mihi quercus adeſſe,
Et ramos totidem, totidemque animalia ramis
Ferre ſuis viſa eſt; parilique tremiſcere motu,
Graniferumque agmen ſubiectis ſpargere in arvis.
Creſcere quod ſubito, et maius maiusque videri,
Ac ſe tollere humo, rectoque adſiſtere trunco,
Et maciem numerumque pedum, nigrumque colorem
Ponere; et humanam membris inducere formam.
Somnus abit. Damno vigilans mea viſa; querorque
In Superis opis eſſe nihil. At in aedibus ingens
Murmur erat; vocesque hominum exaudire videbar,
Iam mihi deſuetas. Dum ſuſpicor has quoque ſomni;
Ecce venit Telamon properus; foribusque reclusis,

Spe-

ne fideque, pater, dixit, maiora videbis.
dere. Egredior: qualesque in imagine somni
eram vidisse viros, ex ordine tales
icio, agnoscoque. Adeunt; regemque salutant.
Iovi solvo, populisque recentibus urbem
or, et vacuos priscis cultoribus agros;
nidonasque voco, nec origine nomina fraudo.
ora vidisti. Mores, quos ante gerebant,
: quoque habent; parcumque genus, patiensque laborum,
situque tenax, et qui quaesita reservent.
ad bella, pares annis animisque, sequentur;
primum, qui te feliciter attulit, Eurus
is enim attulerat) fuerit mutatus in Austros.
libus atque aliis longum sermonibus illi
evere diem. Lucis pars ultima mensae
ata, nox somnis. Iubar aureus extulerat Sol:
t adhuc Eurus, redituraque vela tenebat.
ephalum Pallante sati, cui grandior aetas,
egem Cephalus, simul et Pallante creati
eniunt. Sed adhuc regem sopor altus habebat.
it Aeacides illos in limine Phocus:
Telamon fraterque viros ad bella legebant.
is in interius spatium pulchrosque recessus
pidas ducit: cum quis simul ipse resedit,
cit Aeoliden ignota ex arbore factum
manu iaculum, cuius fuit aurea cuspis.
prius mediis sermonibus ille locutus,
nemorum studiosus, ait, caedisque ferinae:
tamen e silva teneas hastile recisum,
udum dubito: certe, si fraxinus esset,
colore foret: si cornus, nodus inesset.
sit ignoro: sed non formosius isto
unt oculi telum iaculabile nostri.
it Actaeis e fratribus alter: et Usum
em specie mirabere, dixit, in isto.
quitur, quodcumque petit: Fortunaque missum
regit; et revolat, nullo referente, cruentum.
vero iuvenis Nereïus omnia quaerit:
t, et unde datum; quis tanti muneris auctor?
petit, ille refert, sed, quae narrare pudori est,

Qua tulerit mercede, silet: tactusque dolore
Coniugis amissae, lacrimis ita fatur obortis:
Hoc me, nate Dea, (quis possit credere?) telum
Flere facit; facietque diu, si vivere nobis
Fata diu dederint. Hoc me cum coniuge cara
Perdidit: hoc utinam caruissem munere semper!
Procris erat, (si forte magis pervenit ad aures
Orithyia tuas,) raptae soror Orithyiae.
Si faciem moresque velis conferre duarum;
Dignior ipsa rapi. Pater hanc mihi iunxit Erechthens:
Hanc mihi iunxit Amor. Felix dicebar, eramque:
(Non ita Dis visum est) ac nunc quoque forsitan essem.
Alter agebatur post sacra iugalia mensis;
Cum me, cornigeris tendentem retia cervis,
Vertice de summo semper florentis Hymetti
Lutea mane videt pulsis Aurora tenebris:
Invitumque rapit. Liceat mihi vera referre
Pace Deae, quod sit roseo spectabilis ore,
Quod teneat lucis, teneat confinia noctis,
Nectareis quod alatur aquis; ego Procrin amabam:
Pectore Procris erat, Procris mihi semper in ore.
Sacra tori, coitusque novos, thalamosque recentes,
Primaque deserti referebam foedera lecti.
Mota Dea est: et, Siste tuas, ingrate, querelas;
Procrin habe, dixit. Quod si mea provida mens est;
Non habuisse voles. Meque illi irata remisit.
Dum redeo, mecumque Deae memorata retracto,
Esse metus coepit, ne iura iugalia coniux
Non bene servasset. Faciesque aetasque iubebant
Credere adulterium: prohibebant credere mores.
Sed tamen abfueram: sed et haec erat, unde redibam,
Criminis exemplum: sed cuncta timemus amantes.
Quaerere, quo doleam, studeo; donisque pudicam
Sollicitare fidem. Favet hinc Aurora timori,
Immutatque meam (videor sensisse) figuram.
Palladias ineo, non cognoscendus, Athenas;
Ingrediorque domum. Culpa domus ipsa carebat;
Castaque signa dabat; dominoque erat anxia rapto.
Vix aditu per mille dolos ad Erechthida facto;
Ut vidi, obstupui, meditataque paene reliqui
Tentamenta fide: male me, quia vera fatebor,

Con-

nui; male quin, ut oportuit, oſcula ferrem.
s erat; ſed nulla tamen formoſior illa
ɔoteſt triſti; deſiderioque calebat
ıgis abrepti. Tu collige, qualis in illa,
:, decor fuerit, quam ſic dolor ipſe decebat.
referam, quoties tentamina noſtra pudici
lerint mores? quoties, Ego, dixerit, uni
r, ubicunque eſt: uni mea gaudia ſervo?
on iſta fide ſatis experientia ſano
a foret? Non ſum contentus; et in mea pugno
ra, dum cenſus dare me pro nocte paciſcor.
raque augendo, tandem dubitare coegi.
mo: Male tectus ego en, male pactus adulter,
eram coniux: me, perfida, teſte teneris.
ihil: tacito tantummodo victa pudore,
oſa malo cum coniuge limina fugit;
ſaque mei genus omne peroſa virorum
ibus errabat, ſtudiis operata Dianae.
mihi deſerto violentior ignis ad oſſa
nit: orabam veniam; et peccaſſe fatebar,
tuiſſe datis ſimili ſuccumbere culpae
ıoque muneribus, ſi munera tanta darentur.
nihi confeſſo, laeſum prius ulta pudorem,
itur, et dulces concorditer exigit annos.
nihi praeterea, tamquam ſe parva dediſſet
, canem munus: quem cum ſua traderet illi
ia, Currendo ſuperabit, dixerat, omnes.
imul et iaculum; manibus quod (cernis) habemus.
neris alterius quae ſit fortuna requiris?
e. Mirandi novitate movebere facti.
ina Laïades non intellecta priorum
at ingeniis; et praecipitata iacebat,
mor ambagum, vates obſcura, ſuarum.
et alma Themis non talia linquit inulta.
ius Aoniis immittitur altera Thebis
; et exitio multi pecorumque ſuoque
enae pavere feram. Vicina iuventus
nus, et latos indagine cinximus agros.
vi velox ſuperabat retia ſaltu,
ıaque transibat poſitarum lina plagarum.
a detrahitur canibus, quas illa ſequentes

Effugit, et volucri non segnius alite ludit.
Poscor et ipse meum consensu Laelapa magno.
Muneris hoc nomen. Iamdudum vincula pugnat
Exuere ipse sibi, colloque morantia tendit.
Vix bene missus erat; nec iam poteramus, ubi esset,
Scire: pedum calidus vestigia pulvis habebat:
Ipse, oculis ereptus erat. Non ocior illo
Hasta, nec excussae contorto verbere glandes,
Nec Gortyniaco calamus levis exit ab arcu.
Collis apex medii subiectis imminet arvis:
Tollor eo, capioque novi spectacula cursus:
Quo modo deprendi, modo se subducere ab ipso
Vulnere visa fera est. Nec limite callida recto,
In spatiumque fugit; sed decipit ora sequentis:
Et redit in gyrum, ne sit suus impetus hosti.
Imminet hic, sequiturque parem: similisque tenenti
Non tenet, et vacuos exercet in aëra morsus.
Ad iaculi vertebar opem: quod dextera librat
Dum mea, dum digitos amentis indere tento:
Lumina deflexi; revocataque rursus eodem
Retuleram, medio (mirum!) duo marmora campo
Adspicio: fugere hoc, illud latrare putares.
Scilicet invictos ambo certamine cursus
Esse Deus voluit; si quis Deus adfuit illis.
Hactenus: et tacuit. Iaculo quod crimen in ipso?
Phocus ait. Iaculi sic crimina reddidit ille.
Gaudia principium nostri sint, Phoce, doloris.
Illa prius referam. Iuvat o meminisse beati
Temporis, Aeacida, quo primos rite per annos
Coniuge eram felix; felix erat illa marito.
Mutua cura duos, et amor socialis habebat.
Nec Iovis illa meo thalamos praeferret amori:
Nec me quae caperet, non si Venus ipsa veniret,
Ulla erat: aequales urebant pectora flammae.
Sole fere radiis feriente cacumina primis,
Venatum in silvas iuveniliter ire solebam:
Nec mecum famulos, nec equos, nec naribus acres
Ire canes, nec lina sequi nodosa sinebam.
Tutus eram iaculo. Sed cum satiata ferinae
Dextera caedis erat; repetebam frigus et umbras,
Et, quae de gelidis halabat vallibus, auram.

Au-

petebatur medio mihi lenis in aestu:
m exspectabam: requies erat illa labori.
(recordor enim) venias, cantare solebam;
e iuves, intresque sinus, gratissima, nostros:
e facis, relevare velis, quibus urimur, aestus.
tan addiderim (sic me mea fata trahebant)
litias plures: et, Tu mihi magna voluptas,
re sim solitus: tu me reficisque fovesque:
icis, ut silvas, ut amem loca sola: meoque
tus iste tuus semper captatur ab ore.
ous ambiguis deceptam praebuit aurem
o quis: nomenque aurae tam saepe vocatum
putans Nymphae, Nympham mihi credit amari.
inis extemplo sieti temerarius auctor
in adit: linguaque refert audita susurra.
ala res amor est. Subito collapsa dolore,
i narratur, cecidit; longoque refecta
ore, se miseram, se fati dixit iniqui:
e fide questa est: et crimine concita vano,
nihil est, metuit; metuit sine corpore nomen;
let infelix veluti de pellice vera.
tamen dubitat; speratque miserrima falli;
ioque fidem negat; et, nisi viderit ipsa,
natura sui non est delicta mariti.
tera depulerant Aurorae lumina noctem;
lior, silvasque peto: victorque per herbas,
veni, dixi, nostroque medere labori.
bito gemitus inter mea verba videbar
o quos audisse. Veni, tamen, optima, dixi.
le levem rursus strepitum faciente caduca,
ratus esse feram, telumque volatile misi.
is erat: medioque tenens in pectore vulnus,
ihi! conclamat. Vox est ubi cognita fidae
gis: ad vocem praeceps amensque cucurri.
nimem, et sparsas foedantem sanguine vestes,
i (me miserum!) de vulnere dona trahentem
lio: corpusque meo mihi carius ulnis
bus attollo: scissaque a pectore veste
ra saeva ligo: conorque inhibere cruorem:
ne morte sua sceleratum deserat, oro.
us illa carens, et iam moribunda, coëgit

Haec ſe pauca loqui: Per noſtri foedera lecti,
Perque Deos ſupplex oro, ſuperosque, meosque;
Per ſi quid meruì de te bene; perque manentem
Nunc quoque, cum pereo, cauſam mihi mortis, amorem;
Ne thalamis Auram patiare innubere noſtris.
Dixit: et errorem tum denique nominis eſſe
Et ſenſi, et docui. Sed quid docuiſſe iuvabat?
Labitur; et parvae fugiunt cum ſanguine vires.
Dumque aliquid ſpectare poteſt, me ſpectat: et in me
Infelicem animam, noſtroque exhalat in ore.
Sed vultu meliore mori ſecura videtur.
Flentibus haec lacrimans heros memorabat: et ecce
Aeacus ingreditur duplici cum prole, novoque
Milite; quem Cephalus cum fortibus accipit armis.

LIBER VIII.

Iam nitidum retegente diem, noctisque fugante
Tempora Lucifero, cadit Eurus; et humida ſurgunt
Nubila. Dant placidi curſum redeuntibus Auſtri
Aeacidis, Cephaſoque: quibus feliciter acti
Ante exſpectatum portus tenuere petitos.
Interea Minos Lelegeïa litora vaſtat:
Praetentatque ſui vires Mavortis in urbe
Alcathoï, quam Niſus habet; cui ſplendidus oſtro
Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inhaerebat, magni fiducia regni.
Sexta reſurgebant orientis cornua Phoebes:
Et pendebat adhuc belli Fortuna; diuque
Inter utrumque volat dubiis Victoria pennis.
Regia turris erat vocalibus addita muris:
In quibus auratam proles Letoïa fertur
Depoſuiſſe lyram: ſaxo ſonus eius inhaeſit.
Saepe illuc ſolita eſt adſcendere filia Niſi,
Et petere exiguo reſonantia ſaxa lapillo,
Tum cum pax eſſet. Bello quoque ſaepe ſolebat

Spe-

Spectare ex illa rigidi certamina Martis.
Iamque mora belli procerum quoque nomina norat,
Armaque, equosque, habitusque, Cydoneasque pharetras.
Noverat ante alios faciem ducis Europaei;
Plus etiam, quam nosse sat est. Hac iudice Minos,
Seu caput abdiderat cristata casside pennis,
In galea formosus erat: seu sumserat auro
Fulgentem clypeum, clypeum sumsisse decebat.
Torserat adductis hastilia lenta lacertis:
Laudabat virgo iunctam cum viribus artem.
Impositо patulos calamo sinuaverat arcus:
Sic Phoebum sumtis iurabat stare sagittis.
Cum vero faciem demto nudaverat aere,
Purpureusque albi stratis insignia pictis
Terga premebat equi, spumantiaque ora regebat:
Vix sua, vix sanae virgo Niseïa compos
Mentis erat. Felix iaculum, quod tangeret ille,
Quaeque manu premeret, felicia frena vocabat.
Impetus est illi, (liceat modo) ferre per agmen
Virgineos hostile gradus: est impetus illi,
Turribus e summis in Gnosia mittere corpus
Castra; vel aeratas hosti recludere portas,
Vel si quid Minos aliud velit. Utque sedebat
Candida Dictaei spectans tentoria regis;
Laeter, ait, doleamne geri lacrimabile bellum,
In dubio est. Doleo, quod Minos hostis amanti est.
Sed nisi bella forent, numquid mihi cognitus esset?
Me tamen accepta poterat deponere bellum
Obside: me comitem, me pacis pignus haberet.
Si, quae te genuit, talis, pulcherrime rerum,
Qualis es ipse, fuit; merito Deus arsit in illa.
O ego ter felix, si pennis lapsa per auras
Gnosiaci possem castris insistere regis:
Fassaque me, flammasque meas, qua dote, rogarem,
Vellet emi! tantum patrias ne posoeret arces.
Nam pereant potius sperata cubilia, quam sim
Proditione potens: quamvis saepe utile vinci
Victoris placidi fecit clementia multis.
Iusta facit certe pro nato bella perempto;
In causaque valet: causamque tuentibus armis,

Ut puto, vincemur. Qui si manet exitus urbem,
Cur suus haec illi referabit moenia Mavors,
Et non noster amor? melius sine caede, moraque,
Impensaque sui poterit superare oruoris.
Quam metuo certe, ne quis tua pectora, Minos,
Vulneret imprudens. Quis enim tam dirus, ut in te
Dirigere immitem, nisi nescius, audeat hastam?
Coepta placent, et stat sententia tradere mecum
Dotalem patriam, finemque imponere bello.
Verum velle parum est. Aditus custodia servat;
Claustraque portarum genitor tenet. Hunc ego solum
Infelix timeo: solus mea vota moratur.
Di facerent, sine patre forem! sibi quisque profecto
Fit Deus: ignavis precibus Fortuna repugnat.
Altera iamdudum succensa Cupidine tanto
Perdere gauderet, quodcunque obstaret amori.
Et cur ulla foret me fortior? ire per ignes,
Per gladios ausim. Neque in hoc tamen ignibus ullis,
Aut gladiis opus est: opus est mihi crine paterno.
Illa mihi est auro pretiosior: illa beatam
Purpura me, votique mei factura potentem.
Talia dicenti, curarum maxima nutrix
Nox intervenit; tenebrisque audacia crevit.
Prima quies aderat, qua curis fessa diurnis
Pectora somnus habet. Thalamos taciturna paternos
Intrat; et (heu facinus!) fatali nata parentem
Crine suum spoliat: praedaque potita nefanda
Fert secum spolium sceleris; progressaque porta
Per medios hostes, (meritis fiducia tanta est)
Pervenit ad regem; quem sic adfata paventem:
Suasit amor facinus. Proles ego regia Nisi
Scylla, tibi trado patriosque meosque Penates.
Praemia nulla peto, nisi te. Cape pignus amoris
Purpureum crinem: nec me nunc tradere crinem,
Sed patrium tibi crede caput. Sceleratque dextra
Munera porrexit. Minos porrecta refugit;
Turbatusque novi respondit imagine facti;
Di te submoveant, o nostri infamia secli,
Orbe suo, tellusque tibi pontusque negentur.
Serte ego non patiar Iovis incunabula Creten,

Quae

Quae meus eſt orbis, tantum contingere monſtrum.
Dixit: et, ut leges capitis iuſtiſſimus auctor
Hoſtibus impoſuit, claſſis retinacula ſolvi
Iuſſit; et aeratas impelli remige puppes.
Scylla, freto poſtquam deductas nare carinas,
Nec praeſtare ducem ſceleris ſibi praemia vidit;
Conſumtis precibus violentam transit in iram:
Intendensque manus, paſſis furibunda capillis,
Quo fugis, exclamat, meritorum auctore relicta,
O patriae praelate meae, praelate parenti?
Quo fugis, immitis? cuius victoria noſtrum
Et ſcelus et meritum eſt. Nec te data munera, nec te
Noſter movit amor; nec quod ſpes omnis in unum
Te mea congeſta eſt? nam quo deſerta revertar?
In patriam? ſuperata iacet. Sed finge manere:
Proditione mea clauſa eſt mihi. Patris ad ora?
Quae tibi donavi. Cives odere merentem:
Finitimi exemplum metuunt. Obſtruximus orbem
Terrarum, nobis ut Crete ſola pateret.
Hac quoque ſi prohibes, ſi nos, ingrate, relinquis,
Non genitrix Europa tibi, ſed inhoſpita Syrtis,
Armeniaeque tigres, Auſtrove agitata Charybdis.
Nec Iove tu natus, nec mater imagine tauri
Ducta tua eſt: (generis falſa eſt ea fabula veſtri)
Et ferus, et captus nullius amore iuvencae,
Qui te progenuit, taurus fuit. Exige poenas,
Niſe pater: gaudete malis modo prodita noſtris
Moenia: nam fateor, merui; et ſum digna perire.
Me tamen ex illis aliquis, quos impia laeſi,
Me perimat. Cur, qui viciſti crimine noſtro,
Inſequeris crimen? ſcelus hoc patriaeque patrique,
Officium tibi ſit. Te vere coniuge digna eſt,
Quae torvum ligno decepit adultera taurum,
Discordemque utero foetum tulit. Ecquid ad aures
Perveniunt mea dicta tuas, an inania venti
Verba ferunt; ſdemque tuas, ingrate, carinas?
Iam iam Paſiphaën non eſt mirabile taurum
Praepoſuiſſe tibi: tu plus feritatis habebas.
Me miſeram! properare iuvat: divulſaque remis
Unda ſonat: mecum ſimul ah! mea terra recedit.
Nil agis, o fruſtra meritorum oblite meorum.

Insequar invitum; puppimque amplexa recurvam,
Per freta longa trahar. Vix dixerat; insilit undas,
Consequiturque rates, faciente Cupidine vires,
Gnosiacaeque haeret comes invidiosa carinae.
Quam pater ut vidit, (nam iam pendebat in auras,
Et modo factus erat fulvis Haliaeëtos alis)
Ibat, ut haerentem rostro laniaret adunco.
Illa meam puppim dimittit: et aura cadentem
Sustinuisse levis, ne tangeret aequora, visa est.
Pluma fuit: plumis in avem mutata vocatur
Ciris: et a tonso est hoc nomen adepta capillo.
Vota Iovi Minos taurorum corpora centum
Solvit, ut egressus ratibus Curetida terram
Contigit; et spoliis decorata est regia fixis.
Creverat opprobrium generis; foedumque patebat
Matris adulterium, monstri novitate biformis.
Destinat hunc Minos thalamis removere pudorem;
Multiplicique domo, caecisque includere tectis.
Daedalus, ingenio fabrae celeberrimus artis,
Fecit opus: turbatque notas, et lumina flexum
Ducit in errorem variarum ambage viarum.
Non secus ac liquidus Phrygiis Maeandros in arvis
Ludit; et ambiguo lapsu refluitque fluitque;
Occurrensque sibi venturas adspicit undas:
Et nunc ad fontes, nunc in mare versus apertum,
Incertas exercet aquas: ita Daedalus implet
Innumeras errore vias: vixque ipse reverti
Ad limen potuit; tanta est fallacia tecti.
Quo postquam tauri geminam iuvenisque figuram
Clausit, et Actaeo bis pastum sanguine monstrum
Tertia sors annis domuit repetita novenis;
Utque ope virginea, nullis iterata priorum,
Ianua difficilis filo est inventa relecto;
Protinus Aegides, rapta Minoïde, Dian
Vela dedit; comitemque suam crudelis in illo
Litore deseruit. Desertae, et multa querenti,
Amplexus et opem Liber tulit: utque perenni
Sidere clara foret, sumtam de fronte coronam
Immisit coelo. Tenues volat illa per auras:
Dumque volat, gemmae subitos vertuntur in ignes:

Conſiſtuntque loco, ſpecie remanente Coronae,
Qui medius nixique genu eſt, anguemque tenentis.
Daedalus interea Creten, longumque peroſus
Exſilium, tractusque ſoli natalis amore,
Clauſus erat pelago. Terras licet, inquit, et undas
Obſtruat; at coelum certe patet: ibimus illac.
Omnia poſſideat; non poſſidet aëra Minos.
Dixit: et ignotas animum dimittit in artes;
Naturamque novat. Nam ponit in ordine pennas,
A minima coeptas, longam breviore ſequenti;
Ut clivo creviſſe putes. Sic ruſtica quondam
Fiſtula disparibus paulatim ſurgit avenis.
Tum lino medias, et ceris adligat imas.
Atque ita compoſitas parvo curvamine flectit,
Ut veras imitentur aves. Puer Icarus una
Stabat, et, ignarus ſua ſa tractare pericla,
Ore renidenti, modo quas vaga moverat aura,
Captabat plumas: flavam modo pollice ceram
Mollibat; luſuque ſuo mirabile patris
Impediebat opus. Poſtquam manus ultima coeptis
Impoſita eſt; geminas opifex libravit in alas
Ipſe ſuum corpus, motaque pependit in aura.
Inſtruit et natum; Medioque ut limite curras,
Icare, ait, moneo: ne, ſi demiſſior ibis,
Unda gravet pennas; ſi celſior, ignis adurat.
Inter utrumque vola. Nec te ſpectare Booten,
Aut Helicen iubeo, ſtrictumque Orionis enſem.
Me duce carpe viam. Pariter praecepta volandi
Tradit, et ignotas humeris accommodat alas.
Inter opus monitusque genae maduere ſeniles,
Et patriae tremuere manus. Dedit oſcula nato
Non iterum repetenda ſuo; pennisque levatus
Ante volat, comitique timet: velut ales, ab alto
Quae teneram prolem produxit in aëra nido:
Hortaturque ſequi, damnoſasque erudit artus:
Et movet ipſe ſuas, et nati reſpicit alas.
Hos aliquis, tremula dum captat arundine piſces,
Aut paſtor baculo, ſtivave innixus arator,
Vidit, et obſtupuit; quique aethera carpere poſſent,
Credidit eſſe Deos. Et iam Iunonia laeva
Parte Samos fuerant, Delosque, Parosque relictae;

Dex-

Dextra Lebynthos erant, fecundaque melle Calymne;
Cum puer audaci coepit gaudere volatu;
Deseruitque ducem, coelique cupidine tractus
Altius egit iter. Rapidi vicinia Solis
Mollit odoratas, pennarum vincula, ceras.
Tabuerant ceræ: nudos quatit ille lacertos;
Remigioque carens, non ullas percipit auras.
Oraque caerulea, patrium clamantia nomen,
Excipiuntur aqua; quae nomen traxit ab illo.
At pater infelix, nec iam pater, Icare, dixit,
Icare, dixit, ubi es? qua te regione requiram?
Icare, dicebat: pennas adspexit in undis,
Devovitque suas artes, corpusque sepulcro
Condidit; et tellus a nomine dicta sepulti.
Hunc miseri tumulo ponentem corpora nati
Garrula ramosa prospexit ab ilice perdix,
Et plausit pennis, testataque gaudia cantu est;
Unica tunc volucris, nec visa prioribus annis,
Factaque nuper avis, longum tibi, Daedale, crimen.
Namque huic tradiderat, fatorum ignara, docendam
Progeniem germana suam, natalibus actis
Bis puerum senis, animi ad praecepta capacis.
Ille etiam medio spinas in pisce notatas
Traxit in exemplum; ferroque incidit acuto
Perpetuos dentes, et serrae reperit usum.
Primus et ex uno duo ferrea brachia nodo
Vinxit, ut, aequali spatio distantibus illis,
Altera pars staret, pars altera duceret orbem.
Daedalus invidit: sacraque ex arce Minervae
Praecipitem mittit, lapsum mentitus. At illum,
Quae favet ingeniis, excepit Pallas; avemque
Reddidit, et medio velavit in aëre pennis.
Sed vigor ingenii quondam velocis in alas,
Inque pedes abiit: nomen, quod et ante, remansit.
Non tamen haec alte volucris sua corpora tollit,
Nec facit in ramis altoque cacumine nidos:
Propter humum volitat, ponitque in sepibus ova;
Antiquique memor metuit sublimia casus.
Iamque fatigatum tellus Aetnaea tenebat
Daedalon: et sumtis pro supplice Cocalus armis
Mitis habebatur. Iam lamentabile Athenae

Pen-

Pendere deſierant, Theſea laude, tributum.
Templa coronantur: bellatricemque Minervam
Cum Ioue Diſque vocant aliis: quos ſanguine voto,
Muneribusque datis, et acernis turis adorant.
Sparſerat Argolicas nomen vaga Fama per urbes
Theſeos: et populi, quos dives Achaïa cepit,
Huius opem magnis imploravere periclis:
Huius opem Calydon, quamvis Meleagron haberet,
Sollicita ſupplex petiit prece. Cauſa petendi
Sus erat, infeſtae famulus vindexque Dianae.
Oenea namque ferunt, pleni ſucceſſibus anni,
Primitias, frugem Cereri, ſua vina Lyaeo,
Palladios flavae latices libaſſe Minervae.
Coeptus ab agricolis Superos pervenit ad omnes
Invidioſus honos: ſolas ſine ture relictas
Praeteritae ceſſaſſe ferunt Letoïdos aras.
Tangit et irà Deos. At non impune feremus;
Quaeque inhonoratae, non et dicemur inultae,
Inquit: et Oeneos ultorem ſpreta per agros
Miſit aprum: quanto maiores herbida tauros
Non habet Epiros: ſed habent Sicula arva minores.
Sanguine et igne micant oculi, riget ardua cervix;
Et ſetae denſis ſimiles haſtilibus horrent;
[Stantque velut vallum, velut alta haſtilia ſetae.]
Fervida cum rauco latos ſtridore per armos
Spuma fluit: dentes aequantur dentibus Indis.
Fulmen ab ore venit: frondes adflatibus ardent.
Is modo creſcenti ſegetes proculcat in herba:
Nec matura metit fleturi vota coloni.
Et Cererem in ſpicis intercipit. Area fruſtra,
Et fruſtra exſpectant promiſſas horrea meſſes.
Sternuntur gravidi longo cum palmite foetus,
Baccàque cum ramis ſemper frondentis olivae.
Saevit et in pecudes: non has paſtorve canesve,
Non armenta truces poſſunt defendere tauri.
Diffugiunt populi; nec ſe, niſi moenibus urbis,
Eſſe putant tutos: donec Meleagros, et una
Lecta manus iuvenum coiere cupidine laudis.
Tyndaridae gemini, ſpectatus caeſtibus alter,
Alter equo; primaeque ratis molitor Iäſon,
Et cum Pirithoo, felix concordia, Theſeus,

Et

Et duo Theſtiadae, prolesque Aphareia Lynceus,
Et velox Idas, et iam non femina Caeneus,
Leucippusque ferox, iaculoque inſignis Acaſtus,
Hippothoosque, Dryasque, et cretus Amyntore Phoenix,
Actoridaeque pares, et miſſus ab Elide Phyleus,
Nec Telamon aberat, magnique creator Achillis:
Cumque Pheretiade et Hyanteo Iölao
Impiger Eurytion, et curſu invictus Echion,
Naryciusque Lelex, Panopeusque, Hyleusque, feroxque
Hippaſus, et primis etiamnum Neſtor in armis,
Et quos Hippocoon antiquis miſit Amyclis;
Penelopesque ſocer, cum Parrhaſio Ancaeo,
Ampycidesque ſagax, et adhuc a coniuge tutus
Oeclides, nemorisque decus Tegeaea Lycaei.
Raſilis huic ſummam mordebat fibula veſtem;
Crinis erat ſimplex, nodum collectus in unum:
Ex humero pendens reſonabat eburnea laevo
Telorum cuſtos: arcum quoque laeva tenebat.
Talis erat cultus: facies, quam dicere vere
Virgineam in puero, puerilem in virgine poſſis.
Hanc pariter vidit, pariter Calydonius heros
Optavit, renuente Deo; flammasque latentes
Hauſit, et, O felix, ſi quem dignabitur, inquit,
Iſta virum! nec plura ſinunt tempusque pudorque
Dicere: maius opus magni certaminis urget.
Silva frequens trabibus, quam nulla ceciderat aetas,
Incipit a plano, devexaque proſpicit arva.
Quo poſtquam venere viri, pars retia tendunt:
Vincula pars adimunt canibus: pars preſſa ſequuntur
Signa pedum: cupiuntque ſuum reperire periclum.
Concava vallis erat, qua ſe demittere rivi
Adſuerant pluvialis aquae: tenet ima lacunae
Lenta ſalix, ulvaeque leves, iuncique paluſtres,
Viminaque, et longa parvae ſub arundine cannae.
Hinc aper excitus medios violentus in hoſtes
Fertur, ut excuſſis eliſi nubibus ignes.
Sternitur incurſu nemus, et propulſa fragorem
Silva dat. Exclamant iuvenes, praetentaque forti
Tela tenent dextra, lato vibrantia ferro.
Ille ruit, ſpargitque canes, ut quisque ruenti
Obſtat, et obliquo latrantes diſſipat ictu.

Cuſpis

Cuſpis Echionio primum contorta lacerto
Vana fuit, truncoque dedit leve vulnus acerno.
Proxima, ſi nimiis mittentis viribus uſa
Non foret, in tergo viſa eſt haeſura petito:
Longius it: auctor teli Pagaſaeus Iaſon.
Phoebe, ait Ampycides, ſi te coluique, coloque;
Da mihi, quod petitur, certo contingere telo.
Qua potuit, precibus Deus adnuit. Ictus ab illo,
Sed ſine vulnere, aper: ferrum Diana volanti
Abſtulerat iaculo: lignum ſine acumine venit.
Ira feri mota eſt: nec fulmine lenius arſit:
Lux micat ex oculis, ſpiratque e pectore flamma.
Utque volat moles, adducto concita nervo,
Cum petit aut muros, aut plenas milite turres;
In Iuvenes vaſto ſic impete vulnificus ſus
Fertur, et Eupalamon Pelagonaque, dextra tuentes
Cornua, proſternit. Socii rapuere iacentes.
At non letiferos effugit Enaeſimus ictus,
Hippocoonte ſatus. Trepidantem, et terga parantem
Vertere, ſucciſo liquerunt poplite nervi.
Forſitan et Pylius citra Troiana periſſet
Tempora: ſed ſumto poſita conamine ab haſta,
Arboris inſiluit, quae ſtabat proxima, ramis;
Deſpexitque, loco tutus, quem fugerat, hoſtem.
Dentibus ille ferox in querno ſtipite tritis,
Imminet exitio, frendensque recentibus armis
Actoridae magni roſtro femur hauſit adunco.
At gemini, nondum coeleſtia ſidera, fratres,
Ambo conſpicui, nive candidioribus ambo
Vectabantur equis; ambo vibrata per auras
Haſtarum tremulo quatiebant ſpicula motu.
Vulnera feciſſent; niſi ſetiger inter opacas
Nec iaculis iſſet, nec equo loca pervia, ſilvas.
Perſequitur Telamon; ſtudioque incautus eundi,
Pronus ab arborea cecidit radice retentus.
Dum levat hunc Peleus, celerem Tegeaea ſagittam
Impoſuit nervo, ſinuatoque expulit arcu.
Fixa ſub aure feri ſummum deſtringit arundo
Corpus, et exiguo rubefecit ſanguine ſetas.
Nec tamen illa ſui ſucceſſu laetior ictus,
Quam Meleagros erat. Primus vidiſſe putatur,

Et primus ſociis viſum oſtendiſſe cruorem;
Et, Meritum, dixiſſe, feres virtutis honorem.
Erubuere viri, ſeque exhortantur, et addunt
Cum clamore animos, iaciuntque ſine ordine tela.
Turba nocet iactis: et, quos petit, impedit ictus.
Ecce furens contra ſua fata bipennifer Arcas,
Diſcite femineis quid tela virilia praeſtent,
O iuvenes, operique meo concedite, dixit.
Ipſa ſuis licet hunc Latonia protegat armis;
Hunc tamen invita perimet mea dextra Diana.
Talia magniloquo tumidus memoraverat ore;
Ancipitemque manu tollens utraque ſecurim,
Inſtiterat digitis, primos ſuſpenſus in artus.
Occupat audacem, quaque eſt via proxima leto,
Summa ferus geminos direxit in inguina dentes.
Concidit Ancaeus: glomerataque ſanguine multo
Viſcera lapſa fluunt, madefactaque terra cruore eſt.
Ibat in adverſum, proles Ixionis, hoſtem
Pirithous, valide quatiens venabula dextra.
Cui, Procul, Aegides, o me mihi carior, inquit,
Pars animae conſiſte meae: licet eminus eſſe
Fortibus: Ancaeo nocuit temeraria virtus.
Dixit: et aerata torſit grave cuſpide cornum:
Quo bene librato, votique potente futuro,
Obſtitit eſculea frondoſus ab arbore ramus.
Miſit et Aeſonides iaculum: quod, caſus ab illo
Vertit in immeriti fatum latrantis, et, inter
Ilia coniectum, tellure per ilia fixum eſt.
At manus Oenidae variat, miſſisque duabus,
Haſta prior terra, medio ſtetit altera tergo.
Nec mora: dum ſaevit, dum corpora verſat in orbem,
Stridentemque novo ſpumam cum ſanguine fundit;
Vulneris auctor adeſt, hoſtemque irritat ad iram;
Splendidaque adverſos venabula condit in armos.
Gaudia teſtantur ſocii clamore ſecundo;
Victricemque petunt dextrae coniungere dextram:
Immanemque feram, multa tellure iacentem,
Mirantes ſpectant: neque adhuc contingere tutum
Eſſe putant; ſed tela tamen ſua quisque cruentant.
Ipſe pede impoſito caput exitiabile preſſit:
Atque ita, Sume mei ſpolium, Nonacria, iuris,

Dixit:

Dixit; et in partem veniat mihi gloria tecum.
Protinus exuvias, rigidis horrentia setis
Terga, dat, et magnis insignia dentibus ora.
Illi laetitiae est cum munere muneris auctor.
Invidere alii; totoque erat agmine murmur.
E quibus, ingenti tendentes brachia voce,
Pone age, nec titulos intercipe, femina, nostros,
Thestiadae clamant: neu te fiducia formae
Decipiat; longeque tuo sit captus amore
Auctor: et huic adimunt munus, ius muneris illi.
Non tulit; et tumida frendens Mavortius ira,
Discite, raptores alieni, dixit, honoris,
Facta minis quantum distent: hausitque nefando
Pectora Plexippi, nil tale timentia, ferro.
Toxea, quid faciat, dubium, pariterque volentem
Ulcisci fratrem, fraternaque fata timentem,
Haud patitur dubitare diu: calidumque priori
Caede recalfecit consorti sanguine telum.
Dona Deûm templis, nato victore, ferebat,
Cum videt exstinctos fratres, Althaea, referri.
Quae, plangore dato, moestis ululatibus urbem
Implet, et auratas mutavit vestibus atris.
At simul est auctor necis editus; excidit omnis
Luctus, et a lacrimis in poenae versus amorem est.
Stipes erat, quem, cum partus enixa iaceret
Thestias, in flammam triplices posuere sorores;
Staminaque impresso fatalia pollice nentes,
Tempora, dixerunt, eadem lignoque tibique,
O modo nate, damus. Quo postquam carmine dicto
Excessere Deae; flagrantem mater ab igne
Eripuit torrem, sparsitque liquentibus undis.
Ille diu fuerat penetralibus abditus imis:
Servatusque tuos, iuvenis, servaverat annos.
Protulit hunc genitrix, taedasque in fragmina poni
Imperat, et positis inimicos admovet ignes.
Tum conata quater flammis imponere ramum,
Coepta quater tenuit: pugnant materque sororque,
In diversa trahunt unum duo nomina pectus.
Saepe metu sceleris pallebant ora futuri;
Saepe suum fervens oculis dabat ira ruborem:
Et modo nescio quid simili crudele minanti

Vultus erat; modo quem misereri credere posses.
Cumque ferus lacrimas animi siccaverat ardor;
Inveniebantur lacrimae tamen. Utque carina,
Quam ventus, ventoque rapit contrarius aestus,
Vim geminam sentit, paretque incerta duobus:
Thestias haud aliter dubiis affectibus errat,
Inque vicem ponit, positamque resuscitat iram.
Incipit esse tamen melior germana parente:
Et, consanguineas ut sanguine leniat umbras,
Impietate pia est. Nam postquam pestifer ignis
Convaluit: Rogus iste cremet mea viscera, dixit.
Utque manu dira lignum fatale tenebat;
Ante sepulcrales infelix adstitit aras:
Poenarumque Deae triplices, furialibus, inquit,
Eumenides, sacris vultus advertite vestros.
Ulciscor, facioque nefas: mors morte pianda est:
In scelus addendum scelus est, in funera funus.
Per coacervatos pereat domus impia luctus.
An felix Oeneus nato victore fruetur,
Thestius orbus erit? melius lugebitis ambo.
Vos modo fraterni manes, animaeque recentes,
Officium sentite meum; magnoque paratas
Accipite inferias, uteri mala pignora nostri.
Heu mihi! quo rapior? fratres ignoscite matri.
Deficiunt ad coepta manus. Meruisse fatemur
Illum, cur pereat: mortis mihi displicet auctor.
Ergo impune feret; vivusque, et victor, et ipso
Successu tumidus regnum Calydonis habebit?
Vos, cinis exiguus, gelidaeque iacebitis umbrae?
Haud equidem patiar. Pereat sceleratus; et ille
Spemque patris, regnique trahat, patriaeque ruinam.
Mens ubi materna est? ubi nunc pia vota parentum?
Et, quos sustinui, bis mensum quinque labores?
O utinam primis arsisses ignibus infans:
Idque ego passa forem! Vixisti munere nostro:
Nunc merito moriere tuo. Cape praemia facti:
Bisque datam, primum partu, mox stipite rapto,
Redde animam: vel me fraternis adde sepulcris.
Et cupio, et nequeo. Quid agam? modo vulnera fratrum
Ante oculos mihi sunt, et tantae caedis imago:

Nunc

Nunc animum pietas, maternaque nomina frangunt.
Me miseram! male vincetis; sed vincite, fratres:
Dummodo, quae dedero vobis solatia, vosque
Ipsa sequar. Dixit, dextraque aversa trementi
Funereum torrem medios coniecit in ignes.
Aut dedit, aut visus gemitus est ille dedisse
Stipes: et invitis correptus ab ignibus arsit.
Inscius atque absens flamma Meleagros in illa
Uritur, et caecis torreri viscera sentit
Ignibus; et magnos superat virtute dolores.
Quod tamen ignavo cadat et sine sanguine leto,
Moeret: et Ancaei felicia vulnera dicit.
Grandaevumque patrem, fratremque, piasque sorores
Cum gemitu, sociamque tori vocat ore supremo;
Forsitan et matrem. Crescunt ignisque dolorque;
Languescuntque iterum: simul est exstinctus uterque,
Inque leves abiit paulatim spiritus auras:
Alta iacet Calydon: lugent iuvenesque senesque:
Vulgusque proceresque gemunt: scissaeque capillos
Planguntur matres Calydonides Eveninae.
Pulvere canitiem genitor vultusque senilis
Foedat humi fusus; spatiosumque increpat aevum.
Nam de matre manus, diri sibi conscia facti,
Exegit poenas, acto per viscera ferro.
Non mihi si centum Deus ora sonantia linguis,
Ingeniumque capax, totumque Helicona dedisset;
Tristia persequerer miserarum dicta sororum.
Immemores decoris liventia pectora tundunt:
Dumque manet corpus, corpus refoventque foventque,
Oscula dant ipsi, posito dant oscula lecto.
Post cinerem, cineres haustos ad pectora pressant;
Adfusaeque iacent tumulo: signataque saxa
Nomine complexae, lacrimas in nomine fundunt.
Quas, Parthaoniae tandem Letoïa clade
Exsatiata domus, praeter Gorgenque nurumque
Nobilis Alcmenae, natis in corpore pennis
Adlevat; et longas per brachia porrigit alas:
Corneaque ora facit; versasque per aëra mittit.
Interea Theseus sociati parte laboris
Functus, Erechtheas Tritonidos ibat ad arces.
Clausit iter, fecitque moras Achelous eunti,

Imbre tumens. Succede meis, ait, inclyte, tectis,
Cecropida; nec te committe rapacibus undis.
Ferre trabes solidas, obliquaque volvere magno
Murmure saxa solent. Vidi contermina ripae
Cum gregibus stabula alta trahi: nec fortibus illic
Profuit armentis, nec equis velocibus esse.
Multa quoque hic torrens, nivibus de monte solutis
Corpora turbineo iuvenilia vortice mersit.
Tutior est requies, solito dum flumina currant
Limite, dum tenues capiat suus alveus undas.
Adnuit Aegides: Utarque, Acheloë, domoque
Consilioque tuo, respondit: et usus utroque est.
Pumice multicavo, nec laevibus atria tophis
Structa subit. Molli tellus erat humida musco.
Summa lacunabant alterno murice conchae.
Iamque duas lucis partes Hyperione menso,
Discubuere toris Theseus comitesque laborum:
Hac Ixionides, illa Troezenius heros
Parte Lelex, raris iam sparsus tempora canis,
Quosque alios parili fuerat dignatus honore
Amnis Acarnanum, laetissimus hospite tanto.
Protinus adpositas nudae vestigia Nymphae
Instruxere epulis mensas: dapibusque remotis
In gemma posuere merum. Tum maximus heros
Aequora prospiciens oculis subiecta, Quis, inquit,
Ille locus? (digitoque ostendit) et, Insula nomen
Quod gerat illa, doce: quamquam non una videtur.
Amnis ad haec, Non est, inquit, quod cernimus, unum.
Quinque iacent terrae: spatium discrimina fallit.
Quoque minus spretae factum mirere Dianae;
Naïdes hae fuerant: quae cum bis quinque iuvencos
Mactassent, rurisque Deos ad sacra vocassent;
Immemores nostri festas duxere choreas.
Intumui, quantusque feror, cum plurimus, unquam,
Tantus eram: pariterque animis immanis et undis
A silvis silvas, et ab arvis arva revelli.
Cumque loco Nymphas, memores tum denique nostri,
In creta provolvi. Fluctus nosterque marisque
Continuam diduxit humum, partesque resolvit
In totidem, mediis quot cernis Echinadas undis.

Us

Ut tamen ipse vides, procul, en! procul una recessit
Insula grata mihi. Perimelen navita dicit.
Huic ego virgineum dilectae nomen ademi.
Quod pater Hippodamas aegre tulit, inque profundum
Propulit è scopulo pariturae corpora natae.
Excepi: nantemque ferens, O proxima coelo
Regna vagae, dixi, sortite, Tridentifer, undae,
In quo definimus, quo saeri currimus amnes,
[Huc ades, atque audi placidus, Neptune, precantem.]
Huic ego, quam porto, nocui. Si mitis, et aequus,
Si pater Hippodamas, aut si minus impius esset,
Debuit illius misereri, ignoscere nobis.
Adfer opem; mersaeque, precor, feritate paterna
Da, Neptune, locum: vel sit locus ipsa licebit;
Hanc quoque complectar. Movit caput aequoreus rex:
Concussitque suis omnes adsensibus undas.
Extimuit Nymphe: nabat tamen. Ipse natantis
Pectora tangebam trepido salientia motu:
Dumque ea contrecto, totum durescere sensi
Corpus; et inducta condi praecordia terra.
[Dum loquor, amplexa est artus nova terra natantes,
Et gravis increvit mutatis insula membris.]
Amnis ab his tacuit. Factum mirabile cunctos
Moverat. Irridet credentes; utque Deorum
Spretor erat, mentisque ferox Ixione natus:
Picta refers, nimiumque putás, Acheloë, potentes
Esse Deos, dixit; si dant adimuntque figuras.
Obstupuere omnes: nec talia dicta probarunt:
Ante omnesque Lelex, animo maturus et aevo,
Sic ait: Immensa est, finemque potentia coeli
Non habet: et quidquid Superi voluere, peractum est.
Quoque minus dubites: tiliae contermina quercus
Collibus est Phrygiis, modico circumdata muro.
Ipse locum vidi: nam me Pelopeïa Pittheus
Misit in arva, suo quondam regnata parenti.
Haud procul hinc stagnum, tellus habitabilis olim;
Nunc celebres mergis, fulicisque palustribus undae.
Iupiter huc, specie mortali, cumque parente
Venit Atlantiades positis caducifer alis.
Mille domos adiere, locum requiemque petentes:
Mille domos clausere serae. Tamen una recepit,

Parva quidem, ſtipulis et canna tecta paluſtri:
Sed pia Baucis anus, parilique aetate Philemon
Illa ſunt annis iunoti iuvenilibus, illa
Conſenuere caſa: paupertatemque fatendo
Effecere levem, nec iniqua mente ferendam.
Nec refert, dominos illic, famulosne requiras;
Tota domus duo ſunt; idem parentque iubentque.
Ergo ubi Coelicolae parvos tetigere penates,
Submiſſoque humiles intrarunt vertice poſtes;
Membra ſenex poſito iuſſit relevare ſedili:
Quo ſuperiniecit textum rude ſedula Baucis.
Inde foco tepidum cinerem dimovit: et ignes
Suſcitat heſternos; foliisque et cortice ſicco
Nutrit; et ad flammas anima producit anili;
Multifidasque faces, ramaliaque arida tecto
Detulit, et minuit, parvoque admovit aëno.
Quodque ſuus coniux riguo collegerat horto,
Truncat olus foliis. Furca levat ille bicorni
Sordida terga ſuis, nigro pendentia tigno:
Servatoque diu refecat de tergore partem
Exiguam; ſectamque domat ferventibus undis.
Interea medias fallunt ſermonibus horas:
Sentirique moram prohibent. Erat alveus illic
Fagineus, curva clavo ſuſpenſus ab anſa:
Is tepidis impletur aquis; artusque fovendos
Accipit. In medio torus eſt de mollibus ulvis
Impoſitus lecto, ſponda pedibusque ſalignis.
Veſtibus hunc velant, quas non niſi tempore feſto
Sternere conſuerant; ſed et haec vilisque vetusque
Veſtis erat, lecto non indignanda ſaligno.
Accubuere Dei. Menſam ſuccincta tremensque
Ponit anus. Menſae ſed erat pes tertius impar:
Teſta parem fecit. Quae poſtquam ſubdita clivum
Suſtulit; aequatam mentae terſere virentes.
Ponitur hic bicolor ſincerae bacca Minervae,
Conditaque in liquida corna autumnalia faece,
Intubaque, et radix, et lactis maſſa coacti;
Ovaque, non acri leviter verſata favilla;
Omnia fictilibus. Poſt haec caelatus eadem
Siſtitur argilla crater; fabricataque fago
Pocula, qua cava ſunt, flaventibus illita ceris.

Parva

Parva mora eſt; epulasque foci miſere calentes:
Nec longae rurſus referuntur vina ſenectae;
Dantque locum menſis paulum ſeducta ſecundis.
Hîc nux, hîc mixta eſt rugoſis carica palmis,
Prunaque, et in patulis redolentia mala caniſtris,
Et de purpureis collectae vitibus uvae.
Candidus in medio favus eſt. Super omnia vultus
Acceſſere boni, nec iners pauperque voluntas.
Interea, quoties hauſtum cratera repleri
Sponte ſua, per ſeque vident ſuccreſcere vina,
Attoniti novitate pavent, manibusque ſupinis
Concipiunt Baucisque preces, timidusque Philemon,
Et veniam dapibus, nullisque paratibus orant.
Unicus anſer erat, minimae cuſtodia villae;
Quem Dîs hoſpitibus domini mactare parabant:
Ille celer penna tardos aetate fatigat,
Eluditque diu; tandemque eſt viſus ad ipſos
Confugiſſe Deos. Superi vetuere necari;
Dîque ſumus, meritasque luet vicinia poenas
Impia, dixerunt: vobis immunibus huius
Eſſe mali dabitur; modo veſtra relinquite tecta,
Ac noſtros comitate gradus, et in ardua montis
Ite iimul. Parent ambo, baculisque levati
Nituntur longo veſtigia ponere clivo.
Tantum aberant ſummo, quantum ſemel ire ſagitta
Miſſa poteſt: flexere oculos, et merſa palude
Cetera proſpiciunt, tantum ſua tecta manere.
Dumque ea mirantur, dum deflent fata ſuorum;
Illa vetus dominis etiam caſa parva duobus,
Vertitur in templum; furcas ſubiere columnae;
Stramina flaveſcunt; adopertaque marmore tellus,
Caelataeque fores, auraraque tecta videntur.
Talia cum placido Saturnius edidit ore;
Dicite, iuſte ſenex, et femina coniuge iuſto
Digna, quid optetis. Cum Baucide pauca locutus,
Conſilium Superis aperit commune Philemon:
Eſſe ſacerdotes, delubraque veſtra tueri
Poſcimus: et quoniam concordes egimus annos;
Auferat hora duos eadem; nec coniugis unquam
Buſta meae videam, nec ſim tumulandus ab illa.
Vota fides ſequitur: templi tutela fuere,

Donec vita data eſt. Annis aevoque ſoluti
Ante gradus ſacros cum ſtarent forte, locique
Inciperent caſus; frondere Philemona Baucis,
Baucida conſpexit ſenior frondere Philemon.
Iamque ſuper gelidos creſcente cacumine vultus,
Mutua, dum licuit, reddebant dicta: Valeque,
O coniux, dixere ſimul: ſimul abdita texit
Ora frutex. Oſtendit adhuc Tyaneïus illic
Incola de gemino vicinos corpore truncos.
Haec mihi non vani (neque erat cur fallere vellent)
Narravere ſenes. Equidem pendentia vidi
Serta ſuper ramos: ponensque recentia, dixi,
Cura pii Dîs ſunt, et, qui coluere, coluntur.
Deſierat: cunctosque et res et moverat auctor;
Theſea praecipue: quem facta audire volentem
Mira Deûm, nixus cubito Calydonius amnis
Talibus adloquitur: Sunt, o fortiſſime, quorum
Forma ſemel mota eſt, et in hoc renovamine manſit.
Sunt, quibus in plures ius eſt transire figuras:
Ut tibi, complexi terram maris incola, Proteu.
Nam modo te iuvenem, modo te videre leonem;
Nunc violentus aper, nunc, quem tetigiſſe timerent,
Anguis eras; modo te faciebant cornua taurum.
Saepe lapis poteras, arbor quoque ſaepe videri.
Interdum, faciem liquidarum imitatus aquarum,
Flumen eras; interdum undis contrarius ignis.
Nec minus Autolyci coniux, Eriſichthone nata,
Iuris habet. Pater huius erat, qui numina Divûm
Sperneret, et nullos aris adoleret honores.
Ille etiam Cereale nemus violaſſe ſecuri
Dicitur; et lucos ferro temeraſſe vetuſtos.
Stabat in his ingens annoſo robore quercus;
Una nemus: vittae mediam, memoresque tabellae,
Sertaque cingebant, voti argumenta potentis.
Saepe ſub hac Dryades feſtas duxere choreas:
Saepe etiam, manibus nexis ex ordine, trunci
Circuiere modum: menſuraque roboris ulnas
Quinque ter implebat: nec non et cetera tanto
Silva ſub hac, ſilva quanto iacet herba ſub omni.
Non tamen idcirco ferrum Triopeïus illa
Abſtinuit; famulosque iubet ſuccidere ſacrum

Ro-

Robur: et ut iuſſos cunctari vidit, ab uno
Edidit haec rapta ſceleratus verba ſecuri:
Non dilecta Deae ſolum, ſed et ipſa licebit
Sit Dea, iam tanget frondente cacumine terram.
Dixit: et, obliquos dum telum librat in ictus,
Contremuit, gemitumque dedit Deoïa quercus:
Et pariter frondes, pariter palleſcere glandes
Coepere; ac longi pallorem ducere rami.
Cuius ut in trunco fecit manus impia vulnus;
Haud aliter fluxit, diſcuſſo cortice, ſanguis,
Quam ſolet, ante aras ingens ubi victima taurus
Concidit, abrupta cruor e cervice profuſus.
Obſtupuere omnes: aliquisque ex omnibus audet
Deterrere nefas, ſaevamque inhibere bipennim.
Adſpicit hunc, Mentisque piae cape praemia, dixit
Theſſalus: inque virum convertit ab arbore ferrum,
Detruncatque caput; repetitaque robora caedit.
Editus e medio ſonus eſt cum robore talis:
Nympha ſub hoc ego ſum, Cereri gratiſſima, ligno:
Quae tibi factorum poenas inſtare tuorum
Vaticinor moriens, noſtri ſolatia leti.
Perſequitur ſcelus ille ſuum: labefactaque tandem
Ictibus innumeris, adductaque funibus arbor
Corruit, et multam proſtravit pondere ſilvam.
Attonitae Dryades damno nemorisque ſuoque,
Omnes germanae, Cererem cum veſtibus atris
Moerentes adeunt; poenamque Eriſichthonis orant.
Adnuit his: capitisque ſui pulcherrima motu
Concuſſit gravidis oneratos meſſibus agros:
Moliturque genus poenae miſerabile, ſi non
Ille ſuis eſſet nulli miſerabilis actis,
Peſtifera lacerare Fame. Quae quatenus ipſi
Non adeunda Deae, (neque enim Cereremque Famemque
Fata coire ſinunt) montani numinis unam
Talibus agreſtem compellat, Oreada, dictis:
Eſt locus extremis Scythiae glacialis in oris,
Triſte ſolum, ſterilis, ſine fruge, ſine arbore, tellus;
Frigus iners illic habitant, Pallorque, Tremorque,
Et ieiuna Fames: ea ſe in praecordia condat
Sacrilegi ſcelerata, iube: nec copia rerum

Vin-

Vincat eam; ſuperetque meas certamine vires.
Neve viae ſpatium te terreat; accipe currus:
Accipe, quos frenis alte moderere, dracones.
Et dedit. Illa dato ſuperecta per aëra curru
Devenit in Scythiam: rigidique cacumine montis
(Caucaſon appellant) ſerpentum colla levavit;
Quaeſitamque Famem lapidoſo vidit in agro,
Unguibus et raras vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis: cava lumina: pallor in ore:
Labra inoana ſitu: ſcabri rubigine dentes:
Dura cutis, per quam ſpectari viſcera poſſent;
Oſſa ſub incurvis exſtabant arida lumbis:
Ventris erat pro ventre locus: pendere putares
Pectus, et a ſpinae tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuumque rigebat
Orbis, et immodico prodibant tubere tali.
Hanc procul ut vidit (neque enim eſt accedere iuxta
Auſa) refert mandata Deae; paulumque morata,
Quamquam aberat longe, quamquam modo venerat illuc,
Viſa tamen ſenſiſſe Famem; retroque dracones
Egit in Haemoniam, verſis ſublimis habenis.
Dicta Fames Cereris (quamvis contraria ſemper
Illius eſt operi) peragit; perque aëra vento
Ad iuſſam delata domum eſt; et protinus intrat
Sacrilegi thalamos: altoque ſopore ſolutum
(Noctis erat tempus) geminus amplectitur alis:
Seque viro inſpirat, faucesque, et pectus, et ora
Adflat, et in vacuis ſpargit ieiunia venis.
Functaque mandato ſecundum deſerit orbem;
Inque domos inopes, adſueta revertitur antra.
Lenis adhuc ſomnus placidis Eriſichthona pennis
Mulcebat. Petit ille dapes ſub imagine ſomni:
Oraque vana movet, dentemque in dente fatigat;
Exercetque cibo deluſum guttur inani:
Proque epulis tenues nequidquam devorat auras.
Ut vero eſt expulſa quies; furit ardor edendi,
Perque avidas fauces, immenſaque viſcera regnat.
Nec mora: quod pontus, quod terra, quod educat aër,
Poſcit; et adpoſitis queritur ieiunia menſis:
Inque epulis epulas quaerit: quodque urbibus eſſe,

Quod-

Quodque ſatis populo poterat, non ſufficit uni.
Plusque cupit, quo plura ſuam demittit in alvum.
Utque fretum recipit de tota flumina terra,
Nec ſatiatur aquis, peregrinosque ebibit amnes;
Utque rapax ignis non umquam alimenta recuſat:
Innumerasque trabes cremat; et, quo copia maior
Eſt data, plura petit; turbaque voracior ipſa eſt:
Sic epulas omnes Eriſichthonis ora profani
Accipiunt, poſcuntque ſimul. Cibus omnis in illo
Cauſa cibi eſt: ſemperque locus fit inanis edendo.
Iamque fame patrias altique voragine ventris
Attenuarat opes: ſed inattenuata manebas
Tum quoque, dira fames; implacataeque vigebat
Flamma gulae. Tandem, demiſſo in viſcera cenſu,
Filia reſtabat, non illo digna parente.
Hanc quoque vendit inops. Dominum generoſa recuſat:
Et vicina ſuas tendens ſuper aequora palmas,
Eripe me domino, qui raptae praemia nobis
Virginitatis habes, ait. (Haec Neptunus habebat.)
Qui prece non ſpreta, quamvis modo viſa ſequenti
Eſſet hero, formamque novat, vultumque virilem
Induit, et cultus piſcem capientibus aptos.
Hanc dominus ſpectans, O qui pendentia parvo
Aera cibo celas, moderator arundinis, inquit,
Sic mare compoſitum, ſic ſit tibi piſcis in unda
Credulus, et nullos, niſi fixus, ſentiat hamos:
Quae modo cum vili turbatis veſte capillis
Litore in hoc ſteterat, (nam ſtantem in litore vidi,)
Dic, ubi ſit: neque enim veſtigia longius exſtant.
Illa Dei munus bene cedere ſentit; et a ſe
Se quaeri gaudens, his eſt reſecuta rogantem:
Quisquis es, ignoſcas; in nullam lumina partem
Gurgite ab hoc flexi; ſtudioque operatus inhaeſi.
Quoque minus dubites, ſic has Deus aequoris artes
Adiuvet, ut nemo iamdudum litore in iſto,
Me tamen excepto, nec femina conſtitit ulla.
Credidit, et verſo dominus pede preſſit arenam,
Eluſusque abiit. Illi ſua reddita forma eſt.
Aſt ubi habere ſuam transformia corpora ſentit,
Saepe pater dominis Triopeida vendit At illa
Nunc equa, nunc ales, modo bos, modo cervus abibat;

Prae-

Praebebatque avido non iusta alimenta parenti.
Vis tamen illa mali postquam consumserat omnem
Materiam, dederatque gravi nova pabula morbo;
Ipse suos artus lacero divellere morsu
Coepit, et infelix minuendo corpus alebat.
Quid moror externis? etiam mihi saepe novandi
Corporis, o iuvenes, numero finita potestas.
Nam modo, quod nunc sum, videor: modo flector in anguem:
Armenti modo dux vires in cornua sumo:
Cornua, dum potui; nunc pars caret altera telo
Frontis, ut ipse vides. Gemitus sunt verba secuti.

LIBER IX.

Quae gemitus, truncaeque Deo Neptunius heros
Causa rogat frontis: cum sic Calydonius amnis
Coepit, inornatos redimitus arundine crines:
Triste petis munus: quis enim sua proelia victus
Commemorare velit? referam tamen ordine. Nec tam
Turpe fuit vinci, quam contendisse decorum est:
Magnaque dat nobis tantus solatia victor.
Nomine si qua suo tandem pervenit ad aures
Deïanira tuas: quondam pulcherrima virgo,
Multorumque fuit spes invidiosa procorum.
Cum quibus ut soceri domus est intrata petiti;
Accipe me generum, dixi, Parthaone nate.
Dixit et Alcides. Alii cessere duobus.
Ille Iovem socerum dare se, famamque laborum,
Et superata suae referebat iussa novercae.
Contra ego: (turpe Deum mortali cedere duxi:
Nondum erat ille Deus:) Regem me cernis aquarum,
Cursibus obliquis inter tua regna fluentum:
Nec gener externis hospes tibi missus ab oris,
Sed popularis ero, et rerum pars una tuarum.
Tantum ne noceat, quod me nec regia Iuno
Odit, et omnis abest iussorum poena laborum.
Nam quod te iactas Alcmena matre creatum;
Iupiter aut fassus pater est, aut crimine verus.

Matris

adulterio patrem petis. Elige, fictum
ovem malis, an te per dedecus ortum.
dicentem iamdudum lumine torvo
it; et accenſae non fortiter imperat irae;
que tot reddit: Melior mihi dextera lingua.
nodo pugnando ſuperem; tu vince loquendo.
editurque ferox. Puduit modo magna locutum
e. Reieci viridem de corpore veſtem;
iaque oppoſui: tenuique a pectore varas
tione manus; et pugnae membra paravi.
vis hauſto ſpargit me pulvere palmis,
vicem fulvae iactu flaveſcit arenae.
odo cervicem, modo crura micantia captat;
aptare putes: omnique a parte laceſſit.
ea defendit gravitas; fruſtraque petebar.
ſecus ac moles, quam magno murmure fluctus
nant: manet illa, ſuoque eſt pondere tuta.
dimur paulum, rurſumque ad bella coimus;
gradu ſtetimus, certi non cedere; eratque
ede pes iunctus: totoque ego pectore pronus
itos digitis, et frontem fronte premebam.
aliter fortes vidi concurrere tauros,
pretium pugnae, toto nitidiſſima ſaltu,
itur coniux. Spectant armenta, paventque
quem maneat tanti victoria regni.
ne profectu voluit nitentia contra
re Alcides a ſe mea pectora: quarto
amplexus adductaque brachia ſolvit:
ſumque manu (certum mihi vera fateri)
us avertit, tergoque oneroſus inhaeſit.
a fides, (neque enim ficta mihi gloria voce
itur,) impoſito preſſus mihi monte videbar.
amen exſerui ſudore fluentia multo
ia; vix ſolvi duros a corpore nexus,
anhelanti, prohibetque reſumere vires:
rvice mea potitur. Tum denique tellus
genu noſtro eſt, et arenas ore momordi.
erior virtute, meas devertor ad artes;
rque viro, longum formatus in anguem.
oſtquam flexos ſinuavi corpus in orbes,
ue fero movi linguam ſtridore biſulcam;

Risit, ut illudens nostras Tirynthius artes:
Cunarum labor est angues superare mearum,
Dixit; et, ut vincas alios, Acheloë, dracones,
Pars quota Lernaeae serpens eris unus Echidnae?
Vulneribus fecunda suis erat illa: nec ullum
De centum numero caput est impune recisum,
Quin gemino cervix herede valentior esset.
Hanc ego ramosam natis e caede colubris,
Crescentemque malo, domui, domitamque peremi.
Quid fore te credas, solum qui versus in anguem
Acma aliena moves? quem forma precaria celat?
Dixerat: et summo digitorum vincula collo
Iniicit. Angebar, ceu guttura forcipe pressus;
Pollicibusque meas pugnabam evellere fauces.
Sic quoque devicto restabat tertia tauri
Forma trucis: tauro mutatus membra rebello.
Induit ille toris a laeva parte lacertos,
Admissumque trahens sequitur, deprensaque dura
Cornua figit humo, meque alta sternit arena.
Nec satis id fuerat: rigidum fera dextera cornu
Dum tenet, infregit, truncaque a fronte revellit.
Naïdes hoc, pomis et odoro flore repletum,
Sacrarunt; divesque meo bona Copia cornu est.
Dixerat: at Nymphe, ritu succincta Dianae,
Una minist rarum, fusis utrinque capillis,
Ineessit, totumque tulit praedivite cornu
Autumnum, et mensas, felicia poma, secundas.
Lux subit; et, primo feriente cacumina Sole,
Discedunt iuvenes: neque enim dum flumina pacem,
Et placidos habeant lapsus, motaeque resident,
Opperiuntur, aquae. Vultus Achelous agrestes,
Et lacerum cornu mediis caput abdidit undis.
Hunc tamen ablati domuit iactura decoris;
Cetera sospes erat. Capitis quoque, fronde saligna,
Aut superimposita celatur arundine damnum.
At te, Nesse ferox, eiusdem virginis ardor
Perdiderat, volucri traiectum terga sagitta.
Namque, nova repetens patrios cum coniuge muros,
Venerat Eveni rapidas Iove natus ad undas,
Uberius solito nimbis hiemalibus auctus,
Vorticibusque frequens erat, atque impervius amnis.

Intre-

epidum pro ſe, curam de coniuge agentem
ſus adit, membrisque valens, ſcitusque vadorum:
ioque meo ripa ſiſtetur in illa
c, ait, Alcide: tu viribus utere nando,
lentemque metu, fluviumque, ipſumque timentem]
lidit Aonius pavidam Calydonida Neſſo.
, ut erat, pharetraque gravis, ſpolioque leonis,
n clavam, et curvos trans ripam miſerat arcus)
ndo quidem coepi, ſuperentur flumina, dixit.
dubitat; nec qua ſit clementiſſimus amnis
erit, et obſequio deferri ſpernit aquarum.
que tenens ripam, miſſos cum tolleret arcus,
ugis agnovit vocem: Neſſoque parante
re depoſitum, Quo te fiducia, clamat,
a pedum, violente, rapit? tibi, Neſſe biformis,
mus. Exaudi: nec res intercipe noſtras.
nulla mei reverentia movit: at orbes
cubitus vetitos poterant inhibere paterni.
d tamen effugies, quamvis ope fidis equina.
iere, non pedibus te conſequar. Ultima dicta
robat; et miſſa fugientia terga ſagitta
icit. Exſtabat ferrum de pectore aduncum.
d ſimul evulſum eſt, ſanguis per utrumque foramen
cuit, mixtus Lernaei tabe veneni.
ipit hunc Neſſus. Neque enim moriemur inulti,
m ait: et calido velamina tincta cruore
munus raptae, velut irritamen amoris.
nga fuit medii mora temporis: actaque magni
ulis implerant terras, odiumque novercae.
or ab Oechalia Cenaeo ſacra parabat
Iovi, cum Fama loquax praeceſſit ad aures,
nira, tuas, quae veris addere falſa
det, et e minimo ſua per mendacia creſcit,
hitryoniaden löles ardore teneri.
lit amans: Venerisque novae perterrita fama
lſit primo lacrimis; flendoque dolorem
udit miſeranda ſuum: mox deinde, Quid autem
us, ait? pellex lacrimis laetabitur iſtis.
e quoniam adventat, properandum, aliquidque novandum eſt.

Dum licet, et nondum thalamos tenet altera noſtros.
Conquerar, an ſileam? reperiam Calydona, morerne?
Excedam tectis? an, ſi nihil amplius, obſtrem?
Quid ſi, me, Meleagre, tuam memor eſſe ſororem,
Forte paro facinus; quantumque iniuria poſſit,
Femineusque dolor, iugulata pellice teſtor?
Incurſus animus varios habet. Omnibus illi
Praetulit imbutam Neſſeo ſanguine veſtem
Mittere, quae vires defecto reddat amori.
Ignaroque Lichae, quid tradat neſcia, luctus
Ipſa ſuos tradit: blandisque miſerrima verbis,
Dona det illa viro, mandat. Capit inſcius heros,
Induiturque humeris Lernaeae virus Echidnae.
Tura dabat primis, et verba precantia, flammis;
Vinaque marmoreas patera fundebat in aras:
Incaluit vis illa mali; reſolutaque flammis
Herculeos abiit, late diffuſa, per artus.
Dum potuit, ſolita gemitum virtute repreſſit.
Victa malis poſtquam patientia, repulit aras;
Implevitque ſuis nemoroſum vocibus Oeten.
Nec mora; letiferam conatur ſcindere veſtem:
Qua trahitur, trahit illa cutem; foedumque relatu,
Aut haeret membris fruſtra tentata revelli;
Aut laceros artus, et grandia detegit oſſa.
Ipſe cruor, gelido ceu quondam lamina candens
Tincta lacu, ſtridit, coquiturque ardente veneno.
Nec modus eſt: ſorbent avidae praecordia flammae,
Caeruleusque fluit toto de corpore ſudor,
Ambuſtique ſonant nervi; caecaque medullis
Tabe liquefactis, tendens ad ſidera palmas,
Cladibus, exclamat, Saturnia, paſcere noſtris:
Paſcere, et hanc peſtem ſpecta, crudelis, ab alto;
Corque ferum ſatia. Vel ſi miſerandus et hoſti;
(Hoſtis enim tibi ſum) diris cruciatibus aegram,
Inviſamque animam, natamque laboribus, aufer.
Mors mihi munus erit: decet haec dare dona novercam.
Ergo ego foedantem peregrino templa cruore
Buſirin domui? ſaevoque alimenta parentis
Antaeo eripui? nec me paſtoris iberi
Forma triplex, nec forma triplex tua, Cerbere, mo-
vit?

Vos-

Vosne, manus, validi preſſiſtis cornua tauri?
Veſtrum opus Elis habet, veſtrum Stymphalides undae
Partheniumque nemus? veſtra virtute relatus
Thermodontiaco caelatus baltheus auro,
Pomaque ab inſomni male cuſtodita dracone?
Nec mihi Centauri potuere reſiſtere, nec mf
Arcadiae vaſtator aper? nec profuit Hydrae
Creſcere per damnum, geminasque reſumere vires?
Quid? cum Thracas equos, humano ſanguine pingues,
Plenaque corporibus laceris praeſepia vidi,
Viſaque deieci, dominumque ipſosque peremi?
His eliſa iacet moles Nemeaea lacertis?
Hac coelum cervice tuli? defeſſa iubendo eſt
Saeva Iovis coniux: ego ſum indefeſſus agendo.
Sed nova peſtis adeſt, cui nec virtute reſiſti,
Nec telis armisve poteſt. Pulmonibus errat
Ignis edax imis, perque omnes paſcitur artus.
At valet Euryſtheus. Et ſunt, qui credere poſſint
Eſſe Deos? Dixit: perque altum ſaucius Oeten
Haud aliter graditur, quam ſi venabula tigris
Corpore fixa gerat, factique refugerit auctor.
Saepe illum gemitus edentem, ſaepe frementem,
Saepe retentantem totas infringere veſtes,
Sternentemque trabes, iraſcentemque videres
Montibus, aut patrio tendentem brachia coelo.
Ecce Lichan trepidum, et latitantem rupe cavata
Adſpicit: utque dolor rabiem collegerat omnem;
Tune, Licha, dixit, feralia dona tuliſti?
Tune meae necis auctor eris? tremit ille, pavetque
Pallidus, et timide verba excuſantia dicit.
Dicentem, genibusque manus adhibere parantem,
Corripit Alcides, et terque quaterque rotatum
Mittit in Euboïcas, tormento fortius, undas.
Ille per aërias pendens induruit auras.
Utque ferunt imbres gelidis concreſcere ventis;
Inde nives fieri; nivibus quoque molle rotatis
Adſtringi, et ſpiſſa glomerari grandine corpus:
Sic illum validis actum per inane lacertis,
Exſanguemque metu, nec quidquam humoris habentem,
In rigidas verſum ſilices prior edidit aetas.
Nunc quoque in Euboïco ſcopulus brevis emicat alte

Gurgite, et humanae ſervat veſtigia formae.
Quem, quaſi ſenſurum, nautae calcare verentur,
Appellantque Lichan. At tu, Iovis inclyta proles,
Arboribus caeſis, quas ardua geſſerat Oete,
Iuque pyram ſtructis, arcus, pharetramque capacem,
Pegnaque viſuras iterum Troiana ſagittas,
Ferre iubes Poeante ſatum: quo flamma miniſtro
Subdita: dumque avidis comprenditur ignibus agger;
Congeriem ſilvae Nemeaeo vellere ſummam
Sternis, et impoſita clavae cervice recumbis,
Haud alio vultu, quam ſi conviva iaceres,
Inter plena meri redimitus pocula ſertis.
Iamque valens, et in omne latus diffuſa ſonabat,
Securosque artus, contemtoremque petebat
Flamma ſuum. Timuere Dei pro vindice terrae.
Quos ita (ſenſit enim) laeto Saturnius ore
Iupiter adloquitur: Noſtra eſt timor iſte voluptas,
O Superi; totoque libens mihi pectore grator,
Quod memoris populi dicor rectorque paterque:
Et mea progenies veſtro quoque tuta favore eſt.
Nam quamquam ipſius datur hoc immanibus actis;
Obligor ipſe tamen. Sed enim, ne pectora vano
Fida metu paveant, Oetaeas ſpernite flammas.
Omnia qui vicit, vincet, quos cernitis, ignes;
Nec niſi materna Vulcanum parte potentem
Sentiet. Aeternum eſt, a me quod traxit, et expers
Atque immune necis, nullaque domabile flamma.
Idque ego defunctum terra coeleſtibus oris
Accipiam, cunctisque meum laetabile factum
Dîs fore confido. Si quis tamen Hercule, ſi quis
Forte Deo doliturus erit, data praemia nolet:
Sed meruiſſe dari ſciet; invitusque probabit.
Adſenſere Dei. Coniux quoque regia viſa eſt
Cetera non duro, duro tamen ultima vultu
Dicta tuliſſe Iovis, ſeque indoluiſſe notatam.
Interea, quodcumque fuit populabile flammae,
Mulciber abſtulerat; nec cognoſcenda remanſit
Herculis effigies: nec quidquam ab imagine ductum
Matris habet: tantumque Iovis veſtigia ſervat.
Utque novus ſerpens, poſita cum pelle ſenecta,
Luxuriare ſolet, ſquamaque virere recenti:

Sic,

Sic, ubi mortales Tirynthius exuit artus;
Parte ſui meliore viget; maiorque videri
Coepit, et auguſta fieri gravitate verendus.
Quem pater omnipotens, inter cava nubila raptum,
Quadriiugo curru radiantibus intulit aſtris.
Senſit Atlas pondus. Neque adhuc Sthenelēius iras
Solverat Euryſtheus; odiumque in prole paternum
Exercebat atrox. At longis anxia curis
Argolis Alcmene, queſtus ubi ponat aniles,
Cui referat nati teſtatos orbe labores,
Cuive ſuos caſus, Iölen habet. Herculis illam
Imperiis, thalamoque, animoque receperat Hyllus:
Impleratque uterum generoſo germine. Cui ſic
Incipit Alcmene: Faveant tibi numina ſaltem;
Corripiantque moras, tum cum matura vocabis
Praepoſitam timidis parientibus Ilithyiam;
Quam mihi difficilem Iunonis gratia fecit.
Namque laboriferi cum iam natalis adeſſet
Herculis, et decimum premeretur ſidere ſignum;
Tendebat gravitas uterum mihi: quodque ferebam,
Tantum erat, ut poſſes auctorem dicere tecti
Ponderis eſſe Iovem. Nec iam tolerare labores
Ulterius poteram: quin nunc quoque frigidus artus,
Dum loquor, horror habet; parsque eſt meminiſſe doloris.
Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus,
Feſſa malis, tendensque ad coelum brachia, magno
Lucinam, Nixosque pares, clamore vocabam.
Illa quidem venit, ſed praecorrupta, meumque
Quae donare caput Iunoni vellet iniquae.
Utque meos audit gemitus, ſubſedit in illa
Ante fores ara; dextroque a poplite laevum
Preſſa genu, digitis inter ſe pectine iunctis,
Suſtinuit nixus. Tacita quoque carmina voce
Dixit: et inceptos tenuerunt carmina partus.
Nitor, et ingrato facio convicia demens
Vana Iovi; cupioque mori, moturaque duros
Verba queror ſilices. Matres Cadmeïdes adſunt
Votaque ſuſcipiunt, exhortanturque dolentem.
Una miniſtrarum, media de plebe, Galanthis,
Flava comas, aderat, faciendis ſtrenua iuſſis,
Officiis dilecta ſuis. Ea ſenſit iniqua

Neſcio quid Iunone geri: dumque exit et intrat
Saepe fores, Divam reſidentem vidit in ara,
Brachiaque in genibus digitis connexa tenentem:
Et, Quaecunque es, ait, dominae gratare; levata eſt
Argolis Alcmene, potiturque puerpera voto.
Exſiluit, iunctasque manus patefacta remiſit
Diva potens uteri. Vinclis levor ipſa remiſſis.
Numine decepto riſiſſe Galanthida fama eſt.
Ridentem, prenſamque ipſis Dea ſaeva capillis
Traxit, et e terra corpus relevare volentem
Arcuit; inque pedes mutavit brachia primos.
Strenuitas antiqua manet: nec terga colorem
Amiſere ſuum: forma eſt diverſa priori.
Quae, quia mendaci parientem iuverat ore,
Ore parit: noſtrasque domus, ut et ante, frequentat.

Dixit: et, admonitu veteris commota miniſtrae,
Ingemuit; quam ſic murus eſt adfata gementem:
Te tamen, o genitrix, alienae ſanguine veſtro
Rapta movet facies. Quid ſi tibi mira ſororis
Fata meae referam? quamquam lacrimaeque dolorque
Impediunt, prohibentque loqui. Fuit unica matri
(Me pater ex alia genuit) notiſſima forma
Oechalidum Dryope: quam virginitate carentem,
Vimque Dei paſſam, Delphos Delonque tenentis,
Excipit Andraemon, et habetur coniuge felix.
Eſt lacus, acclivi devexo margine formam
Litoris efficiens: ſummum myrteta coronant.
Venerat huc Dryope fatorum neſcia; quoque
Indignere magis, Nymphis latura coronas.
Inque ſinu puerum, qui nondum impleverat annum,
Dulce ferebat onus, tepidique ope lactis alebat.
Haud procul a ſtagno, Tyrios imitata colores,
In ſpem baccarum florebat aquatica lotos.
Carpſerat hinc Dryope, quos oblectamina nato
Porrigeret, flores: et idem factura videbar;
Namque aderam. Vidi guttas e flore cruentas
Decidere, et tremulo ramos horrore moveri.
Scilicet, ut referunt tradi nunc denique agreſtes,
Lotis in hanc Nymphe, fugiens obſcoena Priapi,
Contulerat verſos, ſervato nomine, vultus.

Neſci-

Neſcierat ſoror hoc: quae cum perterrita retro
ɛ, et adoratis vellet diſcedere Nymphis;
ıeſerunt radice pedes. Convellere pugnat;
ɛc quidquam, niſi ſumma, movet. Succreſcit ab imo,
ıtaque paulatim lentus premit inguina cortex.
vidit; conata manu laniare capillos,
ónde manum implevit: frondes caput omne tenebant.
puer Amphiſſos (namque hoc avus Eurytus illi
ldiderat nomen) materna rigeſcere ſentit
ıera; nec ſequitur ducentem lacteus humor.
ectatrix aderam fati crudelis, opemque
ın poteram tibi ferre, ſoror: quantumque valebam,
eſcentem truncum ramosque amplexa, morabar:
, fateor, volui ſub eodem cortice condi.
ce vir Andraemon, genitorque miſerrimus, adſunt,
quaerunt Dryopen: Dryopen quaerentibus illis
ıendi loton. Tepido dant oſcula ligno,
fuſique ſuae radicibus arboris haerent.
l niſi iam faciem, quod non foret arbor, habebas,
ra ſoror. Lacrimae miſero de corpore factis
orant foliis; ac, dum licet, oraque praeſtant
cis iter, tales effundit in aëra queſtus:
qua fides miſeris, hoc me per numina iuro
ɔn meruiſſe nefas: patior ſine crimine poenam.
ximus innocuae: ſi mentior, arida perdam,
ias habeo, frondes, et caeſa ſecuribus urar.
ınc tamen infantem maternis demite ramis;
date nutrici: noſtraque ſub arbore ſaepe
ɔ facitote bibat, noſtraque ſub arbore ludat.
mque loqui poterit, matrem facitote ſalutet,
triſtis dicat: Latet hoc ſub ſtipite mater.
gna tamen timeat; nec carpat ab arbore flores:
frutices omnes corpus putet eſſe Dearum.
re, vale, coniux, et tu germana, paterque.
ıſs ſi qua eſt pietas, ab acutae vulnere falcis,
pecoris morſu, frondes defendite noſtras.
quoniam mihi fas ad vos incumbere non eſt,
igite huc artus, et ad oſcula noſtra venite,
ım tangi poſſum, parvumque attollite natum.
ıra loqui nequeo: nam iam per candida mollis

Colla liber serpit, summoque cacumine condor.
Ex oculis removete manus: sine munere vestro
Contegat inductus morientia lumina cortex.
Desierant simul ora loqui, simul esse: diuque
Corpore mutato rami caluere recentes.

Dumque refert Iöle fatum miserabile, dumque
Eurytidos lacrimas admoto pollice siccat
Alcmene, flet et ipsa tamen: compescuit omnem
Res nova tristitiam. Nam limine constitit alto
Paene puer, dubiaque tegens lanugine malas,
Ora reformatus primos Iölaus in annos.
Hoc illi dederat Iunonia muneris Hebe,
Victa viri precibus. Quae cum iurare pararet
Dona tributuram posthac se talia nulli;
Non est passa Themis. Nam iam discordia Thebae
Bella movent, dixit: Capaneusque nisi ab Iove vinci
Haud poterit, ibuntque pares in vulnera fratres:
Seductaque suos manes tellure videbit
Vivus adhuc vates: ultusque parente parentem
Natus, erit facto pius et sceleratus eodem:
Attonitusque malis, exsul mentisque domusque,
Vultibus Eumenidum, matrisque agitabitur umbris;
Donec eum coniux fatale poposcerit aurum:
Cognatumque latus Phegeïus hauserit ensis.
Tum demum magno petet hos Acheloïa supplex
Ab Iove Callirhoë natis infantibus annos.
Iupiter his motus, privignae dona nurusque
Praecipiet, facietque viros impubibus annis.

Haec ubi faticano venturi praescia dixit
Ora Themis; vario Superi sermone fremebant:
Et, cur non aliis eadem dare dona liceret,
Murmur erat. Queritur veteres Pallantias annos
Coniugis esse sui: queritur canescere mitis
Iasiona Ceres: repetitum Mulciber aevum
Poscit Erichthonio: Venerem quoque cura futuri
Tangit, et Anchisae renovare pacisci annos.
Cui studeat, Deus omnis habet: crescitque favore
Turbida seditio; donec sua Iupiter ora
Solvit: et, O nostri si qua est reverentia, dixit,
Quo ruitis? tantumne sibi quis posse videtur,

Fata

Fata quoque ut ſuperet? Fatis Iölaus in annos,
Quos egit, rediit: fatis iuveneſcere debent
Callirhoë geniti; non ambitione, nec armis.
Vos etiam, quoque hoc animo meliore feratis,
Me quoque fata regunt: quae ſi mutare valerem,
Nec noſtrum ſeri curvarent Aeacon anni:
Perpetuumque aevi florem Rhadamanthus haberet,
Cum Minoë meo; qui propter amara ſenectae
Pondera deſpicitur, nec, quo prius, ordine regnat.
Dicta Iovis movere Deos: nec ſuſtinet ullus,
Cum videant feſſos Rhadamanthon et Aeacon annis
Et Minoa, queri. Qui, dum fuit integer aevi,
Terruerat, magnas, ipſo quoque nomine, gentes.
Tunc erat invalidus, Deïonidenque iuventae
Robore Miletum, Phoeboque parente ſuperbum,
Pertimuit; credensque ſuis inſurgere regnis,
Haud tamen eſt patriis arcere penatibus auſus.
Sponte fugis, Milète, tua; celerique carina
Aegaeas metiris aquas, et in Aſiae terra
Moenia conſtituis, poſitoris habentia nomen.
Hic tibi, dum ſequitur patriae curvamina ripae,
Filia Maeandri toties redeuntis eodem,
Cognita Cyanëe, praeſtanti corpora forma,
Byblida cum Cauno prolem eſt enixa gemellam.
Byblis in exemplo eſt, ut ament conceſſa puellae:
Byblis Apollinei correpta cupidine fratris,
Non ſoror ut fratrem, nec qua debebat, amavit.
Illa quidem primo nullos intelligit ignes;
Nec peccare putat, quod ſaepius oſcula iungat,
Quod ſua fraterno circumdet brachia collo;
Mendacique diu pietatis fallitur umbra.
Paulatim declinat amor; viſuraque fratrem
Culta venit, nimiumque cupit formoſa videri:
Et, ſi qua eſt illic formoſior, invidit illi.
Sed nondum manifeſta ſibi eſt; nullumque ſub illo
Igne facit votum: verumtamen aeſtuat intus.
Iam dominum appellat, iam nomina ſanguinis odit:
Byblida iam mavult, quam ſe vocet ille ſororem.
Spes tamen obſcoenas animo demittere non eſt
Auſa ſuo vigilans. Placida reſoluta quiete
Saepe videt, quod amat. Viſa eſt quoque iungere fratri

Corpus; et erubuit, quamvis ſopita iacebat.
Somnus abit: ſilet illa diu; repetitque quietis
Ipſa ſuae ſpeciem, dubiaque ita mente profatur:
Me miſeram! tacitae quid vult ſibi noctis imago?
Quam nolim rata ſit! cur haec ego ſomnia vidi?
Ille quidem eſt oculis quamvis formoſus iniquis:
Et placet, et poſſum, ſi non ſit frater, amare;
Et me dignus erat. Verum nocet eſſe ſororem.
Dummodo tale nihil vigilans committere tentem,
Saepe licet ſimili redeat ſub imagine ſomnus.
Teſtis abeſt ſomno; nec abeſt imitata voluptas.
Pro Venus, et tenera volucer cum matre Cupido,
Gaudia quanta tuli! quam me manifeſta libido
Corrigit! ut iacui totis reſoluta medullis!
Ut meminiſſe iuvat! quamvis brevis illa voluptas,
Noxque fuit praeceps, et coeptis invida noſtris.
O ego, ſi liceat mutato nomine iungi,
Quam bene, Caune, tuo poteram nurus eſſe parenti!
Quam bene, Caune, meo poteras gener eſſe parenti!
Omnia, Dî facerent, eſſent communia nobis,
Praeter avos. Tu me vellem generoſior eſſes.
Neſcio quam facies igitur, pulcherrime, matrem:
At mihi, quae male ſum, quos tu, ſortita parentes,
Nil niſi frater eris. Quod obeſt, id habebimus unum.
Quid mihi ſignificant ergo mea viſa? quod autem
Somnia pondus habent? an habent et ſomnia pondus?
Dî melius! Dî nempe ſuas habuere ſorores.
Sic Saturnus Opim, iunctam ſibi ſanguine, duxit,
Oceanus Tethyn, Iunonem rector Olympi.
Sunt Superis ſua iura. Quid ad coeleſtia ritus
Exigere humanos, diverſaque foedera tento?
Aut noſtro vetitus de corde fugabitur ardor;
Aut, hoc ſi nequeo, peream, precor, ante, toroque
Mortua componar, poſitaeque det oſcula frater.
Et tamen arbitrium quaerit res iſta duorum.
Finge placere mihi: ſcelus eſſe videbitur illi.
At non Aeolidae thalamos timuere ſororum.
Unde ſed hos novi? cur haec exempla paravi?
Quo feror? obſcoenae procul hinc diſcedite flammae;
Nec, niſi qua fas eſt germanae, frater ametur.

Si

men ipſe mei captus prior eſſet amore,
tan illius poſſem indulgere furori.
ego, quem fueram non reiectura petentem,
petam? poterisne loqui? poterisne fateri?
: amor; potero: vel ſi pudor ora tenebit,
a celatos arcana fatebitur ignes.
placet, haec dubiam vincit ſententia mentem.
tus erigitur, cubitoque innixa ſiniſtro,
rit: inſanos, inquit, fateamur amores.
nihi! quo labor? quem mens mea concipit ignem?
editata manu componit verba trementi.
ra tenet ferrum, vacuam tenet altera ceram.
ıit, et dubitat: ſcribit, damnatque tabellas:
ɔtat, et delet: mutat, culpatque, probatque;
e vicem ſumtas ponit, poſitasque reſumit.
velit, ignorat: quidquid factura videtur,
licet. In vultu eſt audacia mixta pudori.
ıta Soror fuerat: viſum eſt delere Sororem,
ıaque correctis incidere talia ceris:
n, niſi tu dederis, non eſt habitura ſalutem,
: tibi mittit amans: pudet ah, pudet edere nomen!
ſi, quid cupiam, quaeris; ſine nomine vellem
t agi mea cauſa meo; nec cognita Byblis
: forem, quam ſpes votorum certa fuiſſet.
quidem laeſi poterant tibi pectoris index,
ɔlor, et macies, et vultus, et humida ſaepe
ina, nec cauſa ſuſpiria mota patenti,
rebri amplexus, et quae, ſi forte notaſti,
la ſentiri non eſſe ſororia poſſent.
tamen, quamvis animo grave vulnus habebam,
mvis intus erat furor igneus, omnia feci,
t mihi Dî teſtes) ut tandem ſanior eſſem:
ıavique diu violenta Cupidinis arma
gere infelix; et plus, quam ferre puellam
: putes, ego dura tuli. Superata fateri
ır, opemque tuam timidis expoſcere votis,
ſervare potes, tu perdere ſolus amantem.
e, utrum facias. Non hoc inimica precatur;
quae, cum tibi ſit iunctiſſima, iunctior eſſe
etit, et vinclo tecum propiore ligari.

Iura

Iura senes norint; et quid liceatque, nefasque,
Fasque sit, inquirant, legumque examina servent:
Conveniens Venus est annis temeraria nostris.
Quid liceat, nescimus adhuc, et cuncta licere
Credimus; et sequimur magnorum exempla Deorum.
Nec nos aut durus pater, aut reverentia famae,
Aut timor impedient; tantum absit causa timendi.
Dulcia fraterno sub nomine furta tegemus.
Est mihi libertas tecum secreta loquendi,
Et damus amplexus, et iungimus oscula coram.
Quantum est, quod desit! miserere fatentis amorem,
Nec non fassurae, nisi cogeret ultimus ardor;
Neve mirere, meo subscribi causa sepulcro.
Talia nequidquam perarantem plena reliquit
Cera manum, summusque in margine versus adhaesit.
Protinus impressa lignat sua crimina gemma;
Quam tinxit lacrimis: linguam defecerat humor.
Deque suis unum famulis pudibunda vocavit:
Et pavidum blandita, Fer has, fidissime, nostro,
Dixit, et adiecit longo post tempore, fratri.
Cum daret, elapsae manibus cecidere tabellae.
Omine turbata est: misit tamen. Apta minister
Tempora nactus adit, traditque latentia verba.
Attonitus subita iuvenis Maeandrius ira,
Proiicit acceptas, lecta sibi parte, tabellas:
Vixque manus retinens trepidantis ab ore ministri,
Dum licet, o vetitae scelerate libidinis auctor,
Effuge, ait: qui, si nostrum tua fata pudorem
Non traherent secum, poenas mihi morte dedisses.
Ille fugit pavidus: dominaeque ferocia Cauni
Dicta refert. Palles audita, Bybli, repulsa;
Et pavet obsessum glaciali frigore pectus.
Mens tamen ut rediit, pariter rediere furores;
Linguaque vix tales icto dedit aëre voces:
Et merito; quid enim temeraria vulneris huius
Indicium feci? quid, quae celanda fuerunt,
Tam cito commissi properatis verba tabellis?
Ante erat ambiguis animi sententia dictis
Praetentanda mihi. Ne non sequeretur euntem,
Parte aliqua veli, qualis foret aura, notare
Debueram, tutoque mari decurrere: quae nunc

Non

exploratis implevi lintea ventis.
or in ſcopulos igitur, ſubmerſaque toto
or Oceano; neque habent mea vela recurſus.
? quod et ominibus certis prohibebar amori
gere meo, tum cum mihi ferre iubenti
lit, et fecit ſpes noſtras cera caducas?
ıe vel illa dies fuerat, vel tota voluntas,
ıotius mutanda dies? Deus ipſe monebat;
que certa dabat, ſi non male ſana fuiſſem.
men ipſa loqui, nec me committere cerae
ıeram, praeſensque meos aperire furores.
ſet lacrimas: vultus vidiſſet amantis.
loqui poteram, quam quae cepere tabellae.
o potui circumdare brachia collo;
lectique pedes, adfuſaque poſcere vitam:
i reiicerer, potui moritura videri.
ia feciſſem. Quorum ſi ſingula duram
ere non poterant, potuiſſent omnia, mentem.
tan et miſſi ſit quaedam culpa miniſtri.
adiit apte: non legit idonea, credo,
pora: nec petiit horamque animumque vacantem.
nocuere mihi. Neque enim de tigride natus;
rigidas ſilices, ſolidumve in pectore ferrum,
adamanta gerit, nec lac bibit ille leaenae.
etur. Repetendus erit: nec taedia coepti
mei capiam, dum ſpiritus iſte manebit.
primum (ſi facta mihi revocare liceret)
coepiſſe fuit: coepta expugnare, ſecundum eſt.
ıpe nec ille poteſt, (ut iam mea vota relinquam,)
tamen auſorum ſemper memor eſſe meorum.
quia deſierim, leviter voluiſſe videbor;
etiam tentaſſe illum, inſidiisque petiſſe.
ıerte non hoc, qui plurimus uſſit et urit
ora noſtra, Deo, ſed victa libidine credar.
ique iam nequeo nil commiſiſſe nefandum.
:ripſi, et petii: temerata eſt noſtra voluntas.
ıihil adiiciam, non poſſum innoxia dici.
d ſupereſt, multum eſt in vota, in crimina parvum.
t; et (ineertae tanta eſt discordia mentis)
pigeat tentaſſe, libet tentare: modumque
, et infelix committit ſaepe repelli.

Mox

Mox ubi finis abeſt; patriam fugit ille, nefasque:
Inque peregrina ponit nova moenia terra.
Tum vero moeſtam tota Miletida mente
Defeciſſe ferunt: tum vero a pectore veſtem
Deripuit, planxitque ſuos furibunda lacertos.
Iamque palam eſt demens, inconceſſamque fatetur
Spem Veneris, ſine qua patriam, inviſosque penates
Deſerit, et profugi ſequitur veſtigia fratris.
Utque tuo motae, proles Semeleïa, thyrſo
Iſmariae celebrant repetita triennia Bacchae;
Byblida non aliter latos ululaſſe per agros
Bubaſides videre nurus: quibus illa relictis
Caras et armiferos Lelegas, Lyciamque pererrat.
Iam Cragon, et Lymiren, Xanthique reliquerat undas,
Quoque Chimaera iugo mediis in partibus ignem,
Pectus et ora leae, caudam ſerpentis habebat.
Deficiunt ſilvae: cum tu laſſata ſequendo
Procidis, et, dura poſitis tellure capillis,
Byblis, taces, frondesque tuo premis ore caducas.
Saepe etiam Nymphae teneris Lelegeïdes ulnis
Tollere conantur: ſaepe, ut moderetur amori,
Praecipiunt, ſurdaeque adhibent ſolatia menti.
Muta iacet: viridesque ſuis terit unguibus herbas
Byblis; et humectat lacrimarum gramina rivo.
Naïdas his venam, quae nunquam areſcere poſſet,
Suppoſuiſſe ferunt. Quid enim dare maius habebant?
Protinus, ut ſecto piceae de cortice guttae,
Utve tenax gravida manat tellure bitumen;
Utve ſub adventum ſpirantis lene Favoni
Sole remolleſcit, quae frigore conſtitit unda,
Sic lacrimis conſumta ſuis Phoebeïa Byblis
Vertitur in fontem, qui nunc quoque vallibus illis
Nomen habet dominae, nigraque ſub ilice manat.
Fama novi centum Cretaeas forſitan urbes
Impleſſet monſtri; ſi non miracula nuper
Iphide mutata Crete propiora tuliſſet.
Proxima Gnoſiaco nam quondam Phaeſtia regno
Progenuit tellus, ignoto nomine Ligdum,
Ingenua de plebe virum. Nec cenſus in illo
Nobilitate ſua maior: ſed vita fidesque

In-

lpata fuit. Gravidae qui coniugis aures
ous his movit, cum iam prope partus adeſſet:
: voveam duo ſunt: minimo ut relevere labore;
e marem parias. Oneroſior altera ſors eſt;
ires fortuna negat. Quod abominor, ergo
ı forte tuo fuerit ſi femina partu;
tus mando: pietas, ignoſce,) necetur.
rat; et lacrimis vultum lavere profuſis,
qui mandabat, quam cui mandata dabantur.
amen usque ſuum vanis Telethuſa maritum
ıitat precibus, ne ſpem ſibi ponat in arcto.
ı ſua eſt Ligdo ſententia. Iamque ferendo
erat illa gravem maturo pondere ventrem;
medio noctis ſpatio, ſub imagine ſomni,
ıis ante torum, pompa comitata ſuorum,
ſtetit, aut viſa eſt. Inerant lunaria fronti
ua, cum ſpicis nitido flaventibus auro,
gale decus: cum qua latrator Anubis,
taque Bubaſtis, variusque coloribus Apis:
ue premit vocem, digitoque ſilentia ſuadet;
ıque erant; nunquamque ſatis quaeſitus Oſiris,
ıque ſomniferi ſerpens peregrina veneni.
velut excuſſam ſomno, et manifeſta videntem
lfata Dea eſt: Pars, o Telethuſa, mearum,
graves curas; mandataque falle mariti.
ubita, cum te partu Lucina levarit,
re quidquid erit. Dea ſum auxiliaris, opemque
ata fero. Nec te coluiſſe quereris
tum numen. Monuit, thalamoque receſſit.
toro ſurgit, purasque ad ſidera ſupplex
a manus tollens, rata ſint ſua viſa precatur.
olor increvit, ſequi ipſum pondus in auras
lit, et nata eſt ignaro femina patri;
ali mater, puerum mentita: fidemque
ıabuit: neque erat facti niſi conſcia nutrix.
pater ſolvit, nomenque imponit avitum.
avus fuerat. Gaviſa eſt nomine mater,
commune foret, nec quemquam falleret illo.
cepta pia mendacia fraude latebant.
: erat pueri: facies, quam ſive puellae,
lares puero, fieret formoſus uterque.

Ter-

Tertius interea decimo ſucceſſerat annus;
Cum pater, Iphi, tibi flavam deſpondet Ianthen:
Inter Phaeſtiadas quae laudatiſſima formae
Dore fuit virgo, Dictaeo nata Teleſte.
Par aetas, par forma fuit: primasque magiſtris
Accepere artes, elementa aetatis, ab iſdem.
Hinc amor ambarum tetigit rude pectus: et aequum
Vulnus utrique tulit. Sed erat fiducia dispar.
Coniugii pactaeque exſpectat tempora taedae,
Quamque virum putat eſſe, ſuum fore credit Ianthe.
Iphis amat, qua poſſe frui deſperat, et auget
Hoc ipſum flammas: ardetque in virgine virgo.
Vixque tenens lacrimas, Quis me manet exitus, inquit,
Cognita quam nulli, quam prodigioſa, novaeque
Cura tenet Veneris? Si Dî mihi parcere vellent,
Perdere debuerant: ſi non et perdere vellent;
Naturale malum ſaltem et de more dediſſent.
Nec vaccam vaccae, nec equas amor urit equarum.
Urit oves aries: ſequitur ſua femina cervum.
Sic et aves coëunt: interque animalia cuncta
Femina femineo correpta cupidine nulla eſt.
Vellem nulla forem. Ne non tamen omnia Crete
Monſtra ferat, taurum dilexit filia Solis,
Femina nempe marem. Meus eſt furioſior illo,
Si verum profitemur, amor. Tamen illa ſecuta eſt
Spem Veneris: tamen illa dolis, et imagine vaccae,
Paſſa bovem eſt: et erat, qui deciperetur, adulter.
Huc licet et toto ſollertia confluat orbe,
Ipſe licet revolet ceratis Daedalus alis:
Quid faciet? num me puerum de virgine doctis
Artibus efficiet? num te mutabit Ianthe?
Quin animum firmas, teque ipſa recolligis, Iphi;
Conſiliique inopes et ſtultos excutis ignes?
Quid ſis nata vide: (niſi te quoque decipis ipſam:)
Et pete quod fas eſt: et ama, quod femina debes.
Spes eſt, quae capiat: ſpes eſt, quae paſcat amorem.
Hanc tibi res adimit: non te cuſtodia caro
Arcet ab amplexu, nec cauti cura magiſtri,
Non patris aſperitas, non ſe negat ipſa roganti.
Nec tamen eſt potiunda tibi: nec, ut omnia fiant,

Eſſe

e potes felix; ut Dîque hominesque laborent.
nc quoque votorum pars una est vana meorum:
que mihi faciles, quidquid valuere, dederunt.
odque ego, vult genitor, vult ipsa, socerque futurus:
non vult natura, potentior omnibus istis;
ae mihi sola nocet. Venit ecce optabile tempus,
rque iugalis adest: ut iam mea fiat Iänthe;
c mihi continget. Mediis sitiemus in undis.
muba quid luno, quid ad haec, Hymenaee, venitis
ra; quibus qui ducat abest, ubi nubimus ambae?
ssit ab his vocem. Nec lenius altera virgo
stuat; utque celer venias, Hymenaee, precatur.
od petit haec, Telethusa timens, modo tempora differt:
nc ficto languore moram trahit. Omina saepe,
aque causatur. Sed iam consumserat omnem
teriam ficti: dilataque tempora taedae
iterant; unusque dies restabat. At illa
nalem capiti vittam nataeque sibique
trahit, et passis aram complexa capillis:
, Paraetonium, Mareoticaque arva, Pharonque
ae colis, et septem digestum in cornua Nilum;
r, precor, inquit, opem; nostroque medere timori.
Dea, te quondam, tuaque haec insignia vidi,
nctaque cognovi; comitesque, facesque, sonumque
trorum; memorique animo tua iussa notavi
od videt haec lucem, quod non ego punior ipsa,
nsilium monitumque tuum est. Miserere duarum,
xilioque iuva. Lacrimae sunt verba secutae.
sa Dea est movisse suas (et moverat) aras.
templi tremuere fores, imitataque Lunam
rnua fulserunt, crepuitque sonabile sistrum.
n secura quidem, fausto tamen omine laeta
ter abit templo. Sequitur comes Iphis euntem,
am solita est, maiore gradu: nec candor in ore
rmanet; et vires augentur: et acrior ipse est
ltus: et incomtis brevior mensura capillis.
sque vigoris adest, habuit quam femina. Iam, quae
minia nuper eras, puer es. Date munera templis:
e timida gaudete fide. Dant munera templis.
dunt et titulum: titulus breve carmen habebat:

Dona puer ſolvit, quae femina voverat, Iphis.
Poſtera lux radiis latum patefecerat orbem;
Cum Venus, et Iuno, ſociosque Hymenaeus ad ignes
Conveniunt; potiturque ſua puer Iphis Ianthe.

LIBER X.

Inde per immenſum croceo velatus amictu
Aëra digreditur, Ciconumque Hymenaeus ad oras
Tendit; et Orphea nequidquam voce rogatur.
Adfuit ille quidem: ſed nec ſolemnia verba,
Nec laetos vultus, nec felix attulit omen.
Fax quoque, quam tenuit, lacrimoſo ſtridula fumo
Usque fuit, nullosque invenit notibus ignes.
Exitus auſpicio gravior: nam nupta per herbas
Dum nova Naïadum turba comitata vagatur,
Decidit, in talum ſerpentis dente recepto.
Quam ſatis ad ſuperas poſtquam Rhodopeïus auras
Deflevit vates; ne non tentaret et umbras,
Ad Styga Taenaria eſt auſus deſcendere porta.
Perque leves populos, ſimulacraque functa ſepulcris,
Perſephonen adiit, inamoenaque regna tenentem
Umbrarum dominum; pulſisque ad carmina nervis
Sic ait: O poſiti ſub terra numina mundi,
In quem recidimus quidquid mortale creamur;
Si licet, et, falſi poſitis ambagibus oris,
Vera loqui ſinitis; non huc, ut opaca viderem
Tartara, deſcendi; nec uti villoſa colubris
Terna Meduſaei vincirem guttura monſtri.
Cauſa viae coniux: in quam calcata venenum
Vipera diffudit, creſcentesque abſtulit annos.
Poſſe pati volui: nec me tentaſſe negabo.
Vicit Amor. Supera Deus hic bene notus in ora eſt.
An ſit et hic, dubito: ſed et hic tamen auguror eſſe.
Famaque ſi veterem non eſt mentita rapinam,
Vos quoque iunxit Amor. Per ego haec loca plena timoris,
Per Chaos hoc ingens, vaſtique ſilentia regni,
Eurydices, oro, properata retexite fata.

Omnia

ıia debemur vobis: paulumque morati,
ıs aut citius ſedem properamus ad unam.
limus huc omnes, haec eſt domus ultima: vosque
ıani generis longiſſima regna tenetis.
: quoque, cum iuſtos natura peregerit annos,
erit veſtri. Pro munere poſcimus uſum.
lſi fata negant veniam pro coniuge, certum eſt
ɜ redire mihi. Leto gaudete duorum.
ı dicentem, nervosque ad verba moventem,
ngues flebant animae. Nec Tantalus undam
ıvit refugam: ſtupuitque Ixionis orbis.
carpſere iecur volucres: urnisque vacarunt
les: inque tuo ſediſti, Siſyphe, ſaxo.
primum lacrimis victarum carmine fama eſt
enidum maduiſſe genas: nec regia coniux
nat oranti, nec qui regit ima, negare:
dicenque vocant. Umbras erat illa recentes
'; et inceſſit paſſu de vulnere tardo.
: ſimul et legem Rhodopeius accipit heros,
ectat retro ſua lumina, donec Avernas
rit valles; aut irrita dona futura.
itur acclivus per muta ſilentia trames,
ıus, obſcurus, caligine denſus opaca:
procul abfuerant telluris margine ſummae.
ne deficeret, metuens, avidusque videndi,
t amans oculos: et protinus illa relapſa eſt.
hiaque intendens, prendique et prendere captans,
iſi cedentes infelix arripit auras.
ue iterum moriens non eſt de coniuge quidquam
a ſuo: quid enim niſi ſe quereretur amatam?
mumque vale, quod iam vix auribus ille
ɔeret, dixit: revolutaque rurſus eodem eſt.
aliter ſtupuit gemina nece coniugis Orpheus,
ı tria qui timidus, medio portante catenas,
canis vidit: quem non pavor ante reliquit,
ı natura prior, ſaxo per corpus oborto:
ɔe in ſe crimen traxit, voluitque videri
ɔs eſſe nocens: tuque o confiſa figurae,
x Lethaea, tuae; iunctiſſima quondam
ra, nunc lapides, quos humida ſuſtinet Ide.
tem, fruſtraque iterum transire volentem,

Portitor arcuerat. Septem tamen ille diebus
Squalidus in ripa, Cereris sine munere, sedit.
Cura dolorque animi, lacrimaeque alimenta fuere.
Esse Deos Erebi crudeles questus, in altam
Se recipit Rhodopen, pulsumque Aquilonibus Haemon.
Tertius aequoreis inclusum Piscibus annum
Finierat Titan: omnemque refugerat Orpheus
Femineam Venerem; seu quod male cesserat illi;
Sive fidem dederat. Multas tamen ardor habebat
Iungere se vati: multae doluere repulsae.
Illi etiam Thracum populis fuit auctor, amorem
In teneros transferre mares; citraque iuventam
Aetatis breve ver, et primos carpere flores.
Collis erat, collemque super planissima campi
Area: quam viridem faciebant graminis herbae.
Umbra loco deerat. Qua postquam parte resedit
Dis genitus vates, et fila sonantia movit;
Umbra loco venit. Non Chaonis absfuit arbos,
Non nemus Heliadum, non frondibus esculus altis,
Nec tiliae molles, nec fagus, et innuba laurus.
Et coryli fragiles, et fraxinus utilis hastis,
Enodisque abies, curvataque glandibus ilex,
Et platanus genialis, acerque coloribus impar,
Amnicolaeque simul salices, et aquatica lotos,
Perpetuoque virens buxus, tenuesque myricae,
Et bicolor myrtus, et baccis caerula tinus:
Vos quoque, flexipedes hederae, venistis, et una
Pampineae vites, et amictae vitibus ulmi:
Ornique, et piceae, pomoque onerata rubenti
Arbutus, et lentae, victoris praemia, palmae:
Et succincta comas, hirsutaque vertice pinus,
Grata Deûm matri; siquidem Cybeleius Attis
Exuit hac hominem, truncoque induruit illo.
Adfuit huic turbae, metas imitata, cupressus,
Nunc arbor, puer ante Deo dilectus ab illo.
Qui citharam nervis, et nervis temperat arcus.
Namque sacer Nymphis, Carthaea tenentibus arva,
Ingens cervus erat: lateque patentibus altas
Ipse suo capiti praebebat cornibus umbras:
Cornua fulgebant auro: demissaque in armos
Pendebant tereti gemmata monilia collo.

Bulla

ſuper frontem parvis argentea loris
ta movebatur: parilique ex aere nitebant
bus in geminis, circum cava tempora, baccae.
metu vacuus, naturalique pavore
ſito, celebrare domos, mulcendaque colla
nlibet ignotis manibus praebere ſolebat.
tamen ante alios, Ceae pulcherrime gentis,
us erat, Cypariſſe, tibi. Tu pabula cervum
ova, tu liquidi ducebas fontis ad undam;
odo texebas varios per cornua flores:
, eques in tergo reſidens, huc latus et illuc
a purpureis frenabas ora capiſtris.
s erat, mediusque dies; Solisque vapore
ava litorei fervebant brachia Cancri.
s in herboſa poſuit ſua corpora terra
us, et arborea ducebat frigus ab umbra.
puer imprudens iaculo Cypariſſus acuto
: et, ut ſaevo morientem vulnere vidit,
mori ſtatuit. Quae non ſolatia Phoebus
:? et ut leviter, pro materiaque doleret,
onuit. Gemit ille tamen; munusque ſupremum
petit a Superis, ut tempore lugeat omni.
ue, per immenſos egeſto ſanguine fletus,
ridem verti coeperunt membra colorem,
odo, qui nivea pendebant fronte capilli,
ida caeſaries fieri, ſumtoque rigore
eum gracili ſpectare cacumine coelum.
nuit, triſtisque Deus, Lugebere nobis,
bisque alios, aderisque dolentibus, inquit.
ſe nemus vates contraxerat: inque ferarum
ilio medius, turba volucrumque ſedebat.
tis impulſas tentavit pollice chordas:
nſit varios, quamvis diverſa ſonarent,
ordare modos; hoc vocem carmine rupit:
ove, Muſa parens, (cedunt Iovis omnia regno,)
ina noſtra move. Iovis eſt mihi ſaepe poteſtas
prius. Cecini plectro graviore Gigantas,
aque Phlegraeis victricia fulmina campis.
opus eſt leviore lyra: puerosque canamus
tos Superis: inconceſſisque puellas
us attonitas meruiſſe libidine poenam.

Rex Superûm Phrygii quondam Ganymedis amore
Arſit: et inventum eſt aliquid, quod Iupiter eſſe,
Quam quod erat, mallet. Nulla tamen alite verti
Dignatur, niſi quae poſſit ſua fulmina ferre.
Nec mora: percuſſo mendacibus aëre pennis
Abripit Iliaden. Qui nunc quoque pocula miſcet
Invitaque Iovi nectar Iunone miniſtrat.
Te quoque, Amyclide, poſuiſſet in aethere Phoebus,
Triſtia ſi ſpatium ponendi fata dediſſent.
Qua licet, aeternus tamen es quotiesque repellit
Ver hiemem, Piſcique Aries ſuccedit aquoſo,
Tu toties oreris, viridique in ceſpide vernas.
Te meus ante alios genitor dilexit: et orbe
In medio poſiti caruerunt praeſide Delphi;
Dum Deus Eurotan, immunitamque frequentat
Sparten: nec citharae, nec ſunt in honore ſagittae.
Immemor ipſe ſui non retia ferre recuſat;
Non tenuiſſe canes; non per iuga montis iniqui
Iſſe comes: longaque alit adſuetudine flammas.
Iamque fere medius Titan venientis et actae
Noctis erat, ſpatioque pari diſtabat utrinque;
Corpora veſte levant, et ſucco pinguis olivi
Splendeſcunt, latique ineunt certamina diſci.
Quem prius aërias libratum Phoebus in auras
Miſit, et oppoſitas diſiecit pondere nubes.
Recidit in ſolidam longo poſt tempore terram
Pondus, et exhibuit iunctam cum viribus artem.
Protinus imprudens, actusque cupidine ludi,
Tollere Taenarides orbem properabat: et illum
Dura repercuſſum ſubiecit in aëre tellus
In vultus, Hyacinthe, tuos. Expalluit aeque
Ac puer, ipſe Deus: collapſosque excipit artus;
Et modo te refovet, modo triſtia vulnera ſiccat:
Nunc animam admotis fugientem ſuſtinet herbis.
Nil proſunt artes: erat immedicabile vulnus.
Ut ſi quis violas, riguove papaver in horto,
Liliaque infringat, fulvis haerentia virgis;
Marcida demittant ſubito caput illa gravatum,
Nec ſe ſuſtineant, ſpectentque cacumine terram:
Sic vultus moriens iacet, et defecta vigore
Ipſa ſibi ſit oneri cervix, humeroque recumbit.

Labe-

Laberis, Oebalide, prima fraudate iuventa,
Phoebus ait: videoque tuum, mea crimina, vulnus.
Tu dolor es, facinusque meum. Mea dextera leto
Inscribenda tuo est. Ego sum tibi funeris auctor.
Quae mea culpa tamen? nisi si lusisse, vocari
Culpa potest: nisi culpa potest, et amasse, vocari.
Atque utinam pro te vitam, tecumve liceret
Reddere! sed quoniam fatali lege tenemur;
Semper eris mecum, memorique haerebis in ore.
Te lyra, pulsa manu, te carmina nostra sonabunt:
Flosque novus scripto gemitus imitabere nostros.
Tempus et illud erit, quo se fortissimus heros
Addat in hunc florem, folioque legatur eodem.
Talia dum vero memorantur Apollinis ore,
Ecce cruor, qui fusus humi signaverat herbam,
Desinit esse cruor; Tyrioque nitentior ostro
Flos oritur, formamque capit, quam lilia: si non
Purpureus color huic, argenteus esset in illis.
Non satis hoc Phoebo est: (is enim fuit auctor honoris:)
Ipse suos gemitus foliis inscribit: et ai ai
Flos habet inscriptum: funestaque litera ducta est.
Nec genuisse pudet Sparten Hyacinthon: honorque
Durat in hoc aevi: celebrandaque more priorum
Annua praelata redeunt Hyacinthia pompa.
At si forte roges secundam Amathunta metalli,
An genuisse velit Propoetidas; abnuat aeque,
Atque illos, gemino quondam quibus aspera cornu
Frons erat; unde etiam nomen traxere Cerastae.
Ante fores horum stabat Iovis Hospitis ara,
Lugubris sceleris: quam si quis sanguine tinctam
Advena vidisset, mactatos crederet illic
Lactentes vitulos, Amathusiacasve bidentes:
Hospes erat caesus. Sacris offensa nefandis,
Ipsa suas urbes, Ophiusiaque arva parabat
Deserere alma Venus. Sed quid loca grata, quid urbes
Peccavere meae? quod crimen, dixit, in illis?
Exsilio poenam potius gens impia pendat,
Vel nece; vel si quid medium mortisque fugaeque,
Idque quid esse potest, nisi versae poena figurae?
Dum dubitat, quo mutet eos; ad cornua vultum
Flexit,

Flexit, et admonita est haec illis posse relinqui;
Grandiaque in torvos transformat membra iuvencos.
Sunt tamen obscoenae Venerem Propoetides ausae
Esse negare Deam: pro quo sua, numinis ira,
Corpora cum forma primae vulgasse feruntur,
Utque pudor cessit, sanguisque induruit oris,
In rigidum parvo silicem discrimine versae.

Quas quia Pygmalion aevum per crimen agentes
Viderat, offensus vitiis, quae plurima menti
Femineae Natura dedit, sine coniuge caelebs
Vivebat, thalamique diu consorte carebat.
Interea niveum mira feliciter arte
Sculpit ebur, formamque dedit, qua femina nasci
Nulla potest: operisque sui concepit amorem.
Virginis est verae facies, quam vivere credas:
Et, si non obstet reverentia, velle moveri.
Ars adeo latet arte sua. Miratur, et haurit
Pectore Pygmalion simulati corporis ignes.
Saepe manus operi tentantes admovet, an sit
Corpus, an illud ebur: nec ebur tamen esse fatetur.
Oscula dat, reddique putat: loquiturque, tenetque:
Et credit tactis digitos insidere membris:
Et metuit, pressos veniat ne livor in artus.
Et modo blanditias adhibet: modo, grata puellis
Munera, fert illi conchas, teretesque lapillos,
Et parvas volucres, et flores mille colorum,
Liliaque, pictasque pilas, et ab arbore lapsas
Heliadum lacrimas. Ornat quoque vestibus artus:
Dat digitis gemmas, longoque monilia collo.
Aure leves baccae, redimicula pectore pendent.
Cuncta decent: nec nuda minus formosa videtur.
Collocat hanc stratis, concha Sidonide tinctis;
Appellatque tori sociam: acclinataque colla
Mollibus in plumis, tanquam sensura, reponit.
Festa dies Veneri, tota celeberrima Cypro,
Venerat: et pandis inductae cornibus aurum
Conciderant ictae nivea cervice iuvencae;
Turaque fumabant: cum munere functus ad aras
Constitit; et timide, Si Dî dare cuncta potestis,
Sit coniux opto; (non ausus, eburnea virgo,
Dicere Pygmalion) similis mea, dixit, eburnae.

Sensit,

Senſit, ut ipſa ſuis aderat Venus aurea feſtis,
Vota quid illa velint; et, amici numinis omen,
Flamma ter accenſa eſt, apicemque per aëra duxit.
Ut rediit; ſimulacra ſuae petit ille puellae:
Incumbensque toro dedit oſcula. Viſa tepere eſt.
Admovet os iterum, manibus quoque pectora tentat.
Tentatum mollescit ebur: poſitoque rigore
Subſidit digitis, ceditque: ut Hymettia ſole
Cera remolleſcit, tractataque pollice multas
Flectitur in facies, ipſoque fit utilis uſu.
Dum ſtupet, et timide gaudet, fallique veretur;
Rurſus amans, rurſusque manu ſua vota retractat.
Corpus erat: ſaliunt tentatae pollice venae.
Tum vero Paphius pleniſſima concipit heros
Verba, quibus Veneri grates agat: oraque tandem
Ore ſuo non falſa premit: dataque oſcula virgo
Senſit, et erubuit: timidumque ad lumina lumen
Attollens, pariter cum coelo vidit amantem.
Coniugio, quod fecit, adeſt Dea. Iamque coactis
Cornibus in plenum novies lunaribus orbem,
Illa Paphon genuit, de quo tenet inſula nomen.
Editus hac ille eſt, qui, ſi ſine prole fuiſſet,
Inter felices Cinyras potuiſſet haberi.
Dira canam. Natae procul hinc, procul eſte parentes:
Aut, mea ſi veſtras mulcebunt carmina mentes,
Deſit in hac mihi parte fides; nec credite factum:
Vel, ſi credetis, facti quoque credite poenam.
Si tamen admiſſum ſinit hoc Natura videri;
Gentibus Iſmariis, et noſtro gratulor orbi:
Gratulor huic terrae, quod abeſt regionibus illis,
Quae tantum genuere nefas. Sit dives amomo,
Cinnamaque, coſtumque ſuam, ſudataque ligno
Tura ferat, floresque alios Panchaïa tellus;
Dum ferat et Myrrham. Tanti nova non fuit arbos.
Ipſe negat nocuiſſe tibi ſua tela Cupido,
Myrrha; facesque ſuas a crimine vindicat iſto.
Stipite te Stygio, tumidisque adflavit Echidnis,
E tribus una Soror. Scelus eſt odiſſe parentem:
Hic amor eſt odio maius ſcelus. Undique lecti
Te cupiunt proceres; totoque Oriente iuventus

Ad thalami certamen adeſt. Ex omnibus unum
Elige, Myrrha, tibi; dum ne ſit in omnibus unus.
Illa quidem ſentit, foedoque repugnat amori:
Et ſecum, Quo mente feror? quid molior? inquit.
Dî, precor, et Pietas, ſacrataque iura parentum,
Hoc prohibete nefas, ſcelerique reſiſtite tanto;
Si tamen hoc ſcelus eſt. Sed enim damnare negatur
Hanc Venerem pietas: coëuntque animalia nullo
Cetera delectu. Nec habetur turpe iuvencae
Ferre patrem tergo: ſit equo ſua filia coniux:
Quasque creavit, init pecudes, caper: ipſaque, cuius
Semine concepta eſt, ex illo concipit ales.
Felices, quibus iſta licent! humana malignas
Cura dedit leges; et quod Natura remittit,
Invida iura negant. Gentes tamen eſſe feruntur,
In quibus et nato genitrix, et nata parenti
Iungitur; et pietas geminato creſcit amore.
Me miſeram, quod non naſci mihi contigit illic,
Fortunaque loci laedor! Quid in iſta revolvor?
Spes interdictae, diſcedite. Dignus amari
Ille, ſed ut pater, eſt. Ergo ſi filia magni
Non eſſem Cinyrae, Cinyrae concumbere poſſem.
Nunc quia tam meus eſt, non eſt meus; ipſaque damno
Eſt mihi proximitas. Aliena potentior eſſem.
Ire libet procul hinc, patriosque relinquere fines,
Dum ſcelus effugiam. Retinet malus error amantem;
Ut praeſens ſpectem Cinyram, tangamque, loquarque,
Oſculaque admoveam, ſi nil conceditur ultra.
Ultra autem ſperare aliquid potes, impia virgo?
Nec, quot confundas et iura et nomina, ſentis?
Tune eris et matris pellex, et adultera patris?
Tunc, ſoror gnati, genitrixque vocabere fratris?
Nec metues atro crinitas angue Sorores,
Quas, facibus ſaevis oculos atque ora petentes,
Noxia corda vident? At tu, dum corpore non es
Paſſa, nefas animo ne concipe: neve potentis
Concubitu vetito Naturae pollue foedus.
Velle puta: res ipſa vetat. Pius ille, memorque
Iuris: et o vellem ſimilis furor eſſet in illo!
Dixerat: at Cinyras, quem copia digna procorum,
Quid faciat, dubitare facit, ſciatque ab ipſa,

Nomi-

Nominibus dictis, cuius velit esse mariti.
Illa silet primo, patriisque in vultibus haerens,
Aestuat, et tepido suffundit lumina rore.
Virginei Cinyras haec credens esse timoris,
Flere vetat; siccatque genas, atque oscula iungit.
Myrrha datis nimium gaudet: consultaque, qualem
Optet habere virum; Similem tibi, dixit. At ille
Non intellectam vocem collaudat; et, Esto
Tam pia semper, ait. Pietatis nomine dicto
Demisit vultus, sceleris sibi conscia, virgo.
Noctis erat medium, curasque et pectora somnus
Solverat. At virgo Cinyreïa pervigil igni
Carpitur indomito, furiosaque vota retractat.
Et modo desperat; modo vult tentare: pudetque,
Et cupit; et, quod agat, non invenit. Utque securi
Saucia trabs ingens, ubi plaga novissima restat,
Quo cadat, in dubio est, omnique a parte timetur:
Sic animus vario labefactus vulnere nutat
Huc levis, atque illuc; momentaque sumit utroque.
Nec modus aut requies, nisi mors, reperitur amoris.
Mors placet. Erigitur, laqueoque innectere fauces
Destinat; et, zona summo de poste revincta,
Care vale Cinyra, causamque intellige mortis,
Dixit: et aptabat pallenti vincula collo.
Murmura verborum fidas nutricis ad aures
Perveniisse ferunt, limen servantis alumnae.
Surgit anus, reseratque fores; mortisque paratae
Instrumenta videns, spatio conclamat eodem;
Seque ferit, scinditque sinus, ereptaque collo
Vincula dilaniat. Tum denique flere vacavit;
Tum dare complexus, laqueique requirere causam.
Muta silet virgo, terramque immota tuetur;
Et deprensa dolet tardae conamina mortis.
Instat anus; canosque sinus, et inania nudans
Ubera, per cunas alimentaque prima precatur,
Ut sibi committat, quidquid dolet. Illa rogantem
Aversata gemit. Certa est exquirere nutrix:
Nec solam spondere fidem. Dic, inquit, opemque
Me sine ferre tibi: non est mea pigra senectus.
Seu furor est; habeo quae carmine sanet, et herbis.
Sive aliquis nocuit; magico lustrabere ritu.

Sive

Sive eſt ira Deûm; ſacris placabilis ira.
Quid rear ulterius? certe fortuna domusque
Soſpes, et in curſu eſt: vivunt genitrixque, paterque.
Myrrha, patre audito, ſuſpiria duxit ab imo
Pectore. Nec nutrix etiamnum concipit ullum
Mente nefas: aliquemque tamen praeſentit amorem.
Propoſitique tenax, quodcunque ſit, orat, ut ipſi
Indicet; et gremio lacrimantem tollit anili:
Atque ita complectens infirmis colla lacertis,
Senſimus, inquit, amas: et in hoc mea (pone timorem)
Sedulitas erat apta tibi: nec ſentiet unquam
Hoc pater. Exſiluit gremio furibunda, torumque
Ore premens, Discede, precor; miſeroque pudori
Parce, ait. Inſtanti, Discede, aut deſine, dixit,
Quaerere quid doleam. Scelus eſt, quod ſcire laboras.
Horret anus; tremulasque manus annisque metuque
Tendit, et ante pedes ſupplex procumbit alumnae:
Et modo blanditur; modo, ſi non conſcia fiat,
Terret, et indicium laquei coeptaeque minatur
Mortis: et officium commiſſo ſpondet amori.
Extulit illa caput, lacrimisque implevit obortis
Pectora nutricis: conataque ſaepe fateri,
Saepe tenet vocem: pudibundaque veſtibus ora
Texit: et, O, dixit, felicem coniuge matrem!
Hactenus, et gemuit. Gelidos nutricis in artus,
Oſſaque (ſenſit enim) penetrat tremor: albaque toto
Vertice canities rigidis ſtetit hirta capillis.
Multaque, ut excuteret diros, ſi poſſet, amores,
Addidit. At virgo ſcit ſe non falſa moneri:
Certa mori tamen eſt, ſi non potiatur amato.
Vive, ait haec potiere tuo. Non auſa, parente
Dicere, conticuit: promiſſaque numine firmat.
Feſta piae Cereris celebrabant annua matres
Illa, quibus nivea velatae corpora veſte
Primitias frugum dant, ſpicea ſerta, ſuarum:
Perque novem noctes Venerem, tactûsque viriles
In vetitis numerant. Turba Cenchreis in illa
Regis abeſt coniux, arcanaque ſacra frequentat.
Ergo legitima vacuus dum coniuge lectus,
Nacta gravem vino Cinyram male ſedula nutrix,
Nomine mentito, veros exponit amores,

Et

Et faciem laudat. Quaesitis virginis annis,
Par, ait, est Myrrhae. Quam postquam adducere iussa est,
Utque domum rediit, Gaude mea, dixit, alumna:
Vicimus. Infelix non toto corpore sentit
Laetitiam virgo; praesagaque pectora moerent.
Sed tamen et gaudet: tanta est discordia mentis.
Tempus erat, quo cuncta silent; interque Triones
Flexerat obliquo plaustrum temone Bootes.
Ad facinus venit illa suum. Fugit aurea coelo
Luna: tegunt nigrae latitantia sidera nubes:
Nox caret igne suo. Primos tegis, Icare, vultus;
Erigoneque pio sacrata parentis amore.
Ter pedis offensi signo est revocata: ter omen
Funereus bubo letali carmine fecit.
It tamen: et tenebrae minuunt, noxque atra pudorem.
Nutricisque manum laeva tenet; altera motu
Caecum iter explorat. Thalami iam limina tangit;
Iamque fores aperit; iam ducitur intus: at illi
Poplite succiduo genua intremuere; fugitque
Et color, et sanguis, animusque relinquit euntem.
Quoque suo propior sceleri, magis horret, et ausi
Poenitet; et vellet non cognita posse reverti.
Cunctantem longaeva manu deducit; et alto
Admotam lecto cum traderet, Accipe, dixit;
Ista tua est, Cinyra: devotaque corpora iunxit.
Accipit obscoeno genitor sua viscera lecto;
Virgineosque metus levat, hortaturque timentem.
Forsitan aetatis quoque nomine, Filia, dicat;
Dicat et illa, Pater; sceleri ne nomina desint.
Plena patris thalamis excedit: et impia diro
Semina fert utero, conceptaque crimina portat.
Postera nox facinus geminat: nec finis in illa est.
Cum tandem Cinyras, avidus cognoscere amantem
Post tot concubitus, illato lumine vidit
Et scelus, et natam: verbisque dolore retentis,
Pendenti nitidum vagina deripit ensem.
Myrrha fugit, tenebris et caecae munere noctis
Intercepta neci latosque vagata per agros,
Palmiferos Arabas, Pancheaque rura relinquit.
Perque novem erravit redeuntis cornua Lunae;
Cum tandem terra requievit fessa Sabaea.

Vixque uteri portabat onus. Tum neſcia voti,
Atque inter mortisque metus, et taedia vitae,
Eſt tales exorſa preces: O ſi qua patetis
Numina confeſſis; merui, nec triſte recuſo
Supplicium. Sed, ne violem vivosque ſuperſtes,
Mortuaque exſtinctos, ambobus pellite regnis:
Mutataeque mihi vitamque necemque negate.
Numen confeſſis aliquod patet. Ultima certe
Vota ſuos habuere Deos: nam crura loquentis
Terra ſupervenit; ruptosque obliqua per ungues
Porrigitur radix, longi firmamina trunci:
Oſſaque robur agunt: mediaque manente medulla
Sanguis it in ſuocos, in magnos brachia ramos,
In parvos digiti; duratur cortice pellis.
Iamque gravem creſcens uterum perſtrinxerat arbor,
Pectoraque obruerat, collumque operire parabat.
Non tulit illa moram, venientique obvia ligno
Subſedit, merſitque ſuos in cortice vultus.
Quae, quamquam amiſit veteres cum corpore ſenſus,
Flet tamen, et tepidae manant ex arbore guttae.
Eſt honor et lacrimis: ſtillataque cortice Myrrha
Nomen herile tenet, nullique tacebitur aevo.
At male conceptus ſub robore creverat infans,
Quaerebatque viam, qua ſe, genitrice relicta,
Exſereret: media gravidus tumet arbore venter.
Tendit onus matrem: nec habent ſua verba dolores;
Nec Lucina poteſt parientis voce vocari.
Nitenti tamen eſt ſimilis, curvataque crebros
Dat gemitus arbor, lacrimisque cadentibus humet.
Conſtitit ad ramos mitis Lucina dolentes,
Admovitque manus, et verba puerpera dixit.
Arbor agit rimas; et fiſſa cortice vivum
Reddit onus, vagitque puer; quem mollibus herbis
Naïdes impoſitum lacrimis unxere parentis.
Laudaret faciem Livor quoque. Qualia namque
Corpora nudorum tabula pinguntur Amorum,
Talis erat: ſed, ne faciat diſcrimina cultus,
Aut huic adde leves, aut illis deme pharetras.
Labitur occulte, fallitque volatilis aetas;
Et nihil eſt annis velocius. Ille ſorore
Natus avoque ſuo, qui conditus arbore nuper,

Nuper

ier erat genitus; modo formoſiſſimus infans;
iuvenis, iam vir, iam ſe formoſior ipſo eſt:
placet et Veneri, matrisque ulciſcitur ignes.
ɔque pharetratus dum dat puer oſcula matri,
ius exſtanti deſtrinxit arundine pectus.
a manu natum Dea repulit; altius actum
ius erat ſpecie, primoque fefellerat ipſam.
ta viri forma non iam Cytherëia curat
ra: non alto repetit Paphon aequore cinctam,
ɔſamque Gnidon, gravidamve Amathunta metallis,
inet et coelo; coelo praefertur Adonis.
ic tenet: huic comes eſt: adſuetaque ſemper in umbra
ulgere ſibi, formamque augere colendo,
iuga, per ſilvas, dumoſaque ſaxa vagatur
la genu, veſtem ritu ſuccincta Dianae:
taturque canes; tutaeque animalia praedae,
pronos lepores, aut celſum in cornua cervum,
agitat damas: a fortibus abstinet apris;
toresque lupos, armatosque unguibus urſos
t, et armenti ſaturatos caede leones.
quoque, ut hos timeas, (ſi quid prodeſſe monendo
it,) Adoni, monet: Fortisque fugacibus eſto,
ait: in audaces non eſt audacia tuta.
e meo, iuvenis, temerarius eſſe periclo:
e feras, quibus arma dedit Natura, laceſſe;
mihi ne magno tua gloria. Non movet aetas,
facies, nec quae Venerem movere, leones,
gerosque ſues, oculosque, animosque ferarum.
nen habent acres in aduncis dentibus apri;
ietus eſt fulvis et vaſta leonibus ira:
iſumque mihi genus eſt. (Quae cauſa) roganti,
am, ait;, et veteris monſtrum mirabere culpae.
labor inſolitus iam me laſſavit: et ecce:
ɔortuna ſua blanditur populus umbra:
que torum ceſpes. Libet hac requieſcere tecum,
equievit, humo; preſſitque et gramen, et ipſum.
ue ſinu iuvenis poſita cervice reclinis
ait: ac mediis interſerit oſcula verbis.
orſitan audieris aliquam certamine curſus
ɔces ſuperaſſe viros. Non fabula rumor
fuit: ſuperabat enim. Nec dicere poſſes,

Lau-

Laude pedum, formaene bono praestantior esset.
Sciranti Deus huic de coniuge, Coniuge, dixit,
Nil opus est, Atalanta: tibi: fuge coniugis usum.
Nec tamen effugies, teque ipsa viva carebis.
Territa sorte Dei per opacas innuba silvas
Vivit, et instantem turbam violenta procorum
Conditione fugat: Nec sum potiunda, nisi, inquit,
Victa prius cursu. Pedibus contendite mecum.
Praemia veloci coniux thalamique dabuntur;
Mors pretium tardis. Ha lex certaminis esto.
Illa quidem inmitis: sed (tanta potentia formae est)
Venit ad hanc legem temeraria turba procorum.
Sederat Hippomenes cursus spectator iniqui:
Et, Petitur cuiquam per tanta pericula coniux?
Dixerat, ac nimios iuvenum damnarat amores.
Ut faciem, et posito corpus velamine vidit,
Quale meum, vel quale tuum, si femina fias;
Obstupuit: tollensque manus, ignoscite, dixi,
Quos modo culpavi: nondum mihi praemia nota,
Quae petèretis, erant. Laudando concipit ignem;
Et, ne quis iuvenum currat velocius, optat,
Invidiaque timet. Sed cur certaminis huius
Intentata mihi fortuna relinquitur? inquit.
Audentes Deus ipse iuvat. Dum talia secum
Exigit Hippomenes, passu volat alite virgo.
Quae quamquam Scythica non secius ire sagitta
Aonio visa est iuveni; tamen ille decorem
Miratur magis: et cursus facit ipse decorem.
Aura refert oblata citis talaria plantis:
Tergaque iactantur crines per eburnea, quaeque
Poplitibus suberant picto genualia limbo:
Inque puellari corpus candore ruborem
Traxerat: haud aliter, quam cum super atria velum
Candida purpureum simulatas inficit umbras.
Dum notat haec hospes, decursa noviſſima meta est:
Et tegitur festa victrix Atalanta corona.
Dant gemitum victi, penduntque ex foedere poenas.
Non tamen eventu iuvenum deterritus horum
Constitit in medio; vultuque in virgine fixo,
Quid facilem titulum superando quaeris inertes;
Mecum confer, ait. Seu me fortuna potentem

Fe-

perit, a tanto non indignabere vinci.
mque mihi genitor Megareus Onchestius; illi
; Neptunus avus: pronepos ego regis aquarum.
c virtus citra genus est. Seu vincar, habebis
ppomene victo magnum et memorabile nomen.
lia dicentem molli Schoeneïa vultu
spicit; et dubitat, superari an vincere malit.
que ita, Quis Deus hunc formosis, inquit, iniquus
dere vult? caraque iubet discrimine vitae
niugium petere hoc? non sum, me iudice, tanti.
c forma tangor. Poteram tamen hac quoque tangi.
id? quod adhuc puer est? non me movet ipse, sed
aetas.
id? quod inest virtus, et mens interrita leti?
id? quod ab aequorea numeratur origine quartus?
id? quod amat, tantique putat connubia nostra,
pereat, si me Fors illi dura negarit?
m licet, hospes, abi; thalamosque relinque cruentos.
niugium crudele meum est. Tibi nubere nulla
let: et optari potes a sapiente puella.
r tamen est mihi cura tui, tot iam ante peremtis?
lerit: intereat, quoniam tot caede procorum
lmonitus non est, agiturque in taedia vitae.
cidet hic igitur, voluit quia vivere mecum?
dignamque necem pretium patietur amoris?
n erit invidiae victoria nostra ferendae.
l non culpa mea est. Utinam desistere velles!
s, quoniam es demens, utinam velocior esses!
quam virgineus puerili vultus in ore est!
, miser Hippomene, nollem tibi visa fuissem!
rere dignus eras. Quod si felicior essem,
o mihi coniugium fata importuna negarent;
us eras, cum quo sociare cubilia possem.
xerat; utque rudis, primoque cupidine tacta,
od facit ignorans, amat, et non sentit amorem.
n solitos poscunt cursus populusque paterque;
m me sollicita proles Neptunia voce
rocat Hippomenes. Cytherëia, comprecor, ausis
sit, ait, nostris; et, quos dedit, adiuvet ignes.
tulit aura preces ad me non invida blandas;

Motaque ſum, fateor: nec opis mora longa dabatur.
Eſt ager, indigenae Tamaſeum nomine dicunt,
Telluris Cypriae pars optima: quem mihi priſci
Sacravere ſenes, templisque accedere dotem
Hanc iuſſere meis. Medio nitet arbor in arvo,
Fulva comam, fulvo ramis crepitantibus auro.
Hinc tria forte mea veniens decepta ferebam
Aurea poma manu: nullique videnda, niſi ipſi,
Hippomenen adii, docuique, quis uſus in illis.
Signa tubae dederant, cum carcere pronus uterque
Emicat, et ſummam celeri pede libat arenam.
Poſſe putes illos ſicco freta radere paſſu,
Et ſegetis canae ſtantes percurrere ariſtas.
Adiiciunt animos iuveni clamorque favorque,
Verbaque dicentum, Nunc, nunc incumbere tempus,
Hippomene; propera. Nunc viribus utere totis.
Pelle moram: vinces. Dubium Megareïus heros
Gaudeat, an virgo magis his Schoeneïa dictis.
O quoties, cum iam poſſet transire, morata eſt;
Spectatosque diu vultus invita reliquit!
Aridus e laſſo veniebat anhelitus ore;
Metaque erat longe. Tum denique de tribus unum
Foetibus arboreis proles Neptunia miſit.
Obſtupuit virgo, nitidique cupidine pomi
Declinat curſus, aurumque volubile tollit.
Praeterit Hippomenes. Reſonant ſpectacula plauſu.
Illa moram celeri, ceſſataque tempora, curſu
Corrigit, atque iterum iuvenem poſt terga reliquit.
Et rurſus pomi iactu remorata ſecundi,
Conſequitur, tranſitque virum. Pars ultima curſus
Reſtabat: Nunc, inquit, ades, Dea muneris auctor;
Inque latus campi, quo tardius illa rediret,
Iecit ab obliquo nitidum iuveniliter aurum.
An peteret, virgo viſa eſt dubitare: coëgi
Tollere, et adieci ſublato pondera malo;
Impediique oneris pariter grauitate moraque.
Neve meus ſermo curſu ſit tardior illo;
Praeterita eſt virgo: duxit ſua praemia victor.
Dignane, cui grates ageret, cui turis honorem
Ferret, Adoni, fui? Nec grates immemor egit,

Nec

mihi tura dedit.' Subitam convertor in iram:
emnique dolens, ne ſim ſpernenda futuris;
oplo caveo, meque ipſa exhortor in ambos.
pla Deûm Matri, quae quondam clarus Echion
at ex voto, nemoroſis abdita ſilvis,
ſibant: et iter longum requieſcere ſuaſit.
concubitus intempeſtiva cupido
pat Hippomenen, a numine concita noſtro.
nis exigui fuerat prope templa receſſus,
ncae ſimilis, nativo pumice tectus,
ione ſacer priſca: quo multa ſacerdos
ea contulerat veterum ſimulacra Deorum.
: init; et vetito temerat ſacraria probro.
retorſerunt oculos, turritaque Mater,
tygia ſontes, dubitavit, mergeret unda.
a levis viſa eſt. Ergo modo laevia fulvae
iubae velant: digiti curvantur in ungues:
umeris armi ſiunt: in pectora totum
us abit: ſummae cauda verruntur arenae.
vultus habet: pro verbis murmura reddunt:
halamis celebrant ſilvas: aliisque timendi
te premunt domito Cybeleïa frena leones.
tu, care mihi, cumque his genus omne ferarum,
non terga fugae, ſed pugnae pectora praebent,
e; ne virtus tua ſit damnoſa duobus.
a quidem monuit, iunctisque per aëra cygnis
it iter: ſed ſtat monitis contraria virtus.
ſuem latebris, veſtigia certa ſecuti,
vere canes; ſilvisque exire parantem
at obliquo iuvenis Cinyreïus ictu.
nus excuſſit pando venabula roſtro,
uine tincta ſuo; trepidumque, et tuta petentem
aper inſequitur: totosque ſub inguine dentes
dit, et fulva moribundum ſtravit arena.
levi curru medias Cytherea per auras
on olorinis nondum pervenerat alis.
vit longe gemitum morientis, et albas
t aves illuc. Utque aethere vidit ab alto
imem, inque ſuo iactantem ſanguine corpus;
uit, pariterque ſinus, pariterque capillos

Rupit, et indignis percuſſit pectora palmis.
Queſtaque cum ſatis, At non tamen omnia veſtri
Iuris erunt, inquit: luctus monumenta manebunt
Semper, Adoni, mei: repetitaque mortis imago
Annua plangoris peraget ſimulamina noſtri.
At cruor in florem mutabitur. An tibi quondam
Femineos artus in olentes vertere menthas,
Perſephone, licuit? nobis Cinyreïus heros
Invidiae mutatus erit? Sic fata, cruorem
Nectare odorato ſpargit: qui tactus ab illo
Intumuit; ſic, ut pluvio perlucida coelo
Surgere bulla ſolet. Nec plena longior hora
Facta mora eſt, cum flos e ſanguine concolor ortus;
Qualem, quae lento celant ſub cortice granum,
Punica ferre ſolent; brevis eſt tamen uſus in illo.
Namque male haerentem, et nimia levitate caducum
Excutiunt idem, qui praeſtant nomina, venti.

LIBER XI.

Carmine dum tali ſilvas, animosque ferarum
Threïcius vates, et ſaxa ſequentia ducit;
Ecce nurus Ciconum tectae lymphata ferinis
Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt
Orphea, percuſſis ſociantem carmina nervis.
E quibus una, levem iactato crine per auram,
En, ait, en hic eſt noſtri contemtor: et haſtam
Vatis Apollinei vocalia miſit in ora:
Quae foliis praeſuta notam ſine vulnere fecit.
Alterius telum lapis eſt: qui miſſus, in ipſo
Aëre concentu victus vocisque lyraeque eſt;
Ac veluti ſupplex pro tam furialibus auſis,
Ante pedes iacuit. Sed enim temeraria creſcunt
Bella, modusque abiit, inſanaque regnat Erynnis.
Cunctaque tela forent cantu mollita: ſed ingens
Clamor, et inflato Berecynthia tibia cornu,
Tympanaque, plauſusque, et Bacchei ululatus

Obſtrepuere ſono citharae. Tum denique ſaxa
Non exauditi rubuerunt ſanguine vatis.
Ac primum attonitas etiamnum voce canentis
Innumeras volucres, anguesque, agmenque ferarum,
Maenades Orphei titulum rapuere theatri:
Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris;
Et coëunt, ut aves, ſi quando luce vagantem
Noctis avem cernunt: ſtructoque utrinque theatro
Ceu matutina cervus periturus arena,
Praeda canum eſt: vatemque petunt: et fronde virenti
Coniiciunt thyrſos, non haec in munera factos.
Hae glebas, illae dereptos arbore ramos,
Pars torquent ſilices. Neu deſint tela furori,
Forte boves preſſo ſubigebant vomere terram;
Nec procul hinc, multo fructum ſudore parantes,
Dura lacertoſi fodiebant arva coloni.
Agmine qui viſo fugiunt, operisque relinquunt
Arma ſui: vacuosque iacent diſperſa per agros
Sarculaque, raſtrique graves, longique ligones.
Quae poſtquam rapuere ferae, cornuque minaci
Divellere boves; ad vatis fata recurrunt,
Tendentemque manus, et in illo tempore primum
Irrita dicentem, nec quidquam voce moventem,
Sacrilegae perimunt. Perque os (pro Iupiter!) illud,
Auditum ſaxis, intellectumque ferarum
Senſibus, in ventos anima exhalata receſſit.
Te moeſtae volucres, Orpheu, te turba ferarum,
Te rigidae ſilices, tua carmina ſaepe ſecutae
Fleverunt ſilvae: poſitis te frondibus arbos,
Tonſa comam, luxit: lacrimis quoque flumina dicunt
Increviſſe ſuis: obſcuraque carbaſa pullo
Naïdes et Dryades, paſſosque habuere capillos.
Membra iacent diverſa locis. Caput, Hebre, lyramque
Excipis; et, mirum, medio dum labitur amne,
Flebile neſcio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis: reſpondent flebile ripae.
Iamque mare invectae flumen populare relinquunt,
Et Methymnaeae potiuntur litore Lesbi.
Hic ferus expoſitum peregrinis anguis arenis
Os petit, et ſparſos ſtillanti rore capillos.

Tandem Phoebus adeſt, morſusque inferre parantem
Arcet, et in lapidem rictus ſerpentis apertos
Congelat, et patulos, ut erant, indurat hiatus.
Umbra ſubit terras: et, quae loca viderat ante,
Cuncta recognoſcit. Quaerensque per arva piorum
Invenit Eurydicen, cupidisque amplectitur ulnis.
Hic modo coniunctis ſpatiantum paſſibus ambo:
Nunc praecedentem ſequitur, nunc praevius anteit:
Eurydicenque ſuam iam tuto reſpicit Orpheus.
Non impune tamen ſcelus hoc ſinit eſſe Lyaeus:
Amiſſoque dolens ſacrorum vate ſuorum,
Protinus in ſilvis matres Edonidas omnes,
Quae fecere nefas, torta radice ligavit.
Quippe pedum digitos, in quantum quaeque ſecuta eſt,
Traxit, et in ſolidam detruſit acumine terram.
Utque ſuum laqueis, quos callidus abdidit auceps,
Crus ubi commiſit volucris, ſenſitque teneri;
Plangitur, ac trepidas adſtringit vincula motu:
Sic, ut quaeque ſolo defixa cohaeſerat harum,
Exſternata fugam fruſtra tentabat. At illam
Lenta tenet radix, exſultantemque coërcet.
Dumque ubi ſunt digiti, dum pes ubi quaerit, et unguis
Adſpicit in teretes lignum ſuccedere ſuras.
Et conata femur moerenti plangere dextra,
Robora percuſſit. Pectus quoque robora ſiunt:
Robora ſunt humeri: porrectaque brachia veros
Eſſe putes ramos, et non fallare putando.
Nec ſatis hoc Baccho eſt: ipſos quoque deſerit agros:
Cumque choro meliore, ſui vineta Tymoli,
Pactolonque petit: quamvis non aureus illo
Tempore, nec caris erat invidioſus arenis.
Hunc adſueta cohors Satyri, Bacchaeque frequentant:
At Silenus abeſt. Titubantem annisque meroque
Ruricolae cepere Phryges, vinctumque coronis
Ad regem traxere Midan: cui Thracius Orpheus
Orgia tradiderat cum Cecropio Eumolpo.
Qui ſimul agnovit ſocium comitemque ſacrorum,
Hoſpitis adventu feſtum genialiter egit
Per bis quinque dies, et iunctas ordine noctes.
Et iam ſtellarum ſublime coëgerat agmen

Lu-

Lucifer undecimus, Lydos cum laetus in agros
Rex venit, et iuveni Silenum reddit alumno.
Huic Deus optandi gratum, sed inutile, fecit
Muneris arbitrium, gaudens altore recepto.
Ille male usurus donis, ait, Effice, quidquid
Corpore contigero, fulvum vertatur in aurum.
Adnuit optatis, nocituraque munera solvit
Liber; at indoluit, quod non meliora petisset.
Laetus abit, gaudetque malo Berecynthius heros:
Pollicitamque fidem tangendo singula tentat.
Vixque sibi credens, non alta fronde virentem
Ilice detraxit virgam: virga aurea facta est.
Tollit humo saxum: saxum quoque palluit auro.
Contigit et glebam: contactu gleba potenti
Massa fit. Arentes Cereris decerpsit aristas:
Aurea messis erat. Demtum tenet arbore pomum:
Hesperidas donasse putes. Si postibus altis
Admovit digitos, postes radiare videntur.
Ille etiam liquidis palmas ubi laverat undis,
Unda fluens palmis Danaën eludere posset.
Vix spes ipse suas animo capit, aurea fingens
Omnia. Gaudenti mensas posuere ministri,
Exstructas dapibus, nec tostae frugis egentes.
Tum vero, sive ille sua Cerealia dextra
Munera contigerat, Cerealia dona rigebant:
Sive dapes avido convellere dente parabat,
Lamina fulva dapes admoto dente nitebant.
Miscuerat puris auctorem muneris undis,
Fusile per rictus aurum fluitare videres.
Attonitus novitate mali, divesque, miserque
Effugere optat opes: et, quae modo voverat, odit.
Copia nulla famem relevat: sitis arida guttur
Urit, et invisо meritus torquetur ab auro.
Ad coelumque manus et splendida brachia tollens,
Da veniam, Lenaee pater; peccavimus, inquit:
Sed miserere, precor, speciosoque eripe damno.
Mite Deûm numen Bacchus peccasse fatentem
Restituit, pactamque fidem, data munera, solvit.
Neve male optato maneas circumlitus auro,
Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem,
Perque iugum montis labentibus obvius undis

Carpe viam; donec venias ad fluminis ortus,
Spumiferoque tuum fonti, qua plurimus exit,
Salde caput; corpusque simul, simul eluе crimen.
Rex iussae succedit aquae. Vis aurea tinxit
Flumen, et humano de corpore cessit in amnem.
Nunc quoque iam veteris percepto semine venae
Arva rigent; auro madidis pallentia glebis.
Ille perosus opes, silvas et rura colebat,
Panaque montanis habitantem semper in antris.
Pingue sed ingenium mansit: nocituraque, ut ante,
Rursus erant domino stolidae praecordia mentis.
Nam, freta prospiciens, late riget arduus alto
Tmolus in adscensu, clivoque extentus utroque,
Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypaepis.
Pan ibi dum teneris iactat sua carmina Nymphis,
Et leve cerata modulatur arundine carmen;
Ausus Apollineos prae se contemnere cantus,
Iudice sub Tmolo certamen venit ad impar.
Monte suo senior iudex consedit; et aures
Liberat arboribus. Quercu coma caerula tantum
Cingitur; et pendent circum cava tempora glandes.
Isque Deum pecoris spectans, In iudice, dixit,
Nulla mora est. Calamis agrestibus insonat ille:
Barbaricaque Midan (aderat nam forte canenti)
Carmine delenit. Post hunc sacer ora retorsit
Tmolus ad os Phoebi: vultum sua silva secuta est.
Ille caput flavum lauro Parnaside vinctus
Verrit humum Tyrio fatūrata murice palla:
Instructamque fidem gemmis et dentibus Indis
Sustinet a laeva: tenuit manus altera plectrum.
Artificis status ipse fuit. Tum stamina docto
Pollice sollicitat: quorum dulcedine captus
Pana iubet Tmolus citharae submittere cannas.
Iudicium sanctique placet sententia montis
Omnibus. Argulitur tamen, atque iniusta vocatur
Unius sermone Midae. Nec Delius aures
Humanam stolidas patitur retinere figuram:
Sed trahit in spatium, villisque albentibus implet;
Instabilesque imo facit, et dat posse moveri.
Cetera sunt hominis: partem damnatur in unam:
Induiturque aures lente gradientis aselli.

Ille

Ille quidem celat, turpique onerata pudore
Tempora purpureis tentat velare tiaris.
Sed, solitus longos ferro resecare capillos,
Viderat hoc famulus. Qui, cum nec prodere visum
Dedecus auderet, cupiens efferre sub auras,
Nec posset reticere tamen, secedit; humumque
Effodit, et, domini qualés adspexerit aurés,
Voce refert parva, terraeque immurmurat haustae.
Indiciumque suae vocis tellure regesta
Obruit, et scrobibus tacitus discedit apertis.
Creber arundinibus tremulis ibi surgere lucus
Coepit: et, ut primum pleno maturuit anno,
Prodidit agricolam. Leni nam motus ab Austro
Obruta verba refert, dominique coarguit aures.
Ultus abit Tmolo; liquidumque per aëra vectus
Augustum citra pontum Nephelеidos Helles
Laomedonteis Letoius adstitit arvis.
Dextera Sigaei, Rhoetaei laeva profundi
Ara Panomphaeo vetus est sacrata Tonanti.
Inde novae primum moliri moenia Troiae
Laomedonta videt, susceptaque magna labore
Crescere difficili, nec opes exposcere parvas.
Cumque tridentigero tumidi genitore profundi
Mortalem induitur formam; Phrygioque tyranno
Aedificant muros, pacto pro moenibus auro.
Stabat opus: pretium rex inficiatur, et addit
Perfidiae cumulum, falsis periuria verbis.
Non impune feres, rector maris inquit: et omnes
Inclinavit aquas ad avarae litora Troiae.
Inque freti formam terram convertit; opesque
Abstulit agricolis, et fluctibus obruit arva.
Poena neque haec satis est: Regis quoque filia monstro
Poscitur aequoreo. Quam dura ad saxa revinctam
Vindicat Alcides, promissaque munera, dictos
Poscit equos: tantique operis mercede negata,
Bis periura capit superatae moenia Troiae.
Nec, pars militiae, Telamon sine honore recessit:
Hesioneque data potitur. Nam coniuge Peleus
Clarus erat Diva: nec avi magis ille superbit
Nomine, quam soceri. Siquidem Iovis esse nepoti
Contigit haud uni: coniux Dea contigit uni.

Namque ſenex Thetidi Proteus, Dea, dixerat, undae,
Concipe: mater eris iuveni, qui fortibus actis
Acta patris vincet; maiorque vocabitur illo.
Ergo, ne quidquam mundus Iove maius haberet,
Quamvis haud tepidos ſub pectore ſenſerat ignes,
Iupiter aequoreae Thetidis connubia vitat:
In ſuaque Aeaciden ſuccedere vota nepotem
Iuſſit, et amplexus in virginis ire marinae.
Eſt ſinus Haemoniae curvos falcatus in arcus;
Brachia procurrunt: ubi, ſi foret altior unda,
Portus erat: ſummis inductum eſt aequor arenis.
Litus habet ſolidum, quod nec veſtigia ſervet;
Nec remoretur iter; nec opertum pendeat alga.
Myrtea ſilva ſubeſt, bicoloribus obſita baccis.
Eſt ſpecus in medio; natura factus, an arte,
Ambiguum; magis arte tamen: quo ſaepe venire
Frenato delphine ſedens, Theti, nuda ſolebas.
Illic te Peleus, ut ſomno vincta iacebas,
Occupat: et quoniam precibus tentata repugnas;
Vim parat, innectens ambobus colla lacertis,
Quod niſi veniſſes, variatis ſaepe figuris,
Ad ſolitas artes, auſo foret ille potitus.
Sed modo tu volucris; (volucrem tamen ille tenebat:)
Nunc, gravis arbor eras: haerebat in arbore Peleus.
Tertia forma fuit maculoſae tigridis: illa
Territus Aeacides a corpore brachia ſolvit.
Inde Deos pelagi, vino ſuper aequora fuſo,
Et pecoris fibris, et fumo turis adorat.
Donec Carpathius medio de gurgite vates,
Aeacida, dixit, thalamis petiere petitis.
Tu modo, cum gelido ſopita quieſcet in antro,
Ignaram laqueis vincloque innecte tenaci.
Nec te decipiat centum mentita figuras:
Sed preme quidquid erit: dum, quod fuit ante, reformet.
Dixerat haec Proteus: et condidit aequore vultum;
Admiſitque ſuos in verba noviſſima fluctus.
Pronus erat Titan, inclinatoque tenebat
Heſperium temone fretum: cum pulchra relicto
Nereis ingreditur conſueta cubilia ponto.
Vix bene virgineos Peleus invaſerat artus;
Illa novat formas; donec ſua membra teneri

Sentit;

Sentit; et in partes diverſas brachia tendi.
Tum demum ingemuit: Neque, ait, ſine numine vincis:
Exhibita eſtque Thetis. Confeſſam amplectitur heros,
Et potitur votis; ingentique implet Achille.
Felix et nato, felix et coniuge Peleus;
Et cui, ſi demas iugulati crimina Phoci,
Omnia contigerant. Fraterno ſanguine fontem,
Expulſumque domo patria, Trachinia tellus
Accipit. Hic regnum ſine vi, ſine caede, tenebat
Lucifero genitore ſatus, patriumque nitorem
Ore ferens Ceyx; illo qui tempore moeſtus,
Diſſimilisque ſui, fratrem lugebat ademtum.
Quo poſtquam Aeacides feſſus curaque viaque
Venit; et intravit, paucis comitantibus, urbem;
Quosque greges pecorum, quae ſecum armenta trahebat,
Haud procul a muris ſub opaca valle reliquit.
Copia cum facta eſt adeundi prima tyranni;
Velamenta manu praetendens ſupplice, qui ſit,
Quoque latus, memorat: tantum ſua crimina celat.
Mentitusque fugae cauſam, petit urbe, vel agro
Se iuvet. Hunc contra placido Trachinius ore
Talibus adloquitur: Mediae quoque commoda plebi
Noſtra patent, Peleu: nec inhoſpita regna tenemus.
Adiicis huic animo momenta potentia, clarum
Nomen, avumque Iovem: nec tempora perde precando:
Quod petis, omne feres: tuaque haec pro parte videto,
Qualiacunque vides. Utinam meliora videres!
Et flebat. Moveat quae tantos cauſa dolores,
Peleusque comitesque rogant. Quibus ille profatur:
Forſitan hanc volucrem, rapto quae vivit, et omnes
Terret aves, ſemper pennas habuiſſe putetis.
[Vir fuit: et tanta eſt animi conſtantia, quantum]
Acer erat, belloque ferox, ad vimque paratus,
Nomine Daedalion; illo genitore creatus,
Qui vocat Auroram, coeloque noviſſimus exit.
Culta mihi pax eſt; pacis mihi cura tenendae,
Coniugiique fuit: fratri fera bella placebant.
Illius virtus reges gentesque ſubegit,

Quae

Quae nunc Thisbeas agitat mutata columbas.
Nata erat huic Chione: quae dotatissima forma
Mille procis placuit, bis septem nubilis annis.
Forte revertentes Phoebus, Maiaque creatus,
Ille suis Delphis, hic vertice Cylleneo,
Videre hanc pariter, pariter traxere calorem.
Spem Veneris differt in tempora noctis Apollo;
Non tulit ille moras; virgaque movente soporem
Virginis os tangit. Tactu iacet illa potenti,
Vimque Dei patitur. Nox coelum sparserat astris;
Phoebus animum simulat, praeceptaque gaudia sumit.
Ut sua maturus complevit tempora venter;
Alipedis de stirpe Dei, versuta propago,
Nascitur Autolycus, furtum ingeniosus ad omne;
Qui facere adsuerat, patriae non degener artis,
Candida de nigris, et de candentibus atra.
Nascitur e Phoebo (namque est enixa gemellos)
Carmine vocali clarus, citharaque Philammon.
Quid peperisse duos, et Dis placuisse duobus;
Et forti genitore, et progenitore Tonanti
Esse satam prodest? an obest quoque gloria multis?
Obfuit huic certe. Quae se praeferre Dianae
Sustinuit; faciemque Deae culpavit. At illi
Ira ferox mota est: Factisque placebimus, inquit.
Nec mora; curavit cornu, nervoque sagittam
Impulit, et meritam traiecit arundine linguam.
Lingua tacet, nec vox tentataque verba sequuntur:
Conantemque loqui cum sanguine vita reliquit.
Quem, misera o pietas! ego tum patruoque dolorem
Corde tuli, fratrique pio sublatia dixi.
Quae pater haud aliter, quam cautes murmura ponti,
Accipit: et natam delamentatur ademtam.
Ut vero ardentem vidit, quater impetus illi
In medios fuit ire rogos: quater inde repulsus
Concita membra fugae mandat: similisque iuvenco,
Spicula crabronum pressa cervice gerenti,
Qua via nulla, ruit. Iam tum mihi currere visus
Plus homine est: alasque pedes sumsisse putares.
Effugit ergo omnes; veloxque cupidine leti
Vertice Parnasi potitur. Miseratus Apollo,
Cum se Daedalion saxo misisset ab alto,

Fecit

Fecit avem, et ſubitis pendentem ſuſtulit alis;
Oraque adunca dedit, curvas dedit unguibus hamos,
Virtutem antiquam maiores corpore vires.
Et nunc accipiter, nullis ſatis aequus, in omnes
Saevit aves; aliisque dolens ſit cauſa dolendi.
Quae dum Lucifero genitus miracula narrat
De conſorte ſuo; curſu feſtinus anhelo
Advolat armenti cuſtos Phoceus Anetor.
Heu Peleu, Peleu! magnae tibi nuntius adſum
Cladis, ait. Quodcumque ferat, iubet edere Peleus:
Pendet, et ipſe metu trepidat Trachinius heros.
Ille refert: Feſſos ad litora curva iuvencos
Appuleram, medio cum Sol altiſſimus orbe
Tantum reſpiceret, quantum ſupereſſe videret.
Parsque boum fulvis genua inclinarat arenis,
Latarumque iacens campum ſpectabat aquarum:
Pars gradibus tardis illuc errabat et illuc:
Nant alii, celſoque exſtant ſuper aequora collo.
Templa mari ſubſunt, nec marmore clara, nec auro:
Sed trabibus denſis, lucoque umbroſa vetuſto.
Nereïdes Nereusque tenent. Hos navita templi
Edidit eſſe Deos, dum retia litore ſiccat.
Iuncta palus huic eſt, denſis obſeſſa ſalictis,
Quam reſtagnantis fecit maris unda paludem.
Inde, fragore gravi ſtrepitans, loca proxima terret
Bellua vaſta, lupus; ulvisque paluſtribus exit,
Oblitus et ſpumis, et ſpiſſo ſanguine rictus
Fulmineos, rubra ſuffuſus lumina flamma.
Qui, quamquam ſaevit pariter rabieque fameque,
Acrior eſt rabie. Neque enim ieiunia curat
Caede boum, diramque famem ſatiare, ſed omne
Vulnerat armentum, ſternitque hoſtiliter omne.
Pars quoque de nobis funeſto ſaucia morſu,
Dum defenſamus, leto eſt data. Sanguine litus
Undaque prima rubent, demugitaeque paludes.
Sed mora damnoſa eſt, nec res dubitare remittit;
Dum ſupereſt aliquid, cuncti coëamus, et arma,
Arma capeſſamus, coniunctaque tela feramus.
Dixerat agreſtis. Nec Pelea damna movebant:
Sed, memor admiſſi, Nereïda colligit orbam
Damna ſuo inferias exſtincto mittere Phoco.

Induere arma viros, violentaque ſumere tela
Rex iubet Oetaeus; cum quis ſimul ipſe parabat
Ire. Sed Halcyone coniux excita tumultu
Proſilit, et, nondum totos ornata capillos,
Diſiicit hos ipſos: colloque infuſa mariti,
Mittat ut auxilium ſine ſe, verbisque precatur
Et lacrimis; animasque duas ut ſervet in una.
Aeacides illi: Pulchros, Reginà, piosque
Pone metus: plena eſt promiſſi gratia veſtri.
Non placet arma mihi contra nova monſtra moveri.
Numen adorandum pelagi eſt. Erat ardua turris,
Arce ſocus ſumma; feſſis loca grata carinis.
Adſcendunt illuc, ſtratosque in litore tauros
Cum gemitu adſpiciunt, vaſtatoremque cruento
Ore ferum, longos infectum ſanguine villos.
Inde manus tendens in aperti litora ponti,
Caeruleam Peleus Pſamathen, ut finiat iram,
Orat, opemque ferat. Nec vocibus illa rogantis
Flectitur Aeacidae. Thetis hano pro coniuge ſupplex
Accepit veniam. Sed enim irrevocatus ab acri
Caede lupus perſtat, dulcedine ſanguinis aſper;
Donec inhaerentem lacerae cervice iuvencae
Marmore mutavit. Corpus, praeterque colorem
Omnia ſervavit: lapidis color indicat, illum
Iam non eſſe lupum, iam non debere timeri.
Nec tamen hac profugum conſiſtere Pelea terra;
Fata ſinunt: Magnetas adit vagus exſul, et illic
Sumit ab Haemonio purgamina caedis Acaſto.
Interea fratrisque ſui, fratremque ſecutis
Anxia prodigiis turbatus pectora Cëyx,
Conſulat ut ſacras, hominum oblectamina, ſortes,
Ad Clarium parat ire Deum: nam templa profanus
Invia cum Phlegyis faciebat Delphica Phorbas.
Conſilii tamen ante fui, fidiſſima, certam
Te facit, Halcyone. Cui protinus intima frigus
Oſſa receperunt, buxoque ſimillimus ora
Pallor obit, lacrimisque genae maduere profuſis.
Ter conata loqui, ter fletibus ora rigavit:
Singultuque pias interrumpente querelas,
Quae mea culpa tuam, dixit, cariſſime, mentem
Vertit? ubi eſt, quae cura mei prius eſſe ſolebat?

Iam

Iam potes Halcyone ſecurus abeſſe relicta.
Iam via longa placet: iam ſum tibi carior abſens.
At, puto, per terras iter eſt, tantumque dolebo;
Non etiam metuam; curaeque timore carebunt.
Aequora me terrent, et ponti triſtis imago.
Et laceras nuper tabulas in litore vidi;
Et ſaepe in tumulis ſine corpore nomina legi.
Neve tuum fallax animum fiducia tangat;
Quod ſocer Hippotades tibi ſit; qui carcere fortes
Contineat ventos, et, cum velit, aequora placet.
Cum ſemel emiſſi tenuerunt aequora venti;
Nil illis vetitum eſt, incommendataque tellus
Omnis, et omne fretum. Coeli quoque nubila vexant;
Excutiuntque feris rutilos concurſibus ignes.
Quo magis hos novi, (nam novi, et ſaepe paterna
Parva domo vidi,) magis hos reor eſſe timendos.
Quod tua ſic flecti precibus ſententia nullis,
Care, poteſt, coniux, nimiumque es certus eundi;
Me quoque tolle ſimul. Certe iactabimur una:
Nec, niſi quae patiar, metuam: pariterque feremus
Quidquid erit; pariter ſuper aequora lata feremur.
Talibus Aeolidos dictis lacrimisque movetur
Sidereus coniux: neque enim minor ignis in ipſo eſt.
Sed neque propoſitos pelagi dimittere curſus,
Nec vult Halcyonen in partem adhibere periclì:
Multaque reſpondit, timidum ſolantia pectus.
Nec tamen idcirco cauſam probat. Addidit illis
Hoc quoque lenimen, quo ſolo flexit amantem:
Longa quidem nobis omnis mora: ſed tibi iuro
Per patrios ignes, (ſi me modo fata remittent.)
Ante reverſurum, quam Luna bis impleat orbem.
His ubi promiſſis ſpes eſt admota recurſus;
Protinus eductam navalibus aequore tingi,
Aptarique ſuis pinum iubet armamentis.
Qua rurſus viſa, veluti praeſaga futuri,
Horruit Halcyone: lacrimasque emiſit obortas;
Amplexuſque dedit: triſtique miſerrima tandem
Ore, Vale, dixit; collapſaque corpore tota eſt.
Aſt, iuvenes, quaerente moras Cëyce, reducunt
Ordinibus geminis ad fortia pectora remos:
Aequalique ictu ſcindunt freta. Suſtulit illa

Ha-

Humentes oculos, ſtantemque in puppe recurva,
Concuſſaque manu dantem ſibi ſigna maritum
Prima videt, redditque notas. Ubi terra receſſit
Longius, atque oculi nequeunt cognoſcere vultus;
Dum licet, inſequitur fugientem lumine pinum.
Haec quoque ut haud poterat, ſpatio ſubmota, videri,
Vela tamen ſpectat ſummo fluitantia malo.
Ut nec vela videt; vacuum petit anxia lectum
Seque toro ponit. Renovat lectusque locusque
Halcyonae lacrimas: et quae pars, admonet, abſit,
Portubus exierant; et moverat aura rudentes.
Obvertit lateri pendentes navita remos:
Cornuaque in ſumma locat arbore, totaque malo
Carbaſa deducit, venientesque excipit auras.
Aut minus, aut certe medium non amplius aequor
Puppe ſecabatur; longeque erat utraque tellus;
Cum mare ſub noctem tumidis albeſcere coepit
Fluctibus, et praeceps ſpirare valentius Eurus.
Ardua, iamdudum, demittite cornua, rector
Clamat, et antennis totum ſubnectite velum.
Hic iubet: impediunt adverſae iuſſa procellae:
Nec ſinit audiri vocem fragor aequoris ullam.
Sponte tamen properant alii ſubducere remos;
Pars munire latus; pars ventis vela negare.
Egerit hic fluctus, aequorque refundit in aequor:
Hic rapit antennas. Quae dum ſine lege geruntur,
Aſpera creſcit hiems, omnique e parte feroces
Bella gerunt venti, fretaque indignantia miſcent.
Ipſe pavet, nec ſe, qui ſit ſtatus, ipſe fatetur
Scire ratis rector, nec quid iubeatve, vetetve:
Tanta mali moles, totaque potentior arte eſt!
Quippe ſonant clamore viri, ſtridore rudentes,
Undarum incurſu gravis unda, tonitribus aether.
Fluctibus erigitur, coelumque aequare videtur
Pontus, et inductas adſpergine tingere nubes:
Et modo, cum fulvas ex imo vertit arenas,
Concolor eſt illis, Stygia modo nigrior unda:
Sternitur interdum, ſpumisque ſonantibus albet.
Ipſa quoque his agitur vicibus Trachinia puppis:
Et modo ſublimis, veluti de vertice montis,
Deſpicere in valles, imumque Acheronta videtur:

Nunc,

, ubi demiſſam curvum circumſtetit aequor,
cere inferno ſummum de gurgite coelum.
dat ingentem fluctu latus icta fragorem:
evius pulſata ſonat, quam ferreus olim
laceras aries balliſtave concutit arces.
ſolent, ſumtis in curſu viribus, ire
e in arma feri, praetentaque tela leones;
i ſe ventis admiſerat unda coortis,
n arma ratis, multoque erat altior illis.
ıe labant cunei, ſpoliataque tegmine cerae
patet, praebetque viam letalibus undis.
cadunt largi reſolutis nubibus imbres;
fretum credas totum deſcendere coelum,
plagas coeli tumefactum aſcendere pontum.
nadent nimbis; et cum coeleſtibus undis
›reae miſcentur aquae. Caret ignibus aether;
que nox premitur tenebris hiemisque ſuisque.
tiunt tamen has, praebentque micantia lumen
na: fulmineis ardeſcunt ignibus undae.
uoque jam ſaltus intra cava texta carinae
s: et ut miles, numero praeſtantior omni,
aepe adſiluit defenſae moenibus urbis,
›titur tandem; laudisque accenſus amore
mille viros, murum tamen occupat unus.
i pulſarunt acres latera ardua fluctus,
s inſurgens decimae ruit impetus undae:
rius abſiſtit feſſam oppugnare carinam,
velut in captae deſcendat moenia navis.
itur tentabat adhuc invadere pinum,
aris intus erat. Trepidant haud ſecius omnes,
ſolet urbs, aliis murum fodientibus extra,
aliis murum, trepidare, tenentibus intus.
ars, animique cadunt: totidemque videntur,
reniant fluctus, ruere atque irrumpere mortes.
net hic lacrimas: ſtupet hic: vocat ille beatos,
ı quos maneant: hic votis numen adorat,
aque ad coelum, quod non videt, irrita tollens
›pem: ſubeunt illi fratresque parensque;
ım pignoribus domus, et quod cuique relictum eſt,
ne Cëyca movet: Cëycis in ore
niſi Halcyone eſt: et, cum deſideret unam,

Gaudet abeſſe tamen. Patriae quoque vellet ad oras
Reſpicere, inque domum ſupremos vertere vultus:
Verum ubi ſit neſcit. Tanta vertigine pontus
Fervet, et inducta piceis e nubibus umbra,
Omne latet coelum, duplicataque noctis imago eſt.
Frangitur incurſu nimboſi turbinis arbos:
Frangitur et regimen: ſpoliisque animoſa ſuperſtans
Unda, velut victrix, ſinuatas deſpicit undas.
Nec levius, quàm ſi quis Athon, Pindumve, revulſos
Sede ſua, totos in apertum everterit aequor,
Praecipitata ruit: pariterque et pondere et ictu
Mergit in ima ratem: cum qua pars magna virorum
Gurgite preſſa gravi, neque in aëra reddita, fato
Functa ſuo eſt. Alii partes et membra carinae
Trunca tenent. Tenet ipſe manu, qua ſceptra ſolebat,
Fragmina navigii Cëyx: ſocerumque patremque
Invocat, heu! fruſtra. Sed plurima nantis in ore
Halcyone coniux. Illam meminitque refertque:
Illius ante oculos ut agant ſua corpora fluctus,
Optat; et exanimis manibus tumuletur amicis.
Dum natat; abſentem, quoties ſinit hiſcere fluctus,
Nominat Halcyonen, ipſisque immurmurat undis.
Ecce ſuper medios fluctus niger arcus aquarum
Frangitur: et rupta merſum caput obruit unda.
Lucifer obſcurus, nec quem cognoſcere poſſes,
Illa nocte fuit: quoniamque excedere Olympo
Non licuit, denſis texit ſua nubibus ora.
  Aeolis interea tantorum ignara malorum
Dinumerat noctes: et iam, quas induat ille,
Feſtinat veſtes; iam quas, ubi venerit ille,
Ipſa gerat: reditusque ſibi promittit inanes.
Omnibus illa quidem Superis pia tura ferebat:
Ante tamen cunctos Iunonis templa colebat;
Proque viro, qui nullus erat, veniebat ad aras;
Utque foret ſoſpes coniux ſuus, utque rediret,
Optabat, nullamque ſibi praeferret. At illi
Hoc de tot votis poterat contingere ſolum.
  At Dea non ultra pro functo morte rogari
Suſtinet: utque manus funeſtas arceat aris:
Iri, meae, dixit, fidiſſima nuntia vocis,
Viſe ſoporiferam Somni velociter aulam:

Ex-

nctique iube Cëycis imagine mittat
ia ad Halcyonen, veros imitantia caſus.
rat. Induitur velamina mille colorum
et arquato coelum curvamine ſignans
petit iuſſi ſub rupe latentia regis.
prope Cimmerios longo ſpelunca receſſu,
cavus, ignavi domus et penetralia Somni:
unquam radiis oriens, mediusve, cadensve
us adire poteſt. Nebulae caligine mixtae
antur humo, dubiaeque crepuſcula lucis.
rigil ales ibi criſtati cantibus oris
t Auroram: nec voce ſilentia rumpunt
tive canes, canibusve ſagacior anſer.
era, non pecudes, non moti flamine rami,
naeve ſonum reddunt conviçia linguae.
quies habitat. Saxo tamen exit ab imo
aquae Lethes: per quem cum murmure labens
t ſomnos crepitantibus unda lapillis.
ores antri ſecunda papavera florent,
neraeque herbae: quorum de lacte ſoporem
egit, et ſpargit per opacas humida terras.
, quae verſo ſtridorem cardine reddat,
domo tota; cuſtos in limine nullus.
dio torus eſt, ebeno ſublimis in atra,
us, unicolor, pullo velamine tectus:
ubat ipſe Deus, membris languore ſolutis.
circa paſſim, varias imitantia formas,
a vana iacent totidem, quot meſſis ariſtas,
erit frondes, eiectas litus arenas.
mul intravit, manibusque obſtantia virgo
a dimovit, veſtis fulgore reluxit
domus: tardaque Deus gravitate iacentes
ulos tollens, iterumque iterumque relabens,
aque percutiens nutanti pectora mento,
it tandem ſibi ſe: cubitoque levatus,
reniat, (cognorat enim,) ſcitatur. At illa:
, quies rerum, placidiſſime, Somne, Deorum,
imi, quem cura fugit, qui corda diurnis
niniſteriis mulces, reparasque labori;
a quae veras aequent imitamine formas,
lea Trachine iube, ſub imagine regis,

Halcyonen adeant, simulacraque naufraga fingant.
Imperat hoc Iuno. Postquam mandata peregit
Iris, abit: neque enim ulterius tolerare vaporis
Vim poterat. Labique ut Somnum sensit in artus;
Effugit, et remeat per quos modo venerat arcus.
At pater e populo natorum mille suorum
Excitat artificem, simulatoremque figurae,
Morphea. Non illo iussos sollertius alter
Exprimit incessus, vultumque sonumque loquendi.
Adiicit et vestes, et consuetissima cuique
Verba. Sed hic solos homines imitatur. At alter
Fit fera, fit volucris, fit longo corpore serpens.
Hunc Icelon Superi, mortale Phobetora vulgus
Nominat. Est etiam diversae tertius artis
Phantasos. Ille in humum, saxumque, undamque, trabemque,
Quaeque vacant anima, feliciter omnia transit.
Regibus hi, ducibusque suos ostendere vultus
Nocte solent: populos alii plebemque pererrant.
Praeterit hos senior; cunctisque e fratribus unum
Morphea, qui peragat Thaumantidos edita, Somnus
Eligit: et rursus molli languore solutus,
Depositque caput, stratoque recondidit alto.
Ille volat, nullos strepitus facientibus alis,
Per tenebras: intraque morae breve tempus in urbem
Pervenit Haemoniam: positisque e corpore pennis
In faciem Cēycis abit: formaque sub illa
Luridus, exsangui similis, sine vestibus ullis,
Coniugis ante torum miserae stetit. Uda videtur
Barba viri, madidisque gravis fluere unda capillis.
Tum lecto incumbens, fletu super ora refuso,
Haec ait: Agnoscis Cēyca, miserrima coniux?
An mea mutata est facies nece? Respice, nosces;
Inveniesque tuo pro coniuge coniugis umbram.
Nil opis, Halcyone, nobis tua vota tulerunt.
Occidimus: falsae tibi me promittere noli.
Nubilus Aegaeo deprendit in aequore navim
Auster, et ingenti iactatam flamine solvit:
Oraque nostra, tuum frustra clamantia nomen,
Implerunt fluctus. Non haec tibi nuntiat auctor
Ambiguus; non ista vagis rumoribus audis:

Ipse

Ipſe ego fata tibi praeſens mea naufragus edo.
Surge, age, da lacrimas, lugubriaque indue; nec me
Indeploratum ſub inania Tartara mitte.
Adiicit his vocem Morpheus, quam coniugis illa
Crederet eſſe ſui. Fletus quoque fundere veros
Viſus erat: geſtumque manus Cëycis habebant.
Ingemit Halcyone lacrimans, motatque lacertos
Per ſomnum; corpusque petens amplectitur auras:
Exclamatque, Mane. Quo te rapis? ibimus una.
Voce ſui, ſpecieque viri, turbata ſoporem
Excutit: et primo ſi ſit circumſpicit illic,
Qui modo viſus erat. Nam moti voce miniſtri
Intulerant lumen. Poſtquam non invenit usquam,
Percutit ora manu, laniatque a pectore veſtes:
Pectoraque ipſa ferit. Nec crinem ſolvere curat;
Scindit: et altrici, quae luctus cauſa, roganti,
Nulla eſt Halcyone, nulla eſt, ait: occidit una
Cum Cëyce ſuo. Solantia tollite verba.
Naufragus interiit. Vidi, agnovique; manusque
Ad discedentem, cupiens retinere, tetendi.
Umbra fuit: ſed et umbra tamen manifeſta, virique
Vera mei. Non ille quidem, ſi quaeris, habebat
Adſuetos vultus: nec, quo prius ore, nitebat.
Pallentem, nudumque, et adhuc humente capillo
Infelix vidi. Stetit hoc miſerabilis ipſo
Ecce loco: et quaerit, veſtigia ſi qua ſuperſint;
Hoc erat, hoc animo quod divinante timebam;
Et ne, me fugiens, ventos ſequerere rogabam.
At certe vellem, quoniam periturus abibas,
Me quoque duxiſſes. Tecum fuit utile, tecum
Ire mihi. Neque enim de vitae tempore quidquam
Non ſimul egiſſem, nec mors discreta fuiſſet.
Nunc abſens pereo, iactor nunc fluctibus abſens:
Et ſine me me pontus habet. Crudelior ipſo
Sit mihi mens pelago, ſi vitam ducere nitar
Longius, et tanto pugnem ſupereſſe dolori.
Sed neque pugnabo; ne te, miſerande, relinquam:
Et tibi nunc ſaltem veniam comes: inque ſepulcro,
Si non urna, tamen iunget nos litera: ſi non
Oſſibus oſſa meis, at nomen nomina tangam.
Plura dolor prohibet; verboque intervenit omni

Plangor, et attonito gemitus e corde trahuntur.
Mane erat: egreditur tectis ad litus, et illum
Moesta locum repetit, de quo spectarat euntem.
Dumque, Moratus ibi; dumque, Hic retinacula solvit,
Hoc mihi discedens dedit oscula litore, dicit,
Dumque notata oculis reminiscitur acta, fretumque
Prospicit; in liquida, spatio distante, tuetur
Nescio quid, quasi corpus, aqua; primoque, quid illud
Esset, erat dubium. Postquam paulo appulit unda,
Et, quamvis aberat, corpus tamen esse liquebat;
Qui foret, ignorans, qui naufragus, omine mota est,
Et, tanquam ignoto lacrimam daret, Heu miser, inquit,
Quisquis es, et si qua est coniux tibi! Fluctibus actum
Fit propius corpus. Quod quo magis illa tuetur,
Hoc minus et minus est amens sua. Iamque propinquae
Admotum terrae, iam quod cognoscere posset,
Cernit. Erat coniux. Ille est, exclamat: et una
Ora, comas, vestem lacerat: tendensque trementes
Ad Cëyca manus, Sic, o carissime coniux,
Sic ad me, miserande, redis? ait. Adiacet undis
Facta manu moles, quae primas aequoris iras
Frangit, et incursus quae praedelassat aquarum.
Insilit huc: mirumque fuit potuisse; volabat:
Percutiensque levem modo natis aëra pennis,
Stringebat summas ales miserabilis undas.
Dumque volat; moesto simílem, plenumque querelae
Ora dedere sonum, tenui crepitantia rostro.
Ut vero tetigit mutum et sine sanguine corpus;
Dilectos artus amplexa recentibus alis,
Frigida nequidquam duro dedit oscula rostro.
Senserit hoc Cëyx, an vultum motibus undae
Tollere sit visus, populus dubitabat: at ille
Senserat. Et tandem, Superis miserantibus, ambo
Alite mutantur. Fatis obnoxius isdem
Tunc quoque mansit amor; nec coniugiale solutum
Foedus in alitibus. Coeunt, fiuntque parentes:
Perque dies placidos, hiberno tempore, septem
Incubat Halcyone pendentibus aequore nidis.
Tum via tuta maris: ventos custodit, et arcet
Aeolus egressu, praestatque nepotibus aequor.

Hos

Hos aliquis ſenior circum freta lata volantes
ſpectat, et ad finem ſervatos laudat amores.
Proximus, aut idem, ſi fors tulit, Hic quoque, dixit,
Quem mare carpentem, ſubſtrictaque crura gerentem,
Adſpicis, (oſtendens ſpatioſum guttura mergum,)
Regia progenies: et, ſi deſcendere ad ipſum
Ordine perpetuo quaeris, ſunt huius origo
Ilus, et Aſſaracus, raptusque Iovi Ganymedes,
Laomedonque ſenex, Priamusque noviſſima Troiae
Tempora ſortitus. Frater fuit Hectoris iſte:
Qui, niſi ſenſiſſet prima nova fata iuventa,
Forſitan inferius non Hectore nomen haberet:
Quamvis eſt illum proles enixa Dymantis.
Heſacon umbroſa furtim peperiſſe ſub Ida
Fertur Alexirhoë, Granico nata bicorni.
Oderat hic urbes; nitidaque remotus ab aula
Secretos montes, et inambitioſa colebat
Rura: nec Iliacos coetus, niſi rarus, adibat.
Non agreſte tamen, nec inexpugnabile Amori
Pectus habens, ſilvas captatam ſaepe per omnes
Adſpicit Heſperien patria Cebrenida ripa,
Iniectos humeris ſiccantem ſole capillos.
Viſa fugit Nymphe, veluti perterrita fulvum
Cerva lupum, longeque lacu deprenſa relicto
Occipitrem fluvialis anas. Quam Troïus heros
Inſequitur, celeremque metu celer urget amore.
Occe latens herba coluber fugientis adunco
Pronte pedem ſtrinxit, virusque in corpore liquit.
Cum vita ſuppreſſa fuga eſt. Amplectitur amens
Exanimem, clamatque, Piget, piget eſſe ſecutum:
Sed non hoc timui: nec erat mihi vincere tanti.
Perdidimus miſeram nos te duo. Vulnus ab angue,
Tu me cauſa data eſt. Ego ſim ſceleratior illo,
Si tibi morte mea mortis ſolatia mittam.
Dixit; et e ſcopulo, quem rauca ſubederat unda,
Se dedit in pontum. Tethys miſerata cadentem
Collitter excepit; nantemque per aequora pennis
Fecit: et optatae non eſt data copia mortis.
Indignatur amans invitum vivere cogi,
Obſtarique animae, miſera de ſede volenti
Exire. Utque novas humeris adſumſerat alas,

Subvolat: atque iterum corpus ſuper aequora mittit.
Pluma levat caſus. Furit Aeſacos, inque profundum
Pronus abit, letique viam ſine fine retentat.
Fecit amor maciem: longa internodia crurum,
Longa manet cervix: caput eſt a corpore longe.
Aequor amat, nomenque tenet, quia mergitur illo.

LIBER XII.

Neſcius adſumtis Priamus pater Aeſacon alis
Vivere, lugebat: tumulo quoque nomen habenti
Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
Defuit officio Paridis praeſentia triſti,
Poſtmodo qui rapta longum cum coniuge bellum
Attulit in patriam; coniurataeque ſequuntur
Mille rates, gentisque ſimul commune Pelasgae.
Nec dilata foret vindicta, niſi aequora ſaevi
Invia feciſſent venti, Boeotaque tellus
Aulide piſcoſa puppes tenuiſſet ituras.
Hic patrio de more Iovi cum ſacra paraſſent:
Ut vetus accenſis incanduit ignibus ara,
Serpere caeruleum Danai videre draconem
In platanum, coeptis quae ſtabat proxima ſacris.
Nidus erat volucrum bis quatuor arbore ſumma:
Quas ſimul, et matrem circum ſua damna volantem,
Corripuit ſerpens, avidaque recondidit alvo.
Obſtupuere omnes. At veri providus augur
Theſtorides, Vincemus, ait: gaudete, Pelasgi.
Troia cadet; ſed erit noſtri mora longa laboris.
Atque novem volucres in belli digerit annos.
Ille, ut erat, virides amplexus in arbore ramos,
Fit lapis, et ſervat ſerpentis imagine ſaxum.
Permanet Aoniis Nereus violentus in undis,
Bellaque non transfert: et ſunt, qui parcere Troiae
Neptunum credant, quia moenia fecerat urbi.
At non Theſtorides. Nec enim vefcitve; tacetve
Sanguine virgineo placandam virginis iram
Eſſe Deae. Poſtquam pietatem publica cauſa,
Rexque patrem vicit, caſtumque datura cruorem

Flenti-

Flentibus ante aram ſtetit Iphigenia miniſtris:
Victa Dea eſt: nubemque oculis obiecit, et inter
Officium turbamque ſacri, vocesque precantum,
Suppoſita fertur mutaſſe Mycenida cerva.
Ergo ubi, qua decuit, lenita eſt caede Diana,
Et pariter Phoebes, pariter maris ira receſſit;
Accipiunt ventos a tergo mille carinae:
Multaque perpeſſae Phrygia potiuntur arena.
Orbe locus medio eſt inter terrasque, fretumque,
Coeleſtesque plagas, triplicis confinia mundi;
Unde, quod eſt usquam, quamvis regionibus abſit,
Inſpicitur, penetratque cavas vox omnis ad aures.
Fama tenet, ſummaque domum ſibi legit in arce:
Innumerosque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, et nullis incluſit limina portis.
Nocte dieque patet. Tota eſt ex aere ſonanti:
Tota fremit, vocesque refert, iteratque quod audit.
Nulla quies intus, nullaque ſilentia parte.
Nec tamen eſt clamor, ſed parvae murmura vocis:
Qualia de pelagi, ſi quis procul audiat, undis
Eſſe ſolent; qualemve ſonum, cum Iupiter atras
Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
Atria turba tenent: veniunt leve vulgus, euntque:
Mixtaque cum veris paſſim commenta vagantur
Millia rumorum: confuſaque verba volutant.
E quibus hi vacuas implent ſermonibus aures:
Hi narrata ferunt alio: menſuraque ficti
Creſcit, et auditis aliquid novus adiicit auctor.
Illic Credulitas, illic temerarius Error,
Vanaque Laetitia eſt, conſternatique Timores,
Seditioque repens, dubioque auctore Suſurri.
Ipſa quid in coelo rerum, pelagoque geratur,
Et tellure, videt, totumque inquirit in orbem.
Fecerat haec notum, Graias cum milite forti
Adventare rates: neque inexſpectatus in armis
Hoſtis adeſt. Prohibent aditu, litusque tuentur
Troës: et Hectorea primus fataliter haſta,
Proteſilaë, cadis; commiſſaque proelia magno
Stant Danais, fortisque animae nece cognitus Hector.
Nec Phryges exiguo, quid Achaïa dextera poſſet,
Sanguine ſenſerunt. Et iam Sigaea rubebant

Litora: iam leto proles Neptunia, Cygnus
Mille viros dederat: iam curru inſtabat Achilles:
Troaque Peliacae ſternebat cuſpidis ictu
Agmina, perque acies aut Cygnum aut Hectora quaerens,
Congreditur Cygno: decimum dilatus in annum
Hector erat. Tum colla iugo candentia preſſos
Exhortatus equos, currum direxit in hoſtem:
Concutiensque ſuis vibrantia tela lacertis,
Quisquis es, o iuvenis, ſolatia mortis habeto,
Dixit, ab Haemonio quod ſis iugulatus Achille.
Hactenus Aeacides. Vocem gravis haſta ſecuta eſt.
Sed quamquam certa nullus fuit error in haſta;
Nil tamen emiſſi profecit acumine ferri:
Utque hebeti pectus tantummodo contudit ictu;
Nate Dea, nam te fama praenovimus, inquit
Ille, quid a nobis vulnus miraris abeſſe?
(Mirabatur enim.) Non haec, quam cernis, equinis
Fulva iubis caſſis, neque onus cava parma ſiniſtrae
Auxilio mihi ſunt: decor eſt quaeſitus ab iſtis.
Mars quoque ob hoc capere arma ſolet. Removebitur omne
Tegminis officium: tamen indeſtrictus abibo.
Eſt aliquid, non eſſe ſatum Nereïde, ſed qui
Nereaque, et natas, et totum temperet aequor.
Dixit: et haeſurum clypei curvamine telum
Miſit in Aeaciden, quod et aes, et proxima rupit
Terga novena boum: decimo tamen orbe moratum.
Excutit hoc heros, rurſusque trementia forti
Tela manu torſit: rurſus ſine vulnere corpus,
Sincerumque fuit, nec tertia cuſpis apertum
Et ſe praebentem valuit deſtringere Cygnum.
Haud ſecus exarſit, quam Circo taurus aperto,
Cum ſua terribili petit irritamina cornu,
Poeniceas veſtes, eluſaque vulnera ſentit.
Num tamen exciderit ferrum, conſiderat, haſtae.
Haerebat ligno. Manus eſt mea debilis ergo;
Quasque, ait, ante habuit vires, effudit in uno.
Nam certe valuit, vel cum Lyrneſia primus
Moenia diſieci; vel cum Tenedonque, ſuoque
Eëtioneas implevi ſanguine Thebas;

Vel

Vel cum purpureus populari caede Caycus
Fluxit, opusque meae bis ſenſit Telephus haſtae.
Hic quoque tot caeſis, quorum per litus acervos
Et feci, et video, valuit mea dextra, valetque.
Dixit: et, ante actis veluti male crederet, haſtam
Miſit in averſum Lycia de plebe Menoeten;
Loricamque ſimul, ſubiectaque pectora rupit.
Quo plangente gravem moribundo vertice terram,
Extrahit illud idem calido de vulnere telum,
Atque ait: Haec manus eſt, haec, qua modo vicimus, haſta.
Utar in hunc ſdem: ſit in hoc precor exitus idem.
Sic fatus, Cygnumque petit, nec fraxinus errat,
Inque humero ſonuit non evitata ſiniſtro.
Inde, velut muro, ſolidave a caute, repulſa eſt:
Qua tamen ictus erat, ſignatum ſanguine Cygnum
Viderat, et fruſtra fuerat gaviſus, Achilles.
Vulnus erat nullum: ſanguis erat ille Menoetae.
Tum vero praeceps curru fremebundus ab alto
Deſilit, et nitido ſecurum cominus hoſtem
Enſe petens, parmam gladio, galeamque cavari
Cernit, et in duro laedi quoque corpore ferrum.
Haud tulit ulterius: clypeoque adverſa reducto
Ter quater ora viri, capulo cava tempora pulſat:
Cedentique ſequens inſtat, turbatque, ruitque,
Attonitoque negat requiem. Pavor occupat illum,
Ante oculosque natant tenebrae: retroque ferenti
Averſos paſſus, medio lapis obſtitit arvo.
Quem ſuper impulſum reſupino pectore Cygnum
Vi multa vertit, terraeque adfixit Achilles.
Tum, clypeo, genibusque premens praecordia duris,
Vincla trahit galeae: quae preſſo ſubdita mento
Elidunt fauces, et reſpiramen iterque
Eripiunt animae. Victum ſpoliare parabat:
Arma relicta videt: corpus Deus aequoris albam
Contulit in volucrem, cuius modo nomen habebat.
Hic labor, haec requiem multorum pugna dierum
Attulit: et poſitis pars utraque ſubſtitit armis.
Dumque vigil Phrygios ſervat cuſtodia muros,
Et vigil Argolicas ſervat cuſtodia muros,
Feſta dies aderat, qua Cygni victor Achilles

Palla-

Pallada vittatae placabat ſanguine vaccae.
Cuius ut impoſuit profecta calentibus aris
Et Dîs acceptus penetravit in aethera nidor;
Sacra tulere ſuam; pars eſt data cetera menſis.
Diſcubuere toris proceres, et corpora toſta
Carne replent, vinoque levant curasque ſitimque.
Non illos citharae, non illos carmina vocum,
Longave multifori delectat tibia buxi:
Sed noctem ſermone trahunt: virtusque loquendi
Materia eſt. Pugnam referunt hoſtisque ſuamque;
Inque vices adita, atque exhauſta pericula ſaepe
Commemorare iuvat. Quid enim loqueretur Achilles?
Aut quid apud magnum potius loquerentur Achillem?
Proxima praecipue domito victoria Cygno
In ſermone fuit. Viſum mirabile cunctis,
Quod iuveni corpus nullo penetrabile telo,
Invictumque ad vulnera erat, ferrumque terebat.
Hoc ipſum Aeacides, hoc mirabantur Achivi;
Cum ſic Neſtor ait: Veſtro fuit unicus aevo
Contemtor ferri, nulloque forabilis ictu
Cygnus. At ipſe olim patientem vulnera mille,
Corpore non laeſo, Perrhaebum Caenea vidi:
Caenea Perrhaebum, qui factis inclitus Othryn
Incoluit: quoque id mirum magis eſſet in illo;
Femina natus erat. Monſtri novitate moventur,
Quisquis adeſt, narretque rogant. Quos inter Achilles,
Dic age, nam cunctis eadem eſt audire voluntas,
O facunde ſenex, aevi prudentia noſtri,
Quis fuerit Caeneus: cur in contraria verſus:
Qua tibi militia, cuius certamine pugnae
Cognitus; a quo ſit victus, ſi victus ab ullo eſt.
Tum ſenior: Quamvis obſtet mihi tarda vetuſtas,
Multaque me fugiant, primis ſpectata ſub annis;
Plura tamen memini: nec, quae magis haereat illa,
Pectore res noſtro eſt, inter bellique domique
Acta tot. Ac ſi quem potuit ſpatioſa ſenectus
Spectatorem operum multorum reddere; vixi
Annos bis centum: nunc tertia vivitur aetas.
Clara decore fuit proles Elateia Caenis,
Theſſalidum virgo pulcherrima; perque propinquas,
Perque tuas urbes (tibi enim popularis, Achille,)

Multo-

Multorum frustra votis optata procorum.
Tentasset Peleus thalamos quoque forsitan illos;
Sed iam contigerant illi connubia matris,
Aut fuerant promissa, tuae. Nec Caenis in ullos
Denupsit thalamos: secretaque litora carpens
Aequorei vim passa Dei est: ita fama ferebat.
Utque novae Veneris Neptunus gaudia cepit;
Sint tua vota licet, dixit, secura repulsae:
Elige quid voveas. Eadem hoc quoque fama ferebat.
Magnum, Caenis ait, facit haec iniuria votum,
Tale pati nil posse, mihi: da femina ne sim;
Omnia praestiteris. Graviore novissima dixit
Verba sono: poteratque viri vox illa videri,
Sicut erat. Nam iam voto Deus aequoris alti
Adnuerat: dederatque super, ne saucius ullis
Vulneribus fieri, ferrove occumbere posset.
Munere laetus abit, studiisque virilibus aevum
Exigit Atracides, Peneiaque arva pererrat.
Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus:
Nubigenasque feros, positis ex ordine mensis,
Arboribus tecto discumbere iusserat antro.
Haemonii proceres aderant: aderamus et ipsi:
Festaque confusa resonabat regia turba.
Ecce canunt Hymenaeon, et ignibus atria fumant:
Cinctaque adest virgo matrum nuruumque caterva,
Praesignis facie. Felicem diximus illa
Coniuge Pirithoum: quod paene fefellimus omen.
Nam tibi, saevorum saevissime Centaurorum
Eurytę, quam vino pectus, tam virgine visa
Ardet, et ebrietas geminata libidine regnat.
Protinus eversae turbant convivia mensae:
Raptaturque comis per vim nova nupta prehensis.
Eurytus Hippodamen, alii, quam quisque probarant,
Aut poterant, rapiunt: captaeque erat urbis imago.
Femineo clamore sonat domus. Ocius omnes
Surgimus: et primus, Quae te vecordia, Theseus,
Eurytę, pulsat, ait; qui, me vivente, lacessas
Pirithoum, violesque duos ignarus in uno?
Neve ea magnanimus frustra memoraverit heros,
Submovet instantes, raptamque furentibus aufert.
Ille nihil contra: neque enim defendere verbis

Talia

Talia facta poteſt: ſed vindicis ora protervis
Inſequitur manibus, generoſaque pectora pulſat.
Forte fuit iuxta ſignis exſtantibus aſper
Antiquus crater: quem vaſtum vaſtior ipſe
Suſtulit Aegides, adverſaque miſit in ora.
Sanguinis ille globus pariter, cerebrumque, merumque,
Vulnere et ore vomens, madida reſupinus arena
Calcitrat. Ardeſcunt germana caede bimembres,
Certatimque omnes uno ore, Arma, arma, loquuntur.
Vina dabant animos: et prima pocula pugna
Miſſa volant, fragilesque cadi, curvique lebetes:
Res epulis quondam, nunc bello et caedibus, aptae.
Primus Ophionides Amycus penetralia donis
Haud timuit ſpoliare ſuis; et primus ab aede
Lampadibus denſum rapuit funale coruſcis:
Elatumque alte, veluti qui candida tauri
Rumpere ſacrifica molitur colla ſecuri,
Illiſit fronti Lapithae Celadontis: et oſſa
Non agnoſcendo confuſa reliquit in ore.
Exſiluere oculi, disiectisque oſſibus oris
Acta retro naris, medioque infixa palato eſt.
Hunc pede convulſo menſae Pellaeus acernae
Stravit humi Belates, disiecto in pectora mento:
Cumque atro mixtos ſputantem ſanguine dentes,
Vulnere Tartareas geminato mittit ad umbras.
Proximus ut ſteterat, ſpectans altaria vultu
Fumida terribili, Cur non, ait, utimur iſtis?
Cumque ſuis Gryneus immanem ſuſtulit aram
Ignibus, et medium Lapitharum iecit in agmen:
Depreſſitque duos, Brotean, et Orion. Orio
Mater erat Mycale: quam deduxiſſe canendo
Saepe reluctanti conſtabat cornua Lunae.
Non impune feres, teli modo copia detur,
Dixerat Exadius: telique habet inſtar, in alta
Quae fuerant pinu, votivi cornua cervi.
Figitur huic duplici Gryneus in lumina ramo:
Eruiturque oculos: quorum pars cornibus haeret:
Pars fluit in barbam, concretaque ſanguine pendet.
Ecce rapit mediis flagrantem Rhoetus ab aris
Prunitium torrem, dextraque a parte Charaxi
Tempora perfringit, fulvo protecta capillo.

Cor-

rrepti rapida, veluti ſeges arida, flamme
ſerunt crines: et vulnere ſanguis inuſtus
rribilem ſtridore ſonum dedit; ut dare ferrum
ıe rubens plerumque ſolet, quod forcipe curva
m faber eduxit, lacubus demittit: at illud
idet, et in trepida ſubmerſum ſibilat unda.
ıcius hirſutis avidum de crinibus ignem
cutit: inque humeros limen tellure revulſum
llit, onus plauſtri: quod ne permittat in hoſtem,
'a facit gravitas. Socium quoque ſaxea moles
)preſſit ſpatio ſtantem propiore Cometen.
udia nec retinet Rhoetus. Sic comprecor, inquit,
tera ſit fortis caſtrorum turba tuorum!
nicremoque novat repetitum ſtipite vulnus:
rque quaterque gravi iuncturas verticis ictu
pit: et in liquido ſederunt oſſa cerebro.
ctor ad Euagrum, Corythumque, Dryantaque transit.
quibus ut prima tectus lanugine malas
)cubuit Corythus; Puero quae gloria fuſo
rta tibi eſt? Euagros ait. Nec dicere Rhoetus
ıra ſinit: rutilasque ferox in aperta loquentis
ndidit ora viri, perque os in pectora, flammas.
quoque, ſaeve Drya, circum caput igne rotato
ſequitur: ſed non in te quoque conſtitit idem
itus: aſſiduae ſucceſſu caedis ovantem,
ıa iuncta eſt humero cervix, ſude figis obuſta.
gemuit, duroque ſudem vix oſſe revellit
ioetus, et ipſe ſuo madefactus ſanguine fugit.
git et Ornëus, Lycabasque, et ſaucius armo
:xteriore Medon, et cum Piſenore Thaumas:
ique pedum nuper certamine vicerat omnes
rmeros, accepto nunc vulnere tardius ibat:
Pholus, et Melaneus, et Abas praedator aprorum,
ique ſuis fruſtra bellum diſſuaſerat augur
tylos. Ille etiam metuenti vulnera Neſſo,
fuge: ad Herculeos, inquit, ſervaberis arcus.
non Eurynomus, Lycidasque, et Areos, et Imbreus
fugere necem: quos omnes dextra Dryantis
rculit adverſos. Adverſum tu quoque, quamvis

Terga

Terga fugae dederas, vulnus, Crenaee, tulisti.
Nam grave, respiciens, inter duo lumina ferrum,
Qua naris fronti committitur, accipis, imae.
In tanto fremitu ductis sine fine iacebat
Sopitus viriis, et inexperrectus Aphidas:
Languentique manu carchesia mixta tenebat,
Fusus in Ossaeae villosis pellibus ursae.
Quem procul ut vidit frustra nulla arma moventem,
Inserit amento digitos, Miscendaque, dixit,
Cum Styge vina bibas, Phorbas. Nec plura moratus
In iuvenem torsit iaculum: ferrataque collo
Fraxinus, ut casu iacuit resupinus, adacta est.
Mors caruit sensu: plenoque e gutture fluxit
Inque toros, inque ipsa niger carchesia sanguis.
Vidi ego Petraeum, conantem evellere terra
Glandiferam quercum: quam dum complexibus ambit,
Et quatit huc illuc, labefactaque robora iactat,
Lancea Pirithoi, costis immissa Petraei,
Pectora cum duro luctantia robore fixit.
Pirithoi virtute Lycum cecidisse ferebant,
Pirithoi cecidisse Chromin: sed uterque minorem
Victori titulum, quam Dictys Helopsque, dederunt.
Fixus Helops iaculo, quod pervia tempora fecit,
Et missum a dextra laevam penetravit in aurem.
Dictys, ab ancipiti delapsus acumine montis,
Dum fugit instantem trepidans Ixione natum,
Decidit in praeceps, et pondere corporis ornum
Ingentem fregit, suaque induit ilia fractae.
Ultor adest Aphareus: saxumque e monte revulsum
Mittere conatur. Conantem stipite querno
Occupat Aegides, cubitique ingentia frangit
Ossa: nec ulterius dare corpus inutile leto
Aut vacat, aut curat; tergoque Bianoris alti
Insilit, haud solito quemquam portare, nisi ipsum:
Oppositque genu costis: prensamque sinistra
Caesariem retinens, vultum, minitantiaque ora
Robore nodoso, praeduraque tempora, fregit.
Robore Nedymnum, iaculatoremque Lycotan
Sternit, et immissa protectum pectora barba
Hippasoni; et summis exstantem Riphea silvis,
Tereaque, Haemoniis qui prensos montibus ursos

Ferre

) domum vivos, indignantesque solebat.
l tulit utentem pugnae successibus ultra
ea Demoleon: solidoque revellere dumo
ısam pinum magno molimine tentat.
l quia non potuit, praefractam misit in hostem.
rocul a telo Theseus veniente recessit,
dos admonitu; (credi sic ipse volebat;)
tamen arbor iners cecidit: nam Crantoris alti
idit iugulo pectusque humerumque sinistrum.
iger ille tui fuerat genitoris, Achille:
n Dolopum rector, bello superatus, Amyntor
idae dederat, pacis pignusque fidemque.
: procul ut foedo disiectum vulnere Peleus
, At inferias, iuvenum gratissime Crantor,
pe, ait: validoque in Demoleonta lacerto
ineam misit, mentis quoque viribus, hastam:
: laterum cratem perrumpit, et ossibus haerens
emuit. Trahit ille manu sine cuspide lignum:
ioque vix sequitur: cuspis pulmone retenta est.
dolor vires animo dabat: aeger in hostem
itur, pedibusque virum proculcat equinis.
pit ille ictus galea clypeoque sonantes,
nsatque humeros, praetentaque sustinet arma;
ue armos uno duo pectora perforat ictu.
tamen leto dederat Phlegraeon, et Hylen,
ius, Hiphinoum collato Marte, Claninque.
itur his Dorylas: qui tempora tecta gerebat
lupi, saevique vicem praestantia teli
ua vara boum multo rubefacta cruore.
: ego, nam vires animus dabat, Adspice, dixi,
ıtum concedant nostro tua cornua ferro:
culum torsi. Quod cum vitare nequiret,
ısuit dextram passurae vulnera fronti.
ka est cum fronte manus. Fit clamor: at illum
entem Peleus, et acerbo vulnere victum
bat enim propior) mediam ferit ense sub alvum.
luit, terraque ferox sua viscera traxit,
taque calcavit, calcataque rupit, et illis
a quoque impediit, et inani concidit alvo.
ec te pugnantem tua, Cyllare, forma redemit,
odo naturae formam concedimus illi.

Barba erat incipiens: barbae color aureus: aurea
Ex humeris medios coma deſcendebat in armos:
Gratus in ore vigor; cervix, humerique, manusque,
Pectoraque artificum laudatis proxima ſignis,
Et qua parte viri eſt: nec equi mendoſa ſub illa
Deteriorque viro facies. Da colla, caputque:
Caſtore dignus erit. Sic tergum ſeſſile, ſic ſtant
Pectora celſa toris: totus pice nigrior atra.
Candida cauda tamen: color eſt quoque cruribus albus.
Multae illum petiere ſua de gente; ſed una
Abſtulit Hylonome: qua nulla decentior inter
Semiferos altis habitavit femina ſilvis.
Haec et blanditiis, et amando, et amare fatendo
Cyllaron una tenet. Cultus quoque quantus in illis
Eſſe poteſt membris; ut ſi coma pectine laevis:
Ut modo rore maris, modo ſe violave roſave
Implicet: interdum candentia lilia geſtet:
Bisque die lapſis Pagaſaeae vertice ſilvae
Fontibus ora lavet, bis flumine corpora tingat:
Nec niſi quae deceant, electarumque ferarum,
Aut humero, aut lateri praetendat vellera laevo.
Par amor eſt illis: errant in montibus una:
Antra ſimul ſubeunt: et tum Lapitheïa tecta
Intrarant pariter, pariter fera bella gerebant.
Auctor in incerto eſt: iaculum de parte ſiniſtra
Venit, et inferius, quam collo pectora ſubſunt,
Cyllare, te fixit. Parvo cor vulnere laeſum
Corpore cum toto poſt tela educta refrixit.
Protinus Hylonome morientes excipit artus,
Impoſitaque manu vulnus fovet, oraque ad ora
Admovet, atque animae fugienti obſiſtere tentat.
Ut videt exſtinctum, dictis, quae clamor ad aures
Arcuit ire meas, telo, quod inhaeſerat illi,
Incubuit: moriensque ſuum complexa maritum eſt.
Ante oculos ſtat et ille meos, qui ſena leonum
Vinxerat inter ſe connexis vellera nodis,
Phaeocomes, hominemque ſimul protectus equumque.
Codice qui miſſo, quem vix iuga bina moverent
Iuncta, Phonoleniden a ſummo vertice fregit.
Fracta volubilitas capitis latiſſima; perque os,
Perque cavas nares, oculosque, auresque cerebrum

Molle

Molle fluit, veluti concretum vimine querno.
Lac ſolet; utve liquor rari ſub pondere cribri
Manat, et exprimitur per denſa foramina ſpiſſus.
Aſt ego, dum parat hunc armis nudare iacentem,
(Scit tuus hoc genitor) gladium ſpoliantis in ima
Ilia demiſi. Chthonius quoque Teleboasque
Enſe iacent noſtro. Ramum prior ille bifurcum
Geſſerat; hic iaculum. Iaculo mihi vulnera fecit:
Signa vides: apparet adhuc vetus, ecce cicatrix.
Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti:
Tunc poteram magni, ſi non ſuperare, morari
Hectoris arma meis. Illo ſed tempore nullus,
Aut puer, Hector erat: nunc me mea deficit aetas.
Quid tibi victorem gemini Periphanta Pyreti;
Ampyca quid referam? qui quadrupedantis Oëcli
Fixit in adverſo cornum ſine cuſpide vultu.
Vecte Pelethronium Macareus in pectus adacto
Stravit Erygdupum. Memini et venabula condi
Inguine, Neſſeis manibus coniecta, Cymeli.
Nec tu credideris tantum cecinisſe futura
Ampyciden Mopſum. Mopſo iaculante biformis
Occubuit, fruſtraque loqui tentavit Odites,
Ad mentum lingua, mentoque ad guttura fixo.
Quinque neci Caeneus dederat, Stiphelumque, Bromumque,
Antimachumque, Helimumque, ſecuriferumque Pyracmon.
Vulnera non memini: numerum nomenque notavi.
Provolat Emathii ſpoliis armatus Haleſi,
Quem dederat leto, membrisque et corpore Latreus
Maximus. Huic aetas inter iuvenemque, ſenemque,
Vis iuvenilis erat: variabant tempora cani.
Qui clypeo, galeaque, Macedoniaque ſariſſa
Conſpicuus, faciemque obverſus in agmen utrumque,
Armaque concuſſit, certumque equitavit in orbem:
Verbaque tot fudit vacuas animoſus in auras:
Et te, Caeni, feram? nam tu mihi femina ſemper,
Tu mihi Caenis eris: nec te natalis origo
Comminuit? mentemque ſubit, quo praemia facto,
Quaque viri falſam ſpeciem mercede pararis?
Vel quid nata vide, vel quid ſis paſſa; columque,
I, cape cum calathis, et ſtamina pollice torque:

Bella relinque viris. Iactanti talia Caeneus
Extentum curſu miſſa latus eruit haſta,
Qua vir equo commiſſus erat. Furit ille dolore,
Nudaque Phyllei iuvenis ferit ora fariſſa.
Non ſecus haec reſilit, quam tecti a culmine grando,
Aut ſi quis parvo feriat cava tympana ſaxo.
Cominus adgreditur, laterique recondere duro
Luctatur gladium. Gladio loca pervia non ſunt.
Haud tamen effugies: medio iugulabéris enſe,
Quandoquidem mucro eſt hebes, inquit; et in latus enſem
Obliquat, longaque amplectitur ilia dextra.
Plaga facit gemitus, ceu corpore marmoris icti;
Fractaque diſſiluit percuſſo lamina collo.
Ut ſatis illaeſos miranti praebuit artus;
Nunc age, ait Caeneus, noſtro tua corpora ferro
Tentemus: capuloque tenus demiſit in armos
Enſem fatiferum, caecamque in viſcera movit,
Verſavitque manum, vulnusque in vulnere fecit.
Ecce ruunt vaſto rabidi clamore bimembres,
Telaque in hunc omnes unum mittuntque feruntque.
Tela retuſa cadunt: manet imperfoſſus ab omni,
Inque cruentatus Caeneus Elateïus ictu.
Fecerat attonitos nova res. Heu dedecus ingens!
Monychus exclamat: populus ſuperamur ab uno,
Vixque viro: quamquam ille vir eſt: nos ſegnibus actis,
Quod fuit ille, ſumus. Quid membra immania proſunt?
Quid geminae vires? quid, quod fortiſſima rerum
In nobis natura duplex animalia iunxit?
Nec nos matre Dea, nec nos Ixione natos
Eſſe reor; qui tantus erat, Iunonis ut altae
Spem caperet. Nos ſemimari ſuperamur ab hoſte.
Saxa trabesque ſuper, totosque involvite montes:
Vivacemque animam miſſis elidite ſilvis.
Silva premat fauces: et erit pro vulnere pondus.
Dixit: et inſani deiectam viribus Auſtri
Forte trabem nactus, validum coniecit in hoſtem:
Exemplumque fuit: parvoque in tempore nudus
Arboris Othrys erat, nec habebat Pelion umbras.
Obrutus immani cumulo, ſub pondere Caeneus

Aeſtuat

eſtuat arboreo: congeſtaque robora duris
rt humeris. Sed enim poſtquam ſuper ora caputque
evit onus, neque habet, quas ducat, ſpiritus auras,
eficit interdum: modo ſe ſuper aëra fruſtra
llere conatur, iactasque evolvere ſilvas;
terdumque movet: veluti, quam cernimus, ecce,
dua ſi terrae quatiatur motibus Ide.
itus in dubio eſt: alii ſub inania corpus
rtara detruſum ſilvarum mole ferebant.
nuit Ampycides: medioque ex aggere fulvis
lit avem pennis liquidas exire ſub auras;
ae mihi tunc primum, tunc eſt conſpecta ſupremum.
nc ubi luſtrantem leni ſua caſtra volatu
pſus, et ingenti circum clangore ſonantem
ſpexit, pariterque oculis animoque ſecutus;
alve, dixit, Lapithaeae gloria gentis,
ximę vir quondam, ſed nunc avis unica, Caeneu.
dita res auctore ſuo eſt: dolor addidit iram:
preſſumque aegre tulimus tot ab hoſtibus unum.
c prius abſtitimus ferrum exercere cruore:
am data pars leto, partem fuga noxque removit.
Haec inter Lapithas et ſemihomines Centauros
elia, Tlepolemus, Pylio referente, dolorem
eteriti Alcidae tacito non pertulit ore:
ue ait: Herculeae mirum eſt oblivia laudis
a tibi, ſenior: certe mihi ſaepe referre
digenas domitos a ſe pater ipſe ſolebat.
ſtis ad haec Pylius: Quid me meminiſſe malorum
is, et obductos annis reſcindere luctus,
ue tuum genitorem odium, offenſasque fateri?
quidem maiora fide, Di! geſſit, et orbem
levit meritis, quod mallem poſſe negari:
neque Deïphobum, nec Polydamanta, nec ipſum
tora laudamus. Quis enim laudaverit hoſtem?
tuus genitor Meſſania moenia quondam
vit, et immeritas urbes, Elinque Pylonque
iit, inque meos ferrum flammamque penates
ulit. Utque alios taceam, quos ille peremit;
ex Nelidae fuimus, conſpecta iuventus:
ex Herculeis ceciderunt, me minus uno,
ous. Atque alios vinci potuiſſe ferendum eſt.

Mirà Periclymeni mors eſt: cui poſſe figuras
Sumere quas vellet, rurſusque reponere ſumtas
Neptunus dederat, Nelei ſanguinis auctor.
Hic, ubi nequidquam eſt formas variatus in omnes,
Vertitur in faciem volucris, quae fulmina curvis
Ferre ſolet pedibus, Divûm gratiſſima regi.
Viribus uſus avis, pennis roſtroque redunco,
Hamatisque viri laniaverat unguibus ora.
Tendit in hunc nimium certos Tirynthius arcus,
Atque inter nubes ſublimia membra ferentem,
Pendentemque ferit, lateri qua iungitur ala.
Nec grave vulnus erat: ſed rupti vulnere nervi
Deficiunt, motumque negant viresque volandi.
Decidit in terram, non concipientibus auras
Infirmis pennis: et qua levis haeſerat alae,
Corporis adfixi preſſa eſt gravitate ſagitta,
Perque latus ſummum iugulo eſt exacta ſiniſtro.
Num videor debere tui praeconia rebus
Herculis, o Rhodiae ductor pulcherrime claſſis?
Nec tamen ulterius, quam fortia facta ſilendo.
Ulciſcar fratres: ſolida eſt mihi gratia tecum.
Haec poſtquam dulci Neleïus edidit ore;
A ſermone ſenis, repetito munere Bacchi,
Surrexere toris: nox eſt data cetera ſomno.
At Deus, aequoreas qui cuſpide temperat undas,
In volucrem corpus nati Stheneleïda verſum
Mente dolet patria, ſaevumque peroſus Achillem
Exercet memores, plus quam civiliter, iras.
Iamque fere tracto duo per quinquennia bello,
Talibus intonſum compellat Smynthea dictis:
O mihi de fratris longe gratiſſime natis,
Irrita qui mecum poſuiſti moenia Troiae,
Ecquid, ut has iamiam caſuras adſpicis arces,
Ingemis? aut ecquid tot defendentia muros
Millia caeſa doles? ecquid, ne perſequar omnes,
Hectoris umbra ſubit, circum ſua Pergama tracti?
Cum tamen ille ferox, belloque cruentior ipſo,
Vivit adhuc, operis noſtri populator, Achilles.
Det mihi ſe; faxo, triplici quid cuſpide poſſim,
Sentiat. At quoniam concurrere cominus hoſti
Non datur, occulta necopinum perde ſagitta.

Ad-

uit: atque animo pariter patruoque ſuoque
us indulgens, nebula velatus in agmen
enit Iliacum, mediaque in caede virorum
ı per iguotos ſpargentem cernit Achivos
Parin: faſſusque Deum, Quid ſpicula perdis
quine plebis? ait. Si qua eſt tibi cura tuorum;
ere in Aeaciden, caeſosque ulciſcere fratres.
t: et oſtendens ſternentem Troſa ferro
ora Peliden, arcus obvertit in illum,
ăque letiferā direxit ſpiculā dextrā.
d Priamus gaudere ſenex poſt Hectora poſſet,
fuit. Ille igitur tantorum victor, Achille,
eris a timido Graiae raptore maritae?
femineo fuerat tibi Marte cadendum,
rmodontiaca malles cecidiſſe bipenni.
timor ille Phrygum, decus et tutela Pelasgi
ninis, Aeacides, caput inſuperabile bello,
rat; armarat Deus idem, idemque cremarat.
cinis eſt, et de tam magno reſtat Achille
io quid, parvam quod non bene compleat urnam.
ivit, totum quae gloria compleat orbem.
illi menſura viro reſpondet: et hac eſt
ſibi Pelides; nec inania Tartara ſentit.
etiam, ut, cuius fuerit, cognoſcere poſſis,
ı movet clypeus, deque armis arma feruntur.
ea Tydides, non audet Oïleos Aiax,
minor Atrides, non bello maior et aevo
ere, non alii: ſoli Telamone creato,
taque fuit tantae fiducia laudis.
Tantalides onus invidiamque removit,
olicesque duces mediis conſidere caſtris
t, et arbitrium litis traiecit in omnes.

LIBER XIII.

nſedere duces: et, vulgi ſtante corona,
git ad hos clypei dominus ſeptemplicis Aiax.
ue erat impatiens irae, Sigeïa torvo
ra reſpexit, claſſemque in litore, vultu:

Intendensque manus, Agimus, pro Iupiter! inquit,
Ante rates cauſam; et mecum confertur Ulixes!
At non Hectoreis dubitavit cedere flammis:
Quas ego ſuſtinui, quas hac a claſſe fugavi.
Tutius eſt fictis igitur contendere verbis,
Quam pugnare manu. Sed nec mihi dicere promtum,
Nec facere eſt iſti: quantumque ego Marte feroci,
Quantum acie valeo, tantum valet iſte loquendo.
Nec memoranda tamen vobis mea facta, Pelasgi,
Eſſe reor: vidiſtis enim. Sua narret Ulixes,
Quae ſine teſte gerit, quorum nox conſcia ſola eſt.
Praemia magna peti fateor: ſed demit honorem
Aemulus. Aiaci non eſt tenuiſſe ſuperbum,
Sit licet hoc ingens, quidquid ſperavit Ulixes.
Iſte tulit pretium iam nunc certaminis huius;
Quo cum victus erit, mecum certaſſe feretur.
Atque ego, ſi virtus in me dubitabilis eſſet,
Nobilitate potens eſſem, Telamone creatus,
Moenia qui forti Troiana ſub Hercule cepit:
Litoraque intravit Pagaſaea Colcha carina.
Aeacus huic pater eſt, qui iura ſilentibus illic
Reddit, ubi Aeoliden ſaxum grave Siſyphon urget.
Aeacon agnoſcit ſummus, prolemque fatetur
Iupiter eſſe ſuam. Sic ab Iove tertius Aiax.
Nec tamen haec ſeries in cauſa proſit, Achivi,
Si mihi cum magno non eſt communis Achille.
Frater erat: fraterna peto. Quid ſanguine cretus
Siſyphio, furtisque, et fraude ſimillimus illi,
Inſerit Aeacidis alienae nomina gentis?
—An quod in arma prior, nulloque ſub indice veni,
Arma negauda mihi? potiorque videbitur ille,
Ultima qui cepit, detrectavitque furore
Militiam ficto: donec ſollertior iſto,
Sed ſibi inutilior, timidi commenta retexit
Naupliades animi, vitataque traxit in arma?
Optima nunc ſumat, qui ſumere noluit ulla:
Nos inhonorati, et donis patruelibus orbi,
Obtulimus qui nos ad prima pericula, ſimus.
Atque utinam aut verus furor ille, aut creditus, eſſet;
Nec comes hic Phrygias unquam veniſſet ad arces
Hortator ſcelerum! non te, Pocantia proles,

Ex-

Expoſitum Lemnos noſtro cum crimine haberet.
Qui nunc, ut memorant, ſilveſtribus abditus antris
Saxa moves gemitu, Laërtidaeque precaris,
Quae meruit: quae (ſi Dî ſunt) non vana preceris.
Et nunc ille eadem nobis iuratus in arma,
Heu! pars una ducum, quo ſucceſſore ſagittae
Herculis utuntur, fractus morboque fameque,
Velaturque, aliturque avibus; volucresque petendo
Debita Troianis exercet ſpicula fatis.
Ille tamen vivit, quia non comitavit Ulixen.
Mallet et infelix Palamedes eſſe relictus.
Viveret, aut certe letum ſine crimine haberet.
Quem male convicti nimium memor iſte furoris
Prodere rem Danaam finxit; fictumque probavit
Crimen, et oſtendit, quod iam praefoderat, aurum.
Ergo aut exſilio vires ſubduxit Achivis,
Aut nece. Sic pugnat, ſic eſt metuendus Ulixes.
Qui, licet eloquio fidum quoque Neſtora vincat,
Haud tamen efficiet, deſertum ut Neſtora crimen
Eſſe rear nullum. Qui, cum imploraret Ulixen
Vulnere tardus equi, feſſusque ſenilibus annis,
Proditus a ſocio eſt. Non haec mihi crimina fingi,
Scit bene Tydides, qui nomine ſaepe vocatum
Corripuit; trepidoque fugam exprobravit amico.
Adſpiciunt oculis Superi mortalia iuſtis.
En eget auxilio, qui non tulit: utque reliquit,
Sic linquendus erat. Legem ſibi dixerat ipſe.
Conclamat ſocios. Adſum, videoque trementem,
Pallentemque metu, ac trepidantem morte futura.
Oppoſui molem clypei; texique iacentem;
Servavique animam (minimum eſt hoc laudis) inertem.
Si perſtas certare, locum redeamus in illum:
Redde hoſtem, vulnusque tuum, ſolitumque timorem:
Poſt clypeumque late: et mecum contende ſub illo.
At poſtquam eripui; cui ſtandi vulnera vires
Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.
Hector adeſt, ſecumque Deos in proelia duoit.
Quaque ruit, non tu tantum terreris, Ulixe,
Sed fortes etiam: tantum trahit ille timoris.
Hunc ego ſanguineae ſucceſſu caedis ovantem
Cominus ingenti reſupinum pondere fudi.

Hunc ego poſcentem, cum quo concurreret, unus
Suſtinui; ſortemque meam voviſtis, Achivi:
Et veſtrae valuere preces. Si quaeritis huius
Fortunam pugnae; non ſum ſuperatus ab illo.
Ecce ferunt Troës ferrumque, ignemque, Iovemque
In Danaas claſſes: ubi nunc facundus Ulixes?
Nempe ego mille meo protexi pectore puppes,
Spem veſtri reditus. Date tot pro navibus arma.
Quod ſi vera licet mihi dicere; quaeritur iſtis,
Quam mihi, maior honos: coniunctaque gloria noſtra eſt.
Atque Aiax armis, non Aiaci arma petuntur.
Conferat his Ithacus Rheſum, imbellemque Dolona,
Priamidenque Helenum rapta cum Pallade captum.
Luce nihil geſtum, nihil eſt Diomede remoto.
Si ſemel iſta datis meritis tam vilibus arma;
Dividite, et maior pars ſit Diomedis in illis.
Quo tamen haec Ithaco? qui clam, qui ſemper inermis
Rem gerit; et furtis incautum decipit hoſtem?
Ipſe nitor galeae, claro radiantis ab auro,
Inſidias prodet, manifeſtabitque latentem.
Sed neque Dulichius ſub Achillis caſſide vertex
Pondera tanta feret: nec non onerosa gravisque
Pelias eſſe poteſt imbellibus haſta lacertis:
Nec clypeus, vaſti caelatus imagine mundi,
Conveniet timidae, nataeque ad furta ſiniſtrae.
Debilitaturum quid te petis, improbe, munus?
Quod tibi ſi populi donaverit error Achivi,
Cur ſpolieris, erit; non, cur metuaris ab hoſte.
Et fuga, qua ſola cunctos, timidiſſime, vincis,
Tarda futura tibi eſt, geſtamina tanta trahenti.
Adde, quod iſte tuus, tam raro proelia paſſus,
Integer eſt clypeus: noſtro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, novus eſt ſucceſſor habendus.
Denique, quid verbis opus eſt? ſpectemur agendo:
Arma viri fortis medios mittantur in hoſtes:
Inde iubete peti, et referentem ornate relatis.
Finierat Telamone ſatus, vulgique ſecutum
Ultima murmur erat: donec Laërtius heros
Adſtitit, atque oculos paulum tellure moratos
Suſtulit ad proceres, exſpectatoque reſolvit
Ora ſono: neque abeſt facundis gratia dictis.

Si

Si mea cum veſtris valuiſſent vota, Pelasgi,
Non foret ambiguus tanti certaminis heres:
Tuque tuis armis, nos te poteremur, Achille.
Quem quoniam non aequa mihi vobisque negarunt
Fata; (manuque ſimul veluti lacrimantia terſit
Lumina;) quis magno melius ſuccedat Achilli,
Quam per quem magnus Danais ſucceſſit Achilles?
Huic modo ne proſit, quod, ut eſt, hebes eſſe videtur.
Neve mihi noceat, quod vobis ſemper, Achivi,
Profuit ingenium: meaque eſt facundia, ſi qua eſt,
Quae nunc pro domino, pro vobis ſaepe locuta eſt,
Invidia careat: bona nec ſua quisque recuſet.
Nam genus, et proavos, et quae non fecimus ipſi,
Vix ea noſtra voco. Sed enim, quia retulit Aiax
Eſſe Iovis pronepos, noſtri quoque ſanguinis auctor
Iupiter eſt, totidemque gradus diſtamus ab illo.
Nam mihi Laërtes pater eſt, Aroeſius illi,
Iupiter huic: neque in his quisquam damnatus et exſul.
Eſt quoque per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas: Deus eſt in utroque parente.
Sed neque materno quod ſum generoſior ortu,
Nec mihi quod pater eſt fraterni ſanguinis inſons,
Propoſita arma peto: meritis expendite cauſam.
Dummodo quod fratres Telamon Peleusque fuerunt,
Aiacis meritum non ſit: nec ſanguinis ordo,
Sed virtutis honos ſpoliis quaeratur in iſtis.
At ſi proximitas primusque requiritur heres,
Eſt genitor Peleus, eſt Pyrrhus filius illi.
Quis locus Aiaci? Phthiam Scyronve ferantur.
Nec minus eſt iſto Teucer patruelis Achilli.
Num petit ille tamen? num ſperat, ut auferat arma?
Ergo operum quoniam nudum certamen habetur;
Plura quidem feci, quam quae comprendere dictis
In promtu mihi ſit: rerum tamen ordine ducar.
Praeſcia venturi genitrix Nereïa leti
Diſſimulat cultu natum. Deceperat omnes,
In quibus Aiacem, ſumtae fallacia veſtis.
Arma ego femineis, animum motura virilem,
Mercibus inſerui. Neque adhuc proiecerat heros

Vir-

Virgineos habitus, cum parmam haſtamque tenenti,
Nate Dea, dixi, tibi ſe peritura reſervant
Pergama. Quid dubitas ingentem evertere Troiam?
Iniecique manum, fortemque ad fortia miſi.
Ergo opera illius mea ſunt. Ego Telephon haſta
Pugnantem domui: victum orantemque refeci.
Quod Thebae cecidere, meum eſt: me credite Lesbon,
Me Tenedon, Chryſenque, et Cyllan, Apollinis urbes,
Et Syron cepiſſe: mea concuſſa putate
Procubuiſſe ſolo Lyrneſia moenia dextra.
Utque alias taceam; qui ſaevum perdere poſſet
Hectora, nempe dedi: per me iacet inclitus Hector.
Illis haec armis, quibus eſt inventus Achilles,
Arma peto: vivo dederam, poſt fata repoſco.
Ut dolor unius Danaos pervenit ad omnes,
Aulidaque Euboïcam complerunt mille carinae;
Exſpectata diu, nulla, aut contraria claſſi,
Flamina ſunt: duraeque iubent Agamemnona ſortes
Immeritam ſaevae natam mactare Dianae.
Denegat hoc genitor, Divisque iraſcitur ipſis:
Atque in rege tamen pater eſt. Ego mite parentis
Ingenium verbis ad publica commoda verti.
Nunc equidem fateor, faſſoque ignoſcat Atrides;
Difficilem tenui ſub iniquo iudice cauſam.
Hunc tamen utilitas populi, fraterque, datique
Summa movet ſceptri, laudem ut cum ſanguine penſet.
Mittor et ad matrem, quae non hortanda, ſed aſtu
Decipienda fuit. Quo ſi Telamonius iſſet,
Orba ſuis eſſent etiamnum lintea ventis.
Mittor et Iliacas audax orator ad arces:
Viſaque et intrata eſt altae mihi curia Troiae:
Plenaque adhuc erat illa viris. Interritus egi,
Quam mihi mandarat communis Graecia, cauſam:
Accuſoque Parin, praedamque Helenamque repoſco;
Et moveo Priamum, Priamoque Antenora iunctum.
At Paris, et fratres, et qui rapuere ſub illo,
Vix tenuere manus (ſcis hoc, Menelaë) nefandas;
Primaque lux noſtri tecum fuit illa pericli.
Longa referre mora eſt, quae conſilioque manuque
Utiliter feci ſpatioſi tempore belli.

Poſt-

ɔſt acies primas, urbis ſe moenibus hoſtes
ɔntinuere diu; nec aperti copia Martis
lla fuit: decimo demum pugnavimus anno.
uid facis interea, qui nil, niſi proelia, noſti?
uis tuus uſus erat? nam ſi mea facta requiris;
oſtibus inſidior: foſſas munimine cingo:
ɔnſolor ſocios, ut longi taedia belli
ente ferant placida: doceo, quo ſimus alendi
rmandive modo: mittor, quo poſtulat uſus.
ɔce Iovis monitu, deceptus imagine ſomni,
ex iubet incepti curam dimittere belli.
le poteſt auctore ſuam defendere cauſam.
on ſinat hoc Aiax, delendaque Pergama poſcat;
uodque poteſt, pugnet. Cur non remoratur
ituros?
ır non arma capit? dat, quod vaga turba ſequatur?
on erat hoc nimium, nunquam niſi magna loquenti.
uid, quod et ipſe fugis? vidi, puduitque videre,
ım tu terga dares, inhoneſtaque vela parares.
ec mora, Quid facitis? quae vos dementia, dixi,
ɔncitat, o ſocii, captam dimittere Troiam?
uidve domum fertis decimo, niſi dedecus, anno?
alibus atque aliis, in quae dolor ipſe diſertum
ɛcerat, averſos profuga de claſſe reduxi.
ɔnvocat Atrides ſocios terrore paventes:
ec Telamoniades etiam nunc hiſcere quidquam
uſit: at auſus erat reges inceſſere dictis
herſites, etiam per me haud impune, protervis.
rigor: et trepidos cives exhortor in hoſtem,
miſſamque mea virtutem voce repoſco.
empora ab hoc, quodcunque poteſt feciſſe videri
ɔrtiter iſte, meum, qui dantem terga retraxi.
enique de Danais quis te laudatve petitve?
t ſua Tydides mecum communicat acta:
e probat: et ſocio ſemper confidit Ulixe.
ſt aliquid, de tot Graiorum millibus, unum
Diomede legi. Nec me ſors ire iubebat:
c tamen et ſpreto noctisque hoſtisque periclo,
ufum eadem, quae nos, Phrygia de gente Dolona
terimo: non ante tamen, quam cuncta coëgi
ɔdere, et edidici, quid perfida Troia pararet.

Omnia

Omnia cognoram: nec, quod ſpeculafer, habebam:
Et iam promiſſa poteram cum laude reverti.
Haud contentus ea, petii tentoria Rheſi,
Inque ſuis ipſum caſtris comitesque peremi.
Atque ita captivo victor votisque potitus,
Ingredior curru laetos imitante triumphos;
Cuius equos pretium pro nocte popoſcerat hoſtis,
Arma negate mihi: fueritque benignior Aiax.
Quid Lycii referam Sarpedonis agmina ferro
Devaſtata meo? cum multo ſanguine fudi
Coeranon, Hippaſiden et Alaſtoraque Chromiumque,
Alcandrumque, Haliumque, Noëmonaque, Prytaninque,
Exitioque dedi cum Cherſidamante Thoona,
Et Charopen, fatisque immitibus Ennomon actum;
Quique minus celebres noſtra ſub moenibus urbis
Procubuere manu. Sunt et mihi vulnera, cives,
Ipſo pulchra loco: nec vanis credite verbis:
Adſpicite en! (veſtemque manu diducit) et, Haec ſunt
Pectora ſemper, ait, veſtris exercita rebus.
At nihil impendit per tot Telamonius annos
Sanguinis in ſocios; et habet ſine vulnere corpus.
Quid tamen hoc refert, ſi ſe pro claſſe Pelasga
Arma tuliſſe refert contra Troasque Iovemque?
Confiteorque, tulit: neque enim bene facta maligne
Detrectare meum eſt: ſed ne communia ſolus
Occupet, atque aliquem vobis quoque reddat honorem,
Repulit Actorides, ſub imagine tutus Achillis,
Troas ab arſuris cum defenſore carinis.
Auſum etiam Hectoreo ſolum concurrere Marti
Se putat, oblitus regisque, ducumque, meique;
Nonus in officio, et praelatus munere ſortis.
Sed tamen eventus veſtrae, fortiſſime, pugnae
Quis fuit? Hector abit violatus vulnere nullo.
Me miſerum, quanto cogor meminiſſe dolore
Temporis illius, quo, Graiûm murus, Achilles
Procubuit! nec me lacrimae, luctusve, timorve
Tardarunt, quin corpus humo ſublime referrem.
His humeris, his, inquam, humeris ego corpus Achillis,
Et ſimul arma tuli: quae nunc quoque ferre laboro.
Sunt mihi, quae valeant in talia pondera, vires:

Eſt

ſt animus veſtros certe ſenſurus honores.
cilicet idcirco pro gnato caerula mater
mbitioſa ſuo fuit, ut coeleſtia dona,
rtis opus tantae, rudis et ſine pectore miles
ndueret? neque enim clypei caelamina norit,
)ceanum et terras, cumque alto ſidera coelo,
leïadasque, Hyadasque, immunemque aequoris Arcton
)iverſasque urbes, nitidumque Orionis enſem.
oſtulat ut capiat, quae non intelligit, arma.
)uid? quod me, duri fugientem munera belli,
rguit incepto ferum acceſſiſſe labori?
lec ſe maghanimo maledicere ſentit Achilli?
t ſimulaſſe vocat crimen, ſimulavimus ambo.
i mora pro culpa eſt; ego ſum maturior illo.
le pia detinuit coniux: pia mater Achillem:
rimaque ſunt illis data tempora, cetera vobis.
laud timeo, ſi iam nequeo defendere crimen
um tanto commune viro. Deprenſus Ulixis
ıgenio tamen ille; et non Aiacis, Ulixes.
ſeve in me ſtolidae convicia fundere linguae
dmiremur eum: vobis quoque digna pudore
biicit. An falſo Palameden crimine turpe
ccuſaſſe mihi, vobis damnaſſe decorum eſt?
ed neque Naupliades facinus defendere tantum,
amque patens, valuit: nec vos audiſtis in illo
rimina: vidiſtis, pretioque obiecta patebant.
ec Poeantiaden quod habet Vulcania Lemnos,
ſſe reus merui: factum defendite veſtrum:
onſenſiſtis enim: nec me ſuaſiſſe negabo,
t ſe ſubtraheret bellique viaeque labori,
entaretque feros requie lenire dolores.
ıruit, et vivit. Non haec ſententia tantum
da, ſed et felix, cum ſit ſatis, eſſe fidelem.
uem quoniam vates delenda ad Pergama poſcunt;
e mandate mihi: melius Telamonius ibit:
loquioque virum morbis iraque furentem
olliet, aut aliqua producet callidus arte.
ate retro Simois fluet, et ſine frondibus Ide
abit, et auxilium promittet Achaïa Troiae,
uam, ceſſante meo pro veſtris pectore rebus,
acis ſtolidi Danais ſollertia proſit.

Sis licet infeſtus ſociis, regique, mihique,
Dure Philoctete; licet exſecrere, meumque
Devoveas ſine fine caput, cupiasque dolenti
Me tibi forte dari, noſtrumque haurire cruorem;
[Utque tui mihi, ſic fiat tibi copia noſtri:]
Te tamen aggrediar, [mecumque reducere nitar.]
Tamque tuis potiar (faveat Fortuna) ſagittis,
Quam ſum Dardanio, quem cepi, vate potitus:
Quam reſponſa Deûm, Troianaque fata, retexi:
Quam rapui Phrygiae ſignum penetrale Minervae
Hoſtibus e mediis. Et ſe mihi comparet Aiax?
Nempe capi Troiam prohibebant fata ſine illis.
Fortis ubi eſt Aiax? ubi ſunt ingentia magni
Verba viri? cur hic metuis? cur audet Ulixes
Ire per excubias, et ſe committere nocti?
Perque feros enſes, non tantum moenia Troum,
Verum etiam ſummas arces intrare, ſuaque
Eripere aede Deam, raptamque efferre per hoſtes?
Quae niſi feciſſem, fruſtra Telamone creatus
Geſtaſſet laeva taurorum tergora ſeptem.
Illa nocte mihi Troiae victoria parta eſt:
Pergama tum vici, cum vinci poſſe coëgi.
Deſine Tydiden vultuque et murmure nobis
Oſtentare meum: pars eſt ſua laudis in illis.
Nec tu, cum ſocio clypeum pro claſſe tenebas,
Solus eras: tibi turba comes, mihi contigit unus,
Qui, niſi pugnacem ſciret ſapiente minorem
Eſſe, nec indomitae deberi praemia dextrae,
Ipſe quoque haec peteret: peteret moderatior Aiax,
Eurypylusque ferox claroque Andraemone natus:
Nec minus Idomeneus, patriaque creatus eadem
Meriones: peteret maioris frater Atridae.
Quippe manu fortes (nec ſunt tibi Marte ſecundi)
Conſiliis ceſſere meis. Tibi dextera bello
Utilis; ingenium eſt, quod eget moderamine noſtri.
Tu vires ſine mente geris: mihi cura futuri eſt.
Tu pugnare potes: pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides: tu tantum corpore prodes;
Nec animo: quantoque ratem qui temperat, anteit
Remigis officium, quanto dux milite maior;
Tanto ego te ſupero. Nec non in corpore noſtro

Pectora

ra ſunt potiora manu: vigor omnis in illis.
s, o Proceres, vigili date praemia veſtro,
e tot annorum curis, quas anxius egi,
titulum meritis penſandum reddite noſtris.
abor in fine eſt: obſtantia fata removi;
ue, poſſe capi faciendo, Pergama cepi.
es nunc ſocias, caſuraque moenia Troum,
e Deos oro, quos hoſti nuper ademi,
ſi quid ſupereſt, quod ſit ſapienter agendum,
d adhuc audax, ex praecipitique petendum;
oiae fatis aliquid reſtare putatis;
nei memores: aut ſi mihi non datis arma;
date. Et oſtendit ſignum fatale Minervae.
ta manus procerum eſt: et, quid facundia poſſet,
ituit; fortisque viri tulit arma diſertus.
ra qui ſolus, qui ferrum, ignemque, Iovemque
uit toties; unam non ſuſtinet iram;
tumque virum vincit dolor. Arripit enſem:
Meus hic certe eſt. An et hunc ſibi poſcet Ulixes?
ait, utendum eſt in me mihi: quique cruore
Phrygum maduit, domini nunc caede madebit:
iisquam Aiacem poſſit ſuperare, niſi Aiax.
: et in pectus, tum denique vulnera paſſum,
atuit ferro, letalem condidit enſem.
aluere manus infixum educere telum:
lit ipſe cruor: rubefactaque ſanguine tellus
ireum viridi genuit de caeſpite florem,
rius Oebalio fuerat de vulnere natus.
communis mediis pueroque viroque
pta eſt foliis: haec nominis, illa querelae.
tor ad Hypſipyles patriam, clarique Thoantis,
erum terras infames caede virorum,
lat, ut referat, Tirynthia tela, ſagittas.
poſtquam ad Graios, domino comitante, revexit,
ita eſt ſero tandem manus ultima bello.
ſimul Priamusque cadunt: Priameia coniux
dit infelix hominis poſt omnia formam,
nasque novo latratu terruit auras.
igus in anguſtum qua clauditur Helleſpontus;
ardebat; neque adhuc conſederat ignis:
umque ſenis Priami Iovis ara cruorem

Combiberat. Tractata comis antiſtita Phoebi
Non profecturas tendebat ad aethera palmas.
Dardanidas matres patriorum ſigna Deorum,
Dum licet, amplexas, ſuccenſaque templa tenentes
Invidioſa trahunt victores praemia Graii.
Mittitur Aſtyanax illis de turribus, unde
Pugnantem pro ſe, proavitaque regna tuentem,
Saepe videre patrem, monſtratum a matre, ſolebat.
Iamque viam ſuadet Boreas; flatuque ſecundo
Carbaſa mota ſonant: iubet uti navita ventis.
Troia, vale: rapimur, clamant, dantque oſcula terrae
Troades, et patriae fumantia tecta relinquunt,
Ultima conſcendit claſſem (miſerabile viſu)
In mediis Hecube natorum inventa ſepulcris.
Prenſantem tumulos, atque oſſibus oſcula dantem,
Dulichiae traxere manus. Tamen unius hauſit,
Inque ſinu cineres ſecum tulit Hectoris hauſtos.
Hectoris in tumulo canum de vertice crinem,
Inferias inopes, crinem, lacrimasque relinquit.
Eſt, ubi Troia fuit, Phrygiae contraria tellus,
Biſtoniis habitata viris. Polymeſtoris illic
Regia dives erat, cui te commiſit alendum,
Clam, Polydore, pater, Phrygiisque removit ab armis.
Conſilium ſapiens, ſceleris niſi praemia magnas
Adieciſſet opes, animi irritamen avari.
Ut cecidit Fortuna Phrygum, capit impius enſem
Rex Thracum, iuguloque ſui defigit alumni:
Et, tanquam tolli cum corpore crimina poſſent,
Exanimem e ſcopulo ſubiectas miſit in undas.
Litore Threïcio claſſem religarat Atrides,
Dum mare pacatum, dum ventus amicior eſſet.
Hic ſubito, quantus, cum viveret, eſſe ſolebat,
Exit humo late rupta, ſimilisque minaci,
Temporis illius vultum referebat Achilles,
Quo ferus iniuſto petiit Agamemnona ferro.
Immemoresque mei diſceditis, inquit, Achivi?
Obrutaque eſt mecum virtutis gratia noſtrae?
Ne facite: utque meum non ſit ſine honore ſepulcrum,
Placet Achilleos mactata Polyxena manes.
Dixit: et, imminiti ſociis parentibus umbrae,

Rapta

Rapta ſinu matris, quam iam prope ſola fovebat,
Fortis, et infelix, et, plus quam femina, virgo
Ducitur ad tumulum, diroque fit hoſtia buſto.
Quae memor ipſa ſui, poſtquam crudelibus aris
Admota eſt, ſenſitque ſibi fera ſacra parari;
Utque Neoptolemum ſtantem, ferrumque tenentem,
Inque ſuo vidit figentem lumina vultu;
Utere iamdudum generoſo ſanguine, dixit.
Nulla mora eſt. At tu iugulo vel pectore telum
Conde meo: iugulumque ſimul pectusque retexit.
Scilicet aut ulli ſervire Polyxena ferrem,
Aut per tale ſacrum numen placabitur ullum.
Mors tantum vellem matrem mea fallere poſſet.
Mater obeſt, minuitque necis mihi gaudia: quamvis
Non mea mors illi, verum ſua vita gemenda eſt.
Vos modo, ne Stygios adeam non libera manes,
Eſte procul; ſi iuſta peto: tactuque viriles
Virgineo removete manus: acceptior illi,
Quisquis is eſt, quem caede mea placare paratis,
Liber erit ſanguis. Si quos tamen ultima noſtri
Vota movent oris: Priami vos filia regis,
Non captiva, rogat: genitrici corpus inemtum
Reddite: neve auro redimat ius triſte ſepulcri,
Sed lacrimis. Tunc, cum poterat, redimebat et auro.
Dixerat. At populus lacrimas, quas illa tenebat,
Non tenet. Ipſe etiam flens invitusque ſacerdos
Praebita coniecto rupit praecordia ferro.
Illa, ſuper terram defecto poplite labens,
Pertulit intrepidos ad fata noviſſima vultus.
Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas,
Cum caderet, caſtique decus ſervare pudoris.
Troades excipiunt, deploratosque recenſent
Priámidas, et quid dederit domus una cruoris.
Teque gemunt, virgo, teque, o modo regia coniux,
Regia dicta parens, Aſiae florentis imago;
Nunc etiam praedae mala ſors: quam victor Ulixes
Eſſe ſuam nollet, niſi quod tamen Hectora partu
Edideras. Dominum matri vix reperit Hector.
Quae corpus amplexa animae tam fortis inane,
Quas toties patriae dederat, natisque, viroque,

Huic quoque dat lacrimas; lacrimas in vulnera fundit:
Oſculaque ore legit, conſuetaque pectora plangit:
Canitiemque ſuam concreto in ſanguine verrens,
Plura quidem, ſed et haec, laniato pectore dixit:
Nata tuae (quid enim ſupereſt? dolor ultime matri,
Nata, iaces, videoque tuum, mea vulnera, vulnus.
En, ne perdiderim quemquam ſine caede meorum,
Tu quoque vulnus habes. At te, quia femina, rebar
A ferro tutam: cecidiſti et femina ferro.
Totque tuos idem fratres, te perdidit idem,
Exitium Troiae, noſtrique orbator, Achilles.
At poſtquam Paridis cecidit Phoebique ſagittis;
Nunc certe, dixi, non eſt metuendus Achilles.
Nunc quoque mî metuendus erat. Cinis ipſe ſepulti
In genus hoc ſaevit; tumulo quoque ſenſimus hoſtem:
Aeacidae fecunda fui. Iacet Ilion ingens:
Eventuque gravi finita eſt publica clades:
Si finita tamen. Soli mihi Pergama reſtant:
In curſuque meus dolor eſt. Modo maxima rerum,
Tot generis natisque potens, nuribusque viroque,
Nunc trahor exſul, inops, tumulis avulſa meorum,
Penelopae munus: quae me data penſa trahentem
Matribus oſtendens Ithacis, Haec Hectoris illa eſt
Clara parens, haec eſt, dicet, Priameia coniux.
Poſtque tot amiſſos tu nunc, quae ſola levabas
Maternos luctus, hoſtilia buſta piaſti.
Inferias hoſti peperi. Quo ferrea reſto?
Quidve moror? quo me ſervas, damnoſa ſenectus?
Quid, Dî crudeles, niſi quo nova funera cernam,
Vivacem differtis anum? quis poſſe putaret
Felicem Priamum, poſt diruta Pergama, dici?
Felix morte ſua, nec te, mea nata, peremtam
Adſpicit, et vitam pariter regnumque reliquit.
At, puto, funeribus dotabere, regia virgo;
Condeturque tuum monumentis corpus avitis.
Non haec eſt Fortuna domus. Tibi munera matris
Contingent fletus, peregrinaeque hauſtus arenae.
Omnia perdidimus. Supereſt, cur vivere tempus
In breve ſuſtineam, proles gratiſſima matri,
Nunc ſolus, quondam minimus de ſtirpe virili,

Has

Has datus Ismario regi Polydorus in oras.
Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
Abluere, et ſparſos immiti ſanguine vultus?
Dixit: et ad litus paſſu proceſſit anili,
Albentes laniata comas. Date, Troades, urnam,
Dixerat infelix, liquidas hauriret ut undas:
Adſpicit eiectum Polydori in litore corpus,
Factaque Threïciis ingentia vulnera telis.
Troades exclamant: obmutuit illa dolore;
Et pariter vocem, lacrimasque introrſus obortas
Devorat ipſe dolor: duroque ſimillima ſaxo
Torpet, et adverſa figit modo lumina terra;
Interdum torvos ſuſtollit ad aethera vultus:
Nunc poſiti ſpectat vultum, nunc vulnera, nati,
Vulnera praecipue: ſeque armat et inſtruit ira.
Qua ſimul exarſit, tanquam regina maneret,
Ulciſci ſtatuit; poenaeque in imagine tota eſt.
Utque furit catulo lactente orbata leaena,
Signaque nacta pedum ſequitur, quem non videt, hoſtem:
Sic Hecube, poſtquam cum luctu miſcuit iram,
Non oblita animorum, annorum oblita ſuorum,
Vadit ad artificem dirae Polymeſtora caedis,
Colloquiumque petit: nam ſe monſtrare relictum
Velle latens illi, quod nato redderet, aurum.
Credidit Odryſius, praedaeque adſuetus amore,
In ſecreta venit: cum blando callidus ore,
Tolle moras, Hecube, dixit: da munera nato.
Omne fore illius quod das, quod et ante dediſti,
Per ſuperos iuro. Spectat truculenta loquentem,
Falſaque iurantem: tumidaque exaeſtuat ira,
Atque ita correptum captivarum agmine matrum
Involat, et digitos in perfida lumina condit,
Exſpoliatque genas oculis, (facit ira valentem,)
Immergitque manus, foedataque ſanguine ſonti
Non lumen, neque enim ſupereſt, loca luminis haurit.
Clade ſui Thracum gens irritata tyranni
Troada telorum lapidumque inceſſere iactu
Coepit. At haec miſſum rauco cum murmure ſaxum
Morſibus inſequitur: rictuque in verba parato
Latravit, conata loqui. Locus exſtat, et ex re

Nomen habet: veterumque diu memor illa malorum,
Tum quoque Sithonios ululavit moesta per agros.
Illius Troasque suos, hostesque Pelasgos,
Illius Fortuna Deos quoque moverat omnes:
Sic omnes, ut et ipsa Iovis coniuxque sororque
Eventus Hecubam meruisse negaverit illos.
Non vacat Aurorae, quamquam isdem faverat armis,
Cladibus et casu Troiaeque Hecubaeque moveri.
Cura Deam propior, luctusque domesticus angit
Memnonis amissi: Phrygiis quem lutea campis
Vidit Achillea pereuntem cuspide mater.
Vidit; et ille color, quo matutina rubescunt
Tempora, palluerat: latuitque in nubibus aether.
At non impositos supremis ignibus artus
Sustinuit spectare parens; sed crine soluto,
Sicut erat, magni genibus procumbere non est
Dedignata Iovis, lacrimisque has addere voces:
Omnibus inferior, quas sustinet aureus aether,
(Nam mihi sunt totum rarissima templa per orbem)
Diva tamen venio: non ut delubra, diesque
Des mihi sacrificos, caliturasque ignibus aras.
Si tamen adspicias, quantum tibi femina praestem,
Tum cum luce nova noctis confinia servo;
Praemia danda putes. Sed non ea cura; neque hic est,
Nunc status Aurorae, meritos ut poscat honores.
Memnonis orba mei venio: qui fortia frustra
Pro patruo tulit arma suo, primisque sub annis
Occidit a forti, sic vos voluistis, Achille.
Da, precor, huic aliquem, solatia mortis, honorem,
Summe Deûm rector, maternaque vulnera leni.
Iupiter adnuerat; cum Memnonis arduus alto
Corruit igne rogus, nigrique volumina fumi
Infecere diem: veluti cum flumina natas
Exhalant nebulas, nec Sol admittitur infra.
Atra favilla volat, glomerataque corpus in unum
Densatur, faciemque capit, sumitque calorem
Atque animum ex igni. Levitas sua praebuit alas.
Et primo similis volucri, mox vera volucris
Insonuit pennis. Pariter sonuere sorores
Innumerae, quibus est eadem natalis origo.

Ter-

Terque rogum luſtrant: et conſonus exit in auras
Ter clangor: quarto ſeducunt caſtra volatu.
Tum duo diverſa populi de parte feroces
Bella gerunt, roſtrisque et aduncis unguibus iras
Exercent, alasque adverſaque pectora laſſant.
Inferiaeque cadunt cineri cognata ſepulto
Corpora; ſeque viro forti meminere creatas.
Praepetibus ſubitis nomen facit auctor: ab illo
Memnonides dictae, cum Sol duodena peregit
Signa, parentali periturae Marte rebellant.
Ergo aliis latraſſe Dymantida flebile viſum:
Luctibus eſt Aurora ſuis intenta, piasque
Nunc quoque dat lacrimas, et toto rorat in orbe.
Nec tamen everſam Troiae cum moenibus eſſe
Spem quoque fata ſinunt. Sacra, et ſacra altera patrem,
Fert humeris venerabile onus Cythereïus heros.
De tantis opibus praedam pius eligit illam,
Aſcaniumque ſuum: profugaque per aequora claſſe
Fertur ab Antandro: ſceleratque limina Thracum,
Et Polydoreo manantem ſanguine terram
Linquit: et utilibus ventis aeſtuque ſecundo
Intrat Apollineam, ſociis comitantibus, urbem.
Hunc Anius, quo rege homines, antiſtite Phoebus
Rite colebantur, temploque domoque recepit,
Urbemque oſtendit, delubraque vota, duasque
Latona quondam ſtirpes pariente retentas.
Ture dato flammis, vinoque in tura profuſo,
Caeſorumque boum fibris de more crematis,
Regia tecta petunt: poſitique tapetibus altis
Munera cum liquido capiunt Cerealia Baccho.
Tum pius Anchiſes: O Phoebi lecte ſacerdos,
Fallor? an et natum, cum primum haec moenia vidi,
Bisque duas natas, quantum reminiſcor, habebas?
Huic Anius niveis circumdata tempora vittis
Concutiens, et triſtis, ait: Non falleris, heros
Maxime: natorum vidiſti quinque parentem.
Quem nunc (tanta homines rerum inconſtantia verſat)
Paene vides orbum. Quid enim mihi filius abſens
Auxilii? quem dicta ſuo de nomine tellus
Andros habet, pro patre locumque et regna tenentem.
Delius augurium dedit huic: dedit altera Liber

Femineae forti voto maiora fideque
Munera: nam tactu natarum cuncta mearum
In segetem, laticemque meri, baccamque Minervae
Transformabantur: divesque erat usus in illis.
Hoc ubi cognovit Troiae populator Atrides;
(Ne non ex aliqua vestram sensisse procellam
Nos quoque parte putes;) armorum viribus usus,
Abstrahit invitas gremio genitoris: alantque
Imperat Argolicam coelesti munere classem.
Effugiunt quo quaeque potest. Euboea duabus,
Et totidem natis Andros fraterna petita est.
Miles adest, et, ni dedantur, bella minatur.
Victa metu pietas consortia pectora poenae
Dedit: et ut timido possis ignoscere fratri,
Non hic Aeneas, non, qui defenderet Andron,
Hector erat: per quos decimum durastis in annum.
Iamque parabantur captivis vincla lacertis.
Illae tollentes etiamnum libera coelo
Brachia, Bacche pater, fer opem, dixere: tulitque
Muneris auctor opem. Si miro perdere more
Ferre vocatur opem. Nec qua ratione figuram
Perdiderint, potui scire, aut nunc dicere possim.
Summa mali nota est: pennas sumsere, tuaeque
Coniugis in volucrem, niveas abiere columbas.
Talibus atque aliis postquam convivia dictis
Implerunt, mensa somnum petiere remota:
Cumque die surgunt, adeuntque oracula Phoebi:
Qui petere antiquam matrem, cognataque iussit
Litora. Prosequitur rex, et dat munus ituris;
Anchisae sceptrum, chlamydem pharetramque nepoti,
Cratera Aeneae; quem quondam miserat illi
Hospes ab Aoniis Therses Ismenius oris,
Miserat hunc illi Therses, fabricaverat Alon
Myleus, et longo caelaverat argumento.
Urbs erat: et septem posses ostendere portas;
Hae pro nomine erant, et, quae foret illa, docebant.
Ante urbem exsequiae, tumulique, ignesque, rogique,
Effusaeque comas et apertae pectora matres
Significant luctum. Nymphae quoque flere videntur,
Siccatosque queri fontes. Sine frondibus arbos

Nuda

Nuda riget: rodunt arentia saxa capellae.
Ecce facit mediis natas Orione Thebis,
Hanc non femineum iugulo dare pectus aperto,
Illam demisso per fortia vulnera telo
Pro populo cecidisse suo; pulchrisque per urbem
Funeribus ferri, celebrique in parte cremari:
Tum de virginea geminos exire favilla,
Ne genus intereat, iuvenes, quos fama Coronas
Nominat, et cineri materno ducere pompam.
Hactenus antiquo signis fulgentibus aere
Summus inaurato crater erat asper acantho.
Nec leviora datis Troiani dona remittunt:
Dantque sacerdoti, custodem turis, acerram;
Dant pateram, claramque auro gemmisque coronam.
Inde recordati Teucros a sanguine Teucri
Ducere principium, Creten tenuere, locique
Ferre diu nequiere Iovem: centumque relictis
Urbibus, Ausonios optant contingere portus.
Saevit hiems, iactatque viros: Strophadumque receptos
Portubus infidis exterruit ales Aëllo.
Et iam Dulichios portus, Ithacamque, Samenque,
Neritiasque domos, regnum fallacis Ulixei,
Praeter erant vecti: certatam lite Deorum
Ambraciam, versique vident sub imagine saxum
Iudicis, Actiaco quae nunc ab Apolline nota est,
Vocalemque sua terram Dodonida quercu,
Chaoniosque sinus: ubi nati rege Molosso
Irrita sublectis fugere incendia pennis.
Proxima Phaeacum felicibus obsita pomis
Rura petunt. Epiros ab his, regnataque vati
Buthrotos Phrygio, simulataque Troia tenentur.
Inde futurorum certi, quae cuncta fideli
Priamides Helenus monitu praedixerat, intrant
Sicaniam. Tribus haec excurrit in aequora linguis:
E quibus imbriferos obversa Pachynos ad Austros:
Mollibus expositum Zephyris Lilybaeon: et Arcton
Aequoris expertem spectat Boreanque Peloros.
Hac subeunt Teucri, remisque aestuque secundo
Sub noctem potitur Zanclaeae classis arena.
Scylla latus dextrum, laevum irrequieta Charybdis
Infestant. Vorat haec raptas revomitque carinas:

Illa feris atram canibus ſuccingitur alvum,
Virginis ora gerens: et, ſi non omnia vates
Ficta reliquerunt, aliquo quoque tempore virgo.
Hanc multi petiere proci: quibus illa repulſis
Ad pelagi Nymphas, pelagi gratiſſima Nymphis,
Ibat, et eluſos iuvenum narrabat amores.
Quam, dum pectendos praebet Galatea capillos,
Talibus adloquitur, repetens ſuſpiria, dictis:
Te tamen, o virgo, genus haud immite virorum
Expetit: utque facis, potes his impune negare.
At mihi, cui pater eſt Nereus, quam caerula Doris
Enixa eſt; quae ſum turba quoque tuta ſororum,
Non niſi per fluctus licuit Cyclopis amorem
Effugere: et lacrimae vocem impediere loquentis.
Quas ubi marmorea deterſit pollice virgo;
Et ſolata Deam eſt, Refer, o cariſſima, dixit:
Neve tui cauſam tege (ſum tibi fida) doloris.
Nereïs his contra reſecuta Crataeide natam:
Aciserat, Fauno Nymphaque Symaethide cretus,
Magna quidem patrisque ſui matrisque voluptas,
Noſtra tamen maior. Nam me ſibi iunxerat uni
Puloher; et, octonis iterum natalibus actis,
Signarat dubia teneras lanugine malas.
Hunc ego, me Cyclops, nullo cum fine petebat.
Nec, ſi quaeſieris, odium Cyclopis, amorne
Acidis in nobis fuerit praeſentior, edam.
Par utrumque fuit. Prô quanta potentia regni
Eſt, Venus alma, tui! nempe ille immitis, et ipſis
Horrendus ſilvis, et viſus ab hoſpite nullo
Impune, et magni cum Dîs contemtor Olympi,
Quid ſit amor ſentit: noſtrique cupidine captus
Uritur; oblitus pecorum antrorumque ſuorum.
Iamque tibi formae, iamque eſt tibi cura placendi:
Iam rigidos pectis raſtris, Polypheme, capillos:
Iam libet hirſutam tibi falce recidere barbam:
Et ſpectare feros in aqua, et componere, vultus.
Caedis amor, feritasque, ſitisque immenſa cruoris
Ceſſant, et tutae veniuntque abeuntque carinae.
Telemus interea Siculam delatus ad Aetnen,
Telemus Eurymides, quam nulla fefellerat ales,
Terribilem Polyphemon adit; lumenque, quod unum

Fronte

e geris media, rapier tibi, dixit, Ulixea.
et, O vatum ſtolidiſſime, falleris, inquit:
a iam rapuit. Sic fruſtra vera monentem.
iit, et aut gradiens ingenti litora paſſu
ivat, aut feſſus ſub opaca revertitur antra.
inet in pontum cuneatus acumine longo
: utrumque latus circumfluit aequoris unda.
erus aſcendit Cyclops, mediusque reſedit.
erae pecudes nullo ducente ſecutae.
oſtquam pinus, baculi quae praebuit uſum,
pedes poſita eſt, antennis apta ferendis,
aque arundinibus compacta eſt fiſtula centum;
runt toti paſtoria ſibila montes:
runt undae. Latitans ego rupe, meique
s in gremio reſidens, procul auribus hauſi
dicta meis, auditaque mente notavi:
idior nivei folio, Galatea, liguſtri,
dior pratis, longo procerior alno,
didior vitro, tenero laſcivior haedo,
or aſſiduo detritis aequore conchis,
us hibernis, aeſtiva gratior umbra,
lior pomis, platano conſpectior alta,
lior glacie, matura dulcior uva,
or et cygni plumis, et lacte coacto,
i non fugias, riguo formoſior horto.
or indomitis eadem Galatea iuvencis,
or annoſa quercu, fallacior undis,
or et ſalicis virgis, et vitibus albis,
mmobilior ſcopulis, violentior amne,
ato pavone ſuperbior, acrior igni,
rior tribulis, feta truculentior urſa,
ior aequoribus, calcato immitior hydro:
quod praecipue vellem tibi demere poſſem,
tantum cervo, claris latratibus acto,
m etiam ventis volucrique fugacior aura.
bene ſi noris, pigeat fugiſſe: morasque
tuas damnes, et me retinere labores.
mihi, pars montis, vivo pendentia ſaxo
a, quibus nec Sol medio ſentitur in aeſtu,
ſentitur hiems; ſunt poma gravantia ramos;
auro ſimiles longis in vitibus uvae:

Sunt

Sunt et purpureae: tibi et has ſervamus, et illas.
Ipſa tuis manibus ſilveſtri nata ſub umbra
Mollia fraga leges: ipſa autumnalia corna,
Prunaque, non ſolum nigro liventia ſucco,
Verum etiam generoſa, novasque imitantia ceras.
Nec tibi caſtaneae, me coniuge, nec tibi deerunt
Arbutei fetus: omnis tibi ſerviet arbos.
Hoc pecus omne meum eſt: multae quoque vallibus errant;
Multas ſilva tegit: multae ſtabulantur in antris.
Nec, ſi forte roges, poſſim tibi dicere, quot ſint.
Pauperis eſt numerare pecus. De laudibus harum
Nil mihi credideris: praeſens potes ipſa videre,
Ut vix ſuſtineant diſtentum cruribus uber.
Sunt, fetura minor, tepidis in ovilibus agni:
Sunt quoque, par aetas, aliis in ovilibus haedi.
Lac mihi ſemper adeſt niveum. Pars inde bibenda
Servatur: partem liquefacta: coagula durant.
Nec tibi deliciae faciles, vulgataque tantum
Munera contingent, damae, leporesque, capraeque,
Parve columbarum, demtusve cacumine nidus:
Inveni geminos, qui tecum ludere poſſint,
Inter ſe ſimiles, vix ut dignoſcere poſſis,
Villoſae catulos in ſummis montibus urſae.
Inveni: et, Dominae, dixi, ſervabimus iſtos.
Iam modo caeruleo nitidum caput exſere ponto:
Iam, Galatea, veni: nec munera deſpice noſtra.
Certe ego me novi, liquidaeque in imagine vidi
Nuper aquae; placuitque mihi mea forma videnti.
Adſpice, ſim quantus. Non eſt hoc corpore maior
Iupiter in coelo: nam vos narrare ſoletis
Neſcio quem regnare Iovem. Coma plurima torvos
Prominet in vultus; humerosque, ut lucus, obumbrat.
Nec mihi quod rigidis horrent denſiſſima ſetis
Corpora, turpe puta. Turpis ſine frondibus arbos;
Turpis equus, niſi colla iubae flaventia velent.
Pluma tegit volucres: ovibus ſua lana decori eſt:
Barba viros, hirtaeque decent in corpore ſetae.
Unum eſt in media lumen mihi fronte, ſed inſtar
Ingentis clypei. Quid? non haec omnia magnus

Sol

Sol videt e coelo? Soli tamen unicus orbis.
Adde, quod in veſtro genitor meus aequore regnat.
Hunc tibi do ſocerum. Tantum miſerere, precesque
Supplicis exaudi: tibi enim ſuccumbimus uni.
Quique Iovem, et coelum ſperno, et penetrabile fulmen,
Nerei, te vereor: tua fulmine ſaevior ira eſt.
Atque ego contemtus eſſem patientior huius,
Si fugeres omnes. Sed cur, Cyclope repulſo,
Acin amas, praefersque meis amplexibus Acin?
Ille tamen placeatque ſibi, placeatque licebit,
Quod nollem, Galatea, tibi: modo copia detur,
Sentiet eſſe mihi tanto pro corpore vires.
Viſcera viva traham, divulſaque membra per agros,
Perque tuas ſpargam (ſic ſe tibi miſceat) undas.
Uror enim, laeſusque exaeſtuat acrius ignis:
Cumque ſuis videor translatam viribus Aetnam
Pectore ferre meo: nec tu, Galatea, moveris.
Talia nequidquam queſtus (nam cuncta videbam)
Surgit, et ut taurus vacca furibundus ademta
Stare nequit, ſilvaque et notis ſaltibus errat:
Cum ferus ignaros, nec quidquam tale timentes,
Me videt atque Acin: Videoque, exclamat, et iſta
Ultima ſit, faciam, Veneri concordia veſtrae.
Tantaque vox, quantam Cyclops iratus habere
Debuit, illa fuit. Clamore perhorruit Aetne.
Aſt ego vicino pavefacta ſub aequore mergor.
Terga fugae dederat converſa Symaethius heros:
Et, Fer opem, Galatea, precor, mihi: ferte parentes:
Dixerat, et veſtris periturum admittite regnis.
Inſequitur Cyclops, partemque e monte revulſam
Mittit; et extremus quamvis pervenit ad illum:
Angulus e ſaxo, totum tamen obruit Acin.
At nos, quod ſolum fieri per fata licebat,
Fecimus, ut vires adſumeret Acis avitas.
Puniceus de mole cruor manabat, et intra
Temporis exiguum rubor evaneſcere coepit:
Fitque color primo turbati fluminis imbre,
Purgaturque mora. Tum moles iacta dehiſcit,
Vivaque per rimas, proceraque ſurgit arundo,
Osque cavum ſaxi ſonat exſultantibus undis:

Mi-

LIBER XIV.

Iamque Giganteis iniectam faucibus Aetnen,
Arvaque Cyclopum, quid raſtra, quid uſus aratri
Neſcia, nec quidquam iunctis debentia bubus,
Liquerat Euboïcus tumidarum cultor aquarum:
Liquerat et Zanclen, adverſaque moenia Rhegi,
Navifragumque fretum, gemino quod litore preſſum
Auſoniae Siculaeque tenet confinia terrae.
Inde, manu magna Tyrrhena per aequora lapſus,
Herbiferos adiit colles, atque atria Glaucus
Sole ſatae Circes, variarum plena ferarum.
Quam ſimul adſpexit; dicto acceptaque ſalute,
Diva, Dei miſerere, precor: nam ſola levare
Tu potes hunc, dixit (videar modo dignus) amorem.
Quanta ſit herbarum, Titani, potentia nulli,
Quam mihi, cognitius, qui ſum mutatus ab illis.
Neve mei non nota tibi ſit cauſa furoris;
Litore in Italico, Meſſania moenia contra,
Scylla mihi viſa eſt. Pudor eſt promiſſa, precesque,
Blanditiasque meas, contemtaque verba referre.
At tu, ſive aliquid regni eſt in carmine; carmen
Ore move ſacro: ſive expugnacior herba eſt;
Utere tentatis operoſae viribus herbae.
Nec medeare mihi, ſanesque haec vulnera mando,
Fineque nil opus eſt: partem ferat illa caloris.
At Circe (neque enim flammis habet aptius ulla
Talibus ingenium; ſeu cauſa eſt huius in ipſa,
Seu Venus indicio facit hoc offenſa paterno)
Talia verba refert: Melius ſequerere volentem,
Optantemque eadem parilique cupidine captam.
Dignus eras: ultro poteras certeque rogari:
Et, ſi ſpem dederis, mihi crede, rogaberis ultro.
Neu dubites, abſitque tuae fiducia formae;
En ego, cum Dea ſim, filiidi cum filia Solis,
Carmine cum tantum, tantum cum gramine poſſim;
Ut tua ſim, voveo. Spernentem ſperne: ſequenti
Redde vices: unoque duos ulciſcere facto.

Talia

Talia tentanti, Prius, inquit, in aequore frondes,
Glaucus, et in ſummis naſcentur montibus algae;
Soſpite quam Scylla noſtri mutentur amores.
Indignata Dea eſt: et laedere quatenus ipſum
Non poterat, nec vellet amans: iraſcitur illi,
Quae ſibi praelata eſt: Venerisque offenſa repulſa,
Protinus horrendis infamia pabula ſuccis
Conterit, et tritis Hecateïa carmina miſcet:
Caerulaque induitur velamina: perque ferarum
Agmen adulantum media procedit ab aula:
Oppoſitamque petens contra Zancleïa ſaxa
Rhegion, ingreditur ferventes aeſtibus undas.
In quibus, ut ſolida, ponit veſtigia, ripa;
Summaque decurrit pedibus ſuper aequora ſiccis.
Parvus erat gurges, curvos ſinuatus in arcus,
Grata quies Scyllae: quo ſe referebat ab aeſtu
Et maris et coeli, medio cum plurimus orbe
Sol erat, et minimas a vertice fecerat umbras:
Hunc Dea praevitiat, portentiferisque venenis
Inquinat: huic ſuſos latices radice nocenti
Spargit, et obſcurum verborum ambage novorum
Ter novies carmen magico demurmurat ore.
Scylla venit, mediaque tenus deſcenderat alvo,
Cum ſua foedari latrantibus inguina monſtris
Adſpicit; ac primo non credens corporis illas
Eſſe ſui partes, refugitque, abigitque, timetque
Ora proterva canum. Sed quos fugit, attrahit una.
Et corpus quaerens femorum, crurumque, pedumque,
Cerbereos rictus pro partibus invenit illis.
Statque canum rabies, ſubiectaque terga ferarum
Inguinibus truncis, uteroque exſtante, coërcet.
Flevit amans Glaucus; nimiumque hoſtiliter uſae
Viribus herbarum fugit connubia Circes.
Scylla loco manſit: cumque eſt data copia primum,
In Circes odium ſociis ſpoliavit Ulixen.
Mox eadem Teucras fuerat merſura carinas,
Ni prius in ſcopulum, qui nunc quoque ſaxeus exſtat,
Transformata foret: ſcopulum quoque navita vitat.
Hanc ubi Troianae remis avidamque Charybdin
Evicere rates; cum iam prope litus adeſſent
Auſonium, Libycas vento referuntur ad oras.

Excipit Aenean illic animoque domoque,
Non bene discidium Phrygii latura mariti,
Sidonis; inque pyra sacri sub imagine facta
Incubuit ferro, deceptaque decipit omnes.
Rursus arenosae fugiens nova moenia terrae,
Ad sedemque Erycis, fidumque relatus Aceſten,
Sacrificat, tumulumque sui genitoris honorat.
Quasque rates Iris Iunonia paene cremarat,
Solvit: et Hippotadae regnum, terrasque calenti
Sulfure fumantes, Acheloïadumque relinquit
Sirenum scopulos; orbataque praeside pinus
Inarimen, Prochytenque legit, sterilique locatas
Colle Pithecusas, habitantum nomine dictas.
Quippe Deûm genitor fraudem et periuria quondam
Cercopum exosus, gentisque admissa dolosae,
In deforme viros animal mutavit, ut idem
Dissimiles homini possent, similesque videri.
Membraque contraxit, naresque a fronte relimas
Contudit, et rugis peraravit anilibus ora.
Totaque velatos flaventi corpora villo
Misit in has sedes. Nec non prius abstulit usum
Verborum, et natae dira in periuria linguae.
Posse queri tantum rauco stridore relinquit.
Has ubi praeteriit, et Parthenopeïa dextra
Moenia deseruit; laeva de parte canori
Aeolidae tumulum, et loca feta palustribus ulvis
Litora Cumarum, vivacisque antra Sibyllae
Intrat: et, ut manes adeat per Averna paternos,
Orat. At illa diu vultus tellure moratos
Erexit: tandemque Deo furibunda recepto,
Magna petis, dixit, vir factis maxime, cuius
Dextera per ferrum, pietas spectata per ignes.
Pone tamen, Troiane, metum: potiere petitis,
Elysiasque domos, et regna novissima mundi
Me duce cognosces, simulacraque cara parentis.
Invia virtuti nulla est via. Dixit: et auro
Fulgentem ramum silva Iunonis Avernae
Monstravit, iussitque suo divellere trunco.
Paruit Aeneas: et formidabilis Orci
Vidit opes, atavosque suos, umbramque senilem
Magnanimi Anchisae: didicit quoque iura locorum,

Quae-

iaeque novis eſſent adeunda pericula bellis.
de ferens laſſos averſo tramite paſſus,
im duce Cumaea fallit ſermone laborem.
imque iter horrendum per opaca crepuſcula carpit,
u Dea tu praeſens, ſeu Dîs gratiſſima, dixit;
iminis inſtar eris ſemper mihi: meque fatebor
ineris eſſe tui, quae me loca mortis adire,
iae loca me viſae voluiſti evadere mortis.
o quibus aërias meritis evectus ad auras
mpla tibi ſtatuam, tribuam tibi turis honorem.
ſpicit hunc vates, et ſuſpiratibus hauſtis,
ic Dea ſum, dixit, nec ſacri turis honore
imanum dignare caput. Neu neſcius erres;
x aeterna mihi, carituraque fine dabatur,
mea virginitas Phoebo patuiſſet amanti.
im tamen hanc ſperat, dum praecorrumpere donis
e cupit; Elige, ait, virgo Cumaea, quid optes:
otatis potiere tuis. Ego pulveris hauſti
tendens cumulum, quot haberet corpora pulvis,
it mihi natales contingere vana rogavi.
cidit optarem iuvenes quoque protinus annos.
os tamen ille mihi dabat, aeternamque iuventam,
Venerem paterer. Contemto munere Phoebi
nuba permaneo. Sed iam felicior aetas
rga dedit, tremuloque gradu venit aegra ſenectus,
iae patienda diu eſt. Nam iam mihi ſecula ſeptem
ta vides: ſupereſt, numeros ut pulveris aequem,
rcentum meſſes, tercentum muſta videre.
mpus erit, cum me de tanto corpore parvam
nga dies faciat, conſumtaque membra ſenecta
l minimum redigantur onus. Nec amata videbor,
ic placuiſſe Deo. Phoebus quoque forſitan ipſe
l non agnoſcet, vel dilexiſſe negabit.
que adeo mutata ferar: nullique videnda,
ce tamen noſcar: vocem mihi fata relinquent.
Talia convexum per iter memorante Sibylla,
dibus Euboïcam Stygiis emergit in urbem
oïus Aeneas: ſacrisque e more litatis,
ora adit nondum nutricis habentia nomen.
c quoque ſubſtiterat poſt taedia longa laborum
ritius Macareus, comes experientis Ulixei.

Deſertum quondam mediis qui rupibus Aetnae
Noſcit Achaemeniden; improviſoque repertum
Vivere miratus, Qui te caſusve Deusve
Servat, Achaemenide? cur, inquit, barbara Graium
Prora vehit? petitur veſtrae quae terra carinae?
Talia quaerenti iam non hirſutus amictu,
Iam ſuus, et ſpinis conſerto tegmine nullis,
Fatur Achaemenides: Iterum Polyphemon, et illos
Adſpiciam fluidos humano ſanguine rictus;
Hac mihi ſi potior domus eſt, Ithaceque, carina;
Si minus Aeneam veneror genitore; nec unquam
Eſſe ſatis potero, praeſtem licet omnia, gratus.
Quod loquor, et ſpiro, coelumque, et ſidera Solis
Reſpicio, (poſſimne ingratus, et immemor eſſe?)
Ille dedit. Quod non anima haec Cyclopis in ora
Venit: et ut lumen iam nunc vitale relinquam;
Aut tumulo, aut certe non illa condar in alvo.
Quid mihi tunc animi (niſi ſi timor abstulit omnem
Senſum animumque) fuit, cum vos petere alta relictus
Aequora proſpexi? Volui inclamare; ſed hoſti
Prodere me timui: veſtrae quoque clamor Ulixis
Paene rati nocuit. Vidi, cum monte revulſo
Immanem ſcopulum medias permiſit in undas.
Vidi iterum, veluti tormenti viribus acta,
Vaſta giganteo iaculantem ſaxa lacerto;
Et, ne deprimeret fluctusve lapisve carinam,
Pertimui, iam me non eſſe oblitus in illa.
Ut vero fuga vos ab acerba morte removit,
Ille quidem totam fremebundus obambulat Aetnam,
Praetentatque manu ſilvas, et luminis orbus
Rupibus incurſat, foedataque brachia tabo
In mare protendens, gentem exſecratur Achivam.
Atque ait: O ſi quis referat mihi caſus Ulixen,
Aut aliquem e ſociis, in quem mea ſaeviat ira,
Viſcera cuius edam, cuius viventia dextra
Membra mea laniem, cuius mihi ſanguis inundet
Guttur, et eliſi trepident ſub dentibus artus;
Quam nullum, aut leve ſit damnum mihi lucis ademtae!
Haec, et plura ferox. Me luridus occupat horror,
Spectantem vultus etiamnum caede madentes,
Crudelesque manus, et inanem luminis orbem,

Mem-

Membraque, et humano concretam ſanguine barbam.
Mors erat ante oculos; minimum tamen illa malorum.
Et iam prenſurum, iam iam mea viſcera rebar
In ſua merſurum: mentique haerebat imago
Temporis illius, quo vidi bina meorum
Ter quater adfligi ſociorum corpora terrae.
Quae ſuper ipſe iacens, hirſuti more leonis,
Viſceraque, et carnes, cumque albis oſſa medullis,
Semanimesque artus avidam condebat in alvum.
Me tremor invaſit: ſtabam ſine ſanguine moeſtus:
Mandentemque videns, eiectantemque cruentas
Ore dapes, et fruſtra mero glomerata vomentem,
Talia fingebam miſero mihi fata parari:
Perque dies multos latitans, omnemque tremiſcens
Ad ſtrepitum, mortemque timens, cupidusque moriri,
Glande famam pellens, et mixta frondibus herba,
Solus, inops, exſpes, leto poenaeque relictus,
Haud procul adſpexi longo poſt tempore navim,
Orayique fugam geſtu, ad litusque cucurri:
Et movi; Graiumque ratis Troiana recepit.
Tu quoque pande tuos, comitum gratiſſime, caſus,
Et ducis, et turbae, quae tecum credita ponto eſt.
Aeolon ille refert Tuſco regnare profundo;
Aeolon Hippotaden, cohibentem carcere ventos:
Quos bovis incluſos tergo, memorabile munus,
Dulichium ſumſiſſe ducem: flatuque ſecundo
Lucibus iſſe novem, et terram adſpexiſſe petitam:
Proxima poſt nonam cum ſeſe Aurora moveret;
Invidia ſocios praedaeque cupidine ductos,
Eſſe ratos aurum, demſiſſe ligamina ventis:
Cum quibus iſſe retro, per quas modo venerat undas,
Aeoliique ratem portus repetiſſe tyranni.
Inde Lami veterem Laeſtrygonis, inquit, in urbem
Venimus. Antiphates terra regnabat in illa.
Miſſus ad hunc ego ſum, numero comitante duorum:
Vixque fuga quaeſita ſalus comitique mihique.
Tertius e nobis Laeſtrygonis impia tinxit
Ora cruore ſuo. Fugientibus inſtat, et agmen
Concitat Antiphates. Coëunt, et ſaxa trabesque

Picus in Auſoniis, proles Saturnia, terris
Rex fuit, utilium bello ſtudioſus equorum.
Forma viro, quam cernis, erat. Licet ipſe decorem
Adſpicias, fictaque probes ab imagine veram.
Par animus formae: nec adhuc ſpectaſſe per annos
Quinquennem poterat Graio quater Elide pignum.
Ille ſuos Dryadas Latiis in montibus ortas
Verterat in vultus: illum fontana petebant
Numina, Naïades, quas Albula, quasque Numici,
Quasque Anienis aquae, curſuque breviſſimus Almo,
Narque tulit praeceps, et amoenae Farfarus umbrae,
Quaeque colunt Scythicae regnum nemorale Dianae,
Finitimosque lacus. Spretis tamen omnibus unam
Ille fovet Nymphen, quam quondam in colle Palati
Dicitur ancipiti peperiſſe Venilia Iano.
Haec, ubi nubilibus primum maturuit annis,
Praepoſito cunctis Laurenti tradita Pico eſt:
Rara quidem facie, ſed rarior arte canendi:
Unde Canens dicta eſt. Silvas et ſaxa movere,
Et mulcere feras, et flumina longa morari
Ore ſuo, volucresque vagas retinere ſolebat.
Quae dum feminea modulatur carmina voce,
Exierat tecto Laurentes Picus in agros,
Indigenas fixurus apros, tergumque premebat
Acris equi, laevaque haſtilia bina ferebat,
Puniceam fulvo chlamydem comprenſus ab auro.
Venerat in ſilvas et filia Solis easdem:
Utque novas legeret fecundis collibus herbas,
Nomine dicta ſuo, Circaea reliquerat arva.
Quae ſimul ac iuvenem, virgultis abdita, vidit,
Obſtupuit. Cecidere ſinu, quas legerat, herbae:
Flammaque per totas viſa eſt errare medullas.
Ut primum valido mentem collegit ab aeſtu;
Quid cuperet, faſſura fuit. Ne poſſet adire,
Curſus equi fecit, circumfuſusque ſatelles.
Non tamen effugies, vento rapiare licebit,
Si modo me novi, ſi non evanuit omnis
Herbarum virtus, nec me mea carmina fallunt.
Dixit: et effigiem, nullo cum corpore, falſi
Fixit apri, praeterque oculos transcurrere regis
Iuſſit, et in denſum trabibus nemus ire videri,

Plu-

Plurima qua ſilva eſt, et equo loca pervia non ſunt.
Haud mora: continuo praedae petit inſcius umbram
Picus; equique celer fumantia terga relinquit;
Spemque ſequens vanam, ſilva pedes errat in alta.
Concipit illa preces, et verba venefica dicit:
Ignotosque Deos ignoto carmine adorat,
Quo ſolet et niveae vultum confundere Lunae,
Et patrio capiti bibulas ſubtexere nubes.
Tum quoque cantato denſetur carmine coelum,
Et nebulas exhalat humus; caecisque vagantur
Limitibus comites, et abeſt cuſtodia regi.
Nacta locum tempusque, Per o tua lumina, dixit,
Quae mea ceperunt, perque hanc, pulcherrime, formam,
Quae facit ut ſupplex tibi ſim Dea, conſule noſtris
Ignibus, et ſocerum, qui pervidet omnia, Solem
Accipe, nec durus Titanida deſpice Circen.
Dixerat. Ille ferox ipſamque precesque repellit:
Et, Quaecumque es, ait, non ſum tuus: altera captum
Me tenet, et teneat per longum, comprecor, aevum:
Nec Venere externa ſocialia foedera laedam,
Dum mihi Ianigenam ſervabunt fata Canentem.
Saepe retentatis precibus Titania fruſtra,
Non impune feres, neque enim reddere Canenti:
Laeſaque quid faciat, quid amans, quid femina, diſces
Rebus, ait: ſed amans, et laeſa, et femina Circe.
Tum bis ad occaſum, bis ſe convertit ad ortum:
Ter iuvenem baculo tetigit: tria carmina dixit.
Ille fugit, ſeſe ſolito velocius ipſe
Currere miratus, pennas in corpore vidit:
Seque novam ſubito Latiis accedere ſilvis
Indignatus avem, duro fera robora roſtro
Figit, et iratus longis dat vulnera ramis.
Purpureum chlamydis pennae traxere colorem.
Fibula quod fuerat, veſtemque momorderat aurum,
Pluma fit: et fulvo cervix praecingitur auro.
Nec quidquam antiqui Pico, niſi nomina, reſtat.
Interea comites, clamato ſaepe per agros
Nequidquam Pico, nullaque in parte reperto,
Inveniunt Circen, (nam iam tenuaverat auras,
Paſſaque erat nebulas ventis ac ſole reſolvi,)
Criminibusque premunt veris, regemque repoſcunt,

Vimque ferunt; ſaevisque parant inceſſere telis.
Illa nocens ſpargit virus, ſucoosque veneni:
Et Noctem, Noctisque Deos Ereboque Chaoque
Convocat, et longis Hecaten ululatibus orat.
Exſiluere loco, dictu mirabile, ſilvae;
Ingemuitque ſolum, vicinaque palluit arbos;
Sparſaque ſanguineis maduerunt pabula guttis;
Et lapides viſi mugitus edere raucos;
Et latrare canes, et humus ſerpentibus atris
Squalere, et tenues animae volitare videntur.
Attonitum monſtris vulgus pavet. Illa paventum
Ora venenata tetigit mirantia virga:
Cuius ab attactu variarum monſtra ferarum
In iuvenes veniunt: nulli ſua manſit imago.
Preſſerat occiduus Tarteſſia litora Phoebus,
Et fruſtra coniux oculis animoque Canentis
Exſpectatus erat. Famuli populusque per omnes
Discurrunt ſilvas, atque obvia lumina portant.
Nec ſatis eſt Nymphae flere, et lacerare capillos,
Et dare plangorem; facit haec tamen omnia; ſeſe
Proripit, ac Latios errat veſana per agros.
Sex illam noctes, totidem redeuntia Solis
Lumina viderunt, inopem ſomnique cibique,
Per iuga, per valles, quo fors ducebat, euntem.
Ultimus adſpexit feſſam luctuque viaque
Tibris, et in gelida ponentem corpora ripa.
Illic cum lacrimis ipſo modulata dolore
Verba, ſono tenui moerens, fundebat; ut olim
Carmina iam moriens canit exſequialia cygnus.
Luctibus extremum tenues liquefacta medullas
Tabuit; inque leves paulatim evanuit auras.
Fama tamen ſignata loco eſt; quem rite Canentem
Nomine de Nymphae veteres dixere Camoenae.
Talia multa mihi longum narrata per annum,
Viſaque ſunt. Reſides et deſuetudine tardi
Rurſus inire fretum, rurſus dare vela iubemur.
Ancipitesque vias, et iter Titania vaſtum
Dixerat, et ſaevi reſtare pericula ponti.
Pertimui, fateor; nactusque hoc litus adhaeſi.
Finierat Macareus: urnaque Aeneïa nutrix
Condita marmorea, tumulo breve carmen habebat:

Hic

Hic me Caieten notae pietatis alumnus,
Argolico ereptam, quo debuit igne, cremavit.
Solvitur herboso religatus ab aggere funis,
Et procul insidias, infamataeque relinquunt
Tecta Deae, locosque petunt, ubi nubilus umbra
In mare cum flava prorumpit Tibris arena:
Faunigenaeque domo potitur nataque Latini,
Non sine Marte tamen. Bellum cum gente feroci
Suscipitur; pactaque furit pro coniuge Turnus.
Concurrit Latio Tyrrhenia tota: diuque
Ardua sollicitis victoria quaeritur armis.
Auget uterque suas externo robore vires:
Et multi Rutulos, multi Troiana tuentur
Castra. Neque Aeneas Euandri ad limina frustra,
At Venulus magnam profugi Diomedis ad urbem
Venerat. Ille quidem sub Iapyge maxima Dauno
Moenia condiderat, dotaliaque arva tenebat.
Sed Venulus Turni postquam mandata peregit,
Auxiliumque petit; vires Aetolius heros
Excusat: nec se soceri committere pugnae
Velle sui populos; nec, quos e gente suorum
Armet, habere viros. Neve haec commenta putetis,
Admonitu quamquam luctus renovantur amaro,
Perpetiar memorare tamen. Postquam alta cremata est
Ilion, et Danaas paverunt Pergama flammas,
Naryciusque heros a virgine, virgine rapta,
Quam meruit solus, poenam digessit in omnes;
Spargimur, et ventis inimica per aequora rapti,
Fulmina, noctem, imbres, iram coelique marisque
Perpetimur Danai, cumulumque Capharea cladis.
Neve morer referens tristes ex ordine casus:
Graecia tum potuit Priamo quoque flenda videri.
Me tamen armiferae servatum cura Minervae
Fluctibus eripuit. Patriis sed rursus ab agris
Pellor: et antiquo memores de vulnere poenas
Exigit alma Venus: tantosque per alta labores
Aequora sustinui, tantos terrestribus armis,
Ut mihi felices sint illi saepe vocati,
Quos communis hiems, importunusque Caphareus,
Mersit aquis: vellemque horum pars una fuissem,
Ultima iam passi comites belloque freloque,

De-

Deficiunt; finemque rogant erroris. At Acmon
Fervidus ingenio, tum vero et cladibus asper,
Quid supereſt, quod iam patientia veſtra recuſet
Ferre, viri? dixit. Quid habet Cytherea, quod ultra
(Velle puta) faciat? nam dum peiora timentur,
Eſt in vota locus: ſors autem ubi peſſima rerum,
Sub pedibus timor eſt, ſecuraque ſumma malorum.
Audiat ipſa, licet; licet, ut facit, oderit omnes
Sub Diomede viros: odium tamen illius omnes
Spernimus, et magno ſtat magna potentia nobis.
Talibus invitam Venerem Pleuronius Acmon
Inſtimulat verbis, veteremque reſuſcitat iram.
Dicta placent paucis. Numeri maioris amici
Acmona corripimus: cui reſpondere paranti
Vox pariter, vocisque via eſt tenuata: comaeque
In plumas abeunt: plumis nova colla teguntur,
Pectoraque, et tergum: maiores brachia pennas
Accipiunt, cubitique leves ſinuantur in alas.
Magna pedum digitos pars occupat: oraque cornu
Indurata rigent, finemque in acumine ponunt.
Hunc Lycus, hunc Idas, et cum Rhetenore Nycteus,
Hunc miratur Abas: et dum mirantur, eandem
Accipiunt faciem: numerusque ex agmine maior
Subvolat, et remos plauſis circumſonat alis.
Si volucrum quae ſit ſubitarum forma requiris;
Ut non cygnorum, ſic albis proxima cygnis.
Vix equidem has ſedes, et Iäpygis arida Dauni
Arva gener teneo, minima cum parte meorum.
Hactenus Oenides. Venulus Calydonia regna,
Peucetiosque ſinus, Meſſapiaque arva relinquit.
In quibus antra videt, quae multa nubila ſilva,
Et levibus guttis manantia, ſemicaper Pan
Nunc tenet; at quodam tenuerunt tempore Nymphae.
Appulus has illa paſtor regione fugatas
Terruit; et primo ſubita formidine movit:
Mox, ubi mens rediit, et contemſere ſequentem,
Ad numerum motis pedibus duxere choreas.
Improbat has paſtor, ſaltuque imitatus agreſti
Addidit obſcoenis convicia ruſtica dictis.
Nec prius obticuit, quam guttura condidit arbor:
Arbore enim ſuccoque licet cognoſcere mores.

Quip-

Quippe notam linguae baccis oleaſter amaris
Exhibet: aſperitas verborum ceſſit in illas.
Hinc ubi legati rediere, negata ferentes
Arma Aetola ſibi, Rutuli ſine viribus illis
Bella inſtructa gerunt: multumque ab utraque cruoris
Parte datur. Fert ecce avidas in pinea Turnus
Texta faces: ignesque timent, quibus unda pepercit.
Iamque picem, et ceras alimentaque cetera flammae
Mulciber urebat, perque altum ad carbaſa malum
Ibat, et incurvae fumabant tranſtra carinae:
Cum memor has pinus Idaeo vertice caeſas
Sancta Deûm genitrix, tinnitibus aëra pulſi
Aeris, et inflati complevit murmure buxi.
Perque leves domitis invecta leonibus auras,
Irrita ſacrilega iactas incendia dextra,
Turne, ait. Eripiam: nec me patiente cremabit
Ignis edax nemorum partes et membra meorum.
Intonuit dicente Dea: tonitrumque ſecuti
Cum ſaliente graves ceciderunt grandine nimbi:
Aëraque, et ſubitis tumidum concurſibus aequor
Aſtraei turbant, et eunt in proelia, fratres.
E quibus alma parens unius viribus uſa,
Stuppea praerumpit Phrygiae retinacula claſſis:
Fertque rates pronas, medioque ſub aequore mergit.
Robore mollito, lignoque in corpora verſo,
In capitum faciem puppes mutantur aduncae.
In digitos abeunt, et crura natantia, remi:
Quodque prius fuerat, latus eſt: mediisque carina
Subdita navigiis, ſpinae mutatur in uſum.
Lina comae molles, antennae brachia fiunt.
Caerulus, ut fuerat, color eſt. Quasque ante timebant,
Illas virgineis exercent luſibus undas
Naïdes aequoreae: durisque in montibus ortae
Molle fretum celebrant: nec eas ſua tangit origo.
Non tamen oblitae, quam multa pericula ſaevo
Pertulerint pelago, iactatis ſaepe carinis
Suppoſuere manus, niſi ſi qua vehebat Achivos.
Cladis adhuc Phrygiae memores, odere Pelasgos:
Neritiaeque ratis viderunt fragmina laetis
Vultibus, et laetae videre rigeſcere puppim
Cautibus Alcinoi, ſaxumque increſcere ſigno.

Spes

Spes erat, in Nymphas animata classe marinas,
Posse metu monstri Rutulum desistere bello.
Perstat: habetque Deos pars utraque, quique Deorum
Instar, habent animos. Nec tam dotalia regna,
Nec soceri sceptrum, nec te, Lavinia virgo,
Sed vicisse petunt: deponendique pudore
Bella gerunt. Tandemque Venus victricia nati
Arma videt, Turnusque cadit: cadit Ardea, Turno
Sospite, dicta potens. Quam postquam barbarus ignis
Abstulit, et tepida latuerunt tecta favilla;
Congerie in media tum primum cognita praepes
Subvolat, et cineres plausis everberat alis.
Et sonus, et macies, et pallor, et omnia, captam
Quae deceant urbem, nomen quoque mansit in illa
Urbis: et ipsa suis deplangitur Ardea pennis.
Iamque Deos omnes, ipsamque Aeneïa virtus
Iunonem veteres finire coëgerat iras:
Cum, bene fundatis opibus crescentis Iüli,
Tempestivus erat coelo Cythereïus heros;
Ambieratque Venus Superos: colloque parentis
Circumfusa sui, Numquam mihi, dixerat, ullo
Tempore dure pater, nunc sis mitissimus oro;
Aeneaeque meo, qui te de sanguine nostro
Fecit avum, quamvis parvum, des, optime, numen;
Dum modo des aliquod. Satis est inamabile regnum
Adspexisse semel, Stygios semel isse per amnes.
Adsensere Dei: nec coniux regia vultus
Immotos tenuit, placatoque adnuit ore.
Tum pater, Estis, ait, coelesti munere digni,
Quaeque petis, pro quoque petis: cape, gnata, quod optas.
Fatus erat. Gaudet, gratesque agit illa parenti:
Perque leves auras iunctis invecta columbis
Litus adit Laurens, ubi tectus arundine serpit
In freta flumineis vicina Numicius undis.
Hunc iubet Aeneae, quaecunque obnoxia morti,
Abluere, et tacito deferre sub aequora cursu.
Corniger exsequitur Veneris mandata; suisque,
Quidquid in Aenea fuerat mortale, repurgat,
Et respergit aquis. Pars optima restitit illi.
Lustratum genitrix divino corpus odore

Unxit,

Unxit, et ambrosia cum dulci nectare mixta
Contigit os, fecitque Deum: quem turba Quirini
Nuncupat Indigetem, temploque arisque recepit.
Inde sub Ascanii ditione binominis Alba,
Resque Latina fuit: succedit Silvius illi.
Quo satus, antiquo tenuit repetita Latinus
Nomina cum sceptro. Clarum subit Alba Latinum:
Epitos ex illo est: post hunc Capetusque Capysque;
Sed Capys ante fuit. Regnum Tiberinus ab illis
Cepit; et in Tusci demersus fluminis undis
Nomine fecit aquae. De quo Remulusque, feroxque
Acrota sunt geniti: Remulus maturior annis
Fulmineo periit, imitator fulminis, ictu.
Fratre suo sceptrum moderatior Acrota forti
Tradit Aventino: qui, quo regnarat, eodem
Monte iacet positus, tribuitque vocabula monti.
Iamque Palatinae summam Proca gentis habebat.
Rege sub hoc Pomona fuit: qua nulla Latinas
Inter Hamadryades coluit sollertius hortos,
Nec fuit arborei studiosior altera fetus:
Unde tenet nomen. Non silvas illa, nec amnes;
Rus amat, et ramos felicia poma ferentes.
Nec iaculo gravis est, sed adunca dextera falce:
Qua modo luxuriem premit, et spatiantia passim
Brachia compescit: fissa modo cortice virgam
Inserit, et succos alieno praebet alumno.
Nec patitur sentire sitim: bibulaeque recurvas
Radicis fibras labentibus irrigat undis.
Hic amor, hoc studium: Veneris quoque nulla cupido.
Vim tamen agrestum metuens, pomaria claudit
Intus: et accessus prohibet refugitque viriles.
Quid non et Satyri, saltatibus apta iuventus,
Fecere, et pinu praecincti cornua Panes,
Silvanusque, suis semper iuvenilior annis,
Quique Deus fures vel falce vel inguine terret,
Ut poterentur ea? sed enim superabat amando
Hos quoque Vertumnus: neque erat felicior illis.
O quoties habitu duri messoris aristas
Corbe tulit; verique fuit messoris imago!
Tempora saepe gerens foeno religata recenti,
Desectum poterat gramen versasse videri.

Saepe

Saepe manu ſtimulos rigida portabat, ut illum
Iurares feſſos modo disiunxiſſe iuvencos.
Falce data frondator erat, vitisque putator.
Induerat ſcalas, lecturum poma putares.
Miles erat gladio, piſcator arundine ſumta.
Denique per multas aditum ſibi ſaepe figuras
Reperit, ut caperet ſpectatae gaudia formae.
Ille etiam picta redimitus tempora mitra,
Innitens baculo, poſitis ad tempora canis,
Adſimulavit anum, cultosque intravit in hortos,
Pomaque mirata eſt: Tantoque potentior! inquit,
Paucaque laudatae dedit oſcula, qualia nunquam
Vera dediſſet anus: glebaque incurva reſedit,
Suſpiciens pandos autumni pondere ramos.
Ulmus erat contra ſpatioſa tumentibus uvis:
Quam ſocia poſtquam pariter cum vite probavit:
At ſi ſtaret, ait, caelebs ſine palmite truncus,
Nil praeter frondes, quare peteretur, haberet.
Haec quoque, quae iuncta vitis requieſcit in ulmo,
Si non nupta foret, terrae adclinata iaceret.
Tu tamen exemplo non tangeris arboris huius;
Concubitusque fugis, nec te coniungere curas.
Atque utinam velles! Helene non pluribus eſſet
Sollicitata procis, nec quae Lapitheïa movit
Broelia, nec coniux timidis audacis Ulixei.
Nunc quoque, cum fugias averſerisque petentes,
Mille proci cupiunt, et Semideique, Deique,
Et quaecunque tenent Albanos numina montes.
Sed tu, ſi ſapies, ſi te bene iungere, anumque
Hanc audire voles; (quae te plus omnibus illis,
Plus quam credis, amo,) vulgares reiice taedas,
Vertumnumque tori ſocium tibi delige: pro quo
Me quoque pignus habe. Neque enim ſibi notior ille eſt,
Quam mihi. Nec toto paſſim vagus errat in orbe.
Haec loca ſola colit: nec, uti pars magna procorum,
Quam modo vidit, amat. Tu primus et ultimus illi
Ardor eris, ſolique ſuos tibi devovet annos.
Adde, quod eſt iuvenis: quod naturale decoris
Munus habet: formasque apte fingetur in omnes,
Et, quod erit iuſſus, (iubeas licet omnia,) fiet.
Quid, quod amatis idem? quod, quae tibi poma coluntur,

Piri-

Primus habet, laetaque tenet tua munera dextra?
Sed neque iam fetus deſiderat arbore demtos,
Nec, quas hortus alit, cum ſuccis mitibus herbas,
Nec quidquam, niſi te. Miſerere ardentis: et ipſum,
Qui petit, ore meo praeſentem crede precari:
Ultoresque Deos, et pectora dura peroſam
Idalien, memoremque time Rhamnuſidis iram.
Quoque magis timeas, (etenim mihi multa vetuſtas
Scire dedit,) tota referam notiſſima Cypro
Facta, quibus flecti facile et miteſcere poſſis.
Viderat a veteris generoſam ſanguine Teucri
Iphis Anaxareten, humili de ſtirpe creatus.
Viderat, et totis perceperat oſſibus aeſtum.
Luctatusque diu, poſtquam ratione furorem
Vincere non potuit, ſupplex ad limina venit:
Et modo nutrici miſerum confeſſus amorem,
Ne ſibi dura foret, per ſpes oravit alumnae:
Et modo de multis blanditus cuique miniſtris,
Sollicita petiit propenſum voce favorem.
Saepe ferenda dedit blandis ſua verba tabellis:
Interdum madidas lacrimarum rore coronas
Poſtibus intendit, poſuitque in limine duro
Molle latus, triſtique ſerae convicia fecit.
Surdior illa freto ſurgente, cadentibus Hoedis,
Durior et ferro, quod Noricus excoquit ignis,
Et ſaxo, quod adhuc viva radice tenetur;
Spernit, et irridet, factisque immitibus addit
Verba ſuperba ferox: et ſpe quoque fraudat amantem.
Non tulit impatiens longi tormenta doloris
Iphis, et ante fores haec verba noviſſima dixit:
Vincis, Anaxarete: neque erunt tibi taedia tandem
Illa ferenda mei. Laetos molire triumphos,
Et Paeana voca, nitidaque incingere lauro.
Vincis enim, moriorque libens: age, ferrea, gaude.
Certe aliquid laudare mei cogeris, eritque
Quo tibi ſim gratus, meritumque fatebere noſtrum.
Non tamen ante tui curam ceſſiſſe memento,
Quam vitam; geminaque ſimul mihi luce carendum.
Nec tibi Fama mei ventura eſt nuntia leti;

Ipse ego, ne dubites, adero: praesensque videbor,
Corpore ut exanimi crudelia limina pascas.
Si tamen, o Superi, mortalia fata videtis,
Este mei memores: nihil ultra lingua precari
Sustinet: et longo facite ut memoremur in aevo:
Et, quae demsistis vitae, date tempora famae.
Dixit, et ad postes, ornatos saepe coronis,
Humentes oculos et pallida brachia tendens,
Cum foribus laquei religaret vincula summi;
Haec tibi serta placent, crudelis et impia? dixit.
Inseruitque caput, sed tum quoque versus ad illam:
Atque onus infelix elisa fauce pependit.
Icta pedum motu trepidantum ut multa gementem
Visa dedisse sonum est, adapertaque ianua factum
Prodidit: exclamant famuli; frustraque levatum
(Nam pater occiderat) referunt ad limina matris.
Accipit illa sinu, complexaque frigida nati
Membra sui, postquam miserorum verba parentum
Edidit, et matrum miserarum facta peregit:
Funera ducebat mediam lacrimosa per urbem,
Luridaque arsuro portabat membra feretro.
Forte viae vicina domus, qua flebilis ibat
Pompa, fuit: duraeque sonus plangoris ad aures
Venit Anaxaretes, quam iam Deus ultor agebat.
Mota tamen, Videamus, ait, miserabile funus:
Et patulis iniit tectum sublime fenestris.
Vix bene compositum lecto prospexerat Iphin;
Deriguere oculi: calidusque e corpore sanguis
Inducto pallore fugit: conataque retro
Ferre pedes, haesit: conata avertere vultus,
Hoc quoque non potuit: paulatimque occupat artus,
Quod fuit in duro iam pridem pectore, saxum.
Neve ea ficta putes, dominae sub imagine signum
Servat adhuc Salamis: Veneris quoque nomine templum
Prospicientis habet. Quorum memor, o mea, lentos
Pone, precor, fastus, et amanti iungere, Nymphe.
Sic tibi nec vernum nascentia frigus adurat
Poma, nec excutiant rapidi florentia venti.
Haec ubi nequidquam formas Deus aptus in omnes
Edidit, in iuvenem rediit, et anilia demit.

In-

Inſtrumenta ſibi: talisque apparuit illi,
Qualis ubi oppoſitus nitidiſſima Solis imago
Evicit nubes, nullaque obſtante reluxit.
Vimque parat: ſed vi non eſt opus; inque figura
Capta Dei Nymphe eſt, et mutua vulnera ſentit.

Proximus Auſonias iniuſti miles Amulî
Rexit opes: Numitorque ſenex amiſſa nepotum
Munere regna capit: feſtisque Palilibus urbis
Moenia conduntur. Tatiusque patresque Sabini
Bella gerunt: arcisque via Tarpeia recluſa
Digna animam poena congeſtis exuit armis.
Inde ſati Curibus, tacitorum more luporum,
Ore premunt voces, et corpora victa ſopore
Invadunt, portasque petunt, quas obiice firma
Clauſerat Iliades. Unam tamen ipſa recludit,
Nec ſtrepitum verſo Saturnia cardine fecit.
Sola Venus portae cecidiſſe repagula ſenſit:
Et clauſura fuit; niſi quod reſcindere nunquam
Dîs licet acta Deûm. Iano loca iuncta tenebant
Naïdes Auſoniae, gelido rorantia fonte:
Has rogat auxilium. Nec Nymphae iuſta potentem
Suſtinuere Deam: venasque et flumina fontis
Elicuere ſui. Nondum tamen invia lani
Ora patentis erant, neque iter praecluſerat unda.
Lurida ſupponunt fecundo ſulfura fonti,
Incenduntque cavas fumante bitumine venas.
Viribus his aliisque vapor penetravit ad ima
Fontis: et Alpino modo quae certare rigori
Audebatis aquae, non ceditis ignibus ipſis.
Flammifera gemini fumant adſpergine poſtes;
Portaque, nequidquam rigidis permiſſa Sabinis,
Fonte fuit perſtructa novo, dum Martius arma
Induceret miles. Quae poſtquam Romulus ultro
Obtulit, et ſtrata eſt tellus Romana Sabinis
Corporibus, et ſtrata ſuis; generique cruorem
Sanguine cum ſoceri permiſcuit impius enſis:
Pace tamen ſiſti bellum, nec in ultima ferro
Decertare, placet, Tatiumque accedere regno.
Occiderat Tatius, populisque aequata duobus,
Romule, iura dabas: poſita cum caſſide Mavors

Talibus adfatur Divûmque hominumque parentem:
Tempus adeſt, genitor, (quoniam fundamine magno
Res Romana valet, nec praeſide pendet ab uno,)
Praemia, quae promiſſa mihi dignoque nepoti,
Solvere et ablatum terris imponere coelo.
Tu mihi concilio quondam praeſente Deorum
(Nam memoro, memorique animo pia verba notavi)
Unus erit, quem tu tolles in caerula coeli,
Dixiſti. Rata ſit verborum ſumma tuorum.
Adnuit Omnipotens, et nubibus aëra caecis
Occuluit, tonitrûque et fulgure terruit Urbem.
Quae ſibi promiſſae ſenſit data ſigna rapinae,
Innixusque haſtae, preſſos temone cruento
Impavidus conſcendit equos Gradivus, et ictu
Verberis increpuit, pronumque per aëra lapſus
Conſtitit in ſummo nemoroſi colle Palati:
Reddentemque ſuo iam regia iura Quiriti
Abſtulit Iliaden. Corpus mortale per auras
Dilapſum tenues: ceu lata plumbea funda
Miſſa ſolet medio glans intabeſcere coelo.
Pulchra ſubit facies, et pulvinaribus altis
Dignior, et qualis trabeati forma Quirini.
Flebat ut amiſſum coniux; cum regia Iuno
Irin ad Herſiliam deſcendere limite curvo
Imperat, et vacuae ſua ſic mandata referre:
O et de Latia, o et de gente Sabina
Praecipuum, matrona, decus, digniſſima tanti
Ante fuiſſe viri, coniux nunc eſſe Quirini,
Siſte tuos fletus: et, ſi tibi cura videndi
Coniugis eſt, duce me lucum pete, colle Quirino
Qui viret, et templum Romani regis obumbrat.
Paret, et in terram pictos delapſa per arcus,
Herſiliam iuſſis compellat vocibus Iris.
Illa verecundo vix tollens lumina vultu,
O Dea, (namque mihi, nec quae ſis dicere promtum eſt;
Et liquet eſſe Deam;) duc, o duc, inquit, et offer
Coniugis ora mihi: quae ſi modo poſſe videre
Fata ſemel dederint, coelum accepiſſe fatebor.
Nec mora, Romuleos cum virgine Thaumantea
Ingreditur colles. Ibi ſidus ab aethere lapſum

Deci-

Decidit in terras: a cuius lumine flagrans
Herſiliae crini? cum ſidere ceſſit in auras.
Hanc manibus notis Romanae conditor urbis
Excipit, et priſcum pariter cum corpore nomen
Mutat, Horamque vocat: quae nunc Dea iuncta Quirino eſt.

LIBER XV.

Quaeritur interea, qui tantae pondera molis
Sustineat, tantoque queat ſuccedere regi.
Deſtinat imperio clarum praenuntia veri
Fama Numam. Non ille ſatis cognoſſe Sabinae
Gentis habet ritus: animo maiora capaci
Concipit, et quae ſit rerum natura requirit.
Huius amor curae, patria Curibusque relictis,
Fecit, ut Herculei penetraret ad hoſpitis urbem.
Graia quis Italicis auctor poſuiſſet in oris
Moenia quaerenti, ſic e ſenioribus unus
Retulit indigenis, veteris non inſcius aevi:
Dives ab Oceano bubus Iove natus Iberis
Litora felici tenuiſſe Lacinia curſu
Fertur, et, armento teneras errante per herbas,
Ipſe domum magni nec inhoſpita tecta Crotonis
Intraſſe, et requie longum relevaſſe laborem;
Atque ita discedens, Aevo, dixiſſe, nepotum
Hic locus urbis erit; promiſſaque vera fuerunt.
Nam fuit Argolico generatus Alemone quidam
Myſcelos, illius Dis acceptiſſimus aevi.
Hunc ſuper incumbens preſſum gravitate ſoporis
Claviger adloquitur: Patrias, age, deſere ſedes:
I, pete diverſi lapidoſas Aeſaris undas.
Et, niſi paruerit, multa ac metuenda minatur.
Poſt ea discedunt pariter ſomnusque Deusque.
Surgit Alemonides, tacitaque recentia mente
Viſa refert, pugnatque diu ſententia ſecum.
Numen abire iubet; prohibent discedere leges:
Poenaque mors poſita eſt patriam mutare volenti.
Candidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol,

Et caput extulerat denſiſſima ſidereum nox:
Viſus adeſſe idem Deus eſt, eademque monere;
Et, niſi paruerit, plura et graviora minari.
Pertimuit, patriumque ſimul transferre parabat
In ſedes penetrale novas: ſit murmur in urbe,
Spretarumque agitur legum reus. Utque peracta eſt
Cauſa prior, crimenque patet ſine teſte probatum,
Squalidus ad ſuperos tollens reus ora manusque,
O cui ius coeli bis ſex fecere labores,
Fer precor, inquit, opem: nam tu mihi criminis auctor.
Mos erat antiquus, niveis atrisque lapillis,
His damnare reos, illis abſolvere culpae.
Nunc quoque ſic lata eſt ſententia triſtis: et omnis
Calculus immitem demittitur ater in urnam.
Quae ſimul effudit numerandos verſa lapillos,
Omnibus e nigro color eſt mutatus in album:
Candidaque Herculeo ſententia munere facta
Solvit Alemoniden. Grates agit ille parenti
Amphitryoniadae: ventisque faventibus aequor
Navigat Ionium, Lacedaemoniumque Tarentum
Praeterit, et Sybarin, Salentinumque Neretum,
Thurinosque ſinus, Temeſenque, et Iapygis arva.
Virque pererratis, quae ſpectant litora, terris,
Invenit Aeſarei fatalia fluminis ora:
Nec procul hinc tumulum, ſub quo ſacrata Crotonis
Oſſa tegebat humus: iuſſaque ibi moenia terra
Condidit, et nomen tumulati traxit in urbem.
Talia conſtabat certa primordia fama
Eſſe loci, poſitaeque Italis in finibus urbis.
Vir fuit hic, ortu Samius: ſed fugerat una
Et Samon et dominos; odioque tyrannidis exſul
Sponte erat. Isque, licet coeli regione remotos,
Mente Deos adiit: et, quae natura negabat
Viſibus humanis, oculis ea pectoris hauſit.
Cumque animo et vigili perſpexerat omnia cura,
In medium diſcenda dabat: coetusque ſilentum,
Dictaque mirantum, magni primordia mundi,
Et rerum cauſas, et quid Natura, docebat;
Quid Deus, unde nives, quae fulminis eſſet origo;
Iupiter, an venti, diſcuſſa nube tonarent:

Quid

Quid quateret terras, qua ſidera lege mearent;
Et quodcunque latet. Primusque animalia menſis
Arcuit imponi: primus quoque talibus ora
Docta quidem ſolvit, ſed non et credita, verbis:
Parcite, mortales, dapibus temerare nefandis
Corpora. Sunt fruges, ſunt deducentia ramos
Pondere poma ſuo, tumidaeque in vitibus uvae:
Sunt herbae dulces: ſunt, quae miteſcere flamma,
Mollirique queant. Nec vobis lacteus humor
Eripitur, nec mella thymi redolentia florem.
Prodiga divitias, alimentaque mitia tellus
Suggerit atque epulas ſine caede et ſanguine praebet.
Carne ferae ſedant ieiunia: nec tamen omnes.
Quippe equus, et pecudes, armentaque gramine vivunt.
At quibus ingenium eſt immanſuetumque ferumque,
Armeniaeque tigres, iracundique leones,
Cumque lupis urſi, dapibus cum ſanguine gaudent.
Heu quantum ſcelus eſt in viſcera viſcera condi,
Congeſtoque avidum pingueſcere corpore corpus,
Alteriusque animantem animantis vivere leto!
Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
Terra parit, nil te niſi triſtia mandere ſaevo
Vulnera dente iuvat, ritusque referre Cyclopum?
Nec, niſi perdideris alium, placare voracis,
Et male morati poteris ieiunia ventris?
At vetus illa aetas, cui fecimus Aurea nomen,
Fetibus arboreis, et, quas humus educat, herbis
Fortunata fuit, nec polluit ora cruore.
Tunc et aves tutae moveré per aëra pennas,
Et lepus impavidus mediis erravit in agris:
Nec ſua credulitas piſcem ſuſpenderat hamo:
Cuncta ſine inſidiis, nullamque timentia fraudem,
Plenaque pacis erant. Poſtquam non utilis auctor
Victibus invidit (quisquis fuit ille) virorum,
Corporeasque dapes avidam demerſit in alvum:
Fecit iter ſceleri: primasque e caede ferarum
Incaluiſſe putem maculatum ſanguine ferrum:
Idque ſatis fuerat; noſtrumque petentia letum
Corpora miſſa neci ſalva pietate fatemur:

Sed quam danda neci, tam non epulanda fuerunt.
Longius inde nefas abiit: et prima putatur
Hostia sus meruisse mori; quia semina pando
Eruerit rostro, spemque interceperit anni.
Vite caper morsa Bacchi mactandus ad aras
Ducitur ultoris. Nocuit sua culpa duobus.
Quid meruistis, oves, placidum pecus, inque tuendos
Natum homines, pleno quae fertis in ubere nectar?
Mollia quae nobis vestras velamina lanas
Praebetis, vitaque magis, quam morte, iuvatis.
Quid meruere boves, animal sine fraude dolisque,
Innocuum, simplex, natum tolerare labores?
Immemor est demum, nec frugum munere dignus,
Qui potuit curvi demto modo pondere aratri,
Ruricolam mactare suum: qui trita labore
Illa, quibus toties durum renovaverat arvum,
Tot dederat messes, percussit colla securi.
Nec satis est, quod tale nefas committitur: ipsos
Inscripsere Deos sceleri, numenque supernum
Caede laboriferi credunt gaudere iuvenci.
Victima labe carens, et praestantissima forma,
(Nam placuisse nocet,) vittis praesignis et auro,
Sistitur ante aras, auditque ignara precantem,
Imponique suae videt inter cornua fronti,
Quas coluit, fruges: percussaque sanguine cultros
Inficit, in liquida praevisos forsitan unda.
Protinus ereptas viventi pectore fibras
Inspiciunt, mentesque Deûm scrutantur in illis.
Unde fames homini vetitorum tanta ciborum?
Audetis vesci, genus o mortale? quod, oro,
Ne facite, et monitis animos advertite nostris:
Cumque boum dabitis caesorum membra palato,
Mandere vos vestros scite et sentite colonos.
Et quoniam Deus ora movet, sequor ora moventem
Rite Deum; Delphosque meos, ipsumque recludam
Aethera, et augustae reserabo oracula mentis.
Magna, nec ingeniis evestigata priorum,
Quaeque diu latuere, canam. Iuvat ire per alta
Astra: iuvat, terris et inerti sede relictis,
Nube vehi, validique humeris insistere Atlantis;

Palan-

Palantesque animos passim, ac rationis egentes
Despectare procul, trepidosque, obitumque timentes
Sic exhortari, seriemque evolvere fati.
O genus attonitum gelidae formidine mortis!
Quid Styga, quid tenebras, quid numina vana timetis,
Materiem vatum, falsique piacula mundi?
Corpora sive rogus flamma, seu tabe vetustas
Abstulerit, male posse pati non ulla putetis.
Morte carent animae; semperque, priore relicta
Sede, novis habitant domibus vivuntque receptae.
Ipse ego, nam memini, Troiani tempore belli
Panthoïdes Euphorbus eram: cui pectore quondam
Sedit in adverso gravis hasta minoris Atridae.
Cognovi clypeum, laevae gestamina nostrae,
Nuper Abantëis templo Iunonis in Argis.
Omnia mutantur: nihil interit. Errat, et illinc
Huc venit, hinc illuc, et quoslibet occupat artus
Spiritus: eque feris humana in corpora transit,
Inque feras noster, nec tempore deperit ullo.
Utque novis facilis signatur cera figuris,
Nec manet ut fuerat, nec formas servat easdem,
Sed tamen ipsa eadem est: animam sic semper eandem
Esse, sed in varias doceo migrare figuras.
Ergo, ne pietas sit victa cupidine ventris,
Parcite, vaticinor, cognatas caede nefanda
Exturbare animas: nec sanguine sanguis alatur.
Et quoniam magno feror aequore, plenaque ventis
Vela dedi; nihil est, toto quod perstet in orbe.
Cuncta fluunt, omnisque vagans formatur imago.
Ipsa quoque assiduo labuntur tempora motu,
Non secus ac flumen. Neque enim consistere flumen,
Nec levis hora potest: sed ut unda impellitur unda,
Urgeturque prior veniente, urgetque priorem,
Tempora sic fugiunt pariter, pariterque sequuntur:
Et nova sunt semper: nam quod fuit ante, relictum est.
Fitque, quod haud fuerat, momentaque cuncta novantur.
Cernis et emersas in lucem tendere noctes:
Et iubar hoc nitidum nigrae succedere nocti.
Nec color est idem coelo, cum lassa quiete
Cuncta iacent media, cumque albo Lucifer exit

Clarus equo: rurſumque alius, cum praevia luci
Tradendum Phoebo Pallantias inficit orbem.
Ipſe Dei clypeus, terrâ cum tollitur ima,
Mane rubet, terraque, rubet, cùm conditur ima:
Candidus in ſummo eſt, melior natura quod illic
Aetheris eſt, terraeque procul contagia vitat.
Nec par aut eadem nocturnae forma Dianae
Eſſe poteſt unquam: ſemperque hodierna ſequente,
Si creſcit, minor eſt: maior, ſi contrahit orbem.
Quid? non in ſpecies ſuccedere quatuor annum
Adſpicis, aetatis peragentem imitamina noſtrae?
Nam tener, et lactens, puerique ſimillimus aevo
Vere novo eſt. Tunc herba nitens, et roboris expers
Turget, et inſolida eſt, et ſpe delectat agreſtem.
Omnia tum florent; florumque coloribus almus
Ridet ager: neque adhuc virtus in frondibus ulla eſt.
Tranſit in Aeſtatem, poſt Ver, robuſtior Annus;
Fitque valens iuvenis: neque enim robuſtior aetas
Ulla, nec uberior, nec, quae magis aeſtuet, ulla eſt.
Excipit Autumnus, poſito fervore iuventae
Maturus, mitisque inter iuvenemque ſenemque
Temperie medius, ſparſis per tempora canis.
Inde ſenilis Hiems tremulo venit horrida paſſu,
Aut ſpoliata ſuos, aut, quos habet, alba capillos.
Noſtra quoque ipſorum ſemper, requieque ſine ulla,
Corpora vertuntur: nec quod fuimusve, ſumusve,
Cras erimus. Fuit illa dies, qua ſemina tantum,
Spesque hominum primae materna habitavimus alvo.
Artifices Natura manus admovit, et angi
Corpora viſceribus diſtentae condita matris
Noluit, eque domo vacuas emiſit in auras.
Editus in lucem iacuit ſine viribus infans:
Mox quadrupes, rituque tulit ſua membra ferarum;
Paulatimque tremens, et nondum poplite firmo
Conſtitit, adiutis aliquo conamine nervis.
Inde valens voloxque fuit: ſpatiumque iuventae
Transit, et, emenſis medii quoque temporis annis,
Labitur occiduae per iter declive ſenectae.
Subruit haec aevi demoliturque prioris
Robora; fletque Milon ſenior, cum ſpectat inanes
Illos, qui fuerant ſolidorum mole tororum

Har-

Herculeis similes, fluidos pendere lacertos.
Flet quoque, ut in speculo rugas adspexit aniles,
Tyndaris, et secum, cur sit bis rapta, requirit.
Tempus edax rerum, tuque invidiosa vetustas,
Omnia destruitis: vitiataque dentibus aevi
Paulatim lenta consumitis omnia morte.
Haec quoque non perstant, quae nos Elementa vocamus:
Quasque vices peragant (animos adhibete) docebo.
Quatuor aeternus genitalia corpora mundus
Continet. Ex illis duo sunt onerosa, suoque
Pondere in inferius, tellus atque unda, feruntur:
Et totidem gravitate carent, nulloque premente
Alta petunt, aër, atque aëre purior ignis.
Quae quanquam spatio distant, tamen omnia fiunt
Ex ipsis, et in ipsa cadunt: resolutaque tellus
In liquidas roresci aquas: tenuatus in auras
Aëraque humor abit: demto quoque pondere, rursus
In superos aër tenuissimus emicat ignes.
Inde retro redeunt, idemque retexitur ordo.
Ignis enim densum spissatus in aëra transit:
Hic in aquas: tellus glomerata cogitur unda.
Nec species sua cuique manet, rerumque novatrix
Ex aliis alias reparat Natura figuras.
Nec perit in tanto quidquam, mihi credite, mundo,
Sed variat, faciemque novat: nascique vocatur,
Incipere esse aliud, quam quod fuit ante; morique,
Desinere illud idem: cum sint huc forsitan illa,
Haec translata illuc; summa tamen omnia constant.
Nil equidem durare diu sub imagine eadem
Crediderim. Sic ad ferrum venistis ab auro,
Secula: sic toties versa est fortuna locorum.
Vidi ego, quod fuerat quondam solidissima tellus,
Esse fretum: vidi factas ex aequore terras:
Et procul a pelago conchae iacuere marinae:
Et vetus inventa est in montibus anchora summis.
Quodque fuit campus, vallem decursus aquarum
Fecit: et eluvie mons est deductus in aequor:
Eque paludosa siccis humus aret arenis:
Quaeque sitim tulerant, stagnata paludibus hument.
Hic fontes Natura novos emisit, at illic
Clausit: et antiquis tam multa tremoribus orbis

Flu-

Flumina profiliunt, aut excaecata reſidunt.
Sic ubi terreno Lycus eſt epotus hiatu,
Exſiſtit procul hinc, alioque renaſcitur ore.
Sic modo combibitur, tecto modo gurgite lapſus
Redditur Argolicis ingens Eraſinus in arvis.
Et Myſum capitisque ſui ripaeque prioris
Poenituiſſe ferunt, alia nunc ire, Caïcum.
Nec non Sicanias volvens Amenanus arenas
Nunc fluit, interdum ſuppreſſis fontibus aret.
Ante bibebatur, nunc, quas contingere nolis,
Fundit Anigros aquas, poſtquam (niſi vatibus omnis
Eripienda fides,) illic lavere Bimembres
Vulnera, clavigeri quae fecerat Herculis arcus.
Quid? non et Scythicis Hypanis de montibus ortus,
Cui fuerat dulcis, ſalibus vitiatur amaris?
Fluctibus ambitae fuerant Antiſſa, Pharosque,
Et Phoeniſſa Tyros: quarum nunc inſula nulla eſt.
Leucada continuum veteres habuere coloni:
Nunc freta circueunt. Zancle quoque iuncta fuiſſe
Dicitur Italiae: donec confinia pontus
Abſtulit, et media tellurem repulit unda.
Si quaeras Helicen et Burin, Achaïdas urbes,
Invenies ſub aquis: et adhuc oſtendere nautae
Inclinata ſolent cum moenibus oppida merſis.
Eſt prope Pittheam tumulus Troezena, ſine ullis
Arduus arboribus, quondam planiſſima campi
Area, nunc tumulus; nam, res horrenda relatu,
Vis fera ventorum, caeſis incluſa cavernis,
Exſpirare aliqua cupiens, luctataque fruſtra
Liberiore frui coelo, cum carcere rima
Nulla foret toto, nec pervia flatibus eſſet,
Extentam tumefecit humum: ceu ſpiritus oris
Tendere veſicam ſolet, aut derepta bicorni
Terga capro. Tumor ille loco permanſit; et alti
Collis habet ſpeciem, longoque induruit aevo.
Plurima cum ſubeant, audita aut cognita vobis,
Pauca ſuper referam. Quid? non et lympha figuras
Datque capitque novas? medio tua, corniger Ammon,
Unda die gelida eſt, ortuque obituque caleſcit.
Admotis Athamantis aquis accendere lignum

Narra-

arratur, minimos cum Luna receſſit in orbes.
umen habent Cicones, quod potum ſaxea reddit
ſcera, quod tactis inducit marmora rebus.
athis, et huic Sybaris noſtris conterminus arvis,
ectro ſimiles faciunt auroque capillos.
aodque magis mirum, ſunt qui non corpora tantum,
rum animos etiam valeant mutare, liquores.
i non audita eſt obſcoenae Salmacis undae?
ethiopesque lacus? quos ſi quis faucibus hauſit,
it furit, aut mirum patitur gravitate ſoporem.
itorio quicunque ſitim de fonte levarit,
na fugit, gaudetque meris abſtemius undis;
u vis eſt in aqua calido contraria vino,
ve, quod indigenae memorant, Amithaone natus,
oetidas attonitas poſtquam per carmen et herbas
ipuit furiis, purgamina mentis in illas
ſit aquas: odiumque meri permanſit in undis:
ic fluit effectu dispar Lynceſtius amnis:
iem quicunque parum moderato gutture traxit,
iud aliter titubat, quam ſi mera vina bibiſſet.
t lacus Arcadiae, Pheneon dixere priores,
nbiguis ſuſpectus aquis: quas nocte timeto:
cte nocent potae: ſine noxa luce bibuntur.
: alias aliasque lacus et flumina vires
ncipiunt. Tempusque fuit, quo navit in undis,
inc ſedet Ortygie. Timuit concurſibus Argo
idarum ſparſas Symplegadas eliſarum;
iae nunc immotae perſtant, ventisque reſiſtunt.
c, quae ſulfureis ardet fornacibus, Aetne
iea ſemper erit: neque enim fuit ignea ſemper.
m ſive eſt animal Tellus, et vivit, habetque
iramenta, locis flammam exhalantia multis;
irandi mutare vias, quotiesque movetur,
s finire poteſt, illas aperire cavernas:
e leves imis venti cohibentur in antris,
taque cum ſaxis, et habentem ſemina flammae
teriem iactant, ea concipit ictibus ignem:
itra relinquentur ſedatis frigida ventis:
e bitumineae rapiunt incendia vires,

Lute-

Luteave exiguis areſcunt ſulfura fumis;
Nempe ubi terra cibos alimentaque pinguia flammae
Non dabit, abſumtis per longum viribus aevum,
Naturaeque ſuum nutrimen deerit edaci;
Non feret illa famem, deſertaque deſeret ignis.
Eſſe viros fama eſt in Hyperborea Pallene,
Qui ſoleant levibus velari corpora plumis,
Cum Tritoniacam novies ſubiere paludem.
Haud equidem credo: ſparſae quoque membra veneno
Exercere artes Scythides memorantur easdem.
Si qua fides rebus tamen eſt addenda probatis,
Nonne vides, quaecunque mora fluidove calore
Corpora tabuerint, in parva animalia verti?
I quoque, delectos mactatos obrue tauros;
(Cognita res uſu;) de putri viſcere paſſim
Florilegae naſcuntur apes, quae more parentum
Rura colunt, operique favent, in ſpemque laborant.
Preſſus humo bellator equus crabronis origo eſt.
Concava litoreo ſi demas brachia cancro,
Cetera ſupponas terrae, de parte ſepulta
Scorpius exibit, caudaque minabitur unca.
Quaeque ſolent canis frondes intexere filis
Agreſtes tineae, (res obſervata colonis,)
Ferali mutant cum papilione figuram.
Semina limus habet virides generantia ranas,
Et generat truncas pedibus, mox apta natando
Crura dat; utque eadem ſint longis ſaltibus apta,
Poſterior partes ſuperat menſura priores.
Nec catulus, partu quem reddidit urſa recenti,
Sed male viva caro eſt: lambendo mater in artus
Fingit, et in formam, quantam capit ipſa, reducit.
Nonne vides, quos cera tegit ſexangula, fetus
Melliferarum apium ſine membris corpora naſci,
Et ſerosque pedes, ſerasque adſumere pennas?
Iunonis volucrem, quae cauda ſidera portat,
Armigerumque Iovis, Cythereïadasque columbas,
Et genus omne avium, mediis e partibus ovi,
Ni ſciret fieri, fieri quis poſſe putaret?
Sunt qui, cum clauſo putrefacta eſt ſpina ſepulcro,
Mutari credant humanas angue medullas.

Haec

Haec tamen ex aliis ducunt primordia rebus:
Una eſt, quae reparet, ſeque ipſa reſeminet, ales:
Aſſyrii Phoenica vocant. Non fruge, neque herbis,
Sed turis lacrimis, et ſucco vivit amomi.
Haec ubi quinque ſuae complevit ſecula vitae,
Ilicis in ramis, tremulaeve cacumine palmae,
Unguibus et pando nidum ſibi conſtruit ore.
Quo ſimul ac caſias, et nardi lenis ariſtas,
Quaſſaque cum fulva ſubſtravit cinnama myrrha;
Se ſuperimponit, finitque in odoribus aevum.
Inde ferunt, totidem qui vivere debeat annos,
Corpore de patrio parvum Phoenica renaſci.
Cum dedit huic aetas vires, onerique ferendo eſt,
Ponderibus nidi ramos levat arboris altae,
Fertque pius cunasque ſuas, patriumque ſepulcrum;
Perque leves auras Hyperionis urbe potitus,
Ante fores ſacras Hyperionis aede reponit.
Si tamen eſt aliquid mirae novitatis in iſtis;
Alternare vices; et quae modo femina, tergo
Paſſa marem eſt, nunc eſſe marem miremur hyaenam.
Id quoque, quod ventis animal nutritur et aura,
Protinus adſimulat tactu quoscunque colores.
Vieta racemifero lyncas dedit India Baccho:
E quibus, ut memorant, quidquid veſica remiſit,
Vertitur in lapides, et congelat aëre tacta.
Sic et curalium, quo primum contigit auras
Tempore, dureſcit: mollis fuit herba ſub undis.
Deſeret ante dies, et in alto Phoebus anhelos
Aequore tinget equos, quam conſequar omnia dictis,
Ili ſpecies translata novas. Sic tempore verti
Cernimus, atque illas adſumere robora gentis,
Concidere has. Sic magna fuit cenſuque virisque,
Perque decem potuit tantum dare ſanguinis annos,
Nunc humilis veteres tantummodo Troia ruinas,
Et pro divitiis tumulos oſtendit avorum.
Clara fuit Sparte: magnae viguere Mycenae:
Nec non Cecropiae, nec non Amphionis arces.
Vile ſolum Sparte eſt: altae cecidere Mycenae.
Oedipodioniae quid ſunt, niſi fabula, Thebae?
Quid Pandioniae reſtant, niſi nomen, Athenae?

Nunc

Nunc quoque Dardaniam fama eſt conſurgere Romam,
Apenninigenae quae proxima Tibridis undis
Molle ſub ingenti rerum fundamina ponit.
Haec igitur formam creſcendo mutat, et olim
Immenſi caput orbis erit. Sic dicere vates,
Faticinasque ferunt ſortes: quantumque recordor,
Priamides Helenus flenti, dubioque ſalutis,
Dixerat Aeneae, cum res Troiana labaret:
Nate Dea, ſi nota ſatis praeſagia noſtrae
Mentis habes; non tota cadet, te ſoſpite, Troia.
Flamma tibi ferrumque dabunt iter. Ibis, et una
Pergama rapta feres, donec Troiaeque tibique
Externum patrio contingat amicius arvum.
Urbem et iam cerno Phrygios debere nepotes,
Quanta nec eſt, nec erit, nec viſa prioribus annis.
Hanc alii proceres per ſecula longa petentem,
Sed dominam rerum de ſanguine natus Iüli
Efficiet. Quo, cum tellus erit uſa, fruentur
Aethereae ſedes, coelumque erit exitus illi.
Haec Helenum ceciniſſe penatigero Aeneae,
Mente memor refero; cognataque moenia laetor
Creſcere, et utiliter Phrygibus viciſſe Pelasgos.
Ne tamen oblitis ad metam tendere longe
Exſpatiemur equis: coelum, et quodcunque ſub illo eſt,
Immutat formas, tellusque, et quidquid in illa eſt.
Nos quoque pars mundi, (quoniam non corpora ſolum,
Verum etiam volucres animae ſumus, inque ferinas
Poſſumus ire domos, pecudumque in pectora condi,)
Corpora, quae poſſint animas habuiſſe parentum,
Aut fratrum, aut aliquo iunctorum foedere nobis,
Aut hominum certe, tuta eſſe et honeſta ſinamus:
Neve Thyeſteis cumulemur viſcera menſis.
Quam male conſueſcit, quam ſe parat ille cruori
Impius humano: vituli qui guttura cultro
Rumpit, et immotas praebet mugitibus aures!
Aut qui vagitus ſimiles puerilibus hoedum
Edentem iugulare poteſt; aut alite veſci,
Cui dedit ipſe cibos! quantum eſt, quod deſit in iſtis
Ad plenum facinus! quo tranſitus inde paratur!

Bos

Bos aret, aut mortem senioribus imputet annis:
Horriferum contra Boream ovis arma ministret:
Ubera dent saturae manibus pressanda capellae.
Retia cum pedicis, laqueosque, artesque dolosas
Tollite: nec volucrem viscata fallite virga:
Nec formidatis cervos eludite pinnis:
Nec celate cibis uncos fallacibus hamos.
Perdite, si qua nocent: verum haec quoque perdite tantum.
Ora vacent epulis, alimentaque congrua carpant.
Talibus atque aliis instructo pectore dictis
In patriam remeasse ferunt, ultroque petitum
Accepisse Numam populi Latialis habenas.
Coniuge qui felix Nympha, ducibusque Camoenis,
Sacrificos docuit ritus, gentemque feroci
Adsuetam bello, pacis traduxit ad artes.
Quem, postquam senior regnumque aevumque peregit,
Exstinctum Latiaeque nurus, populusque, Patresque,
Deflevere Numam: nam coniux, urbe relicta,
Vallis Aricinae densis latet abdita silvis,
Sacraque Orestiae gemitu questuque Dianae
Impedit. Ah quoties Nymphae nemorisque lacusque,
Ne faceret, monuere, et consolantia verba
Dixere! ah quoties flenti Thesëus heros,
Sistite modum, dixit: neque enim fortuna querenda
Sola tua est: similes aliorum respice casus:
Mitius ista feres: utinamque exempla dolentem,
Non mea te possent relevare! sed et mea possunt.
Fando aliquem Hippolytum vestras, puto, contigit aures,
Credulitate patris, sceleratae fraude novercae
Occubuisse neci. Mirabere, vixque probabo:
Sed tamen ille ego sum. Me Pasiphaëia quondam
Tentatum frustra, patrium temerasse cubile
Quod voluit, finxit volnisse, et crimine verso
(Indicium metu magis, offensane repulsae,)
Arguit: immeritumque pater proiecit ab urbe,
Hostilique caput prece detestatur euntis.
Pittheam profugo curru Troezena petebam,
Iamque Corinthiaci carpebam litora ponti,
Cum mare surrexit, cumulusque immanis aquarum

In montis ſpeciem curvari et creſcere viſus,
Et dare mugitus, ſummoque cacumine findi.
Coraiger hinc taurus ruptis expellitur undis,
Pectoribusque tenus molles erectus in auras,
Naribus et patulo partem maris evomit ore.
Corda pavent comitum: mihi mens interrita manſit,
Exſiliis contenta ſuis; cum colla feroces
Ad freta convertunt, arrectisque auribus horrent
Quadrupedes, monſtrique metu turbantur, et altis
Praecipitant currum ſcopulis. Ego ducere vana
Frena manu, ſpumis albentibus oblita, luctor;
Et retro lentas tendo reſupinus habenas.
Nec vires tamen has rabies ſuperaſſet equorum,
Ni rota, perpetuum qua circumvertitur axem,
Stipitis occurſu fracta ac disiecta fuiſſet.
Excutior curru: lorisque tenentibus artus
Viſcera viva trahi, nervos in ſtirpe teneri,
Membra rapi partim, partim reprenſa relinqui;
Oſſa gravem dare fracta ſonum, feſſamque videres
Exhalari animam, nullasque in corpore partes,
Noſcere quas poſſes: unumque erat omnia vulnus.
Num potes, aut audes cladi componere noſtrae,
Nympha, tuam? vidi quoque luce carentia regna:
Et lacerum fovi Phlegethontide corpus in unda.
Nec, niſi Apollineae valido medicamine prolis,
Reddita vita foret. Quam poſtquam fortibus herbis
Atque ope Paeonia, Dite indignante, recepi,
Tum mihi, ne praeſens augerem muneris huius
Invidiam, denſas obiecit Cynthia nubes:
Utque forem tutus, poſſemque impune videri,
Addidit aetatem, nec cognoſcenda reliquit
Ora mihi: Cretenque diu dubitavit habendam
Traderet, an Delon. Delo Cretaque relictis
Hic poſuit, nomenque ſimul, quod poſſit equorum
Admonuiſſe, iubet deponere: Quique fuiſti
Hippolytus, dixit, nunc idem Virbius eſto.
Hoc nemus inde colo, de Diſque minoribus unus
Numine ſub dominae lateo, atque accenſeor illi.
Non tamen Egeriae luctus alienalevare
Damna valent, montisque iacens radicibus imis
Liquitur in lacrimas: donec, pietate dolentis
Mota, ſoror Phoebi gelidum de corpore fontem

t, et aeternas artus tenuavit in undas.
t Nymphas tetigit nova res; et Amazone natus
d aliter ſtupuit, quam cum Tyrrhenus arator
lem glebam mediis adſpexit in arvis
ıte ſua primum, nulloque agitante, moveri,
ère mox hominis, terraeque amittere formam,
ıue venturis aperire recentia fatis.
genae dixere Tagen: qui primus Etruſcam
euit gentem caſus aperire futuros.
ue Palatinis haerentem collibus olim,
a ſubito vidit frondeſcere Romulus haſtam,
e radice nova, non ferro ſtrabat adacto,
am non telum, ſed lenti viminis arbor,
ı exſpectatas dabat admirantibus umbras.
ſua fluminea cum vidit Cipus in unda
nua, (vidit enim,) falſamque in imagine credens
ı fidem, digitis ad frontem ſaepe relatis,
ıe vidit, tetigit: nec iam ſua lumina damnans
titit, ut victor domito remeabat ab hoſte.
coelumque oculos, et eodem brachia tollens,
dquid, ait, Superi, monſtro portenditur iſto,
laetum eſt, patriae laetum populoque Quirini;
: minax, mihi ſit: viridique e caeſpite factas
at odoratis herboſas ignibus aras;
ıaque dat pateris, mactatarumque bidentum,
d ſibi ſignificent, trepidantia conſulit exta.
ıe ſimul inſpexit Tyrrhenae gentis haruſpex;
gna quidem rerum molimina vidit in illis,
ı manifeſta tamen. Cum vero ſuſtulit acre
ecudum fibris ad Cipi cornua lumen;
ı, ait, o ſalve: tibi enim, tibi, Cipe, tuisque
: locus, et Latiae parebunt cornibus arces.
modo rumpe moram, portasque intrare patentes
propera: ſic fata iubent. Namque Urbe receptus
ı eris, et ſceptro tutus potiere perenni.
tulit ille pedem, torvamque a moenibus Urbis
ertens faciem, Procul, ah! procul omnia, dixit,
ſia Dſ pellant, multoque ego iuſtius arvum
ſul agam, quam me videant Capitolia regem.
dit: et extemplo populumque gravemque Senatum
ıvocat: ante tamen pacali cornua lauro

Velat, et aggeribus factis a milite forti
Insistit: priscoque Deos e more precatus,
Est, ait, hic unus, quem vos nisi pellitis urbe,
Rex erit. Is qui sit, signo, non nomine, dicam.
Cornua fronte gerit: quem vobis indicat augur,
Si Romam intrarit, famularia iura daturum.
Ille quidem potuit portas irrumpere apertas:
Sed nos obstitimus, quamvis coniunctior illo
Nemo mihi est. Vos Urbe virum prohibete, rites:
Vel, si dignus erit, gravibus vincite catenis;
Aut finite metum fatalis morte tyranni.
Qualia succinctis, ubi trux insibilat Eurus,
Murmura pinetis fiunt; aut qualia fluctus
Aequorei faciunt, si quis procul audiat illos;
Tale sonat populus. Sed per confusa frementis
Verba tamen vulgi vox eminet una, Quis ille?
Et spectant frontes, praedictaque cornua quaerunt.
Rursus ad hos Cipus, Quem poscitis, inquit, habetis
Et, demta capiti, populo prohibente, corona.
Exhibuit gemino praesignia tempora cornu.
Demisere oculos omnes, gemitumque dedere,
Atque illud meritis clarum (quis credere possit?)
Invidi videre caput: nec honore carere
Ulterius passi, festam imposuere coronam.
At proceres, quoniam muros intrare vereris,
Ruris honorati tantum tibi, Cipe, dedere,
Quantum depresso subiectis bubus aratro
Complecti posses ad finem Solis ab ortu:
Cornuaque aeratis, miram referentia formam,
Postibus insculpunt, longum mansura per aevum.
Pandite nunc, Musae, praesentia numina vatum,
(Scitis enim, nec vos fallit spatiosa vetustas,)
Unde Coronidem circumflua Tibridis alveo
Insula Romuleae sacris adsciverit urbis.
Dira lues quondam Latias vitiaverat auras,
Pallidaque exsangui squalebant corpora tabo.
Funeribus fessi postquam mortalia cernunt
Tentamenta nihil, nihil artes posse medentum;
Auxilium coelestе petunt: mediamque tenentes
Orbis humum Delphos adeunt, oracula Phoebi;
Utque salutifera miseris succurrere rebus

Sol

:e velit, tantaeque urbis mala finiat, orant.
ocus, et laurus, et, quas habet illa, pharetrae,
emuere simul; cortinaque reddidit imo
ıc adyto vocem, pavefactaque pectora movit:
d petis hinc, propiore loco, Romane, petisses;
pete nunc propiore loco: nec Apolline vobis,
minuat luctus, opus est, sed Apolline nato.
onis avibus, prolemque arcessite nostram.
a Dei prudens postquam accepere Senatus;
m colat, explorant, iuvenis Phoebeius urbem,
que petant ventis Epidauria litora mittunt.
e simul incurva missi tetigere carina,
cilium Graiosque patres adiere: darentque
vere Deum, qui praesens funera gentis
iat Ausoniae: certas ita dicere sortes.
sidet, et variat sententia: parsque negandum
ı putat auxilium; multi renuere, suamque
ı emittere opem, nec numina tradere suadent.
n dubitant, seram pepulere crepuscula lucem,
braque telluris tenebras induxerat orbi:
n Deus in somnis opifer consistere visus
e tuum, Romane, torum; sed qualis in aede
solet, baculumque tenens agreste sinistra,
lariem longae dextra deducere barbae:
lacido tales emittere pectore voces:
e metus: veniam, simulacraque nostra relinquam.
c modo serpentem, baculum qui nexibus ambit,
pice, et usque nota visu, ut cognoscere possis.
tar in hunc: sed maior ero, tantusque videbor,
quantum verti coelestia corpora debent.
mplo cum voce Deus, cum voce Deoque
nus abit, somnique fugam lux alma secuta est.
era sidereos Aurora fugaverat ignes:
rti quid agant proceres ad templa petiti
veniunt operosa Dei: quaque ipse morari
ı velit, signis coelestibus indicet, orant.
bene desierant, cum cristis aureus altis
erpente Deus praenuntia sibila misit,
entuque suo signumque, arasque, foresque,
moreumque solum, fastigiaque aurea movit;
oribusque tenus media sublimis in aede

Conſtitit, atque oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pavet: cognovit numina caſtos
Evinctus vitta crines albente ſacerdos,
Et, Deus en, Deus en; linguisque animisque favet.
Quisquis ades, dixit. Sis, o pulcherrime, viſus
Utiliter: populosque iuves tua ſacra colentes.
Quisquis adeſt, iuſſum venerantur numen; et omnes
Verba ſacerdotis referunt geminata, piumque
Aeneadae praeſtant et mente et voce favorem.
Adnuit his: motisque Deus rata pignora criſtis,
Ter repetita dedit vibrata ſibila lingua.
Tum gratibus nitidis delabitur, oraque retro
Flectit, et antiquas abiturus reſpicit aras,
Adſuetasque domos habitataque templa ſalutat.
Inde per iniectis adopertam floribus ingens
Serpit humum, flectitque ſinus, mediamque per urbem
Tendit ad incurvo munitos aggere portus.
Reſtitit hic: agmenque ſuum, turbaeque ſequentis
Officium placido viſus dimittere vultu,
Corpus in Auſonia poſuit rate. Numinis illa
Senſit onus: preſſaque Dei gravitate carina
Aeneadae gaudent, caeſoque in litore tauro
Torta coronatae ſolvunt retinacula navi.
Impulerat levis aura ratem. Deus eminet alte,
Impoſitaque premens puppim cervice recurvam,
Caeruleas deſpectat aquas: modicisque per aequor
Ionium Zephyris ſexto Pallantidos ortu
Italiam tenuit, praeterque Lacinia templa
Nobilitata Deae Scylaceaque litora fertur.
Linquit Iapygiam, laevaque Amphiſſia remis
Saxa fugit: dextra praerupta Ceraunia parte,
Romechiumque legit, Caulonaque, Naryciamque,
Evincitque fretum, Siculique anguſta Pelori,
Hippotadaeque domos regis, Temeſesque metalla,
Leucoſiamque petit, tepidique roſaria Paeſti.
Inde legit Capreas, promontoriumque Minervae,
Et Surrentino generoſos palmite colles,
Herculeamque urbem, Stabiasque, et in otia natam
Parthenopen, et ab hac Cumaeae templa Sibyllae.
Hinc calidi fontes, lentiſciferumque tenentur
Liternum, multamque trahens ſub gurgite arenam
Vaſturnus, niveisque frequens Sinueſſa columbis:

Minturnaeque graves, et quam tumulavit alumnus,
Antiphataeque domus, Trachasque obsessa palude,
Et tellus Circaea, et spissi litoris Antium.
Huc ubi veliferam nautae advertere carinam,
(Asper enim iam pontus erat,) Deus explicat orbes,
Perque sinus crebros et magna volumina labens,
Templa parentis init, flavum tangentia litus.
Aequore pacato patrias Epidaurius aras
Linquit, et hospitio iuncti sibi numinis usus,
Litoream tractu squamae crepitantis arenam
Sulcat, et innixus moderamine navis, in alta
Puppe caput posuit: donec Castrumque, sacrasque
Lavini sedes, Tiberinaque ad ostia venit.
Huc omnes populi passim, matrumque patrumque
Obvia turba ruit, quaeque ignes, Troïca, servant
Vesta, tuos, laetoque Deum clamore salutant.
Quaque per adversas navis cita ducitur undas,
Tura super ripas, aris ex ordine factis,
Parte ab utraque sonant, et odorant aëra fumis:
Tactaque coniectos incalfacit hostia cultros.
Iamque caput rerum, Romanam intraverat urbem;
Erigitur serpens, summoque adclinia malo
Colla movet, sedesque sibi circumspicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis:
Insula nomen habet: laterumque a parte duorum
Porrigit aequales media tellure lacertos.
Huc se de Latia pinu Phoebeïus anguis
Contulit, et finem, specie coelesti resumta,
Luctibus imposuit, venitque salutifer Urbi.
Hic tamen accessit delubris advena nostris:
Caesar in Urbe sua Deus est: quem Marte togaque
Praecipuum, non bella magis finita triumphis,
Resque domi gestae, properataque gloria rerum
In sidus vertere novum, stellamque comantem,
Quam sua progenies. Neque enim de Caesaris actis
Ullum maius opus, quam quod pater exstitit huius.
Scilicet aequoreos plus est domuisse Britannos,
Perque papyriferi septemflua flumina Nili
Victrices egisse rates, Numidasque rebelles,
Cinyphiumque lubam, Mithridateisque tumentem
Nominibus Pontum, populo adiecisse Quirini,
Et multos meruisse, aliquos egisse triumphos,

Quam tantum genuiſſe virum, quo praeſide rerum
Humano generi, Superi, caviſtis abunde.
Ne foret hic igitur mortali ſemine cretus,
Ille Deus faciendus erat. Quod ut aurea vidit
Aeneae genitrix; vidit quoque triſte parari
Pontifici letum, et coniurata arma moveri;
Palluit, et cunctis, ut cuique erat obvia, Divis,
Adſpice, dicebat, quanta mihi mole parentur
Inſidiae, quantaque caput cum fraude petatur,
Quod de Dardanio ſolum mihi reſtat Iulo.
Solane ſemper ero iuſtis exercita curis?
Quam modo Tydidae Calydonia vulneret haſta,
Nunc male defenſae confundant moenia Troiae:
Quae videam natum, longis erroribus actum,
Iactarique freto, ſedesque intrare ſilentum,
Bellaque cum Turno gerere; aut, ſi vera fatemur,
Cum Iunone magis. Quid nunc antiqua recordor
Damna mei generis? timor hic meminiſſe priorum
Non ſinit. In me acui ſceleratos cernitis enſes:
Quos prohibete, precor, facinusque repellite; neve
Caede ſacerdotis flammas exſtinguite Veſtae.
Talia nequidquam toto Venus anxia coelo
Verba iacit, Superosque movet. Qui rumpere quamquam
Ferrea non poſſunt veterum decreta Sororum,
Signa tamen luctus dant haud incerta futuri.
Arma ferunt nigras inter crepitantia nubes,
Terribilesque tubas, auditaque cornua coelo
Praemonuiſſe nefas. Phoebi quoque triſtis imago
Lurida ſollicitis praebebat lumina terris.
Saepe faces viſae mediis ardere ſub aſtris:
Saepe inter nimbos guttae cecidere cruentae.
Caerulus et vultum ferrugine Lucifer atra
Sparſus erat, ſparſi lunares ſanguine currus.
Triſtia mille locis Stygius dedit omina bubo:
Mille locis lacrimavit ebur: cantusque feruntur
Auditi, ſanctis et verba minacia lucis.
Victima nulla litat: magnosque inſtare tumultus
Fibra monet; caeſumque caput reperitur in extis.
Inque foro, circumque domos, et templa Deorum
Nocturnos ululaſſe canes, umbrasque ſilentum
Erraviſſe ferunt, motamque tremoribus urbem.

Non

Non tamen insidias, venturaque vincere fata
Praemonitus potuere Deûm: strictique feruntur
In templum gladii: neque enim locus ullus in Urbe
Ad facinus, diramque placet, nisi Curia, caedem.
Tum vero Cytherea manu percussit utraque
Pectus: et aetherea molitur condere nube,
Qua prius infesto Paris est ereptus Atridae,
Et Diomedeos Aeneas fugerat enses.
Talibus hanc genitor: Sola insuperabile fatum,
Nata, movere paras? Intres licet ipsa Sororum
Tecta trium: cernes illic molimine vasto
Ex aere, et solido rerum tabularia ferro:
Quae neque concursum coeli, neque fulminis iram,
Nec metuunt ullas tuta atque aeterna ruinas.
Invenies illic inclusa adamante perenni
Fata tui generis: legi ipse, animoque notavi,
Et referam, ne sis etiamnum ignara futuri.
Hic sua complevit, pro quo, Cytherea, laboras,
Tempora, perfectis, quos terrae debuit, annis.
Ut Deus accedat coelo, templisque colatur,
Tu facies, natusque tuus; qui nominis heres,
Impositum feret Urbis onus, caesique parentis
Nos in bella suos fortissimus ultor habebit.
Illius auspiciis obsessae moenia pacem
Victa petent Mutinae: Pharsalia sentiet illum,
Aemathiaque iterum madefacti caede Philippi:
Et magnum Siculis nomen superabitur undis:
Romanique ducis coniux Aegyptia, taedae
Non bene fisa, cadet; frustraque erit illa minata,
Servitura suo Capitolia nostra Canopo.
Quid tibi Barbariem, gentes ab utroque iacentes
Oceano, numerem? quodcunque habitabile tellus
Sustinet, huius erit: pontus quoque serviet illi.
Pace data terris, animum ad civilia vertet
Iura suum, legesque feret iustissimus auctor,
Exemploque suo mores reget: inque futuri
Temporis aetatem, venturorumque nepotum,
Prospiciens, prolem sancta de coniuge natam
Ferre simul nomenque suum curasque iubebit.
Nec, nisi cum senior similis aequaverit annos,
Aethereas sedes cognataque sidera tanget.
Hanc animam interea caeso de corpore raptam

Fac iubar, ut ſemper Capitolia noſtra Forumque
Divus ab excelſa proſpectet Iulius aede.
Vix ea fatus erat, media cum ſede Senatus
Conſtitit alma Venus, nulli cernenda, ſuique
Caeſaris eripuit membris, nec in aëra ſolvi
Paſſa recentem animam, coeleſtibus intulit aſtris.
Dumque tulit, lumen capere, atque igneſcere ſenſit,
Emiſitque ſinu. Luna volat altius illa,
Flammiferumque trahens ſpatioſo limite crinem
Stella micat, natique videns benefacta, fatetur
Eſſe ſuis maiora, et vinci gaudet ab illo.
Hic ſua praeferri quamquam vetat acta paternis,
Libera fama tamen, nullisque obnoxia iuſſis,
Invitum praefert, unaque in parte repugnat.
Sic magni cedit titulis Agamemnonis Atreus:
Aegea ſic Theſeus, ſic Pelea vincit Achilles.
Denique, ut exemplis ipſos aequantibus utar,
Sic et Saturnus minor eſt Iove. Iupiter arces
Temperat aethereas, et mundi regna triformis:
Terra ſub Auguſto: pater eſt et rector uterque.
Di, precor, Aeneae comites, quibus enſis et ignis
Ceſſerunt, Diique Indigetes, genitorque, Quirine,
Urbis, et invicti genitor, Gradive, Quirini,
Veſtaque Caeſareos inter ſacrata Penates,
Et cum Caeſarea tu, Phoebe domeſtice, Veſta,
Quique tenes altus Tarpeias, Iupiter, arces,
Quosque alios vati fas appellare piumque;
Tarda ſit illa dies, et noſtro ſerior aevo,
Qua caput Auguſtum, quem temperat, orbe relicto,
Accedat coelo, faveatque precantibus abſens.
Iamque opus exegi, quod nec Iovis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetuſtas.
Cum volet illa dies, quae nil niſi corporis huius
Ius habet, incerti ſpatium mihi finiat aevi:
Parte tamen meliore mei ſuper alta perennis
Aſtra ferar, nomenque erit indelebile noſtrum.
Quaque patet domitis Romana potentia terris,
Ore legar populi, perque omnia ſecula fama,
Si quid habent veri vatum praeſagia, vivam.

CON-

CONSPECTUS LIBRORUM.

Liber I.

Fab. 1. Creatio mundi. Verſus 5. Ante mare.
— 2. Aetates. V. 89. Aurea.
— 3. Gigantes. V. 151. Neve foret.
— 4. Lycaon. V. 163. Quae pater.
— 5. Deucalion. V. 253. Iamque erat.
— 6. Python. V. 416. Cetera.
— 7. Daphne. V. 452. Primus amor.
— 8. Io. V. 568. Eſt nemus.
— 9. Mercurius ad Argum. V. 668. Nec Superûm.
Syrinx. V. 689. Dum Deus.
— 10. Io in Iſiden. V. 724. Protinus.
— 11. Phaëthon. V. 750. . . . Fuit huic.

Liber II.

Fab. 1. Phaëthon. V. 1. Regia.
— 2. Heliades. V. 325. Naïdes.
— 3. Cycnus. V. 367. Adfuit huic.
— 4. Calliſto. V. 381. Squalĭdus.
— 5. Corvus. V. 531. Dĭ maris.
— 6. Ocyroë. V. 633. Semifer.
— 7. Battus. V. 676. Flebat.
— 8. Aglauros. V. 708. Hinc ſe.
— 9. Europa. V. 833. Haà ubi.

Liber III.

Fab. 1. Cadmus. V. 1. Iamque.
— 2. Actaeon. V. 131. Iam ſtabant.
— 3. Semele. V. 253. Rumor.
— 4. Tireſias. V. 316. Dumque eà.
— 5. Narciſſus. V. 339. Illa per.
— 6. Bacchus et Pentheus. V. 511. Cognita res.

Liber IV.

Fab. 1. Minyeïdes. V. 1. At non.
Pyramus et Thisbe. V. 55. P. et Th.
Veneris adulterium. V. 167. Deſierat.
Clytie. V. 256. At Cl.
Salmacis. V. 285. Unde ſit.
Minyeïdes. V. 389. Finis erat.

Fab. 2. Athamas et Ino. V. 416. Tum vero.
— 3. Cadmus in draconem. V. 562. Nescit.
— 4. Perseus et Atlas. V. 603. Sed tamen.
— 5. Andromeda. V. 662. Clauserat.
— 6. Medusa. V. 752. Dis tribus.

Liber V.

Fab. 1. Phineus. V. 1. Dumque ea.
— 2. Proteus. V. 236. Victor.
Polydectes. V. 242. Te tamen.
— 3. Colloquium Musarum cum Pallade. V. 25
Hactenus.
Pierides. V. 494. Musa loquebatur.
Cyane. V. 409. Est medium.
Stelles. V. 438. Interea pavidae.
Sirenes. V. 551. Hic tamen.
Arethusa. V. 572. Exigit.
Lyncus. V. 642. Hac Arethusa.

Liber VI.

Fab. 1. Arachne. V. 1. Praebuerat.
— 2. Niobe. V. 146. Lydia.
— 3. Agrestes Lyciae. V. 313. Tum vero.
— 4. Marsyas. V. 382. Sic ubi.
— 5. Pelops. V. 401. Talibus.
— 6. Procne et Philomela. V. 412. Finitim
— 7. Zetes et Calais. V. 677. Sceptra loci.

Liber VII.

Fab. 1. V. 1. Iamque.
— 2. Aeson. V. 159. Haemoniae.
— 3. Liberi nutrices. V. 294. Viderat.
— 4. Pelias. V. 297. Neve doli.
— 5. Medeae fuga. V. 350. Quod nisi.
— 6. Theseus. V. 398. Hinc Titaniacis.
— 7. Minos. V. 453. Nec tamen.
— 8. Cephalus et Procris. V. 661. Talibus.

Liber VIII.

Fab. 1. Nisus et Scylla. V. 1.
— 2. Ariadnes corona. V. 152. Vota Iovi.
— 3. Daedalus. V. 183. Daedalus interea.
— 4. Aper Calydon. V. 260. Iamque fatigatum

Fal

Fab. 5. Echinades. V. 546. Interea Theſeus.
Perimele. V. 589. Ut tamen.
— 6. Philemon et Baucis. V. 611. Amnis.
— 7. Proteus et Meſtra. V. 725. Deſierat.

Liber IX.

Fab. 1. Achelous. V. 1.
— 2. Neſſus. V. 101. At te.
— 3. Hercules furens. V. 134. Longa fuit.
— 4. Herculis apotheoſis. V. 239. Iamque valens.
— 5. Alcmene parturiens. V. 273. Senſit Atlas.
— 6. Dryope in lotum. V. 324. Dixit et admonitu.
— 7. Iolaus. V. 394. Dumque refert.
— 8. Byblis. V. 417. Haec ubi faticano.
— 9. Iphis. V. 665. Fama novi.

Liber X.

Fab. 1. Orpheus ad inferos. V. 1.
— 2. Arbores motae. V. 86. Collis erat.
Cypariſſus. V. 106. Adfuit huic.
— 3. Ganymedes. V. 143. Tale nemus.
— 4. Hyacinthus. V. 162. Te quoque.
— 5. Ceraſtae et Propoetides. V. 220. At ſi forte.
— 6. Pygmalion. V. 243. Quas quia.
— 7. Myrrha. V. 298. Editus hac.
— 8. Adonis. V. 503. At male conceptus.
Atalanta. V. 560. Forſitan audieris.

Liber XI.

Fab. 1. Orpheus discerpitur. V. 1.
— 2. Bacchae in arbores. V. 67. Non impune.
— 3. Midas aureus. V. 85. Nec ſatis hoc.
— 4. Midae aures. V. 146. Ille, peroſus opes.
— 5. Laomedon. V. 194. Ultus abit.
— 6. Peleus et Thetis. V. 221. Namque ſenex.
— 7. Peleus ad Ceycem. V. 266. Felix et nato.
— 8. Ceyx et Halcyone. V. 410. Interea.
— 9. Aeſacus. V. 794. Hos aliquos.

Liber XII.

Fab. 1. Graeci in Aulide. V. 1.
Iphigenia. V. 24. Permanet.
— 2. Cygnus invulnerabilis. V. 59. Orbe locus.

Fab. 3. Pugna Centaurorum. V. 146. Hic labor.
— 4. Periclymenus. V. 536. Haec inter Lapithas.
— 5. Achillis mors. V. 580. At Deus.

Liber XIII.

Fab. 1. Armorum iudicium. V. 1.
Aiax. V. 2. Surgit ad hos.
— 2. Hecuba. V. 399. Victor.
— 3. Memnon. V. 576. Non vacat.
— 4. Anius. V. 623. Nec tamen.
— 5. Scylla. V. 705. Inde recordati.
Glaucus. V. 898. Defierat Galatea.

Liber XIV.

Fab. 1. Scylla. V. 1.
— 2. Cercopes et Sibylla. V. 75. Hanc ubi.
— 3. Achaemenides. V. 153. Talia convexum.
— 4. Picus. V. 308. Annua nos.
— 5. Diomedis socii. V. 441. Finierat.
— 6. Appulus pastor. V. 512. Hactenus.
— 7. Naves Aeneae. V. 527. Hinc ubi legati.
— 8. Ardea. V. 566. Spes erat.
— 9. Aeneas in Deum. V. 581. Iamque Deos.
— 10. Pomona Vertumnus. V. 609. Inde sub.
— 11. Romulus et Hersilia inter Deos. V. 772.
Proximus.

Liber XV.

Fab. 1. Myscelos. V. 1.
— 2. Pythagoras. V. 60. Vir fuit hic.
— 3. Numa et Egeria. V. 479. Talibus atque.
— 4. Tagos. V. 552. At Nymphas.
— 5. Romuli hasta. V. 560. Utque Palatinis.
— 6. Cippus. V. 565. Aut sua fluminea.
— 7. Aesculapius. V. 622. Pandite nunc.
— 8. Iulius Caesar. V. 745. Hic tamen.

Versus

Verſus recenſionis vulgaris deleti in textu Burmanniano.

Lib. I. v. 700. Talia verba refert: *Tibi nubere nympha volentis*
Vatis cede Dei, reſtabat plura referre.

II. v. 556. *Servandum dederat, ſed non confeſſa, quid eſſet:*
Et legem dederat — —

III. v. 723. *Ille etiam matri cum brachia tendere vellet,*
Non habet — —

IV. v. 446. *Exercent; aliam partem ſua poena coërcet.*
Suſtinet — —

VI. v. 203. Latonae, turba quantum *diſtabat* ab orba, (v. 200.)
Tantum animoſa ſui furiis agitata doloris,
Indignata — — (v. 203.)

VII. v. 186. Solverat alta quies, nullo cum murmure *ſerpens,*
Sopitae ſimilis: nullo cum murmure ſerpit:
Immotaeque — —

v. 295. [*Diſſimilemque animum ſubiit, aetate relicta.*]
Viderat — — (v. 294.)

VIII. v. 318. [*Venit Atalante Schoenei pulcherrima virgo,*]
Raſilis huic — —

v. 526. *Paulatim cana prunam velante favilla.*
Alta iacet — — (v. 525.)

v. 603. *Cui quondam tellus clauſa eſt feritate paterna,*
Affer opem — — (v. 601.)

Lib.

Lib. VIII. v. 695. Ite simul; parent, *et Diis praeeuntibus* ambo
Membra levant baculis, *tardique sepilibus annis*
Nituntur ⊥ — (v. 694.)

v. 703. *Mersa vident, quaeruntque suae pia culmina villae,*
[*Sola loco stabunt, dum deflent fata locorum,*]
Illa vetus — — (v. 699.)

v. 709. [*Concipiunt Baucisque preces, timidusque Philemon.*]
Talia — — (v. 703.)

IX. v. 198. *Cacus et horrendum Tiberino gurgite monstrum.*
Hac coelum — —

v. 416. *Addat, neve necem sinat esse ultoris inultam.*
Iupiter his — — (v. 415.)

XI. v. 58. *Lambit, et hymniferos inhiat divellere vultus.*
Tandem Phoebus — —

XIII. v. 401. [*Transierat, tandem portu, votoque potitus.*]
Vela dat, — —

XIV. v. 658. *Omnibus et Nymphis, quas continet Albula ripis,*
Salve virginei flos intemerate pudoris.
Paucaque — — (v. 658.)

HALAE, TYPIS ORPHANOTROPHEI.

In der

Verlagshandlung des Waisenhauses

sind unter andern

folgende Schriften,

(von welchen schon in vielen gelehrten Schulen Gebrauch gemacht wird)

um die billigsten Preise zu haben.

---

1) Classische Schriftsteller, (bey welchen man seit mehreren Jahren angefangen hat, überall den besten Text zum Grunde zu legen, und für genaue Correctur zu sorgen.)

A. Griechen.

Aeliani Libri XIV. 8 Gr. Latine, 4 Gr.

Aeschyli Prometheus, cum indice graeco-latino. 5 Gr.

Herodiani historiarum libri VIII. graece. Textu recognito in usum scholarum cum argumentis, animadversionibus indicibusque edidit *G. Lange*. 1 Rthlr.

Homeri Odyssea, edit. nova, in usum scholarum librorum summariis aucta; accedit Batrachomyomachia. 20 Gr.

— Ilias, edit. nova, in usum scholarum librorum summariis aucta; accedunt Hymni Homeridarum et Epigrammata. 1 Rthlr. 8 Gr.

— Prolegomena ad Homerum, scripsit *F. A. Wolfius*. 1 Rthlr.

Luciani Opusculorum aliquot selectio. In usum scholarum curav. *Guil. Lange*. 18 Gr.

Plutarchi Vitae parallelae, Themistoclis et Camilli, Alexandri et Caesaris. 8 Gr.

Sophoclis Tragoediae. Editio IIItia. II. Partes. 2 Rthlr.

Xenophontis Memorabilium Socratis dictorum libri IV. cum indice verborum et phrasium. 10 Gr.

Xeno-

Niemeyer's, A. H., Lehrbuch für die obern Religionsclassen gelehrter Schulen. 12te Aufl. 16 Gr.

— erläuternde Anmerkungen und Zusätze zum Lehrbuche, besonders für Lehrer. 4te Aufl. 1 Rthl.

Niemeyer's, Christ., deutscher Plutarch, enthaltend die Geschichten ruhmwürdiger Deutschen. Erste bis mit 4te Abtheilung. 2te Aufl. 2 Rthlr. 16 Gr.

Junker's Exempeltafeln, d. i. 138 Tafeln mit 2000 abgesondert ausgerechneten Exempeln. 5te verm. Aufl. 16 Gr.

— Handbuch der gemeinnützigsten Kenntnisse. Drey Theile. 2 Rthlr. Auch als Vorschriften bey schriftlichen Aufsätzen zu gebrauchen.

— biblischer Catechismus. 17te Aufl. 2 Gr.

Kohlrausch, D. F., Geschichten u. Lehren der heil. Schrift, alten und neuen Testaments, zum Gebrauch der Schulen und des Privatunterrichts bearbeitet, mit einer Vorrede von D. A. H. Niemeyer. 2te Abtheil. 10te Aufl. 16 Gr.

— Anleit. für Volksschullehrer zum richtigen Gebrauch seiner Bearbeit. d. Geschicht. und Lehren der heil. Schrift, alten und neuen Testaments, für Schulen und für den Privatunterricht. 3te Aufl. 16 Gr.

— Handb. für Lehrer in höhern und gelehrten Schulen, zum Gebrauch der Geschichten u. Lehren der heil. Schrift, alten und neuen Testaments. 1 Rthlr.

Marschhausen's Lehrbuch der deutsch. Geschichte für die obern Classen. 9 Gr.

Euklid's Elemente, 15 Bücher, deutsch von **Lorenz**. Aufs neue herausgeg. von D. K. **Mollweide**. 5te durchaus verbesserte Ausgabe. 1 Rthlr. 16 Gr.

— Elemente, 8 Bücher, die 6 ersten, nebst den 11. und 12. deutsch von **Lorenz** 14 Gr.

Grüson's Grundriß der reinen und angewandten Mathematik. 2 Theile. 1 Rthlr. 10 Gr.

Hoffmann, J. G., Unterricht von natürlichen Dingen 21ste Aufl. 6 Gr.

Fulda's oratorisches Magazin, oder Gespräche und kleine Schauspiele für Jünglinge von reiferem Alter. 20 Gr.

Wyttenbachii Praecepta philosophiae logicae. Edition. nov. scholarum usibus accommodat. recognov. *J. G. E. Maass.* 1820. 16 Gr.

Metrische Gesetzgebung. Ende

1, Elisiva (elidere) besteht darin, daß wenn [illegible] Endsilbe [illegible] gewisser Wörter Vocale zusammenkommen, [illegible] mit dergleichen [illegible] [illegible] z. B. nullo ne hausus videat in alia haud sortasse minora [illegible] ver[illegible] [illegible] Vocale u. m. Klöder B. 4 S. 534.

2, [illegible] Vocal, [illegible] Vocale [illegible] Collision = [illegible] monstrum horrendum in forme ingens cui lumen ademtum

3, [illegible] Thesis [illegible] Decerunt, cerunt, vehemens, vemens, eodem. [illegible] Synaeresis [illegible] Diaeresis, z. B. silvae = silvae, Orpheus = Orpheus

FEB 19 1942